

**UNIVERSITATEA DE STAT
DIN MOLDOVA**

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

**Analele Științifice ale
Universității de Stat din
Moldova
Seria
„Lucrări studențești”**

Ediția 2023

Chișinău, 2023

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA

Seria „Lucrări studențești”

Științe umanistice

Științe sociale

Chișinău, 2023
Editura USM

**Colegiul de redacție al culegerii „Analele științifice ale USM”
Seria „Lucrări studențești”, ediția 2023**

Științe umanistice

Științe sociale

Redactor-șef	Georgeta STEPANOV, dr. hab., prof. univ., prorector pentru activitate științifică
Redactori coordonatori	Veronica PRISĂCARU, Șef-Departament Cercetare și Inovare, dr., conf. univ. Marianna SAVVA, dr., specialist principal, Secția Promovare și protecția rezultatelor științifice
Tehnoredactare	Tatiana VASILICĂ
Machetare computerizată	Tatiana CAPLIUC
Redactare literară	Sergiu VLADÎCA
Atribuire indice CZU	Lilia DOGOTER, Șeful Bibliotecii Centrale USM Alexandra COJUHARI, Șef Secție, Biblioteca Centrală USM
Departamentul Cercetare și Inovare	Eugenia TOFAN, Șef Secție promovare și protecția rezultatelor științifice Elena NIREAN, Șef Oficiul de asigurare a calității în cercetare
Facultatea de Istorie	Igor BERCU, lector univ., decan Dina BARCARI, lector univ.
Facultatea de Litere	Ludmila USATĂI, dr., conf. univ., decan Elena VARZARI, dr., conf.univ.
Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării	Victoria BULICANU, dr., conf.univ., decan Mariana TOACĂ, dr., lector univ.
Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative	Alexandru SOLCAN, dr., conf. univ., decan Natalia PUTINĂ, dr., conf. univ.
Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială	Vladimir GUȚU, dr. hab., prof. univ., decan Nadejda BUTNARI, dr., lector univ.

Responsabil de ediție: Georgeta STEPANOV, dr. hab., prof. univ., prorector pentru activitate științifică

Culegerea „Analele științifice ale USM” include rezumatele tezelor de licență și de master, elaborate de studenții și masteranzii care au demonstrat interes și abilități de cercetare.

**Calitatea articolelor publicate revine în exclusivitate
autorilor și conducătorilor științifici**

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

RITUALUL FUNERAR DIN AREALUL REZERVAȚIEI CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”: ÎNTRE TRADIȚIE ȘI MODERNITATE

Doina OLARIȚA

CZU: 393.1:502.1(478)

ps.doinaolarita2019@gmail.com

The funeral rite and ritual are the expression of religious feeling and reflect, in one way or another, the belief of the individual, but also of the community in the life beyond the grave, an important component of the spirituality of the villages in the area of the „Orheiul Vechi” Cultural-Natural Reserve. The investigation of the funeral ceremony in the given area allowed not only to highlight the customs, traditions, superstitions related to the funeral, but also to note the mentality and way of perception towards the funeral, seen as something tragic, inevitable and natural.

Ritualul funerar, alături de naștere și nuntă, face parte din ciclul riturilor de trecere și se transpune conform ciclului vieții ca o problemă a genezei, prin care ființa umană își descoperă dimensiunea religioasă, dimensiunea universală din primordii și dimensiunea spirituală. Problematika morții a fost dezbătută de specialiști din diverse domenii. Problematika specificului obiceiurilor de înmormântare dintr-o anumită zonă impune și o discuție asupra raportului de identitate, a diferențelor și similitudinilor dintre etnii, raportul dintre tradițiile vechi și cele noi.

Spațiul multicultural a reprezentat întotdeauna un teren fertil pentru cercetările legate de interferențe culturale. Studiul obiceiurilor funerare devine cu atât mai interesant într-o zonă în care timpul istoric a unit o serie de popoare cu origini și culturi atât de diverse, cum este arealul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, deoarece aici au conviețuit și conviețuiesc o serie de etnii, care au încercat de-a lungul timpului să-și definească identitatea proprie comparativ cu ceilalți, preluând în același timp unii de la alții, anumite comportamente și atitudini culturale pe care le-au adaptat modelului lor existențial.

Studiul și cercetarea obiceiurilor de înmormântare a constituit un obiectiv constant al multor cercetători, mulți cu notorietate mondială, alții cu notorietate la nivel național, din domenii variate. Pentru clarificarea multiplelor probleme care desemnează obiectivele propuse cercetării în arealul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, multe informații au fost culese și căpătate în urma investigațiilor de teren. Informațiile privind ritul funerar în general, dar și de care dispunem în prezent asupra zonei Orheiul Vechi, sunt diferite ca volum și calitate.

Istoricul cercetării ritului funerar este aplicat în nenumărate studii etnografice, dar pentru a elucidă mai bine evoluția cercetărilor, apelăm la studiile făcute de Teodor

Burada, care explică existența unei structuri comune a ritualului funerar, regăsită în liniile sale mari pe întreg teritoriul românesc, o schemă ce-și are rădăcini în perioada precreștină, coborând până în neolitic și despre diferențele regionale, strict locale, ce definesc diversitatea formelor pe care le-a îmbrăcat viziunea asupra dualității existență-moarte de-a lungul timpului [1, p.10].

Studierea științifică și sistematică asupra riturilor funerare din spațiul românesc o datorăm lui Simion Florea Marian, care descrie obiceiurile populare de înmormântare asociindu-le cu credințele din folclorul funerar și comparându-le cu cele ale popoarelor din antichitate [2, p.36]. În opera sa fundamentală „Înmormântarea la români. Studiu etnografic”, volum tipărit în 1892, Simion Florea Marian pune în circuitul științific ipoteza asemănării ritului funerar la românii din spațiul Carpato-Nistean cu ritul funerar din alte provincii românești, demonstrând și strânsa lor legătură. Referitor la aria de cercetare a Rezervației Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, zona cuprinsă între satele Ivancea și Holercani, nu găsim informații la Simion Florea Marian, în schimb găsim o serie de informații asemănătoare ce țin de ritualul funebru din zona Transilvaniei cu cele din zona cercetată.

Prima lucrare monografică asupra obiceiurilor de înmormântare din arealul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”, și anume, în satul Butuceni, este cea a lui Isachie Bejan, scrisă în 1944, fiind, de fapt, o lucrare care cuprinde și analizează detaliat o multitudine de aspecte semnificative. Printre toate aspectele discutate în monografie, o atenție deosebită a fost acordată și obiceiurilor legate de moarte și celor practicate la înmormântare. În această monografie se pune accent pe pregătirile pe care le făceau locuitorii satului Butuceni în vederea morții. Tot aici aflăm și despre obiceiul Sfântului Maslu, obicei caracteristic zonei: „întâi se aprinde o candelă sau lumânare și încep să-și procure cele necesare câte cănițe, farfurii, batiste, tămâie, sicriu, pomi, colaci etc. În curte se face curățenie. Dacă se întâmplă că un bolnav se luptă timp îndelungat și nu poate muri, atunci i se face Sfântul Maslu”. [3, p.42-44]

De asemenea, de menționat e faptul că în zona Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi” au fost realizate câteva cercetări etnografice de amploare despre moarte și ritualul de înmormântare, însă doar în anumite comunități, în perioada anilor 1961-1983: Butuceni, Morovaia, Trebujeni, Ivancea, Furceni, Mășcăuți, Holercani, Molovata. Conducătorii acestei expediții au fost o echipă de sociologi din URSS: V.Zelenciuc, L.D. Laskutova, I.Popovici, M.F. Filimonova, care au depistat o serie de obiceiuri vechi ce țin de înmormântare. În cercetările date se dezleagă unele obiceiuri și tradiții necunoscute până atunci, Zelenciuc scoțând în evidență cum multiculturalismul nu urzupează, dar modifică ritualurile legate de moarte, aceasta oferindu-i un punct de reper de a-și menține persistența. [4]

Aceste cercetări au constatat că tranziția și modificarea obiceiurilor are loc odată cu ascensiunea puterii sovieticilor și crearea RSSM. În ceea ce ține de obiceiurile și tradițiile funerare, pentru a crea noului sistem social, regimul sovietic a optat pentru distrugerea normelor de viață existente de altădată în regiunea dintre Prut și Nistru. Lidia Prisac și Natalia Grădinaru susțin în articolul intitulat „Dimensiuni ale cotidi-

anului sovietic în RSSM” că în cazul „procesiunilor funerare, în perioada sovietică, regimul intervine cu câteva inovații. Dintre cele mai cunoscute schimbări sunt muzica de înmormântare în locul bocetului ritual și al slujbei preotului și cuvântările colegilor de iertare din biserică și de la cimitir”. Cu toate acestea, mulți cetățeni din RSSM au continuat să-și îngroape morții după tradițiile lăsate de străbuni. [5, p.721]

Datorită studiilor de specialitate putem eticheta riturile funerare și înmormântarea drept un rit de trecere, care afectează pe toți cei implicați - inclusiv pe cei decedați. Tot în aceste lucrări surprindem și viziunea localnicilor din arealul rezervației despre Lumea de Dincolo și Judecata de Apoi, care justifică existența a unei astfel de doctrine prezentă în zona cercetată.

În concluzie, pot să remarc faptul că în mare măsură tradițiile și obiceiurile ce țin de petrecerea ceremonialului funerar se deosebesc între satele rezervației. În unele localități sunt păstrate și practicate și astăzi unele obiceiuri, iar în altele, cu părere de rău, sunt pierdute definitiv. Păstrarea tradițiilor legate de înmormântare depind de implicarea comunității. Din păcate modernizarea a influențat negativ păstrarea datinilor ce țin de ritualul funerar, aceasta extinzându-se și în cadrul ceremonialului funerar. Modernitatea a creat condiții de a scoate elementul vechi și de a introduce elementul nou și astfel au fost pierdute și uitate multe tradiții și obiceiuri. De specificat e că aceste pierderi fac o ruptură enormă în coeziunea etnică și comunitară. Atestăm și în prezent efectele rupturii coeziunii identitare. Astfel, pierderile și astăzi au loc, dar de data aceasta nu sunt simțite și observate doar la nivel de cultură, ci și de mentalitate, înmormântarea fiind transformată într-o afacere prosperă și convenabilă.

Referințe:

1. BURADA T., Datinile poporului român la înmormântări, București: Editura Saeculum I.O, 2006. p.4-100. ISBN 973-642-109-0
2. MARIAN S. M. „Înmormântarea la români. Studiu etnografic”, 1892. Ediție nouă de Teofil Teaha, Ioan Șerb, Ioan Ilușiu. București: Editura „Grai și Suflet”, 1995, p. 74-384.
3. BEJAN I., Monografia satului Butuceni, Chișinău: Bons Offices, 2022, p. 42-44.
4. ARHIVA ȘTIINȚIFICĂ CENTRALĂ, Fondul. 24, inventarul. 2, dosarul. 3, ff.40-42.
5. PRISAC L., GRĂDINARU N., În: Articolul Dimensiuni ale cotidianului sovietic din RSSM, Panorama Comunismului Sovietic în Moldova Sovietică (editor - Lidia Corobca), Chișinău: Editura Polirom, p. 721-753. ISSN 978-973-46-7846-4

Recomandat

Andrei COROBCEAN, dr., lector univ.

БЕССАРАБИЯ В СИСТЕМЕ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ РОССИИ С АВСТРИЙСКОЙ ИМПЕРИЕЙ (1812-1867 гг.)

Анастасия ГУЦУ

CZU:94(478):339.56(470:436-44)"1812/1867" i20gutu.anastasia@gmail.com

From the point of view of trade relations, Bessarabia played an important role as a border region between Russia and Austria. This region served as an important transit point for goods passing between the two empires. Trade between Russia and the Austrian Empire was mainly focused on agricultural products such as grain, livestock and timber.

The Austrian Empire was a major market for Bessarabian agricultural products, especially grain, which was in high demand due to Austria's growing urban population. Bessarabia, with its fertile soil, became an important region for grain production, and a significant part of its agricultural products were exported to Austria.

Историография проблемы и тематика Бессарабии, как аннексированной территории восходит к окончанию русско-турецкой войны 1806-1812 гг., вследствие чего был подписан Бухарестский мирный договор 16/28 мая 1812 года, по которому территория Молдовы между Прутом и Днестром была аннексирована Российской империей.

При проведении торгово-таможенной политике России в Бессарабии, царские власти должны были учитывать имперские цели в интересах экономики и политики по отношению к аннексированным территориям, соответственно не включили Бессарабию сразу в экономическую и политическую систему страны, но отделили данную территорию от традиционных европейских рынков таможенно-карантинной линии на Пруте и Дунае, а от внутренних российских губерний – до 1831 года – таможенно-карантинной линией на Днестре.

Структура и объем торговли России и Бессарабии с Австрийской империей отражали тогда общие черты развития российских губерний к началу XIX в. (господство натурального хозяйства и рост его товарности, увеличение производства металла и текстиля, особенно хлопчатобумажного, переход от мануфактуры к фабрике и ряд других), а также специфические черты географического и политического положения ново-аннексированного края, изменения в динамике и характере его хозяйства. Увеличение населения и распашка ранее неосвоенных земель в Центре и на Юге Бессарабии, расширение земледелия, в частности зернового хозяйства и животноводства, и рост его удельного веса сделали возможным возрастающий вывоз в городские центры и черноморские порты пшеницы, кукурузы, другого „хлеба” и некоторых продуктов их переработки, а также скота и продуктов скотоводства в Австрийскую империю и ряд других стран.

Климатические, почвенные и гидрологические условия Бессарабии благоприятствовали относительно быстрому развитию виноградарства и виноделия, садоводства и обработки фруктов, огородничества и табаководства. Вместе с привозом на первых порах винограда и вина, фруктов, орехов, дробовой соли из Запрутской Молдовы, это обусловило важное место упомянутых продуктов в межгубернской торговле края. Традиционно высокая роль скотоводства, его преобладание в центральных и южных уездах впервые десятилетия после 1812 г. и абсолютный его рост в последующее время, обеспечили значительный объем и удельный вес в вывозе скота и продуктов скотоводства в Австрийскую империю.

С другой стороны, росли платежеспособный спрос на украинские и „российские” товары, главным образом промышленные изделия, и соответствующий их привоз. Австрийские промышленные изделия были главным конкурентом „российских” товаров, на бессарабском рынке. Демографические и народнохозяйственные изменения, рост внутриобластной торговли были базой увеличения товарооборота, перемен в ассортименте и качестве товаров межгубернской и заграничной торговли.

Правительственная политика, несмотря на временные колебания (например, ограничения в торговле вином из-за опасения, что в украинские губернии проникнут под видом бессарабских зарубежные вина; в вывозе лошадей и скота в Австрию из-за нужд армии) преследовало цель включения Бессарабии в систему общероссийского рынка, однако опасаясь конкуренции промышленных зарубежных товаров (особенно австрийских), не спешила с решением этого вопроса. Объем торговли, ассортимент товаров и удельный вес последних, со временем менялись, соответственно изменениям в народнохозяйственном производстве (Tomuleț 2012, 382-383).

В течение определенного периода в Бессарабии сохранялись еще молдавские традиции, что позволяло иностранным купцам завозить в край разный скот, в том числе и лошадей, на зимовку и выпас без уплаты налогов; за вывоз их обратно за границу взималась определенная пошлина. Такое положение было весьма выгодным, в частности, для австрийских владельцев и купцов, да и бессарабских помещиков, которые впоследствии превратили его в прибыльный современный торговый бизнес, сдавая в аренду, особенно в южной Бессарабии, пастбища и рабочих для выращивания, как привозных животных, так и купленных у местных жителей, для вывоза через Новоселицкую таможню в Австрийскую империю (Tomuleț 2015, 94-100).

Важное место в торговле Бессарабии с Австрийской империей, принадлежало Новоселицкой таможне, через которой вывозились в австрийские владения, в основном, рогатый скот, лошади, овечья шерсть, невыделанные кожи, сало, рыбу и икру, воск, рожь, кукурузу и др. с продукты, а ввозились бумажные, шелковые, шерстяные и полушерстяные ткани, металлические изделия, аптекарские материалы, лес, бочарные изделия и много др.

До принятия протекционистского тарифа 1822 г., Бессарабия была снабжена мануфактурными и промышленными товарами из Австрийской империи и

других европейских стран, стоимость которых составляла, в 1821-1826 годов, 3,8 и 4,4 млн. руб. ассигнациями. После принятия протекционистского тарифа 1822 г., который был распространен на территории Бессарабии в декабре 1823 г., когда таможенная пошлина выросла на 25% *ad valorem*, ввоз товаров уменьшился с 8,2 млн. (72,2%). руб. в 1821-1822, до 2,3 млн. (20,5%) тыс. в 1823-1824 и 808 тыс. (7,2%) тыс. руб. ассигнациями в 1825-1826 г. Соответственно, уменьшился и вывоз товаров из Бессарабии через эту таможню в Австрийскую империю и других европейских стран с 8,2 млн. (43%). руб. в 1821-1822, до 5,8 млн. (30,1%) в 1823-1824 и 5,2 млн. (26,9%) руб. в 1825-1826 г. А общий объем товарооборота уменьшился постепенно, с каждым годом, с 26% в 1821, до 9,7% в 1826 г. (Tomuleț 2012, 94-100).

Роль и значение Бессарабии в системе торговых отношений России с Австрийской империей можно определить и по численности купцов занимающиеся торговлей в разные города края. К примеру, в 1829 г. в Кишиневе, по сведениям Казенной Палаты, из 195 иностранных и иногородних купцов 103 были поданными Османской империи, 44 – Австрийской империи, 4 – выходцы из Царства Польского, 4 – из Сербии, 1 – из Англии, 41 иногородний купец прибыли из Киева, Харькова, Одессы, Могилева, Бердичева, Нежина, Григориополя и т. д. (Ф. 75, оп. 1, д. 437, лл. 28-38 об).

Переход от либерализма к протекционизму в торговой политике царизма в Бессарабии, привело к усилению в крае позиций украинского и российского купечества и к постепенному вытеснению зарубежных промышленных товаров и купцов, особенно австрийских и турецких, и увеличению ввоза аналогичных товаров из других губерний. Однако, несмотря на протекционистскую политику царизма, австрийские купцы и товары сохраняли свои позиции еще определенное время на рынках Бессарабии.

Таким образом, в товарообороте Бессарабии с Австрийской империей в первой половине XIX в. составлял рогатый скот, лошади, овцы, овечья шерсть, различные невыделанные кожи, сало и другие сельскохозяйственные продукты, а взамен получала мануфактурные и промышленные изделия, довольно хорошего качества, по сравнению с российскими товарами.

Библиография:

1. НАРМ, Ф. 75, оп. 1, д. 437, лл. 28-38 об.
2. TOMULEȚ V., *Basarabia în sistemul economic și politic al Imperiului Rus (1812-1868). Studii*, Chișinău, 2012 620 p. ISBN: 978-9975-4365-2-6.
3. TOMULEȚ V., *Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868). Ediția a II-a, revăzută și adăugită*, Iași, 2015, 564 p. ISBN: 978-606-676-778-1.

Recomandat
Valentin TOMULEȚ, dr. hab., prof. univ.

EVIDENȚA BUNURILOR CULTURALE MOBILE CA PARTE INTEGRANTĂ A PROTEJĂRII, CERCETĂRII ȘI VALORIFICĂRII PATRIMONIULUI MUZEAL

Irina BADIUC

CZU: 657.4:069.5(478)

badiucirina@gmail.com

Evidence of mobile cultural goods is an important part of the protection, research and valorization of museum heritage. In the study we analyzed the principles, tools and mechanisms of museum heritage evidence, from the beginning of the appearance of the first collections and the formation of the first public museums until now. The process of evidence at the oldest museum in Bessarabia was very difficult, being influenced by political events, administrative changes, different strategies used during the existence of the institution.

Timp de mai multe decenii, cercetătorii s-au axat mai mult pe problemele de gestionare a informației crescânde în pași rapizi, pe implementarea unor sisteme digitale în evidență, pe interpretarea și salvarea informațiilor referitoare la piesa muzeală și mai puțin pe aspectul de evidență administrativă. Apariția și evoluția cadrului juridic de funcționare a muzeelor a fost lentă. În Imperiul Rus nu a existat o legislație unică, specială în domeniul protejării patrimoniului cultural și nici un organ administrativ central care ar fi coordonat procesul de ocrotire a bunurilor culturale [1, p. 48]. Prima instituție muzeală de pe teritoriul Basarabiei, Muzeul de Antichități al Nataliei Sicard din Vadul Lui Vodă, avea la bază o sistematizare a colecțiilor, elaborată mai mult din necesarul de a expune piesele în cele trei secții: de geologie, de antichități și etruscă [2, p. 45]. Pe de altă parte, renumita colecție de antichități a lui Ion Casian Suruceanu nu a fost supusă unei inventarieri sau evidențe științifice.

După anul 1918, schimbarea administrației în Basarabia a adus cu sine și modificări în sistemul de administrare al bunurilor culturale mobile. Pentru prima dată în spațiul românesc, în anul 1932, este elaborată Legea pentru organizarea bibliotecilor și muzeelor publice. Un regulament separat sau instrucțiuni privind modul de evidență a bunurilor culturale mobile nu este specificat, dar prin controlul de stat asupra mișcărilor bunurilor se subînțelege și necesitatea existenței unor inventare a acestora.

În anul 1947 au fost aprobate „Instrucțiunile privind evidența bunurilor muzeale”. Este introdus conceptul de Registrul fondului de bază al muzeului ca document de stat pentru protecția pieselor muzeale. Este introdus în uz „pașaportul științific al obiectului”. Se specifică și obligativitatea păstrării documentației de evidență a bunurilor conform normelor arhivistice. Aceste instrucțiuni au fost valabile până în anul 1968, când sunt aprobate de către Ministerul Culturii al URSS „Instrucțiunile de evidență și păstrare a bunurilor muzeale ale URSS. Acestea prevedeau că metodologia

de completare, evidență, păstrare, descriere-științifică și valorificare a pieselor muzeale sunt obligatorii pentru toate muzeele din subordinea Ministerului Culturii al URSS, cu excepția celor cu profil de arte.

Pe parcursul perioadei sovietice au fost elaborate o serie de instrucțiuni privind activitatea muzeului, regulamente de funcționare, însă o lege a muzeelor nu a existat. Multiplele instrucțiuni elaborate de Ministerul Culturii nu erau respectate în toate muzeele URSS. Consiliul Ministerului Culturii adoptă o rezoluție la 04.10. 1974, „Cu privire la încălcări grave în procesul de evidență și păstrare a bunurilor muzeale în muzeele URSS și măsurile de eliminare a acestora”. Iar după doi ani Consiliul Ministerului Culturii al URSS se întrunește din nou pentru a examina problema punerii în aplicare a respectivei Rezoluții. Aceștia constată că au fost înregistrate schimbări pozitive. Dar, în ciuda rezultatelor obținute, erau prezente încă, „fapte de încălcări grave ale evidenței obiectelor de valoare muzeală: înregistrarea târzie a pieselor primite, lipsa actelor de predare primire a pieselor și a numerelor de inventar pe exponate, întreținerea neglijentă a documentației de evidență, în unele muzee nu existau deloc cărți de inventar, la momentul inspecției, o serie de muzee aveau obiecte care nu erau înregistrate [3, p.168-169].

Procesul de evidență a bunurilor culturale la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală pe parcursul dezvoltării instituției a fost unul destul de complex. Am confruntat mai multe instrumente de evidență a patrimoniului din diferite perioade și am constatat că în perioada interbelică patrimoniul muzeal a fost reinventariat și reevaluat pentru a fi radiate numerele atribuite în perioada țaristă și au fost atribuite numere noi, începând cu numărul 1. Activități de inventariere a bunurilor la muzeu au fost executate nu numai în primii ani de după 1918, dar și în anul 1931, atunci când este predat patrimoniul muzeului de către directorul muzeului, profesorul universitar Nicolae Florov, către Teodor Porucic, noul director al muzeului [4, p.376].

În prezent nu există o bază națională de date a patrimoniului muzeal. Fiecare muzeu gestionează informația la nivel instituțional, utilizând baza de date Doc Pat sau Access. Prima încercare de a unifica la nivel național informația despre patrimoniul muzeal a fost în anul 2000. Din inițiativa și cu participarea directorului Mihai Ursu, la MNEIN a fost creat Centrul Republican de Informare și Documentare Muzeală, fiind lansat web-situl Muzeele Moldovei [5, p.6]. A doua încercare de înființare a bazei naționale de date a fost în anul 2020.

Utilitatea patrimoniului depinde în mare parte și de buna păstrare și gestionare a acestuia. Iar evidența bunurilor culturale muzeale este esențială atunci când ne referim la asigurarea protecției acestuia, la valorificarea lui sub formă de cercetare, expoziții etc. Realizând acest studiu, am scos în evidență principalele oportunități pe care le oferă buna evidență a patrimoniului: includerea în circuitul științific a obiectelor muzeale; valorificarea pieselor muzeale (lipsa unei evidențe științifice complete duce la riscul organizării unei expoziții necomplete care nu ar reflecta întru totul subiectul propus); garanția păstrării patrimoniului integru pe timp de război sau alte împrejurări de forță majoră; reconstituirea colecțiilor pierdute sau furate; cunoașterea colecțiilor

ne permite să purcedem bine determinat la completarea acestora; o evidență strictă a bunurilor culturale mobile în muzee facilitează identificarea rapidă a obiectelor.

În concluzie putem afirma că primul muzeu public din Basarabia, pe parcursul a 130 de ani de existență, a acumulat colecții numeroase care au fost gestionate de personalul muzeului cu multă abnegație. Evenimentele politice, schimbările administrative, diferite politici și strategii abordate în decursul existenței instituției, au influențat procesul de evidență al patrimoniului muzeal. Atât personalul de specialitate, cât și organul de resort s-au preocupat în permanență de îmbunătățirea instrucțiunilor și regulamentelor de evidență emise, de implementarea tehnologiilor moderne în buna gestionare a patrimoniului muzeal iar carențele și neregulile existente au fost cauzate de: evacuarea patrimoniului în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, schimbările administrative și politice ce solicitau modificări în terminologia și instrumentele de evidență utilizate, manipularea excesivă a patrimoniului, utilizarea acestuia în expoziții ambulante cu condiții improprii patrimoniului, transferurile de patrimoniu nu întotdeauna asigurau trecerea numerelor vechi pe noile instrumente de evidență, lipsa specialiștilor calificați (abilitățile muzeografice se obțineau prin transmiterea de la generațiile cu experiență), completarea patrimoniului cu un număr impunător de piese etc. La ziua de azi, personalul responsabil aplică tehnologii moderne în gestionarea patrimoniului ceea ce duce la eliminarea neconcordanțelor și erorilor, optimizând și eficientizând procesul de gestionare a patrimoniului muzeal.

Referințe:

1. Гарданов В.К., Плавильщиков Н.Н. *Основы советского музееведения*. Москва: Госкультпросветиздат, 1955, p.48
2. Nicolae E. Chetaru. *Din istoria arheologiei Moldovei*. Chișinău: Știința, 1994, p.45
3. Рыбак. *Теория и практика комплектования...*, p.168 – 169.
4. Liliana Rotaru, Tudor Ciobanu, Alexandr Ponomariov. „Războiul directorilor” Muzeului Național de Istorie Naturală din Chișinău la începutul anilor 30. În: *Latinitate, Romanitate, Românită*, Chișinău, 2022, p.376. ISBN 978-9975-163-66-8
5. Constantin Gh. Ciobanu, Maria Godorozea. *Perpetua căutare*. Chișinău: Promarcos Edit. 2011, p. 6.

Recomandat

Andrei COROBCEAN, dr., lector univ.

BASARABIA ÎN ANII RĂZBOIULUI RUSO-TURC DIN 1828-1829

Andrei MACEAC

CZU: 94(478)"1828/1829"

maceac95@gmail.com

The summary of the thesis with the invoked title elucidates the situation in which Bessarabia was mentioned in the Russo-Ottoman war of 1828-1829. Bessarabia was the crossing point of the tsarist army in the Balkans and an important supply base. It is demonstrated that this war represented a heavy burden for the Bessarabians, who suffered from extraordinary benefits, contagious diseases, thus denouncing the falsity of the thesis about the progressive character of the annexation of Bessarabia to the Russian Empire.

Teza de master cu tema **Basarabia în anii războiului ruso-turc din 1828-1829** este consacrată unei probleme care până în prezent nu a constituit obiectul unei cercetări speciale în istoriografie.

Actualitatea temei rezultă din faptul că permite abordarea, de pe principii noi, a unei probleme care a fost trecută conștient cu vederea și nu a constituit subiectul unei cercetări speciale, atât în istoriografia modernă, cât și cea contemporană. Subiectul pus în discuție vine în contradicție cu teza dominantă expusă în istoriografia marxistă privind „caracterul obiectiv progresist” al anexării Basarabiei la Imperiul Rus. Cercetarea dată demonstrează falsitatea acestei teze, elucidând adevărata față a procesului de anexare și de evoluție a Basarabiei în componența Imperiului Rus.

Scopul lucrării constă în studierea complexă a evoluției Basarabiei în anii războiului ruso-turc din 1828-1829. **Obiectivele** lucrării rezidă în cercetarea și interpretarea surselor și a istoriografiei accesibile referitoare la subiectele vizate în cercetare; aprecierea schimbărilor care au avut loc în domeniul economic (agricultură, industrie, comerț) din Basarabia în anii războiului ruso-turc din 1828-1829; determinarea tipurilor de prestații extraordinare la care a fost impusă populația din Basarabia de către administrația rusă și caracterizarea acestora; analiza impactului războiului ruso-turc din 1828-1829 asupra nivelului de trai al populației din regiune.

Analiza izvoarelor. Drept sursă principală în studierea temei au servit izvoarele inedite depozitate în diferite fonduri ale ANRM, fiind folosite un șir de dosare din fondurile 2, 3 și 6, cât și documente publicate, în care se păstrează prețioase informații referitor la problema de studiu.

Istoriografia temei investigate. Tematica războiului ruso-turc din 1828-1829 a fost abordată tangențial în diverse lucrări ai reprezentanților istoriografiei moderne și contemporane. Specific istoriografiei *moderne* este faptul că lucrările acestor cercetători nu oferea o analiză detaliată și obiectivă a evenimentelor, ci doar o prezentare a acestora, țarismul fiind privit ca salvatorul popoarelor balcanice (autori: N.Epancin,

F.Zatler, P.Kunițki, I.Saburov, Z.Arboare, L.Kasso etc.). Istoriografia contemporană o împărțim convențional în trei perioade. Cercetătorii din perioada *interbelică*, (autori: O.Ghibu, A.Boldur, P.Cazacu, I. Nistor, Șt. Ciobanu, D.Bogoș etc.) au avut posibilitatea să se documenteze și, datorită situației politice favorabile, să analizeze obiectiv situația din Basarabia, dar aceștia s-au referit puțin la tema dată. Istoriografia *postbelică*, în cadrul căreia un rol aparte îi revine istoriografiei sovietice (marxiste), privea problema prestațiilor extraordinare impuse de Imperiul Rus Basarabiei în timpul războiului, ca fiind un ajutor real/benevol acordat de către populația din Basarabia armatei ruse de ocupație (autori: P.Sovetov, N.Mohov, Ya.Grosul și I.Budak etc.). După proclamarea independenței Republicii Moldova, în 1991, în istoriografie începe o nouă etapă – *postsovietică* – descătușată de ideologia comunistă. Încep a fi revăzute unele teze din istoriografie, sânt expuse noi puncte de vedere pe mai multe subiecțe, inclusiv la cel supus investigației de noi (autori: A.Moraru, I.Scurtu, V.Tomuleț, N.Timohina, C.Gherasim, I.Ojog, A.Leșcu).

În urma analizei izvoarelor de arhivă inedite și a celor publicate, literaturii monografice s-a ajuns la mai multe **concluzii** importante.

În anii războiului ruso-turc din 1828-1829 populației din Basarabia i-a fost impus un sistem de prestații extraordinare exagerate care a înrăutățit substanțial nivelul ei de trai.

Sistemul de impozitare și prestare al Basarabiei a depins în mare măsură de structura socială a ținutului, întrucât în dependență de categoria socială era apreciată suma impozitelor și prestațiilor. Scutirea boierilor și fețelor bisericesti de impozite și prestații îl punea pe țăran într-o situație net inferioară față de categoriile privilegiate, situație în care el nu mai avea puteri și posibilități de a supraviețui provocărilor generate de război.

Situația excepțională de război instituită în anii 1828-1829 înregistrează schimbări semnificative în domeniul impozitării și prestațiilor. Acesta devine mult mai complicat și insuportabil, care a înrăutățit în mare măsură situația și așa dificilă a țăranului. Trecerea, în urma edictului imperial, de la impozitul pe familie la impozitul pe cap de locuitor constituia nimic altceva decât o posibilitate în plus pentru Imperiul Rus de a exploata populația Basarabiei care și așa se sufoca sub povara impozitelor și prestațiilor extraordinare exagerate.

Deși operațiile militare nu au avut loc nemijlocit pe teritoriul Basarabiei, totuși provincia a fost afectată în mod direct de acest conflict, întrucât pe umerii populației autohtone a căzut tot greul întreținerii armatei ruse de ocupație [1, f.386].

Documentele depozitate în fondurile Arhivei Naționale a Republicii Moldova și memoriile călătorilor străini denotă cu claritate că prestațiile extraordinare impuse de administrația militară rusă diferitelor categorii sociale din Basarabia, conjugate cu epidemiile de ciumă și holeră, invazia lăcustelor etc., au cauzat mari prejudicii populației, îndeosebi autohtonilor care dețineau cele mai mici loturi de pământ și care nu beneficiau de aceleași privilegii și înlesniri, de care se bucurau coloniștii bulgari, găgăuzi, germani, ruși, evrei etc. [3, p.230].

Agravarea situației basarabenilor s-a datorat impunerii populației la plata prestațiilor extraordinare sub trei forme: **1. prestații extraordinare în bani** (pentru construcția podurilor plutitoare și de piatră peste râuri, pentru încălzirea și iluminarea încăperilor predestinate armatei, construcția și repararea drumurilor, construcția și reparația stațiilor poștale, spitalelor, fortificațiilor etc.), **2. prestații extraordinare în muncă** (construcția și reparația podurilor, drumurilor, locuințelor, construcția și reparația stațiilor poștale, spitalelor, fortificațiilor, grajdurilor temporare pentru cai, cordoanelor sanitare; transportarea munițiilor, răniților și bolnavilor, proviziilor) și **3. prestații extraordinare în natură** (asigurarea armatei ruse cu produse alimentare, furaje, forță de tracțiune, pășunatul cailor și boilor de tracțiune; pregătirea fânului pentru necesitățile armatei; pregătirea pesmeților etc.) [2, f. 39]. Toate acestea i-au sustras pe țărani de la ocupația lor de bază – agricultura. Astfel, țăranii au fost lipsiți de recoltele strânse de pe pământurile prelucrate de ei, de animalele de tracțiune, în unele cazuri erau lipsiți chiar și de locuințe (soldații fiind încartiruiți în casele țăranilor), au fost nevoiți să acorde ajutor la construcția drumurilor și a podurilor etc.

Asigurarea armatei ruse cu produse alimentare a micșorat în mare parte rata alimentară a autohtonilor, din care cauză ei sufereau de diferite boli, multe dintre ele contagioase. Faptul că armata trebuia asigurată cu furaje în cantități tot mai mari a determinat subnutriția și reducerea potențialului de muncă al animalelor; pe lângă aceasta, dând vitele de la casă țăranul rămânea lipsit de principala forță de tracțiune cu ajutorul căreia își lucra pământul. În plus, calamitățile naturale, daunele pricinuite de război au determinat o recoltă proastă, care nu putea asigura nici măcar simpla existență a populației, iar „alianța” dintre ciumă și holeră a ridicat rata mortalității până la 200 de persoane pe zi [4, p. 35]. Către anul 1829 aceasta devine de necontrolat, deoarece prin Basarabia treceau încontinuu trupele rusești infectate de aceste boli și exterminarea flagelului devine practic imposibilă.

Analiza izvoarelor, a literaturii de specialitate ne permite să conchidem că prestațiile extraordinare mereu crescând, impuse populației în timpul războiului ruso-turc din anii 1828-1829 a înrăutățit și mai mult situația stărilor de jos ale populației, au redus nivelul ei de trai și au influențat nefast dezvoltarea social-economică a Basarabiei.

Astfel, în baza celor menționate *supra* putem afirma că cele relatate de izvoarele de epocă contravin tezei vehiculate în istoriografia sovietică și pro-rusă, conform căreia prestațiile extraordinare au fost un ajutor benevol acordat de către populația din regiune armatei ruse de ocupație și că anexarea la Imperiul Rus a avut un caracter obiectiv-progresiv pentru dezvoltarea economică a Basarabiei. Am avut ocazia să ne convingem, în baza izvoarelor de arhivă inedite, că realitatea era cu totul alta.

Referințe:

1. ANRM, F. 2, inv.1, d.1325.
2. ANRM, F.3, inv.1, dosar 1198.

-
3. CIOBANU Șt. *Basarabia: populația, istoria, cultura*, Chișinău, 1993.
 4. TOMULEȚ V. *Situația demografică, social-economică și confesională din Basarabia în anii '20 ai secolului al XIX-lea*. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Științe Umanistice*, nr. 4 (104), Chișinău, 2017. ISSN 1811-2668.

Recomandat
Valentin TOMULEȚ, dr. hab., prof. univ.

SOCIETATEA POST-DISCIPLINARĂ: UN STUDIU ASUPRA TEORIILOR PUTERII ÎN ERA NEOLIBERALISMULUI

Laurențiu MITRIUC

CZU: 321.01(091)

laur.mitriuc@gmail.com

Power has been the subject of theoretical debate and conceptual ambiguity. Han expands on Foucault's ideas of disciplinary power by exploring the psychological dimensions of power in the neoliberal society, emphasizing the dangers of self-exploitation, constant positivity and the compulsion to perform, which lead to burnout and depression. This paper aims to formulate the concept of post-disciplinary power by analyzing philosophical perspectives on power; comparing disciplinary and post-disciplinary manifestations, and reexamining the concept of freedom.

Puterea este un fenomen complex, omniprezent în istorie și societate. Este o forță, o capacitate de a ajunge la rezultatele dorite de un subiect. Cu toate acestea, puterea este adesea confundată cu un mijloc, când, de fapt, puterea este scopul în sine. Conceptul de putere a evoluat în filosofie, sociologie și politică, reflectând schimbările de gândire ale filosofilor și societăților în diverse epoci. Deși există numeroase exemple de manifestare a puterii în istorie, puterea funcționează într-un mod misterios și este dificil de conceptualizat și teoretizat. Byung-Chul Han afirmă că persistă o confuzie teoretică și că, deși fenomenul puterii există în mod incontestabil, conceptul în sine rămâne învăluit în ambiguitate [1, p.7-8].

Michel Foucault se concentrează pe conceptul de bioputere, evidențiind modul în care puterea acționează prin controlul și gestionarea populațiilor, cu accent pe reglementarea și optimizarea proceselor vitale [2, p.172]. În ciuda pătrunderii analizei lui Foucault asupra puterii, el este adesea criticat pentru că neglijează experiențele subiective și aspectele psihologice în relațiile de putere. Elementul care face ca analiza foucaultiană să fie relevant în a studia noile forme de putere psihopolitică este distingerea dintre puterea negativă – cea care indică limitele subiectului și reprezintă o versiune clasică de comandă și supunere, și puterea productivă.

Efectuarea comparației dintre puterea disciplinară biopolitică, conform teoriilor lui Foucault, și puterea psihopolitică post-disciplinară, așa cum este descrisă de Han, scoate la iveală valoarea conceptului de putere post-disciplinară. Puterea disciplinară se axează pe mecanismele de control prezente în instituțiile disciplinare, în timp ce psihopolitica prelungește această discuție, abordând și dimensiunile psihologice și subiective ale puterii pozitive în contextul societății neoliberale și digitale. În comparație cu Foucault, Byung-Chul Han oferă o perspectivă radicală asupra puterii și impactului acesteia asupra sufletului și libertății indivizilor. Han se concentra-

ză asupra pericolelor și patologiilor societății post-disciplinare, evidențiind impactul puterii asupra sufletului și libertății individuale, care duc la probleme în identitate, epuizeală și depresie în era neoliberalismului. În ideea sa de societate a oboselii, indivizii sunt din ce în ce mai transparenți, expuși la o evaluare constantă și presați să se îmbunătățească continuu, asemeni mărfii de pe piața „liberă”.

Alți gânditorii contemporani, în mod similar, contestă paradigmele tradiționale ale puterii și critică ordinea neoliberalismului digital. Tehnologia digitală și ideologia neoliberală au transformat forma puterii într-o entitate mai subtilă și descentralizată. Acești gânditori explorează puterea într-un mod sistematic și unic, iar abordarea lor comună se referă la societatea post-disciplinară.

Orice formă de rezistență capitalistă este, de fapt, un mecanism de consolidarea ideologiei neoliberale [3, p.57]. Așadar, Mark Fisher formulează unidimensionalitatea viziunii teleologice asupra modului în care poate să funcționeze societatea contemporană, și anume că „este mai ușor să ne imaginăm sfârșitul lumii decât să ne imaginăm sfârșitul capitalismului” [4, p.1]. Deși pare firesc că politicile neoliberale duc la remodelarea infrastructurii sociale și materiale, ele duc și la transformări în spațiul nostru imaginar și creativ. Din această perspectivă „sterilă”, putem constata că neoliberalismul dereglementează și colonizează spațiul imaginar, eradicând alternativele și erodând valorile comune.

Neoliberalismul digital, din motive de sporire a eficienței reproductive, transformă relațiile noastre prin cerințele de autoexpunere, autoperformanță și conectivitate constantă, contribuind la alienare, depresie și deficitul de atenție. Acest fapt se datorează eliminării aspectului negativ și promovarea unei noi forme de dialectică a pozitivității, cu un caracter narcisist și individualist. Dacă puterea negativă este lipsită de inventivitate și poate fi redusă la o monotonie statică, puterea productivă îl transformă pe subiect într-un *proiect al propriei panopticități* [5, p.8-9]. Fastuozitatea puterii biopolitice este una care caută noi teritorii să cucerească – culturale și ideologice, însă sporirea eficacității are loc doar odată cu puterea post-disciplinară care cere eliminarea valorilor demodate prin *deteritorializare* [6, p.166-7].

Adresând întrebările cu privire la natura realității și consecințele potențiale ale unei existențe digitale extrem de interconectate, societatea post-disciplinară indică fragilitatea condiției umane în fața forței care, în mod paradoxal, încearcă să o elibereze. Sursele media, supraîncărcate cu informații, intensifică aceste probleme prin compusliunea de a performa constant. În acest fel, tehnologiile puterii neoliberale se răsfrâng asupra modului în care interacționăm cu lumea și cu noi înșine – suntem mai izolați și mai constrânși ca niciodată, iar paradoxul imperativului de a realiza și de a fi mereu conectați în matricea sistemului ne obosește într-atât, încât luăm forma proiectului final al reproducției neoliberale, cea a *omului gol* [5, p.2-3].

Firavitatea condiției umane este la fel de sensibilă precum însuși ecranul aparatului digital de care noi depindem. În era post-disciplinară, indivizii sunt mai flexibili să își aleagă propria cale în viață, iar identitatea și valorile personale devin mai importante decât cele colective. În loc să se supună unui control strict, indivizii sunt

considerați a fi mai capabili să își asume puterea interioară, să ia decizii în cunoștință de cauză și să își asume responsabilitatea pentru aceste decizii. Dar, în cazul societății post-disciplinare, opusul este de fapt adevărat.

Han susține că în cultura digitală neoliberală, indivizii sunt supuși unei forme de putere care funcționează prin mecanisme pozitive, decât prin metode disciplinare tradiționale ale negativității. Starea contemporană a individului suprasaturat, deprimat, obosit și profund alienat, asemănătoare fenomenului de *hikikomori*, poate fi comparată cu cea de *Müselmann* contemporan [7, p.19]. Acest om copleșit, asemănător omului sacru al lui Agamben [8, p.37], care nu poate fi sacrificat, reflectă condamnarea la o viață lipsită de valoarea sa intrinsecă. În mod paradoxal, însăși puterea care îl exclude, interdicția suverană, în contemporanitatea neoliberalismului deschis și emoțional, îi închide pe subiecți în temnița sistemului digital. Potrivit lui Han, neoliberalismul nu face altceva decât să exploateze libertatea, fără să aprofundeze complexitatea acesteia [5, p.12].

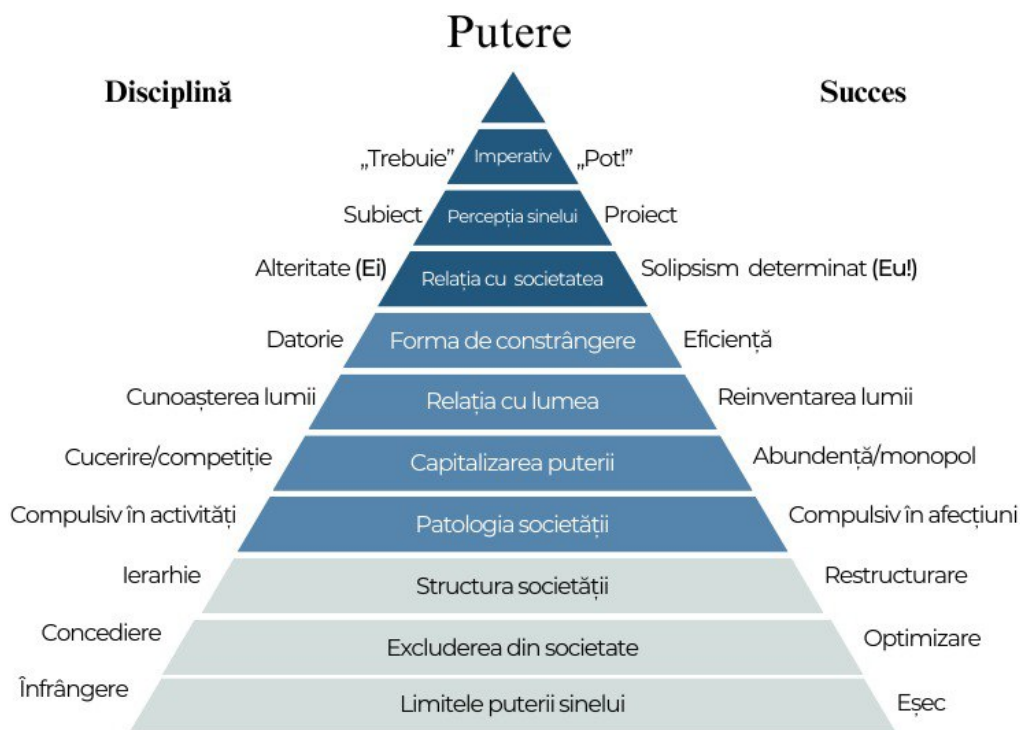

Fig.1. Piramida Puterii – fiecare treaptă reprezintă o trăsătură generală după care puterea, în forma ei biopolitică (Disciplină) sau psihopolitică (Succes-Performanță) se manifestă

Asemeni morții lui Dumnezeu, moartea puterii reprezintă o provocare semnificativă în formularea unei teorii unificate a puterii post-disciplinare. În timp ce unii

autori aderă la formulările biopolitice tradiționale, alții propun cadre alternative care se pot alinia sau nu cu puterea post-disciplinară. Conceptul de psihopolitică al lui Han cercetează dimensiunile psihologice și afective ale puterii, conferind o nouă viață modalităților în care puterea este exercitată prin internalizarea normelor și producerea de subiectivitate. Explorând rolul pozitivității, al exploatării sinelui și al compulsi-onării neoliberale de performanță constantă, el atrage atenția că lipsa de claritate și neglijarea puterii post-disciplinare este ceea ce duce la perceperea puterii post-disciplinare, actualmente, ca fiind un lucru ambiguu ieșit din contextul peisajului teoretic existent. Așadar, o cercetare filosofică suplimentară cu perspective mai fundamentate este necesară pentru a stabili valoarea acestui concept, asta deși însuși fenomenul este într-atât de omniprezent încât, până la urmă, joacă în întunericul din spatele ecranelor neoliberale.

Referințe:

1. HAN, B.C. *What is Power.*, Cambridge: Polity Press, 2019.
2. FOUCAULT, M. *Discipline and Punish. The Birth of the Prison.* Londra: Penguin Books, 1977.
3. ALTHUSSER, L. *On Ideology.* Londra: Verso, 2008.
4. FISHER, M. *Capitalist Realism – Is There No Alternative?* Winchester: Zer0 Books, 2009.
5. HAN, B.C. *Psychopolitics.* Londra: Verso Books, 2017.
6. DELEUZE, G., GUATTARI, F. *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia.* Minneapolis: University of Minnesota Press, 1983.
7. HAN, B.C. *The Burnout Society.* Stanford: Stanford University Press, 2015.
8. AGAMBEN, G. *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life.* Stanford: Stanford University Press, 1998.

Recomandat
Dumitru DODUL, dr., conf. univ.

EPECTELE PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA VIEȚII COTIDIENE. CAZUL REPUBLICII MOLDOVA

Lucia LAUR

CZU: 394:616.98(478)

lucialaur45@gmail.com

COVID-19 (Coronavirus) has affected daily life both nationally and globally. Once the pandemic started, extensive precautions such as a hygiene protocol (eg, regular hand washing, avoiding face-to-face interaction, etc.), social distancing and wearing masks, etc., were emphasized. Gatherings of people were banned, locking the population in strict quarantine to control the spread of the disease.

COVID-19 ne-a afectat rapid viața de zi cu zi, atât în sănătate, cât și în afaceri, a perturbat comerțul și mișcările mondiale. Identificarea bolii într-un stadiu incipient a fost vitală pentru a controla răspândirea virusului, deoarece acesta se răspândește foarte rapid de la o persoană la alta. Impactul COVID-19 asupra vieții cotidiene din martie 2020 s-a extins și îl putem califica în câteva categorii: *sănătate* (provocări în diagnosticare, carantină și tratamentul cazurilor suspecte sau confirmate; sarcina mare a funcționării sistemului medical existent; pacienții cu alte boli și probleme de sănătate erau neglijați; suprasolicitarea medicilor și a altor profesioniști din domeniul sănătății, care prezentau un risc foarte mare; supraîncărcarea farmaciilor; cerință de protecție ridicată; întreruperea lanțului de aprovizionare medicală), *economic* (încetinirea producției de bunuri esențiale; perturbarea lanțului de aprovizionare al produselor; pierderi în afaceri naționale și internaționale; încetinirea semnificativă a creșterii veniturilor), *social* (sectorul serviciilor nu a fost în măsură să ofere serviciul corespunzător; anularea sau amânarea sporturilor și turneelor la scară largă; evitarea deplasărilor naționale și internaționale și anularea serviciilor; întreruperea celebrării evenimentelor culturale, religioase și festive; stres nejustificat în rândul populației; distanțarea socială cu semenii noștri și membrii familiei; închiderea hotelurilor, restaurantelor și locurilor religioase; închiderea locurilor pentru divertisment, cum ar fi săli de cinema și teatru, cluburi sportive, săli de sport, piscine și așa mai departe; amânarea examenelor). Cercetarea în cauză a fost realizată pe un grup de oameni care și-au împărtășit benevol experiența din Lockdown cu păstrarea confidențialității. Au fost realizate o serie de interviuri individuale [1] și aplicată metoda observării participative, așa cum autorul a făcut parte din medicii care răspundeau de bolnavii Covid-19.

COVID-19 a afectat sursele de aprovizionare și a influențat dezvoltarea economiei globale. Existau restricții de călătorie dintr-o țară în alta.

Lumea s-a confruntat cu provocări fără precedent în urma izbucnirii pandemiei COVID-19. Acest virus este foarte contagios și adesea duce la o afecțiune respiratorie severă cu risc de morbiditate și mortalitate. COVID-19 a fost declarată pandemie

de către Organizația Mondială a Sănătății în martie 2020. Până în vara anului 2021, 219 milioane de persoane din întreaga lume au contractat COVID-19 și 4,5 milioane au murit din cauza virusului. Eforturile societății de a reduce răspândirea virusului au condus la schimbări vaste în viața de zi cu zi și au avut un impact emoțional enorm asupra societății. Unele grupuri, inclusiv adulții și tinerii, au fost afectați în mod disproporționat de COVID-19. Eforturile societății de a reduce răspândirea COVID-19 ar fi putut, de asemenea, să fi avut o taxă deosebit de mare asupra vieții de zi cu zi a adulților și tinerilor.

Odată cu pandemia s-au produs o serie de schimbări radicale în viața cotidiană a oamenilor: școlile și universitățile au intrat în regim de instruire online, angajații au început să lucreze de acasă, instituțiile de stat, restaurantele și spațiile publice au intrat în carantină pentru câteva săptămâni, iar oamenii au fost nevoiți să poarte mască și să respecte distanța fizică de cel puțin 1 metru în spațiile publice. Oamenii au înțeles că pandemia este o amenințare gravă, astfel COVID-19 a devenit pericolul social numărul unu, creând haos și intensificând o serie de frici. Haosul a fost amplificat și de incertitudinile privind originea virusului, manifestarea bolii, măsurile de protecție, creând, astfel, un teren propice pentru răspândirea unor mesaje conspiraționiste. Pandemia a devenit, astfel, un „*obiect sensibil*” de reprezentare.

Solidaritatea [2] nu se limitează la asistență și cooperare, ajutor, caritate sau asistență umanitară; este un concept și un principiu mai larg care include sustenabilitatea în stabilirea relațiilor, în special în relațiile economice, coexistența pașnică a tuturor membrilor comunității, parteneriate egale și împărțirea echitabilă a beneficiilor și sarcinilor, abținându-se de la a face rău sau a pune obstacole pentru bunăstarea celorlalți, inclusiv în sistemul economic și pentru habitatul nostru ecologic comun, pentru care toți sunt responsabili.

Solidaritatea oferă un impuls pentru răspunsuri colective la provocările interconectate într-o lume interdependentă. Ea stă la baza ideii Națiunilor Unite și pătrunde pe cei trei piloni interconectați ai Cartei ONU: pacea și securitatea, dezvoltarea și drepturile omului [3]. Deși solidaritatea poate fi înțeleasă în moduri diferite în contexte diferite, de fapt, adoptă o abordare contextualizată a evoluției ideii de solidaritate, situându-l în cadrul dezvoltării progresive a dreptului internațional (în esență un proces condus de stat), încadrarea cooperării internaționale ca o datorie a statelor, și așa cum sunt conduse de țările în curs de dezvoltare în căutarea lor pentru justiție economică, socială de mediu și climatică la nivel global printr-o ordine internațională mai echitabilă.

În urma cercetării s-a identificat că accesul la asistență medicală a fost afectat în mod major de pandemia COVID-19, în special în contextul măsurilor restrictive impuse sistemului de sănătate, precum și din cauza fricii potențialilor pacienți de a se infecta în timp ce accesează serviciile. Majoritatea celor care au accesat serviciile medicale au fost mulțumiți de calitatea lor. Accesul la informații despre protecția împotriva COVID-19, modurile de tratament și serviciile disponibile a fost în mare parte asigurat prin intermediul posturilor TV. Informațiile erau mai puțin accesibile pentru persoanele cu dizabilități.

În timpul pandemiei, sistemul de protecție socială a dat dovadă de un anumit nivel de flexibilitate pentru a răspunde nevoilor crescute ale populației vulnerabile, inclusiv pentru reprezentanții noilor grupuri vulnerabile, cum ar fi lucrătorii migranți reveniți în țară.

Pandemia COVID-19 a aprofundat inegalitățile existente în sectorul educațional al Republicii Moldova, inclusiv pe malul stâng al Nistrului. Accesul la educație a fost cauzat în principal de lipsa sau disponibilitatea limitată a dispozitivelor TIC, în special în cazul romilor, copiilor care trăiesc în sărăcie și familiilor cu mulți copii. Din perspectiva intervievaților, calitatea educației a fost, de asemenea, afectată, iar educația la distanță nu a răspuns pe deplin nevoilor elevilor, în special a elevilor cu dizabilități.

Referințe:

1. COLLERETTE, P. Metoda studiilor de caz. În: A. MUCCHIELLI. (coord.). *Dicționar al metodelor calitative în științele sociale și umane*. Iași: Polirom, 2002, p.407-412. ISBN 973-681-015-1
2. DURKHEIM, E. *Despre diviziunea muncii sociale*. Antet, 2008, -268 p. ISBN 978-973-636-285-9
3. <https://www.thequint.com/fit/parallels-between-pandemics-plague-spanish-flu-and-covid-19> [Accesat: 25.03.2023]

Recomandat

Dina BARCARI, lector univ.

IPOSTAZE ALE SOLIPSISMULUI IN ȘTIINȚELE SOCIO-UMANE MODERNE

Alexandrina URSU

CZU: 165:30

f20ursu.alexandrina@gmail.com

Solipsism is an actual subject in philosophy and also other social sciences and humanities because it researches the limits of knowledge and internal experience of the human being. Also, solipsism analyses other theories like social construct, meaning that similar constructs creates an external reality. With the help of solipsism we get answers to our social interactions: relationships, symbols, communication etc. We lose the real importance and meaning of solipsism because is usually avoided, considering it is too radical.

Solipsismul este un subiect actual în domeniul filosofiei, dar și al altor științe socio-umane deoarece cercetează limitele cunoașterii și experiența interioară a omului. De asemenea, solipsismul se include și în teorii ale cunoașterii, precum constructul social care, prin anumite construcții similare formează o realitate exterioară. Așadar, prin analiza solipsismului putem obține răspunsuri la interacțiunile sociale ale omului: relații, dinamica grupurilor, simboluri, comunicare etc. Fiind o temă de obicei evitată din cauza radicalității sale, se pierde adevărata semnificație a solipsismului. Astfel, este necesar un studiu amplu, pentru înțelegerea modului în care conștiința umană este implicată în crearea lumii sociale. Solipsismul merită o anumită atenție din partea filosofiei, deși acest concept pune în discuție o problemă care inițial pare a fi fără sens. Adesea solipsismul este respins și considerat o teorie eșuată și contradictorie. Totuși, este o situație delicată, deoarece nu este posibil de a dovedi altceva decât propria conștiință. De ce însă este necesar să ne centram atenția asupra acestui concept? Fiindcă, solipsismul funcționează ca un sprijin pentru inițierea unei alte reflectări asupra cunoașterii și gândirii umane, și nu doar. În acest mod, putem numi solipsismul un punct de reper util în cadrul aprecierii și considerării epistemologice. De cele mai multe ori, solipsismul nu este un concept cu argumente explicite și convingătoare. În schimb, majoritatea încearcă să prezinte falsitatea acestuia, argumentând împotriva solipsismului. Chiar dacă însăși doctrina solipsistă pare a fi inadmisibilă, aceasta este demnă de a fi discutată. Oferindu-i solipsismului caracter probabilist, obținem un mod de a pătrunde în cele mai esențiale probleme ale filosofiei minții. De ce trebuie să ținem cont însă, este evitarea obținerii unei concluzii solipsiste. Scopul și necesitatea solipsismului nu este acela de a stabili această teorie ca fiind adevărată, sau de a convinge pe ceilalți sau pe sine de faptul că doar propria individualitate este reală și că celelalte sunt doar imaginații sau proiectari. Dimpotrivă, solipsismul trebuie utilizat ca un exercițiu mental, adică un mod prin care avem posibilitatea de a ne crea anumite scheme imaginare. Drept consecință acestea vor provoca un răspuns rațional. Solip-

sismul recunoaște că omul și știința au limitele sale, și nu putem fi niciodată siguri de nimic, cu excepția propriei existențe. Deci solipsismul poate fi utilizat ca un exercițiu împotriva unor poziții filosofice cum ar fi materialismul, funcționalismul sau în cazul în care încercăm să înțelegem comportamentul uman, fără a apela la conștiință. Ipoteza acestei teze presupune că solipsismul are o semnificație mult mai mare decât este percepută în mod obișnuit, fiind prezentă în însăși structura științelor umaniste și sociale. Influența solipsismului se extinde dincolo de referințele explicite, deoarece se manifestă și indirect în diferite discipline, reprezentând o atitudine esențială care este inseparabilă de existența umană. Recunoscând solipsismul ca o forță omniprezentă, această cercetare are drept ipoteză predominantă elucidarea impactului subtil, dar profund, pe care îl exercită asupra conceptelor și cadrelor fundamentale ale științelor socio-umane. Solipsismul, ca atitudine specifică naturii umane, se infiltrează inevitabil în gândirea noastră, modelându-ne perspectivele. Un motiv cheie pentru care solipsismul nu poate fi evitat în totalitate de ființele umane este înrădăcinat în natura subiectivă a percepției și interpretării. Fiecare persoană percepe lumea prin propriile simțuri, filtrează informațiile prin procesele cognitive unice și își construiește înțelegerea realității pe baza perspectivelor sale individuale. În plus, însuși actul de comunicare, care formează baza interacțiunii umane, se bazează pe presupunerea că există o realitate comună și o înțelegere comună între indivizi. Cu toate acestea, din cauza naturii subiective a percepției, transmiterea completă și exactă a experienței subiective către altul este imposibilă. Această limitare duce la posibile interpretări greșite, comunicare greșită și în cele din urmă întărește elementul solipsist inerent interacțiunii umane. Ființa umană prin autoconștiință, este în mod constant implicată în introspecție și auto-reflecție. Primul capitol se bazează pe partea teoretică a conceptului analizat, format din 3 diviziuni și începe prin explorarea conceptului de solipsism și diferitele forme ale sale și manifestarea acestuia în diferite culturi reflectând perspectivele lor filosofice, sociale și religioase unice asupra sinelui și a relației sale cu lumea. În continuare, conceptul este analizat din punct de vedere filosofic, într-un mod cronologic în mare parte. A doua diviziune a primului capitol include filosofi reprezentanți din mai multe direcții filosofice și felul în care teoria solipsistă a influențat gândirea acestora: John Locke, George Berkeley, John Stuart Mill, Ludwig Wittgenstein, Edmund Husserl și Jean Paul Sartre. În final, primul capitol se încheie cu analiza profundă filosofică a solipsismului prin corelarea acestei atitudini cu raționalismul, explicând doctrina respectivă, ca reprezentant fiind Rene Descartes și idealismul filosofiei epocii moderne. Astfel, primul capitol are rol introductiv și cercetează în profunzime constituirea solipsismului ca teorie filosofică. Printre cele mai importante lucrări se enumeră „*Meditații metafizice*” de raționalistul René Descartes, care ajunge la faimoasa sa expresie „*cogito ergo sum*” (gândesc deci exist) și pe care o demonstrează aplicând metoda solipsistă. Un alt filosof crucial în dezvoltarea gândirii solipsiste este Ludwig Wittgenstein, care abordează subiectul dat în mai multe lucrări, cum ar fi „*Tractatus Logico-Philosophicus*”, „*Caietul Albastru*” și „*Cercetări filosofice*” și în care face legătură dintre solipsism și limbaj. Cu ajutorul solipsismului, înțelegem

mai bine atitudinea lui Wittgenstein asupra limbajului și comunicării: experiența subiectivă este limitată de abilitatea de comunicare și înțelegerea comună. Următorul capitol continuă analiza solipsismului, în științele socio-umane, dezvoltate în istorie mai târziu: sociologie, psihologie și economia/politică. Începând cu sociologia, solipsismul se află în legătură reciprocă cu conceptul de „construct social”. De asemenea în această parte a lucrării sunt analizate noțiuni precum societatea, identitatea și percepția ființei umane raportate la sociologia fenomenologică. Lucrare emblematică în înțelegere expresiei actuale a solipsismului este „*Construirea socială a realității: Tratat de sociologia cunoașterii*” de Peter Berger și Thomas Luckmann, urmată de psihologie, unde solipsismul este analizat din punct de vedere a gândirii umane și procesele sale. Astfel, latura psihologică se axează pe conștiință, comportament și dezvoltarea cognitivă a omului. Este menționat psihologul elvețian Carl Jung dar și alte concepte fundamentale în domeniul psihologiei. Capitolul finalizează cu analiza modului în care este interpretat solipsismul în teoriile feministe totodată având legătură directă cu sistemul economic explicat de Karl Marx, dar și economia societăților contemporane cu elementele sale: consumerism, digitalizare, materialism economic.

Referințe:

1. Berger Peter. Luckmann Thomas, *Construirea socială a realității: Tratat de sociologia cunoașterii*, ART, 2008.
2. Jung, Carl, *Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Editura TREI, 2014.
3. DESCARTES, René. *Meditații metafizice*, Crater, 1997.
4. Ludwig, Wittgenstein - *Caietul albastru*.
5. Marx Karl, *Manuscrise economico-filosofice din 1844*, Editura Politică, București, 1968.

Recomandat

Eudochia SAHARNEANU, dr. hab., prof. univ.

LITERE

FEMINITISM AS A GENDER PROBLEM

Anna BANTUȘ (SUMAROCOVA)

CZU: 81'25=111:305

anna.sumarocova.012090@gmail.com

Faptul că limba engleză este considerată una din cele mai bogate limbi din lume, cu un număr incalculabil de cuvinte străine, este cert. Dar, procesul de reflectare a utilizării genului ca normă socială este continuu. În prezent, apar din ce în ce mai multe întrebări cu privire la rolul genului atât din perspectivă lingvistică, cât și de traducere, fiind una din problemele puse în discuție în prezentul articol.

It is good to know that the feminine form is usually secondary to the masculine. This order is natural for Russian language, as many personal nouns of masculine gender denote a person in general (professions like *doctor* - *врач*, *accountant* - *бухгалтер*, *stage director* - *режиссер*) and denominate a group of people including both men and women (plural numbers: *students* - *студенты*, *athletes* - *атлеты*, *Tatars* - *татары*) [1].

However, the nouns of masculine gender are primarily associated with men in native speakers' minds, and when they are used in relation to women, it still causes dissonance: «Денутат и политолог развелись после 20 лет брака». (An MP and a political scientist got divorced after 20 years of marriage) [1].

At the same time there are professions that simply do not have “masculinitives” (male-gendered forms) - «сиделка, прачка, няня, швея, кухарка, балерина». These jobs were traditionally carried out by women [1].

There are also a large number of spoken femininitives, differently marked from neutral to colloquial-reduced. For example, the word *учительница* is commonly used, but the nomenclative position is called *учитель* (honorary title «Заслуженный учитель РФ» is assigned both men and women), and the word «врачиха» has strong negative connotation) [2].

As word-formation type with *-ка* in most cases means “femininity”, in modern Russian media space the usage of *-ка* creates new femininitives and sometimes neutralizes negative connotations and derogatory sense of some of the existing femininitives (*авторша* – *авторка*) [2].

Femininitives. Let us dwell upon, what femininitives are. Femininitives (from Lat. *femina* — “woman”), feminatives or *nomina feminina* are feminine nouns that denote women, are formed from the same—root masculine nouns denoting men, and are paired to them. Usually femininitives denote professions, social affiliation, place of residence. Many femininitives refer to “potential words” — words that are not registered

in dictionaries, but when used in speech, native speakers understand their meaning. In the “Explanatory Dictionary of Women’s names” by philologist N. P. Kolesnikov, released in 2002, there are more than 7000 femininives [3].

The formation of femininives studies word formation, usage — gender linguistics. The modern formation of neologisms-femininives and their introduction into speech use is due to the increase in the number of available opportunities for women after the beginning of their emancipation in the XX century and is associated with the demands for greater “visibility” of women put forward by feminist movements [2].

Many femininives that were in use in the Old Russian language are not used in modern Russian («казначая», «ткаля»). Historically, the Russian language was dominated by the names of males, because many fields of activity were closed to women, but in some periods of history there was the emergence of new femininives. The active creation of new femininives in the Russian language took place at the turn of the XIX–XX centuries, when many professions that were previously available in Russia only to men became widespread among women («пианистка», «авиатрица», «педагогичка») Such word-making met with resistance from a part of society [4].

Russian has been experiencing a new wave of femininives-neologisms on account that the 2010s, the use of which is referred to as for by using many feminists in the speech as phase of a protest in opposition to the masculinity of the Russian language and society.

The response to these neologisms of native Russian speakers, consisting of women, is ambiguous, frequently they are handled negatively. The motives for this, professionals name the strangeness of new phrases and the diminutive-pejorative nature of suffixes historically used to create femininives. According to polls, about 66% of Russians do now not think about the use of femininives necessary [5].

Opponents of the use of femininives-neologisms factor out that the constant use of femininives will lead to the disappearance of gender-neutral designations, in current Russian, broadly speaking having the 2nd declension and grammatical masculine gender: “*deputy*”, “*linguist*”. Many designations of human beings of the 2nd declension of the masculine gender can now be used both as gender-neutral (“there had been a hundred guys and a hundred girls amongst the respondents”), or as designations of guys (“*respondents and respondents*”); others (“*doctor*”, “*notary*”) definitely gender-neutral. If girls are persistently denoted by way of femininives, then all the referred to phrases will once more denote men, and then the corresponding professions and stipulations of human beings will lose gender-neutral designations. But the gender exchange from masculine to established came about in the XX–XXI centuries in some nouns of the 1st declension and non-declinable: «*коллега*», «*судья*», «*глава*», «*визави*», «*завкафедрой*», etc [6, p. 200].

Another hassle of femininives is the binary nature of the language genus, in which there is no designation left in the language for non-binary people. Also, the formation of femininives with the aid of suffixing from comparable masculine phrases leads to a privative opposition: a masculine phrase can be regarded “basic”, and a femininive

is a superstructure to it. At the identical time, the rejection of feminitives may also additionally be related with the poor mindset of many human beings to the collective photograph of feminists and the feminist movement [7].

But then why are «авторки и блоггерки» so difficult to hear? Because these phrases are new or distinctly new. Word formation is a process, the end result of which at first works precisely like this. Very rarely, a new word, by no means heard or study before, straight away arouses love, believe and a want to hand him the keys to the apartment, in the feel of beginning to use it immediately. This is normal, simply as the technique of the look of new phrases in the language is normal.

References:

1. Gender Equality Week: Understanding Gender and Sexual Diversity Terminology. Available at: <http://hillnotes.ca/2018/09/24/gender-equality-week-understanding-gender-and-sexual-diversity-terminology/> [accessed 10.03.2023]
2. Что такое Гендер? [accessed 20.03.2023]. Available at: <https://dnevnik-znaniy.ru/znaj-i-umej/chto-takoe-gender.html?ysclid=ifo0lvnob8738412861>
3. TREX Translate Examples. Available at: <https://tr-ex.me/translation/english-russian/definitely> [accessed 11.04.2023]
4. Зачем нужны феминитивы? Available at: <https://parniplus.com/lgbt-movement/opinions/zachem-nuzhny-feminitivy/?ysclid=ifo6cyjxqu597014185> [accessed 05.04.2023]
5. Social Gender and Biological Gender. Available at: <http://scholar.uoa.gr/ikamper/publications/social-gender-and-biological-gender-gender-sport-and-historicity-women?s> [accessed 10.05.2023]
6. TELIYA, V. N. (2006). *Linguistic characteristics of gender differentiation in the English language*. Vestnik Moskovskogo Universiteta. Seriya 9: Filologiya. p.278.
7. Гендерные различия в русском языке. Available at: [accessed 03.05.2023] https://revolution.allbest.ru/languages/00947031_0.html?ysclid=ifo4i8z0t4502847932

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector univ., master în Studii Europene

DISCURSUL DIDACTIC ȘI MODELUL ÎNVĂȚĂRII CREATIVE

Daniela NOVAC

CZU: 81`42:37.02

danna.novac@gmail.com

In the context of modern education, the didactic discourse and the model of creative learning represent the essential components for the development of skills and critical thinking in students. Through these elements, the aim is to transform the learning process into a captivating and interactive experience that encourages imagination, exploration, and creative problem-solving.

În prezent, educația este tot mai mult centrată pe dezvoltarea gândirii critice, a abilităților de rezolvare a problemelor și a creativității. Modelul tradițional de predare, bazat pe transmiterea pasivă a informațiilor, este tot mai puțin adecvat pentru a răspunde nevoilor și cerințelor elevilor în secolul XXI. În schimb, se pune tot mai mult accent pe implicarea activă a elevilor în procesul de învățare, pe promovarea abordărilor inovatoare și stimularea creativității.

Prin cercetarea și analiza discursului didactic, se poate identifica modul în care profesorii comunică și interacționează cu elevii în clasă. Aceasta poate contribui la dezvoltarea unui discurs didactic mai eficient, care să favorizeze participarea activă și implicarea creativă a elevilor în procesul de învățare. În același timp, modelul învățării creative pune accent pe explorarea liberă, pe colaborare, pe generarea de idei și pe rezolvarea problemelor într-un mod inovator.

Discursul didactic este o formă specifică de comunicare învățător-elev, profesor-student, care are ca scop transmiterea de cunoștințe și formarea deprinderilor și abilităților necesare pentru dezvoltarea personală și profesională a elevilor. Vasile Dospinescu identifică discursul didactic drept „orice discurs care își propune să transmită informații și cunoștințe unui destinatar genetic” [2, 48]. Pentru a fi eficient, discursul didactic trebuie să fie adaptat la nivelul de dezvoltare intelectuală și la stilul de învățare al fiecărui elev în parte. Astfel, profesorii trebuie să fie capabili să identifice nevoile și interesele elevilor, să ofere exemple concrete și să încurajeze întrebările și discuțiile, pentru a crea un mediu de învățare activ și interactiv.

O cale sigură de învățare activă și interactivă este explorarea creativității. Conceptul de creativitate, definit din perspectivă socială, prezintă capacitatea individului de a introduce ceva nou în lume, iar perspectiva psihologică prezintă creativitatea ca fiind „un complex de însușiri și aptitudini psihice care, în condiții favorabile, generează produse noi și de valoare pentru societate” [1, 621].

Astăzi, orice muncă solicită și multă gândire creativă, în ciuda faptului că gândirea creativă nu are nimic în comun cu arta. Creativitatea, în acest sens, este capacitatea de

a veni cu ceva nou, adică a gândi despre lucruri noi sau a gândi altfel, cum menționa Roger von Oech, „a gândi în afara cutiei”.

Este adevărat că unele persoane sunt mai creative decât altele, dar la fel de adevărat este și faptul că gândirea creativă poate fi dezvoltată prin exersare. Realitatea arată că persoanele creative pot concepe noi modalități de a îndeplini sarcini, a rezolva probleme sau a face față provocărilor. Acestea, de regulă, aduc o altă perspectivă – proaspătă, chiar mai puțin ordinară, activității lor și, astfel, pot ajuta instituții sau organizații să-și îmbunătățească productivitatea. Prin urmare, abilitatea de a gândi creativ la locul de muncă este capacitatea persoanei de a concepe noi modalități de realizare a sarcinilor, de rezolvare a problemelor și de abordare a provocărilor. Gândirea creativă devine o deprindere de viață, care trebuie dezvoltată și educată la actualii elevi.

Discursul didactic poate fi un instrument puternic în stimularea creativității elevilor, dacă este folosit în mod adecvat. Iată câteva moduri în care discursul didactic poate ajuta la stimularea creativității elevilor:

- dezvoltarea gândirii critice;
- promovarea imaginației;
- crearea unui mediu sigur pentru experimentare;
- încurajarea colaborării și comunicării;
- susținerea învățării experiențiale;
- încurajarea curiozității.

Modelul învățării creative pune accentul pe dezvoltarea abilităților cognitive, a creativității și a gândirii critice la elevi. Acest model încurajează explorarea, descoperirea și inovația prin intermediul activităților și proiectelor care solicită gândirea nonconformistă și rezolvarea creativă a problemelor. Elevii sunt încurajați să își dezvolte imaginația, să-și exprime ideile în mod original și să își asume riscuri în procesul de învățare. Prin astfel de experiențe, ei își dezvoltă abilități esențiale pentru adaptarea la schimbările și pentru rezolvarea problemelor complexe din societatea contemporană.

Creativitatea este o abordare integrată prin care elevii devin protagoniști activi în propria lor învățare și dezvoltă abilități esențiale, cum ar fi rezolvarea problemelor, comunicarea eficientă și colaborarea în echipă. Abordarea dată necesită utilizarea celor „cinci dimensiuni ale gândirii creative: *imaginație, curiozitate, tenacitate, colaborativitate, disciplină*” [3, 23.].

Creativitatea este o abilitate esențială în lumea de astăzi și poate fi dezvoltată prin exercițiu și practică. Pentru a dezvolta creativitatea elevilor în sala de clasă, este important să se creeze un mediu sigur și confortabil, care să îi încurajeze să își exprime ideile și să își asume riscuri. Metodele de dezvoltare a creativității trebuie să fie variate și adaptate la nevoile și preferințele elevilor. Cadrul didactic e cel ce inspiră și poate induce elevilor o stare de tensiune creatoare prin formularea corespunzătoare a sarcinilor didactice.

Referințe:

1. Cucuș C. (coord.) Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice. Iași: Editura Polirom, 2009.
2. Dospinescu Vasile. Semiotică și discurs didactic. București: Editura Didactică și Pedagogică, R. A., 1998.
3. Lucas Bill, Spencer Ellen. Predarea gândirii creative: dezvoltarea elevilor și studenților care generează idei și gândesc critic, traducere Zaharia Anca, București: Editura Didactica Publishing House, 2020.

Recomandat

Elena VARZARI, dr., conf. univ.

HISTORICAL APPROACH TO FANTASY AS A LITERARY GENRE

Alina FILIMONOVA

CZU: 81-115=111=161.1:82.09

alina.filimonova2@mail.ru

Articolul dat este un studiu al controverselor structurii din lumea fantasticului lipsite de echivalență în limba țintă. În cazul nostru perechea de limbi engeză-rusă diferă foarte mult atât din punct de vedere al structurii lexicale, semantice, gramaticale, stilistice, cât și istorice și culturale.

Iar rezultatele studiului au relevat cele mai frecvente dificultăți în traducerea acestor unități lingvistice și modalitățile depășirii acestora.

The historical approach to fantasy as a literary genre involves examining the development and evolution of fantasy literature over time, tracing its roots and exploring the various influences that have shaped the genre. By studying the historical context in which fantasy works were written, we can gain insights into the themes, conventions, and motivations behind the authors' creations.

One of the earliest examples of fantasy literature can be found in ancient mythologies and folklore, such as Greek and Norse myths, Arabian Nights, and the epic poems of ancient civilizations. Since ancient times in any culture fantastic elements have always played a big part in storytelling. These tales often featured supernatural elements, magical creatures, and heroic quests, laying the foundation for many future fantasy narratives. Gods, magic, monstrous beasts can be found in mythologies, folklore and religious texts around the globe [1, p.16]. However, fantasy as a literary genre has originated more recent and differs from its predecessors – the authors are known and the audience understands that these works and its heroes and events are completely fictitious.

During the Middle Ages, fantasy literature was intertwined with religious and allegorical elements. Works like Dante's "Divine Comedy" and Chaucer's "Canterbury Tales" incorporated fantastical elements within moral and spiritual frameworks. This was the period of chivalrous European romances and tales, whose fantastical elements were still believed to be somewhat real. The concept of the Otherworld, a realm that is separate from our own, also emerged during this period [1, p.8].

In the 19th century, with the rise of the Romantic movement, fantasy literature gained renewed popularity and the history of modern fantasy begins. Romantics celebrated imagination, emotion, and the mystical, resulting in works like Samuel Taylor Coleridge's "The Rime of the Ancient Mariner" and Mary Shelley's "Frankenstein" [2, p.10]. The Romantic era also witnessed a surge in fairy tales, with the Grimm Brothers collecting and popularizing traditional folk tales.

The late 19th and early 20th centuries saw the emergence of influential fantasy authors who laid the groundwork for the modern genre. Fantasy becomes a status of a genre not only for children, but also for adults with publication of novel “Phantastes” of Scottish author George MacDonald. This novel tells us about a man drawn into a dream world and his adventures there. George MacDonald, known also for “Lilith”, and Lord Dunsany, with his mythical tales set in the fictional Dreamlands, explored themes of wonder, imagination, and the power of myth [2, p.6]. The first complete fantasy world, in the meaning we understand now, was created by an English author William Morris, who is known for medieval fantasy and specifically for his novel “The Well at the World’s End”. He broke the ground of the genre by creating a world which existed beyond the known world.

The successor of MacDonald’s and Morris’ legacies is J. R. R. Tolkien, who is the author of the first high fantasy – “The Lord of the Rings”. It was a new born of the fantasy, being creatively and commercially successful, the genre begins to be popular. J.R.R. Tolkien’s works, particularly “The Hobbit” and “The Lord of the Rings”, marked a significant turning point in the development of fantasy literature. Tolkien’s meticulously crafted secondary world, detailed mythologies, and epic storytelling captivated readers and inspired a new generation of fantasy authors. Tolkien influenced a lot of writers to write their own fantasy books. His influence is still felt today in the genre. That makes Tolkien the father of modern fantasy. One of his contemporaries was C. S. Lewis (“The Chronicles of Narnia”) [3, p.154].

In the latter half of the 20th century, fantasy literature experienced a boom in popularity with the emergence of authors like Ursula K. Le Guin (“Earthsea”), Terry Brooks, and Michael Moorcock. The genre diversified and expanded, encompassing various subgenres such as high fantasy, urban fantasy, and contemporary fantasy. If not for them the genre might still exist only on the periphery of the literature [3, p.167].

Later fantasy continued to modernize, grow in quantity of subgenres and popularity. Terry Brooks’ “The Sword of Shannara” becomes the first fantasy novel, which appeared on the trade paperback bestseller list of New York Times. J.K. Rowling’s “Harry Potter” novels become the best-selling book series of all time. Hollywood begins to adapt many fantasy stories into hit films and television shows.

The 21st century brought further growth and innovation, with authors like George R.R. Martin, Patrick Rothfuss, and N.K. Jemisin pushing the boundaries of traditional fantasy storytelling.

Fantasy is a literary genre that typically features imaginary or supernatural elements, often set in imaginary worlds or alternative versions of our own. However, there are some common narrative themes and features that are common for many of its stories. They are the following: 1. The heroic or villainous search for power or knowledge; 2. Tradition against changes; 3. The individual in comparison with society; 4. Human in relation to nature; 5. Human and himself; 6. Coming of age; 7. Love; 8. Betrayal; 9. Epic journey, adventures; 10. The unlikely and/or reluctant hero.

Of course, many of these themes are common in other literary genres as well. However, thanks to J. R. R. Tolkien's influential classics "The Hobbit" (1937) and "The Lord of the Rings", which describe us the adventures of small hobbits, saving the world, the epic journey of a reluctant hero who realizes their true nature is closely associated with fantasy [4].

Fantasy is very broad and diverse in comparison with other genres. While the specific themes, settings, and characters of fantasy stories can vary widely, there are some common elements and characteristics that are often present in works of this genre.

The historical approach to fantasy literature allows us to appreciate the genre's evolution, understand its cultural and societal influences, and recognize the ongoing conversations between authors across different time periods. It also helps us see how fantasy literature continues to evolve, reflecting contemporary concerns and exploring timeless themes of heroism, magic, and the human imagination.

References:

1. ATTEBERY, B. *The Fantasy Tradition in American Literature: from Irving to Le Guin*. Bloomington: Indiana University Press, 1980. p.212.
2. CHESTER, D. *The Fantasy Fiction Formula*. Manchester University Press, 2016. p.322.
3. GATES, P. S. *Fantasy literature for Children and Young Adults*. Scarecrow Press, 2003. p.184.
4. MASTERCLASS [online]. *What Is the Fantasy Genre? History of Fantasy and Subgenres and Types of Fantasy in Literature*. Last edited: 01.10.2021. Available at: <https://www.masterclass.com/articles/what-is-the-fantasy-genre-history-offantasy-and-subgenres-and-types-of-fantasy-in-literature#quiz-0> [Accessed: 16.05.2023].

Recomandat

Svetlana CORCODEL, *lector univ., master în Studii Europene*

EQUIVALENCE AND NON-EQUIVALENCE OF ECONOMIC TERMINOLOGY

Alina JELEZOGLO

CZU: 81`25`276.6

alinajelezoglo1002@mail.ru

Cercetarea dată a fost concepută pentru a atrage atenția asupra importanței, în primul rând, traducerilor corecte și exacte în domeniul economic. În al doilea rând, de a demonstra cât de complexă este sarcina traducerii corecte a terminologiei economice, care necesită concentrare, responsabilitate, o enormă atenție și profesionalism. În al treilea și nu în ultimul rând, pe lângă cunoașterea limbii, este necesară și o multitudine de cunoștințe în domeniul economic, deoarece orice eroare sau inexactitate poate pune în pericol bunăstarea omului.

The concept of equivalence is undoubtedly one of the most problematic and controversial areas in the field of translation theory. We need to emphasize the importance of equivalence within the framework of theoretical reflections on translation in general and economic translation in particular. Equivalence works when you have a deep understanding of what the original content is trying to convey. This concerns not only the meaning of the content, but also the tone and style of presentation [1, p.24].

The comparison of texts in different languages is inevitably connected with the theory of equivalence. Becoming an integral feature of translation theory in the 1960s and 1970s, equivalence was supposed to indicate that the source text and the translation text have some “similarity”. It can be said that equivalence is the central problem of translation, although its definition, relevance, and applicability in the field of translation theory have caused heated debates, and over the past fifty years many different theories of the concept of equivalence have been developed in this field by a row of prominent scholars: J. Vinay and J. Darbelnet, R. Jacobson, E. Nida and C. Taber, J. Catford, J. House, P. Newmark, M. Baker [1, p.25].

Jean-Paul Vinay and Jean Darbelnet and Their Definition of Equivalence in Translation

J. Vinay and J. Darbelnet were linguists who developed a widely recognized theory of translation called the “Vinay and Darbelnet’s Translation Techniques”. In their work, J. P. Vinay and J. Darbelnet see equivalence in translation as a process that reproduces the same situation as the original but uses a completely different composition [1, p.26].

J. Vinay and J. Darbelnet translation techniques offer strategies for making informed decisions when faced with lexical, grammatical, and cultural differences between languages. Their work focused on the linguistic aspects of translation and provided a framework for analyzing and addressing translation challenges [1, p.29].

Roman Jakobson and the Concept of Equivalence in Difference

R. Jakobson's concept of equivalence is closely related to his broader theory of communication, known as "Jacobson's model" or "Jacobson's model of communication" [2]. His theory of equivalence is based on his general model of communication and semiotics. Jakobson introduced such a concept as "equivalence in difference", which is important in the development of translation theory. R. Jakobson identifies three types of translation [2]:

- *intralingual* (refers to equivalence within a single language);
- *interlingual* (refers to the translation process itself and focuses on the correspondence between the source text and the target text in different languages);
- *intersemiotic* (dealing with sign systems) [2].

Eugene Nida and Charles Taber

E. Nida and C. Taber are well-known and influential linguists who have contributed significantly to the theory of equivalence in translation [3, p.7]. Their approach differs from the theories of Jean Darblot and Roman Jakobson, and they offer their own concepts and translation strategies. They collaborated on the development of the concept of dynamic equivalence, which became a cornerstone of modern translation theory [3, p.8].

Within the framework of Nida's equivalence theory, two types of equivalence can be distinguished:

- *Dynamic equivalence* - known as functional equivalence [3, p.6].
- *Formal equivalence* - based on the exact correspondence between the linguistic units and the structures of the source and target texts. It implies a literal transfer of lexical, grammatical, and structural elements without significant changes [3, p.4].

John Catford and the Introduction of Translation Shifts

The equivalence theory proposed by J. Catford is clearly different from the approach adopted by Nida [1, p. 27]. His main contribution to the field of translation theory is the introduction of the concepts of translation *types and shifts*. Catford distinguishes several language levels, such as *phonological, morphological, lexical, and syntactic levels*. These levels help identify and analyze the differences and similarities between languages. [1, p.31]:

Yakov. I. Retzker

Y.I.Retzker divides equivalents into different categories: *full equivalents, partial equivalents, absolute equivalents, and relative equivalents* [4, p.23].

Mona Baker's Approach to Translation Equivalence

M. Baker in her influential book *In Other Words* (1992) addresses the vexing issue of equivalence by adopting a more neutral approach when she argues that equivalence is a relative notion because it is influenced by a variety of linguistic and cultural factors [5, p.15]. In particular, the chapters of her book are structured around different kinds of equivalence, that is, at the *level of word, phrase, grammar, text, and pragmatics*. Hence, terms such as *grammatical, textual, and pragmatic equivalence* come

up. In more detail, a distinction is made between *word-level and above-word level equivalence*.

However, translators are also often faced with the problem of *non-equivalent terms*. If there is no direct equivalent when translating terms from the source language to the target language, this phenomenon is called *term non-equivalence*.

It is also worth noting that there is such a type of *non-equivalent terms* as “*Temporarily non-equivalent terms*” - these are words close in nature to real words.

It should also be noted that along with purely technical translation techniques, a translator should use such important things as background knowledge and intuition, since these qualities play an important role not only for translation as a whole, but also for the adequate transmission of realities.

References:

1. CATFORD, J. C. *A Linguistic Theory of Translation*. Oxford University Press, Walton Street, 1965. p. 103. Available at: <https://ia801200.us.archive.org/29/items/J.C.CatfordALinguisticTheoryOfTranslationOxfordUniv.Press1965/j.%20c.%20catford-a%20linguistic%20theory%20of%20translation-oxford%20univ.%20press%20%281965%29.pdf> [accessed 15. 03.2023]
2. *Equivalence and Equivalent Effect in Translation Theory Essay*. Available at: <https://www.essay.ws/equivalence-and-equivalent-effect-in-translation-theory-essay/> [accessed 12. 04.2023]
3. *Linguistic Approaches to Translation* Available at: <https://heep.unipus.cn/bookdata/9787560085760y.pdf> [accessed 5. 05.2023]
4. *Переводческая эквивалентность* [accessed 15.05.2023] Доступно на https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/003/006/998/RUG01-003006998_2021_0001_AC.pdf
5. BAKER, M. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London and New York: Routledge, 1992. p. 332. Available at: <https://archive.org/> [Accessed: 15.04.2023]

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector univ., master în Studii Europene

IDIOMS TYPES AND THEIR CLASSIFICATION

Iulia LUCA

CZU: 811'373.72

luca.iulea11@mail.ru

Deși există numeroase ghiduri și materiale de cercetare privind dificultățile de traducere în general, până în prezent s-a acordat puțină atenție dificultăților de traducere a expresiilor idiomatice. Acestea sunt caracteristice limbii engleze, dar precum traducerea are un rol primordial în prezent, este o mare nevoie de traducerea expresiilor idiomatice în alte limbi. Așadar, prezentul articol este bazat pe studiul expresiilor idiomatice din perspective atât lingvistice, cât și de traducere.

Most linguists, authors, poets, translators, interpreters, language teachers, and language learners agree that idioms may aid in providing vivid descriptions and that they often prove to be more powerful and efficient than plain, non-idiomatic language. However, they also believe that idioms are difficult to categorize and present a problem for language instructors. In K. Bromley's opinion, "*just as idioms are disruptive, ambiguous, and difficult for the language user, so also are they interesting and colorful*" [1, p.274]. And for sure, idioms can add a note of humour and spice to language. Following the given criteria, Sam Glucksberg [2, p.217] classifies idiomatic expressions into four types: *Transparent idioms*, *Semi-transparent idioms*, *Semi-opaque idioms* and *Opaque idioms*. In conformity with Michael McCarthy & Felicity O'Dell [3, p.76] idiomatic expressions are associated with various topics such as food and drinks, body parts, animals, sports, colors, sea, names of people together with names of places.

The difficulties related to their classification are pointed out also by Kövecses Z., who compares the linguistic expressions called idioms to a "mixed bag" which "involves metaphors (e.g. *spill the beans*), metonymies (e.g. *throw up one's hands*), pairs of words (e.g. *cats and dogs*), idioms with it (e.g. *live it up*), similes (e.g. *as easy as pie*), sayings (e.g. *a bird in the hand is worth two in the bush*), phrasal verbs (e.g. *come up*, as in "Christmas is coming up"), grammatical idioms (e.g. *let alone*), and others. As a result, idiom categorization is a crucial subject. If there are several sorts of idioms, there may be variations in how they are comprehended, picked up, and translated. Numerous attempts have been made to classify them." [4, p.231].

Logan P. writes that one of the largest class of English idioms consists of terse adverbial phrases formed by the collocation of a pre- position with a noun or adjective, phrases like "*at hand*", "*at length*", "*at leisure*"; "*by chance*", "*by fits*", "*by far*"; "*for once*", "*for ever*", "*for good*", "*for instance*"; "*in fact*", "*in general*", "*in truth*"; "*of course*", "*of late*" [5, p. 5].

Idiomatic phrases are ones that a speaker cannot "*work out*" by merely understanding the syntax and vocabulary of a language, according to Vyvyan Evans. Idi-

omatic phrases are referred to as “*non-compositional*” for this reason. Instead, like individual lexical elements, a speaker must “*learn them whole*”. She developed a typology of idiomatic expressions based on four main parameters:

- Decoding and encoding idioms, like “*kick the bucket*”. On the other hand, encoding idioms, like “*wide awake*”.
- Grammatical idioms like “*spill the beans*” that follow the usual rules of grammar and extra grammatical idioms like “*all of a sudden*” that do not adhere to the regular grammar rules.
- Substantive “lexically filled” like “*kick the bucket*” versus formal idioms like “*let alone*”:
- Idioms with, such as greetings or conveying attitudes, and without pragmatic point like “*by and large*” [6, p. 643].

Overall, there are three sub-classes of idioms that we can distinguish: *Pure idioms*, *semi-idioms* and *literal idioms*.

- *Pure idioms*: they are always nonliteral. Additionally, these idioms are seen as being ambiguous (for example, *to spill the beans* has nothing to do with the beans).
- *Semi-idioms*: may consist of one or more literal components as well as ones with non-literal subsense. As a result, this kind of expression is seen as largely opaque (for example, “*foot the bill*” simply means “*pay*”).
- *Literal idioms*: do not give much room for change or are always the same. They are regarded as transparent since their individual pieces (such as *naturally*, *in any event*, *for certain*) may be used to understand them [7, p.1223].

Idioms can have a variety of forms and patterns, including regular, irregular, and even grammatically incorrect ones. The clarity of the message, however, is not determined by the form. There are three primary types: Idioms that have a strange shape but a clear meaning. *Cut no ice*, *bring the house down* are examples of idioms with regular form but confusing meaning. “*Be at large*” and “*be with daggers drawn*” are examples of idioms with irregular form and unclear meaning. Most idioms belong to the second group, but even within this group there might be differences regarding the clarity of the idioms.

There is also classification of idioms based on their construction. From this point of view, there can be *verbal*, *verbless*, *sentence*, and *minimal idioms*. *Verbal idioms* have verbal syntagmatic structures, they often consist of a verb and an object (e.g. *make up one’s mind*, *open somebody’s eyes*, *sleep like a log*). The syntagmatic structure of verbless idioms lacks a verb. A non-verbal idiom can be nominal, adjectival, or adverbial (e.g. *black sheep*, *a square peg in a round hole*, *(as) fit as a fiddle*, *once in a blue moon*). Sentence idioms have the complex structure of a sentence (e.g. *the coast is clear*, *talk of the devil and he’ll soon appear*, *make hay while the sun shines*). According to some linguists, there is also a category of *minimal idioms*, which refer to idiomatic expressions consisting of at least one word (e.g. *by heart*, *like hell*) [3. p.160].

Subsequently, it can be seen that there have been several attempts to classify idioms. It is believed that a certain awareness of the existence of different types of idioms can be of great help in the process of their recognition, understanding, and ultimately their translation; therefore, it is believed that it is important to include both theory and practice regarding idiom typology in translator – training programs.

References:

1. BROMLEY, K. *Teaching Idioms*. In: *The Reading Teacher* [online], vol. 38, no. 3, 1984, pp. 272–276. Available at: <http://www.jstor.org/stable/20198758> [accessed March 10, 2023]
2. CACCIARI C., GLUCKSBERG, S. *Understanding Idiomatic Expressions: The Contribution of Word Meanings*. Greg P. Simpson (Ed.), *Understanding Word and Sentence*. Amsterdam: Elsevier, 1991. pp. 217–240.
3. MCCARTHY, M., O'DELL, F. *English Idioms in Use*. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. p.185.
4. KÖVECSÉS, Z. *Metaphor: A Practical Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2010. p. 367.
5. LOGAN, P. *English Idioms*. Oxford: Oxford University Press, 1923. p. 72.
6. EVANS, V., GREEN, M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. p. 830.
7. SHOJAEI, A. *Translation of Idioms and Fixed Expressions: Strategies and Difficulties*. In: *Theory and Practice in Language Studies*. No 2(6), 2012. pp. 1220-1228.

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector univ., master în Studii Europene

DISCURSUL POLITICO-PATRIOTIC: REPERE PRAGMATICE ȘI RETORICE

Viorica ATAMAN

CZU: 81`42:32

ataman.viorica@gmail.com

By understanding political discourse, we can become more aware of social and political issues and form informed opinions. The last years changed the paradigm in the research of political discourses, which once again confirms the topicality of the topic and the openness to new research approaches and applicative valences. The study of patriotic discourse analysis can contribute to the development of educational and civic training programs that promote critical thinking and discourse analysis skills.

Tema discursurilor politice este incontestabil de o mare actualitate în contextul ultimilor ani plini de revoluții, revolte, războaie și răzmerițe. Încă din cele mai vechi timpuri arta oratorică era considerată o îndemânare deosebită într-o activitate, pricepere, măiestrie. Respectiv, arta oratorică este arta de a vorbi, dar nu oricum, de oricine și oriunde, ci de un orator în fața unui public, cu respectarea unor exigențe și având un anume scop. Spațiul carpato-danubiano-pontic a fost în calea *tuturor răutăților*, vorba cronicarului, iar interesele Marilor Puteri se răsfrângeau prin ideologii și căi politice diferite. Secolul al XIX-lea a fost considerat un secol al națiunilor, a demarat o serie de mișcări de conștientizare națională, majoritatea fiind vizibile și vocale, bunăoară, mișcările de identitate națională ale grecilor, sârbilor, ungarilor, românilor, mișcările revoluționare încheindu-se la începutul secolului XX, odată cu căderea a patru imperii mari și apariția unei serii de state naționale, clădite pe un fundament și asentiment patriotic. Secolul al XX-lea n-a fost nici el lipsit de revoluții; actuala Republică Moldova fiind parte din Imperiul Sovietic a reușit să revigoreze discursul patriotic abia la finalul anilor '80 -'90, perioadă de mari schimbări atât la nivel geografic, cât și în plan sociolingvistic. Deoarece societatea umană este în plin proces de căutare de sine, totodată, deschisă spre noi achiziții inovative, noua tendință de globalizare tinde să anihileze frontierele și etniile, iar anglicizarea limbilor vernaculare pare un proces de necontrolat, discursurile patriotice considerându-se desuete până la atacul rusesc asupra Ucrainei, care a schimbat unilateral pozițiile geopolitice. Discursurile politico-patriotice, fiind mai puternice decât tancurile, au demonstrat o dată în plus valoarea cuvântului, valoarea textului bine argumentat și a discursului persuasiv. Strategiile retorice sunt tehnici sau tactici utilizate în comunicarea verbală sau în discursuri pentru a influența, a convinge sau a capta audiența. Aceste strategii sunt utilizate în diferite contexte, inclusiv în retorică, oratorie, publicitate, politică sau în argumentarea verbală. Iată câteva strategii retorice comune: *Persuasiunea logică (logos)*- această strategie implică utilizarea raționamentului lo-

gic, a argumentelor rationale și a evidențelor pentru a susține o afirmație sau o concluzie. Include prezentarea faptelor, a statisticilor și a expertizei în domeniu pentru a oferi suport logic și credibilitate argumentelor; *Persuasiunea emoțională (pathos)* se bazează pe apelul la emoții pentru a influența și a convinge audiența. Aceasta implică utilizarea povestirilor, a exemplelor emoționale, a limbajului convingător sau a imaginilor puternice pentru a evoca emoții precum compasiunea, bucuria, frica sau indignarea; *Persuasiunea etică (ethos)* se concentrează pe construirea credibilității și încrederii în comunicator. Implică prezentarea calităților și a expertizei personale, menționarea valorilor morale sau a principiilor și demonstrarea integrității pentru a câștiga încrederea audienței, utilizarea autorității, strategie care implică referirea la experți, lideri sau figuri de autoritate recunoscute pentru a susține argumentele sau pozițiile prezentate. Discursurile politice sunt structurate în jurul a două tipuri de teme: pozitive și negative. De obicei, candidații se folosesc de teme pozitive pentru a-și sublinia propriul program, modul în care vor rezolva problemele curente cu care se confruntă țara, de un limbaj negativ pentru a se referi la contracandidații lor sau la cei aflați la putere în acel moment. Astfel, o dihotomie Eu/Noi vs. El/Ei se poate observa în orice discurs politic. Este interesant faptul că unii dintre candidați aleg să-și structureze discursurile numai pe baza unui limbaj și a unor teme negative. Acest fapt poate avea două explicații: în primul rând, folosirea unor termeni negativi creează o imagine grotescă a contracandidaților și astfel alegătorii au o singură alternativă, de a nu vota pentru aceștia și de a-l alege pe cel care a avut curajul să demaște răul; în al doilea rând, o analiză mai profundă poate dezvălui că un candidat care se folosește numai de teme negative nu are, de fapt, nici un fel de program electoral. De obicei, acei candidați care nu au nicio șansă folosesc cu preponderență mijloace negative în discursurile lor.

Exemple de teme în actul discursiv politic:

Statalitatea Republicii Moldova

Să ne amintim că, acum 101 ani, pe 2 decembrie 1917, a fost fondată Republica Democratică Moldovenească – episod politic și istoric scurt, dar prin care moldovenii au demonstrat că sunt conștienți de moștenirea identitară și statalistă a Moldovei. Astăzi, noi suntem datori să facem ceea ce nu s-a reușit în acea perioadă grea pentru țară, suntem datori să păstrăm statalitatea Republicii Moldova, să o consolidăm și să nu cedăm nicidecum din suveranitate, din integritatea noastră teritorială și identitară. (*Discursul rostit de Președintele Republicii Moldova la festivitatea de totalizare a Anului Ștefan Cel Mare și Sfânt, presedinte.md, 02.12.2018*)

Mihai Eminescu

Marcăm astăzi și 168 de ani de la nașterea „Poetului nepereche” Mihai Eminescu – un geniu al omenirii, care a ales Moldova pentru a se naște și a trăi prin fiecare dintre noi. Poet, prozator și dramaturg, publicist și traducător, Eminescu a fost expresia conștiinței de neam și a unei ferme poziții civice. Să-l cinstim pe Eminescu, citindu-l și descoperindu-l întru continuitatea neamului și consolidarea acestuia prin cultură. (*Mesaj cu prilejul Zilei Naționale a Culturii, presedinte.md, 15.01.2018*)

Ștefan cel Mare

Lipsa unor profunde contradicții etnice și religioase ne oferă speranța că vom reuși să construim o societate modernă, în care vom dori să trăim nu numai noi, ci și copiii, și nepoții noștri. După cum ne-a lăsat poruncă ilustrul domnitor al Moldovei, Ștefan cel Mare și Sfânt. (*Adresarea domnului Igor Dodon, Președintele Republicii Moldova, în legătură cu data de 2 martie 1992, presedinte.md, 02.03.2018*)

Discursul politic joacă un rol crucial în construcția și promovarea identității naționale. Prin intermediul discursului, politicienii pot articula și consolida sentimentele de apartenență la o națiune și pot mobiliza patriotismul și sentimentele naționaliste în rândul audienței. Discursul politic poate evidenția valorile și tradițiile naționale, reprezentându-le ca fiind fundamentale pentru coeziunea socială și prosperitatea națiunii. Discursul politic utilizează adesea simboluri și metafore pentru a construi o imagine puternică și emoțională a națiunii și a patriotismului. Politicienii folosesc simboluri naționale, cum ar fi steagul sau imnul, și metafore, cum ar fi „patria-mamă” sau „sufletul poporului”, pentru a transmite și a întări asocierea emoțională a audienței cu națiunea și patriotismul. Cercetarea discursului politic relevă că politicienii utilizează patriotismul ca strategie discursivă pentru a-și legitima pozițiile și pentru a mobiliza sprijinul public. Ei pot apela la patriotism pentru a câștiga încrederea și loialitatea alegătorilor și pentru a susține anumite politici sau agende politice.

Referințe:

1. ARISTOTEL, *Retorica: fragmente sau tratate / Aristotel; traducere, studiu introductiv și index de Maria-Cristina Andrieș; note și comentarii de Ștefan-Sebastian Maței*. - București: Univers enciclopedic, 2011
2. NAGY Rodica, *Dicționar de analiză a discursului*, Institutul European, 2015;
3. NASTASĂ, Irina. Alexandru I. Philippide: *Retorica stilului științific / Irina Nastasă*. - Iași: Olbrechts Tyteca; prefață de Michel Meyer; traducere și index analitic de Aurelia Stoica. - Iași :Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2012;
4. NICULESCU-GORPIN, Anabella-Gloria. *Modalități de persuadare și efectul perlocuționar în discursul politic* Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” București, <https://ebooks.unibuc.ro/filologie/dindelegan/39.pdf>;
5. SĂVULESCU, Silvia. *Retorică și teoria argumentării/Silvia Săvulescu*. - București: Comunicare.ro, 2003.

Recomandat

Viorica MOLEA, dr. hab., conf. univ.

ЭМАНАЦИИ ПУШКИНСКОГО ТВОРЧЕСТВА НАЧАЛА XXI ВЕКА

Marina PODLESNAIA

CZU: 821.161.1.09

Marinapodlesnaia@yahoo.com

The thesis work Emanations of Pushkin's creativity at the beginning of the XXI century proves that Pushkin, named after death as the "sun of Russian poetry", continues to be an inexhaustible source of various outflows of his work in the new millennium. This is proved on the basis of the study of numerous literary, musical, artistic works, theatrical and stand-up stagings, floristry, games, anecdotes, museum events, biological experiments, festivals, competitions, installations, Snapchat, economic research, a poem generator based on artificial intelligence and other branches of creative activity.

Эманация (от лат. *emanatio*: истечение, распространение) – вектор перехода избыточной полноты абсолютного Бытия за свои пределы. В основе термина из платонизма – метафорический образ неисчерпаемого истока реки или Солнца, изливающего из себя лучи, но остающегося таким же светлым. Определение Пушкина как «солнца русской поэзии», данное В.Ф. Одоевским и умноженное многочисленными последователями и исследователями пушкинского достояния, не потеряло значимости и в XXI веке.

Хотя по отдельным направлениям избранной темы теоретические работы существуют, они ограничиваются преимущественно XIX–XX веками, не захватывая новое тысячелетие.

Материалы, собранные и исследованные в работе, пока не становились объектом изучения, многие из них созданы в Республике Молдова. На ярких примерах показано, что включение различными субъектами в объекты разнообразной собственной деятельности пушкинских эманаций облегчает мотивацию и позволяет добиться нового результата, новой цели, используя современные средства, технологии и приемы работы. Какое бы действие не рождали пушкинские эманации, в основе своей они уже несут успех, потому что в составе результата есть знакомая, проверенная часть творчества – пушкинское наследие, превратившееся в своеобразный бренд.

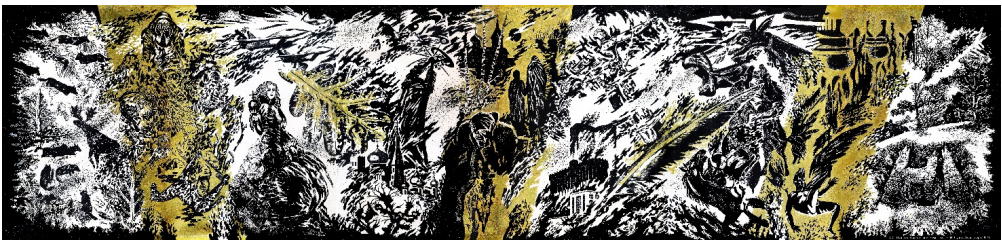
Объект исследования – литературные, музыкальные, документальные произведения, драматические, оперные, балетные, кукольные и stand-up постановки, комиксы, аппликация, живопись, графика, карикатура, Snapchat, скульптура, флористика, устные, письменные и компьютерные игры, анекдоты, биологические эксперименты, музейные мероприятия и выставки, фестивали, конкурсы, инсталляции, экономические изыскания, генератор стихов на основе искусственного интеллекта и многие другие отрасли творческой деятельности.

Предметом исследования стала пушкинская составляющая в каждом из изученных объектов с целью доказательства вклада гениального литератора в результат, достигнутый нашими современниками.

В первой главе представлены и подражания Пушкину, и оммажи, и аллюзии в литературе и кинематографии, исследованы и представлены эманации в области изобразительного искусства, причем как в старых, так и в новых его формах, что выявило заметное распространение пушкинских эманаций в визуальном пространстве, включающем и традиционные игровые, музыкальные, мультипликационные фильмы, и новые веяния – и несметное количество документальных лент, раскрывающих эманации различных пушкинских произведений – от стихов до писем и критических заметок, и ставшие популярными чтения пушкинских произведений на камеру телефона. Не уменьшается, но возрастает количество сценических пушкинских воплощений, где рядом с традиционными для XIX и XX веков драматическими и оперными постановками появляются скетчи, стенд-ап выступления, ледовое шоу, модерн-балеты, театры теней, кукольно-игровые спектакли, авторские программы, рок, хип-хоп, рэп концерты, в которых исполнители всё больше осовременивают поэта.

Многие пушкинские произведения сегодня можно не только прочесть, но и послушать в хорошем качестве в исполнении профессиональных чтецов разных эпох. Последнее достижение – книга с QR-кодами, когда, глядя на иллюстрации Нажирнила заголовков «читатель» по телефону слышит соответствующие пушкинские тексты в декламации лучших артистов.

Во второй главе на примере одного изобразительного произведения – графического полотна С. Сулина «Борис Годунов» показаны возможности глубинного структурированного влияния пушкинских эманаций на восприятие глобальных исторических событий, прежде всего современных. Представлена трансформация идей писателя в творчестве усвоившего их художника применительно к новой действительности. Доказана возможность, используя стереотипы пушкинских фраз и идей, воспринимаемых как пушкинские, находить аналогии в современных вызовах и угрозах, и использовать знания об имеющемся человеческом опыте, переданном Пушкиным, для того, чтобы подготовиться к реакции на них.

В третьей главе на примере указанного в исследовании временного отрезка... жизни Игоря Шаймарданова показано влияние эманаций пушкинского на-

следа на разные сопредельные сферы профессиональных интересов одного человека, его собственной, но связанной с Пушкиным творческой деятельности, определяющей успех самореализации в современном мире.

И. Шаймарданов. Родной обычай старины Пушкин соблюдал и в Михайловском: вот он с няней выпускает птичку весной 1825 года. Гос. музей-заповедник А.С. Пушкина «Михайловское». По стихотворению «Птичка», написанному в Кишиневе в 1823 г.

В 4-й главе говорится о современном в т. ч. ультрамодном музыкальном искусстве, на которое Пушкин продолжает оказывать глубокое влияние, а в последней главе намечены векторы эманаций пушкинского литературного наследия и отмечена необъятность исследования, вытекающая из необъятности всех современных культурных проявлений.

При рассмотрении освоения пушкинского творчества и личности самого поэта нашими современниками была явственно выявлена тенденция «осовременить» Пушкина и возложить на него общественные функции, которые он сохраняет со времен своего земного существования. Нам важно, как Пушкин сегодня реагирует на развитие научно-технического прогресса, как отзывается на общественные, культурные, политические события и события нашей личной жизни. Заметна не просто модная, но активно востребованная тенденция изображения Пушкина нашим современником. Пушкин отстаивал свое право на мысль, и тем самым на жизнь вечную. Он и нам своим примером дает это право – иметь

свое мнение. Взять или не брать это право из пушкинских рук – выбор каждого, как каждый волен наслаждаться солнечными лучами или прятаться от них, но жизнь дают именно они.

В работе представлено множество действующих ссылок, пройдя по которым можно увидеть и услышать Пушкина – нашего «современника».

Recomandat
Vsevolod CERNELEV, dr., conf. univ.

МЕТОДИКА ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА И СЛОВАРИ ЯЗЫКА ПИСАТЕЛЕЙ ПРИ АНАЛИЗЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ШКОЛЕ

Елизавета СЕРБИЧАН

CZU: 801.82:82:373.02

ru19serbicean.elizaveta@gmail.com

Philological analysis contributes to the development of conscious reading techniques. Knowledge of the basics of philological text analysis is an essential requirement school curriculum in Russian language and literature. An important task of modern methods should be recognized for the development of effective and time-consuming methods and techniques of analysis, with those that can be of particular importance systematically use at the stages of repetition and consolidation of what has been learned. To such methods include working with dictionaries of writers' languages when analyzing text.

Филологический анализ способствует освоению методики сознательного чтения. Знание основ филологического анализа текста является неотъемлемым требованием школьной программы по русскому языку и литературе. Важной задачей современной методики следует признать разработку эффективных и малозатратных по времени методов и приёмов анализа, причем особую важность обретают те, которые можно систематически использовать на этапах повторения и закрепления изученного. К таким методам можно отнести работу со словарями языка писателей при анализе текста.

Изучение литературы и изучение языка связаны между собой теснейшим образом. Без вдумчивого анализа языка, «первоэлемента литературы» (А. М. Горький), невозможно постичь идейное богатство и художественную ценность литературного произведения. Знакомство с значительными произведениями прозы и поэзии есть в то же время знакомство с лучшими образцами литературного языка.

В наши дни, по мнению Л. А. Новикова, главной целью анализа художественного текста является обучение умению «ценить и эстетически воспринимать произведения художественной литературы». Такой анализ подчинён единому методологическому принципу и выстраивается в определённой последовательности: 1. Чтение художественного текста; 2. Культурно-исторический комментарий (общественная и историческая обстановка и т. п.). 3. Идейно-эстетическое содержание произведения; 4. Жанрово-композиционная структура текста; 5. Повторное медленное прочтение текста и разбор изобразительных средств, которые раскрывают идею текста, объединяясь в систему.

Это извлечение не только поверхностно-текстовой, но и подтекстовой, и фоновой актуальной для читателя информации. Тем более, что анализ позволяет

«прояснить» интуитивные, не вполне определенные знания об объектах, и получить о них новую, существенно важную информацию. Путь такого анализа текста — объяснение идеи через семантику лексики, включая сюда и грамматическое значение форм и сочетаний. Причем каждая текстовая единица должна быть обусловлена контекстом, то есть должно быть подробно объяснено ее эстетическое значение (термин Б.А. Ларина и его последователей).

При филологическом анализе текста важную роль играют словари, как обычные толковые (но не ожеговский, принципиально сокращенный, и не далевский, принципиально и исторически ненормативный), так и словари языка писателей (СЯП), так как они раскрывают не только общепринятые значения слов. Итогом работы должно стать описание художественной картины мира, воплощенной в тексте. Особую ценность, при анализе художественного текста, представляют вторые. Общий взгляд на них позволяет выделить образцы справочников полных и дифференциальных, объяснительных и регистрирующих, алфавитных и идеографических и т. д.

Результаты характеристики этих типов и подробного прочтения художественного произведения показали, что филологический анализ имеет высокую методическую ценность, а также служит основой для методики осознанного чтения и является важным элементом процесса синтеза и объединения различных аспектов текста в системное образное целое. При этом словари писателей — незаменимый ресурс.

В ходе исследования мы рассмотрели примеры применения словаря языка писателя при анализе рассказа Чехова «Толстый и Тонкий» и разработали план-конспект урока литературы для 6 класса, включающий использование такого словаря. Это позволяет учащимся более глубоко понимать тексты и обнаруживать тонкости языка автора.

Словари языка писателей пригождаются уже в понимании и описании образов главных персонажей. Толстый и тонкий — это не только физическая характеристика. Это еще и коннотация значительности, широты натуры, необремененности, некоторой независимости. Тонкий — это маленький человек, но не только в привычном положительном смысле. Это еще и мелочный, мелкий, старающийся быть незаметным, но в то же время хитрый, ищущий выгоду и т. д.

В процессе филологического анализа рассказа с применением словаря языка писателя мы обратили внимание на разнообразные сведения о языковых единицах, которые встречаются в произведении:

1. Словари помогают понять неизвестные современным школьникам слова. Например, в произведении встречается слово «*флёрдоранж*», которое трактуется в общих словарях как принадлежность головного убора невесты — цветы, похожие на цветы померанцевого, то есть апельсинового дерева. В авторском словаре слово получает более точное толкование: *флёрдоранж* — это дорогой мужской одеколон с ароматом цветков апельсинового дерева. Именно это толкование в контексте углубляет и уточняет характеристи-

- ку толстого, особенно в контрасте с запахом кофейной гущи, характеризующем тонкого.
2. Авторский словарь дает сведения и об использовании слова не в общеизвестном значении. Например, слово «*навьючить*» обычно применяется по отношению к ослу, лошади. Когда Чехов употребляет этот глагол по отношению к тонкому, это опять-таки принижает образ, готовит читателя к восприятию персонажа не как просто маленького, а мелкого человека.
 3. Авторский словарь толкует и историзмы, например, награду Орден святого Станислава. Авторский словарь дает определение, не только соответствующее приведенному контексту, но и приводит комментарий акцентологический, а также относящийся к биографии Антона Павловича. Этот орден — младший в системе орденов. Тонкий награжден низшей 3 степенью. Чехов в 1889 г. как попечитель Талежского сельского училища также был награжден орденом св. Станислава, но для писателя это не было важным, в отличие от его героя тонкого.
 4. Словарная характеристика слова ОШЕЛОМИТЬ с учетом его этимологии может быть использована для развития наблюдательности и логического мышления школьников.
 5. В авторских словарях отражается и тонкая контекстуальная ирония. Слово «*приятно*» в обычном контексте здесь вряд ли самое подходящее, но только не у Чехова. Сначала речь идет о толстом и тонком «*Оба были приятно ошеломлены*», а потом о тонком и его семье «*Все трое были приятно ошеломлены*». В результате обращения к словарю языка писателя, мы приходим к выводу, что и в начале диалога тоже присутствует ирония, хотя и на уровне подтекста: становится понятно, что тонкий всегда завидовал своему другу, но не до абсурда. Совсем иначе теперь воспринимается уже знакомая (хотя немного изменённая) фраза «*Все трое* (здесь уже тонкий, его жена и сын) *были приятно ошеломлены*». Слово «*приятно*» приобретает противоположное значение и придаёт иронично-сатирическое звучание не только этому предложению, но и самой встрече двух бывших друзей, а словосочетание «*приятно ошеломлены*» воспринимается теперь как оксюморон.

Разработанный нами план-конспект урока литературы с использованием словаря языка писателя предлагает новый подход к анализу литературных произведений в школе. Он позволяет учащимся расширить свой словарный запас, лучше понимать языковые особенности языка автора и анализировать тексты на более глубоком уровне, что имеет практическую значимость.

Recomandat

Н.Ф. ДОНЦУ, доктор, конференциар

TRANSLATING METAPHORS IN SCIENTIFIC LANGUAGE

Cătălina VÎRLAN

CZU: 81`25`373.612.2=03.135.1=111

catalina.virlan090@gmail.com

The purpose of the study is to determine the role, function and stylistic effect of the metaphor from the perspective of the translation of scientific texts from Romanian into English, as well as identifying techniques of metaphor translation. The typology of the linguist P. Newmark was applied to examine the corpus of selected examples from the abstracts of doctoral theses of the National Council for Accreditation and Attestation of the Republic of Moldova website.

1. Theoretical approach to metaphor translation in the scientific language

The language of science is largely metaphorical. To make sense of scientific phenomena and convey their discoveries to one another and the general public, scientists frequently use metaphor and analogy. Philosophers, linguists, rhetoricians, and experts in science communication and public comprehension of science such as P. Newmark, J. Dickens, A. Goatly, V. den Broek, Z. Kovecses, J. Lakoff and M. Johnson have all extensively studied the use of metaphor in scientific cognition and communication.

According to P. Newmark [3, p.106], any word can be a metaphor and therefore its primary meaning has to be matched against its linguistic and cultural contexts. A metaphor is defined as an indirect comparison between unrelated things. P. Newmark's paradigm, the metaphorical components of the topic-vehicle-ground model are referred to as 'object', 'image', and 'sense', respectively [3, p. 105]. Also, the linguist divided metaphors in the following types:

Dead metaphors have lost their images due to overuse. *Cliché metaphors* are those that have lost their aesthetic value and are simply employed in connotative ways to express ideas more clearly and frequently with a greater degree of passion. A *stock metaphor* is defined by P. Newmark [2, p.108] as one that "has certain emotional warmth and which is not deadened by overuse". *Adapted metaphors* are standard metaphors that the speaker or writer has changed to fit a new situation. One can include proverbs in this group. *Recent metaphors* are categorised by P. Newmark [2, p.110] as *live metaphors*. They are produced via coining or, as P. Newmark elaborates, "they are neologisms fashionable in the SL community". The *original metaphors* are the SL's original work, and are unique and creative.

Moreover, metaphor translation has always been a topic of debate and contention. With relation to metaphor translation, various theories and methodologies have been offered, each addressing the subject from a different perspective. K. Reiss, M. Dagut, P. Newmark, R. van den Broeck, M. Snell-Hornby and others published several articles on translation studies in the late 19th century. They carried out that:

- Metaphors are difficult to translate [1, p.21],
- Metaphors are fully translatable (i.e., metaphor translation is similar to ordinary translation) [4, pp.393-395],
- Metaphors can be translated, but they have a lot of inequivalence [5, pp. 78-82; 2, p. 45-48].

2. Examining strategies of metaphor translation from Romanian into English

A corpus of 100 metaphors from the fields of medicine, economics and politics were analysed. We have identified 47 examples of dead metaphors, 22 of stock, 14 cliché, 5 original and 0 adapted. Another finding is the types of translation techniques applied to metaphors. So, we conclude that in 64 metaphors the word-for-word translation technique was used; 17 metaphors were translated by calque and 8 by equivalence; 2 metaphors by transposition, 2 by neutralisation. In addition, with each translation technique mentioned below, a metaphor was translated. These are: compression, functional replacement, description, omission, generalisation, synonymy, partial equivalence. As follows, we shall examine several selected examples from our paper.

RO: *“Programul combinat a inclus programul terapeutic convențional și tehnici ale terapiei manuale, selectate de noi, care au fost axate pe mărirea barierei funcționale a țesuturilor și restabilirea **“jocului articular” al genunchiului.**”*

EN: *“The complex program included techniques of the conventional therapeutic program and adapted manual techniques, aimed at increasing the functional barrier of tissues for gaining the **“joint play” of the knee.**”*

This is a cliché metaphor, because the word ‘play’ carries a connotative meaning. This metaphor suggests the process of movement and flexibility of the knee, where its articulations contribute, each having its function exactly as in a game. In this way, the metaphor fulfils a stylistic function. From the perspective of translation, the metaphor was rendered literally.

RO: *“**Mobilitatea academică** a studenților din învățământul superior din Israel **a atins noi înălțimi.**”*

EN: *“**The academic mobility** of higher education students in Israel **has reached new heights.**”*

The metaphor above is a *stock metaphor*, being characterised by its pronounced emotional effect.

The metaphor suggests the success and performance of students due to academic mobility. The metaphor is translated by equivalence. In addition, the translation keeps the same grammatical parts and the same syntax. The function of the metaphor is purely stylistic and emotional.

RO: *“[...] iar competitivitatea – un **factor cheie al succesului în lupta concurențială.**”*

EN: *“[...] and competitiveness, a **key factor of success in the competitive struggle.**”*

This is a dead metaphor, because it is overused, due to the word ‘key’. This word is not used in its denotative sense. A ‘key factor’ is an indisputable basic condition, a

solution that leads someone to success. The function of the metaphor is stylistic. The translation technique used is word for word.

RO: “Urmărind cu atenție schimbările din ultimele două decenii prezente pe mapamond, devine evident faptul că **metamorfozele geopolitice afectează sistemul și structura relațiilor internaționale.**”

EN: “*Observing the changes taking place in international relations over the past two decades, **the rapid changes affecting the system and structure of international relations... .***”

The example above illustrates an original metaphor, as it implies the author’s own thoughts. The combination of geopolitical metamorphoses means the changes and political transformations in a state. It was used for the same purpose: to demonstrate rapid changes affecting international cooperation. The translator chose the description as translation technique in order to explain this term. Analysing the example, we can conclude that the function of this metaphor is sociological. The metaphor highlights the belonging of a researcher to a certain scientific community or point of view.

3. Conclusions

Metaphors have a major role in scientific texts. They give a new meaning, because they are used to describe phenomena or features of objects. Following the study undertaken, we have concluded that the metaphor in the scientific text differs from that in a literary text. The scientific metaphor has a conventional, reflexive or transitive nature. Also, scientific metaphors fulfil different functions compared to the literary ones, which are stylistic in nature. The functions scientific metaphors fulfil are conceptual-theoretical, metatheoretical denominative, educational, stylistic, sociological etc.

We have concluded that *dead metaphors* prevail in scientific texts. Due to the fact that they are used so often, it is practically no longer perceived as a metaphor. The mechanisms underlying the metaphorical expressions that determine the generation and interpretation of scientific texts are their level of difficulty, translatability and their linguistic and aesthetic functions.

References:

1. MENACHEM, Dagut. “Can “Metaphor” Be Translated?” In: Babel: International Journal of Translation. 1976, Vol.22 No.1 (76), p.21-33.
2. NEWMARK, Peter. *A textbook of translation*. New York, London, Sydney: Prentice Hall International, 1988. 292 p.
3. NEWMARK, Peter. *Approaches to translation*. New York: Prentice Hall, 1988. 200 p.
4. REISS, Katharina, RHODES, Eroll F. *Translation criticism, the potentials and limitations*. In: Target: international journal of translation studies, 2002, Vol. 14 (2), 140 p.
5. VAN den BROECK, Raymond. *The Limits of Translatability Exemplified by Metaphor Translation*. Poetics Today, 1981, Vol. 2 (4), pp.73–87.

Recommended

Ina SÎTNIC, Ph.D., University lecturer

DIFFERENCES IN CULTURAL VIEWPOINTS FROM A TRANSLATION PERSPECTIVE

Anastasia RAȚA

CZU: 81`25:82-84

nastea.ratal@gmail.com

The present research addresses the issues of translating culture-specific items, particularly proverbs, which reflect each culture's values and customs. It defines such notions as culture, translatability, and untranslatability and presents cultural categories. The analysis of the translation of proverbs provides insights into translational decisions and choices when dealing with cultural elements.

Every nation has its own way of understanding the world, and each produces a coherent system of rules based on its own assumptions, which will be transmitted from generation to generation. They are gradually accepted as a crucial component of people's lives. This is the process by which culture is formed. Because social backgrounds and geographic settings vary from country to country, or even from place to place within the same country, cultures in various countries greatly influence the language.

Cultural influence on language manifests itself primarily in two ways: cultural similarities cause language similarities, and cultural differences cause language differences. P. Newmark defined culture as “the way of life and its manifestations that are peculiar to a community that uses a particular language as its means of expression”. [4, p.94]

The cultural categories presented by P. Newmark are the following: ecology, material culture, social culture, organizations and concepts, habits and gestures. [4, p.95] Identifying foreign culture words is essential in the process of translation.

When solving problems in translation becomes challenging, the concept of untranslatability emerges. Untranslatability is a property of a text of any utterance in one language when there is no equivalent text or utterance in another language. [2, p.826] J. C. Catford states that cultural untranslatability occurs when “a situational feature, functionally relevant for the source language text, is completely absent from the culture of the target language as a part. For example, the names of some institutions, clothes, foods and abstract concepts among others” are instances of cultural untranslatable items. [1, p. 99] Nevertheless, because certain texts are more translatable than others, untranslatability is a matter of degree. A text having an aesthetic function, for example, contains some aspects that make rendering in the TL more difficult, as opposed to a text with an informative function, which makes the translation process easier.

In order to overcome the translation difficulties several procedures can be applied: literal translation, borrowing, calque, modulation, transposition, addition, omis-

sion, description, generalization, particularization, domestication, foreignization, functional equivalence, cultural equivalence, adaptation, and paraphrase. A variety of techniques can be used to accurately convey meaning while maintaining cultural sensitivity. When deciding how to handle culture-specific items, translators must also consider the intended audience and purpose of the translation.

We have analyzed the proverbs from the English-Romanian Dictionary of Equivalent Proverbs compiled by Teodor Flonța and the procedures used in their translation [3]. Translators can overcome the difficulties presented by the cultural elements found in proverbs by comprehending and using the proper strategies and procedures.

The analysis of proverbs rendered using such translation procedures as literal translation, modulation, transposition, addition, omission, and functional equivalence, follows.

The proverb “After pleasure comes pain” is rendered into Romanian using literal translation: “După plăcere vine durere”. It expresses a universal truth about the cyclical nature of human experiences. It conveys the idea that pleasure and pain are frequently intertwined and follow each other in sequence. The parallelism between the words “pleasure” and “pain” is maintained in the translation, and the word “vine” (comes) is used to express the sequential relationship between the two states.

Modulation is used in the translation of the proverb “A fly follows the honey” – “La stup de miere, roi de muște.” The modulation type presented is part for the whole. The fly is replaced with a swarm of flies and the translation specifies a beehive. It stresses the notion that a swarm of flies will congregate near a beehive containing honey. The proverb reveals a cultural appreciation for the complexity of circumstances and the fact that good and bad things frequently coexist.

In the proverb “Appearances are deceptive” the procedure of transposition is employed: “Aparențele înșală”. It implies that basing judgment solely on outward appearances can be deceptive and may result in incorrect assumptions or conclusions. The adjective “deceptive” is replaced by the verb “înșală” in the proverb. With this modification, the focus is now on action rather than a descriptive quality. It implies that appearances have the power to intentionally mislead or deceive.

The Romanian equivalent of the prov. “The best cart may overthrow” is “Și cel mai bun cărăuș răstoarnă carul pe cel mai bun drum.” The addition technique is employed in this translation to offer a particular cultural context and image that strengthens the proverb’s message. The expressions “cel mai bun cărăuș” (the best cart driver) and “cel mai bun drum” (the best route) give the proverb more detail and draw attention to the notion that even in the best-case scenarios, unforeseeable circumstances might result in unexpected results.

The proverb “Poverty is no vice but an inconvenience” implies that being poor does not inherently make a person wicked or sinful. Instead, it recognizes poverty as a state of economic distress or a lack of material goods. In the translation “Sărăcia nu-i păcat”, there is an omission of the word “an inconvenience”. It avoids the explicit

mention of poverty as an inconvenience, emphasizing that it is a fact or condition without naming it as such.

Lastly, functional equivalence is frequently employed in proverb translation. The proverb “In for a penny, in for a pound” is translated as “Unde merge mia, merge și suta”. It conveys the idea that if someone is willing to take a minor risk or make a small commitment, they should also be open to larger endeavors. Unlike “penny” and “pound” in English, the use of “mia” and “suta” does not precisely equate to certain units of currency. Instead, they act as figurative representations of small and large amounts of money. This technique ensures that the desired impact, cultural nuances, and intended meaning are effectively expressed in the TL, especially when a word-for-word translation may not have the same effect.

In conclusion, language and culture are inextricably linked, so they must be considered throughout the translation process. Culture-specific items present translation challenges that necessitate unique solutions. This study emphasizes the role of translation in cultural understanding and emphasizes the importance of taking both linguistic and cultural factors into account during the translation process. Translators can overcome cultural barriers, promote respect, and facilitate meaningful communication between different cultures by employing appropriate strategies and techniques.

References:

1. Catford J. C. *A linguistic theory of translation*. Oxford: Oxford University Press, 1965. 103 p.
2. Cui, J. *Untranslatability and the method of compensation*. Theory and Practice in Language Studies, Vol.2, Nr.4, 2012. p.826-830.
3. Flonța, T. *Dicționar Englez-Român de Proverbe Echivalente*. București: Teopa, 1992. 171 p.
4. Newmark, P. *A textbook of translation*. London: Prentice Hall, 1988. 292 p.

Recomandat
Silvia CUPCIC, lector univ.

PROVERBS AS PART OF PHRASEOLOGY

Arina SLIUSARENCO

CZU: 81`373.7:82-84=111=161.1

arina.sl19@yandex.ru

Este un lucru bine cunoscut că proverbele dispun de un potențial amplu, capabil să suscite interesul cititorilor; să declanșeze discuții active ce țin de analiza locului acestora în cadrul vocabularului, precum și limitele acestei categorii lexicale, ce reprezintă una dintre cele mai mari controverse în lingvistica contemporană. Scopul prezentului articol este de a pune în evidență valoarea expresivă și importanța culturală a proverbelor atât în limba engleză, cât și în limba rusă.

In the study of language and linguistics, the terms “phraseological units” and “set-expressions” are mostly used as interchangeable ones. They refer to fixed or semi-fixed combinations of words that have a specific meaning that cannot be deduced from the individual words alone. They include idioms, collocations and other types of fixed-expressions. Additionally, communicative phraseological units are represented by proverbs (*An hour in the morning is worth two in the evening* [1]; *Never say never* [idem.]) and sayings. Sayings, unlike proverbs, are not considered to be evaluative and didactic: *That’s another pair of shoes! It’s a small world* [idem.].

Some linguists (N.N. Amosova, J. Casares) do not include proverbs and sayings into their classifications. Others (I.V. Arnold, A.V. Koonin, V.V. Vinogradov) do, on the grounds that

- 1) like in phraseological units their components are never changed
- 2) phraseological units are often formed on the basis of proverbs and sayings (*A drowning man will clutch at a straw* → *to clutch at a straw*) [2, p.170].

However, though proverbs are viewed as the part of phraseology, they have some distinctive features from set-expression.

The first distinctive feature that strikes one is the obvious structural dissimilarity. On the one hand, set-expressions as phraseological units are a kind of ready-made blocks, which fit into the structure of a sentence performing a certain syntactical function, more or less as words do. Proverbs, on the other hand, if viewed in their structural aspect, are sentences, and so cannot be used in the way in which set-expressions are used in the above examples.

If one compares proverbs and set-expressions from the semantic aspect, the difference seems to become even more obvious. Proverbs could be best compared with minute fables for, like the latter, they sum up the collective experience of the community. They moralize (*Hell is paved with good intentions* [2, p.106]), give advice (*Don’t judge a tree by its bark* [2, p.96]), give warning (*If you sing before breakfast, you will*

cry before night [1]), admonish (*Liars should have good memories* [1]), criticize (*Everyone calls his own geese swans* [3]).

No set-expression ever does any of these things. They do not stand for whole statements as proverbs do but rather for a single concept. Their function in speech is purely nominative, i.e. they denote an object, an act, etc. The function of proverbs in speech, though, is communicative, i.e. they impart certain information. The idiomaticity of the set-expressions consists in the fact that they are reproduced as ready-made word formations (e.g. *to find fault with somebody* - *придираться к кому-либо*; *to show one's hand* - *раскрыть свои намерения*) [3].

Discussing in her book “*In other words*” the difficulties of rendering idioms and fixed expressions, Mona Baker suggests “*unlike idioms, fixed expressions and proverbs often have fairly transparent meanings. The meaning of ‘as a matter of fact’ can easily be deduced from the meanings of the words, which constitute it... But in spite of its transparency, the meaning of a fixed expression or proverb is somewhat more than the sum meanings of its words; the expression has to be taken as one unit to establish meaning*” [4, p.67].

Moreover, as regards the set-expressions, they, unlike the proverbs, may be similar in a way with word combinations and this similarity may be *full* or *partial*. A *partial similarity* means the use of the same word as a component not only of a word combination, but also of a phraseological unit. A *full similarity* implies that the word combination is used either as a free one or as a phraseological unit. For example:

1. *To go to the country*- *поехать в деревню*
2. *to go to the country* - *распустить парламент и назначить новые выборы*;
3. *to sit on the fence*- *сидеть на заборе*
4. *to sit on the fence* - *занимать выжидательную позицию*

The question of whether or not proverbs should be regarded as a subtype of phraseological units and studied together with the phraseology of a language is a controversial one. Professor A. V. Koonin includes proverbs in his classification of phraseological units and labels them communicative phraseological units. From his point of view, one of the main criteria of a phraseological unit is its stability. If the quotient of phraseological stability in a word-group is not below the minimum, it means that we are dealing with a phraseological unit. The structural type — that is, whether the unit is a combination of words or a sentence — is irrelevant. Thus, there does not seem to exist any rigid or permanent borderline between proverbs and phraseological units as the latter rather frequently originate from the former.

So, the phraseological unit “*the last straw*” originated from the proverb “*It is the last straw that breaks the camel's back*” [2, p.169], the phraseological unit “*birds of a feather*” from the proverb “*Birds of a feather flock together*” [2, p.31].

What is more, some of the proverbs are easily transformed into phraseological units. For example, “*Don't put all your eggs in one basket*” [5, p.519] – ‘*to put all one's eggs in one basket*’ [idem.]; “*Don't cast pearls before swine*” – “*to cast pearls before swine*” [1]. The same situation is observed when considering such Russian

proverb as «У каждого свой царь в голове», from which derives the phraseological expression «без царя в голове» [6, p.2189].

Summing it up, the comparative analysis between proverbs and set-expressions has brought to light and thus solidified some specific characteristics of the former, contributing to a more extended and better understanding of the proverbs as such. While both proverbs and set-expressions are types of phraseological units, proverbs focus on conveying general truths and cultural wisdom, while set-expressions encompass a broader range of idiomatic expressions used in specific contexts. Proverbs are often deeply rooted in culture, carry a moral or ethical dimension, whereas set-expressions are more context-dependent, and serve various pragmatic functions in everyday communication. It is worth noting that different scholars or researchers may use slightly different terminology or categorizations within the field of phraseology, but the general concept of phraseological units or set expressions remains consistent.

References:

1. <https://dic.academic.ru/> [accessed 11.02.2023]
2. БУКОВСКАЯ, М. В., ВЯЛЫЦЕВА, С. И. *Словарь Употребительных Английских пословиц*. Москва. © Издательство «РУССКИЙ ЯЗЫК». 1985, 228 с.
3. <https://www.multitran.com/> [accessed 16.05.2023]
4. BAKER, Mona. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London and New York: Routledge. 1992, p.332. Available at: <https://archive.org/> [accessed 15.04.2023]
5. SMITH, William George. *The Oxford Dictionary of English Proverbs*. Oxford University Press, Amen House E.C. 4. 1949, p. 644. Available at: <https://archive.org/> [accessed 17.03.2023]
6. ОЖЕГОВ, С. И. *Толковый Словарь Русского Языка: около 20 000 слов и выражений*. Москва. 2007, 2314 стр. Доступно на <https://books.google.com/> [accessed 10.03.2023]

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector univ., master în Studii Europene

MOVIE TITLES TRANSLATION FROM ETIMOLOGICAL PERSPECTIVE

Vladina SLOJINSKI

CZU: 81`25`373.2:791.44

14linaross88@gmail.com

Acest articol abordează problema dificultăților semantice care pot fi întâlnite în procesul de traducere a titlurilor de filme. Scopul prezentului articol este de a identifica istoricul apariției și dezvoltării a titlurilor de filme, cât și dificultățile de traducere a acestora, de a le analiza și de a prezenta metodele prin care traducătorul poate face față acestor dificultăți.

Thanks to the development of humanity and the cooperation between different countries (business, culture, education, etc.) we need translation from one language to another every day. But today we will see, how movie titles developed due to the different ages. In 1891, the inventor Thomas Edison, together with young laboratory technician William Dixon, developed a device, which they called “kinetoscope”, which became the precursor of the picture projector. Kinetoscope was a cabinet with a window through which viewers could observe the illusion of a moving image. When kinetoscope became popular, Edison began installing machines in hotel halls, amusement parks and penny arcades, and soon they were opened across the county, where customers could pay 25 cents to enter the machine bank. This was the beginning of the Silent Film Era [1].

Silent Film Era: During the early days of cinema, when silent films dominated the industry, movie titles were often simply transliterated into the local language. Since there was no dialogue to be translated, the focus was primarily on adapting the original title to fit the phonetic and aesthetic standards of the target language [2]. For example, the movie of the 1902 is – “A Trip to the Moon- Путешествие на Луну” [3].

Golden Age of Hollywood: In the 1930s and 1940s, Hollywood films gained international popularity, leading to increased demand for translation. At this time, literal translations were common, with movie titles often rendered into a more straightforward and descriptive form in the target language [2]. For example, the 1935 film “Devil is a Woman” was translated as «Дьявол- это женщина» in Russia, so they adopted the title and added the right punctuation marks [3].

Post-WWII Era: In the post-World War II period, cultural exchanges between countries expanded, and film distribution became more globalized. Translators began to pay closer attention to cultural nuances and marketing strategies, aiming to create titles that would resonate with the local audience. This era saw the emergence of adap-

tations and creative translations [2]. For example, the movie of this period was – “At War with the Army- Дезертиры” [3].

1960s to 1980s: As the film industry continued to grow, there was an increased emphasis on the commercial aspect of movie title translation. This period witnessed the adaptation of titles to suit local trends and preferences [2]. For example, the 1960 film “Inherit the Wind” was translated as «Пожнешь бурю» in Russian [3]

Globalization and Cultural Exchange: With the rise of globalization and increased accessibility to international films, the demand for accurate and culturally sensitive movie title translations grew. Translators began to balance the need for faithful translations with the necessity of creating titles that would resonate with the target audience [2]. For example “Jurassic Park- Пакр юрского периода” [3].

Digital Age: The advent of the internet and digital platforms revolutionized the film industry and movie title translation. Localization became a key focus, with titles often customized to cater to the specific preferences and cultural references of different regions [2]. For example “The Dark Knight- Темный рыцарь” [4].

Current Trends: In recent years, there has been a growing emphasis on maintaining the integrity of the original title while providing clear and relatable translations. Translators aim to strike a balance between staying faithful to the source material and creating titles that will engage and resonate with the target audience. Creative adaptations, transcreation, and preserving key cultural references have become essential techniques in movie title translation [2]. For example “Birds of Prey: And the Fantabulous Emancipation of One Harley Quinn- Хищные птицы: Потрясающая история Харли Квинн” [4].

Throughout history, movie title translation has evolved from basic transliteration to a more nuanced and culturally sensitive process. These days, with the advent of the internet and the phenomenon of globalization, translations have reached a new level. Machines, without human intervention, can now produce the accurate translations we use and see every day. But this does not change the fact that a translation made by a professional translator will be sharper and more detailed.

Developing a translation of movie titles is important for several reasons:

- Firstly, movie titles contain rich cultural information that may not be apparent through the literal meaning of the words [5].
- Secondly, translation is restrained by the culture of the target language. The cultural differences between the source language and the target language necessitate adapting the title to align with the cultural norms and expectations of the target audience [5].
- Thirdly, language is constantly evolving with the times. Translators need to be aware of linguistic shifts and changes in preferences, particularly in spoken language [5].
- Fourthly, accurate translation of movie titles respects the cultural context of the target language. By incorporating elements of the target culture, such as

using idioms or expressions that have cultural significance, the translation becomes more relatable and meaningful to the target audience [5].

- Fifthly, marketing and promotion: Film titles play an important role in the marketing and promotion of films. Effective translation of titles helps to attract and engage audiences in different linguistic and cultural contexts [5].
- Sixthly, film education and research: Well-translated film titles contribute to film education and research by providing accurate references and resources. Scholars, critics and enthusiasts can access films in different languages and cultures, contributing to a deeper understanding and analysis of the cinematic landscape [5].

In conclusion, developing a translation of movie titles is essential for capturing the cultural nuances, ensuring cultural relevance, and effectively communicating the essence of the film to the target audience. It allows for a deeper understanding and appreciation of the movie's themes, emotions, and cultural references, ultimately enhancing the cinematic experience.

References:

1. Encyclopedia.com. *The Feature Film* [online] Available at: <https://www.encyclopedia.com/arts/culture-magazines/feature-film> [accessed on April 14, 2023]
2. TIERNAN, J., *A Brief History of Film Title Design*. [online] [posted on March 11, 2022] Available at: <https://www.vectormator.io/blog/movie-title-design/> [accessed on June 1, 2023]
3. Kinopoisk: <https://www.kinopoisk.ru/film/1309570/> [accessed on May 12, 2023]
4. IMDb: <https://www.imdb.com/list/ls069673726/> [accessed on May 22, 2023]
5. RONGMEIY. *A Preliminary Study of English Movie Translation*. Nanchang Normal University, China. December 2018. p. 6. [online] Available at: <https://www.academypublication.com/issues2/tpls/vol08/12/11.pdf> [accessed on June 1, 2023]

Recomandat

Svetlana CORCODEL, lector univ., master în Studii Europene

ПРОБЛЕМА ИНТЕРПРЕТАЦИИ СИМВОЛИЧЕСКОЙ АТТРИБУТИКИ РУССКОЙ ДВОРЯНСКОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА

Светлана ШАЛБЕРОВА

CZU: 81`37:008"18"

shalberova@inbox.ru

Subject of research: the symbolic attributes of Russian noble culture on the templates of the use of the language of flowers (selam) and Masonic signs of the late XVIIIth – first half of the XIXth century. Purpose: to study the influence of the language of flowers and Freemasonry on culture in an aesthetic context of everyday life; to analyze the semantics of the language of flowers and Masonic symbols in Russia at the end of the XVIIIth – the first half of the XIXth century. Key words: symbolic paraphernalia, semantics, cryptography, Masonic signs, adoptive lodges, selam, language of flowers, allegory-bouquet, ladies' album, floriography.

Символическая атрибутика в силу своего широчайшего распространения и транснационального характера вот уже несколько веков оказывает серьезное влияние на культуру человечества. Одним из не особо изученных в научном плане направлений является семантика языка цветов и русского масонства первой половины XIX века.

Символическая атрибутика, в отличие от текста, не обучает пониманию своих компонентов, а помогает извлечь уже имеющиеся знания. В дворянской среде первой половины XIX века тайнопись как некий особый язык приняла форму символическую (цветочная тайнопись) и знаковую (в масонских тайных обществах). Именно знаково–символические функции помогают выявлять заложенные смыслы цветочного шифра и масонских символов. Изучение приёмов шифровки с помощью символов и знаков помогает не только понять тайный смысл историко–бытовых предметов конца XVIII – первой половины XIX века, но и такое «явление», как символический язык, используемый дворянством при коммуникации.

«Язык цветов» культурологи предлагают считать финальной стадией в развитии европейской традиции цветочного символизма. Принесённый в Западную Европу с Ближнего Востока во второй половине XVIII века в виде селам, к началу XIX века этот условный способ общения (под влиянием европейских традиций символизации растений) становится популярным культурным явлением в дворянской среде. В ходе анализа удалось выявить причины использования цветочного шифра (для проявления чувств личности, передачи сообщений эмоционального характера, для выражения оценки разных жизненных ситуаций), сферы его приложения (салонные игры, любовные письма, дамские альбомы,

букеты-иносказания, аксессуары в одежде). Например, на одной из картинок парижской моды 1833 года в журнале князя Шаликова можно рассмотреть на женской шляпе веточку мимозы. Если предположить, что она была использована не только ради красоты, но и со смыслом, то человек, владеющий языком селам, мог расшифровать вполне недвусмысленное сообщение: «Не касайся меня, иначе я для тебя потеряна».

Альбомная графика недостаточно изучена, и, к сожалению, незаслуженно обойдена вниманием исследователей. Выявление разнообразия цветочной символики, которая использовалась в рисунках дамских альбомов, сводилось к перечислениям самых распространенных цветочных стереотипов. Целенаправленного анализа диапазона видов и структур альбомной цветочной эмблематики до сих пор не проводилось. Типологическое исследование альбомной графики в указанном направлении поможет точнее и глубже понять содержание альбомов и избавиться от стереотипа легковесности содержания исторических артефактов. Дамские альбомы – это не просто ботанические зарисовки, а флористические шифрограммы, которые могут дать больше информации о тайных чувствах владелицы альбома и её ближайшего круга. Зная ключи от флориошифра, можно, например, понять, что зарисованный букет красных тюльпанов сообщал, что обладательнице альбома весной кто-то признался в любви.

На одной из страниц дамского альбома начала XIX века, находящегося в фондах Дома-музея А.С. Пушкина, нарисован следующий букет-иносказание, на котором изображены центифольная роза («роза девственной красоты»), нарцисс («обманчивые надежды»), тагетис («я буду помнить тебя всегда»), анемон («мне с тобой очень хорошо»), незабудки («помни обо мне»). Можно предположить, что анонимный автор рисунка, сравнивая себя с *розой девственной красоты*, сообщает кому-то о том, что ей очень хорошо с кем-то, хотя и признает, что питает обманчивые надежды, но она это чувство никогда не забудет и хотела бы, чтобы о ней не забывали и, вероятно, навещали чаще.

Аллегорические натюрморты дали толчок составлению букетов-иносказаний, букетов-посланий, которые составлялись с опорой на флориографию, а также именных букетов, которые выражали восхищение высокопоставленным лицам. Используя этот приём, мною была выполнена практическая работа – составлен букет «Александр», посвящённый поэту А.С. Пушкину, который находится теперь в постоянной экспозиции Дома-музея А.С. Пушкина в Кишинёве.

Актуальность изучения семантики русского масонства состоит в том, что именно в Российской империи конца XVIII – начала XIX веков слились наиболее полно различные разрозненные масонские течения. Именно в России как нигде в Европе масонство сыграло большую роль в развитии культурной жизни. Масонский орден стал одним из каналов трансляции европейской культуры. Символика масонов проявилась непосредственно в искусстве XVIII–XIX века в архитектуре, живописи и декоративно-прикладном искусстве. По итогам изу-

чения семантики символов и обрядов вольных каменщиков можно утверждать, что вольные каменщики в своих обрядовых практиках не использовали оригинальные символы. Массонские знаки и символы заимствовались из христианства, каббалы, ремесленных союзов, язычества. Однако российские масоны в большей мере, чем европейские, придавали значение христианской символике.

Вопрос участия женщин в масонских ложах до сих пор остается малоизученным. В ходе исследования материала выяснилось, что первая женщина-масон появилась благодаря женскому любопытству. Во Франции во второй половине XVIII века стали появляться адоптивные ложи, в которых братья брали «шефство» над женщинами. В России конца XVIII – начала XIX века также существовали адоптивные масонские ложи: в Митаве (Курляндская губерния, в настоящее время Елгава в Латвии), в Вильне (Виленская губерния – в настоящее время Вильнюс, Литва) и Житомире (Воынская губерния, в настоящее время Украина). Символом адоптивных лож была собак мопс. Изображение мопсов на историко-бытовых предметах того времени, например, на шкатулках, табакерках, статуэтках, портретах, может свидетельствовать о том, что хозяйка не только любила эту породу собак, но и была причастна к адоптивной ложе.

Основные положения, выводы и обосновывающие их данные настоящей статьи были использованы при работе с экспонатами из фондов Дома-музея А.С. Пушкина, в частности, при заполнении «Учётных аналитических карточек экспонатов».

Библиография:

1. Карвелис М.А. Массонская символика в русской культуре XVIII – начала XIX в.: автореф. дис. канд. культурологии. Санкт-Петербург, 2010.
2. Махлина С.Т. Семантика масонских символов. Труды Санкт-Петербургского института культуры и искусств. Санкт-Петербург, 2003.
3. Соколовская Т.О. Массонские рисунки и виньетки. «Старые годы» №1 (январь), 1909.
4. Халтурин Ю.Л. Каббала и орденская символика в интерпретациях русских масонов // Изв. Урал. гос. ун-та. No 4 (70). Сер. 3: Общественные науки. 2009.
5. Шарафадина К.И. «Язык цветов» в русской поэзии и литературном обиходе первой половины XIX века: диссертация д-ра филол. наук: 10.01.01/ К.И. Шарафадина. Санкт-Петербург, 2004.

Recomandat
Vsevolod CERNELEV, dr., conf. univ.

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

PRODUSELE MEDIA CARE SE ADRESEAZĂ PUBLICULUI FEMININ ȘI MASCULIN. MODALITĂȚI DE REPREZENTARE ECHITABILĂ

Victoria CERNEA

CZU: 070:659.4:305-055.1/.2

j201cerneavictoria@gmail.com

In the last times, discussions on gender representation in the media have become increasingly relevant and necessary, considering the fact that the public interest is always high enough for this topic. We all know that fair gender representation in media products is an important topic, because the media plays a significant role in shaping our perceptions and expectations of men and women. The next article tries to reveal the gender stereotypes, such as those related to the traditional and limited roles of each sex and its level of representation in the media products.

În ultimele decenii, discuțiile despre reprezentarea de gen în media au devenit din ce în ce mai relevante și necesare, întrucât există o recunoaștere tot mai mare a influenței pe care o au acestea asupra percepțiilor, valorilor și stereotipurilor legate de gen. Reprezentarea echitabilă a genurilor în produsele media este un subiect important, deoarece mass-media joacă un rol semnificativ în modelarea percepțiilor și așteptărilor noastre față de bărbați și femei. Stereotipurile de gen, precum cele legate de rolurile tradiționale și limitate ale fiecărui sex, pot perpetua inegalitățile de gen și pot contribui la discriminare și marginalizare. Într-o lume din ce în ce mai conectată și influențată de media, este esențial să explorăm modalități de reprezentare echitabilă a genurilor, care să reflecte diversitatea și complexitatea realității sociale. Aceasta implică evitarea stereotipurilor și oferirea unor modele de rol diverse și autentice pentru femei și bărbați. Prin urmare, *actualitatea* temei constă în necesitatea de a promova o reprezentare echitabilă a genurilor în produsele media, astfel încât acestea să devină instrumente puternice de schimbare socială și de promovare a egalității de gen. Într-o societate în care conștientizarea și sensibilizarea cu privire la problemele de gen câștigă din ce în ce mai multă importanță, cercetarea și abordarea acestei teme aduc o contribuție semnificativă în lupta pentru o societate egalitară și incluzivă.

Metodele cercetării: analiza de conținut, observația, realizarea materialelor proprii.

Prin metoda observației vom căuta a înțelege, la modul practic, unde greșesc jurnaliștii și cum este prezentată imaginea femeii și a bărbatului, ca în baza celor analizate să realizăm propriile exemple de materiale. Metoda analizei de conținut o vom utiliza pentru a analiza conținutul teoretic oferit de suporturile sus menționate. Societatea în care trăim a creat tipare corespunzătoare, încât oamenii atunci când se nasc în funcție de sex

încearcă să intre în rolul genului și să corespundă standardelor de feminitate sau masculinitate, pe care le percep de la semenii lor a fi corecte sau obișnuite într-o anumită situație.

Prin *noțiunea de gen* înțelegem ades un sistem care interpretează relațiile între persoane, în timp ce *sexul* definește diferențele biologice dintre feminin și masculin, genul face referire la deosebiri ale modului în care este privit „femininul și masculinul” și care sunt caracteristicile acestora. Termenul de gen se include în cel al sexului, însă cel dintâi nu-l înlocuiește pe cel din urmă.

Sexul este utilizat pentru a prezenta particularitățile fiziologice și anatomice ale oamenilor în baza cărora sunt repartizați în bărbați și femei. Sexul era considerat factorul de bază care face diferența între femei și bărbați.

Potrivit sociologului american, Judith Lorber, „genul, ca și limbajul, religia sau tehnologia, este invenție umană, care ne organizează viața socială”. Termenul *genul social* a fost utilizat pentru prima dată de către psihanalistul american Robert Stoller în anul 1958, acesta propunând distincția dintre natura biologică și cea socioculturală a omului. Psihanalistul consideră caracteristicile biologice aparținând noțiunii de sex, în timp ce sistemul de valori, interpretări, atitudini ale indivizilor sau ale societății față de femei sau bărbați se referă la *noțiunea de gen* [1].

Observăm că relațiile de gen, nu doar în societatea noastră, sunt disproporționale. Bărbații sunt caracterizați drept puteri dominante cu statut înalt în societate, cu putere de decizie și gândire mai înaltă, prin putere și masculinitate. Femeile sunt asociate cu opusul caracteristicilor bărbatului: slabe de fire, subordonate, dezorganizate, ocupând o poziție inferioară bărbaților. Din momentul în care omul vine pe lume, el devine obiect de influență în sistemul numit relațiile de gen. Anturajul de care se înconjoară, care include familia, grădinița, școala, biserica, comunitatea, dezvoltă reguli de comportament adecvate unui „bărbat adevărat” sau „femei adevărate”, acestea fiind numite *stereotipurile de gen* [2].

În mod tradițional și stereotipizat, discursul masculin este asociat, de regulă, vieții publice. El a fost caracterizat printr-o capacitate mai mare de abordare a gândirii abstracte, prin organizare logică mai coerentă, argumentare mai clar expusă, concentrare mai pronunțată asupra subiectului discutat. Discursul feminin a fost asociat unui limbaj al emoțiilor, al vieții private (familie, copii, probleme personale sau care țin de binele „sufletesc” al celorlalți), favorizând aluzia, eufemismul mai degrabă, decât concentrarea logică, evitarea oricărei teorii abstracte [3].

În partea de creație a tezei de licență, ne-am propus să scriem o serie de materiale jurnalistice concepute pentru a asigura o reprezentare echitabilă a diversității de gen. Am dezvoltat și publicat cinci articole dedicate exclusiv bărbaților, explorând subiecte relevante și provocatoare care să îi intereseze în mod specific pe aceștia. În același timp, am creat și prezentat cinci materiale jurnalistice dedicate femeilor, abordând teme variate, de la realizări în domenii predominante masculine, până la probleme și subiecte de interes pentru femei, în mod specific. În plus, am elaborat și cinci articole care se adresează ambelor categorii, pentru a sublinia importanța egalității de gen și pentru a promova un dialog constructiv și incluziv între genuri. Prin intermediul acestor materi-

ale, am încercat să reflectăm diversitatea și complexitatea experiențelor și poveștilor de viață ale tuturor persoanelor, contribuind astfel la o reprezentare autentică și echitabilă a ambelor sexe. Materialele jurnalistice au fost scrise și difuzate în perioada *decembrie 2022 – mai 2023* la „Radio Chișinău”, dintre care 12 materiale informative: patru știri, patru relatări, două reportaje, două interviuri și trei materiale analitice: un portret, o recenzie, o investigație jurnalistică. Păstrăm angajamentul de a promova egalitatea de gen și de a oferi o voce echilibrată fiecărei categorii, asigurând că materialele noastre reflectă în mod corespunzător diversitatea și complexitatea experiențelor umane.

În concluzie, produsele media au un impact semnificativ asupra formării percepțiilor și stereotipurilor de gen în societate. Este important ca aceste produse să ofere o reprezentare echitabilă a femeilor și bărbaților, evitând perpetuarea stereotipurilor și discriminării de gen. Studiile și cercetările arată că încă există un dez-echilibru în reprezentarea de gen în media. Femeile sunt subreprezentate în roluri de lideri, experți și personaje puternice, în timp ce bărbații sunt adesea prezentați în roluri dominante și stereotipice. Este necesară o implicare activă din partea producătorilor de media pentru a crea conținuturi care să spargă stereotipurile și să promoveze egalitatea de gen. Consumatorii de media au și ei un rol important în promovarea reprezentării echitabile de gen, prin susținerea și promovarea conținuturilor care oferă o perspectivă echilibrată și non-stereotipică. Astfel, se pot adopta strategii precum dezvoltarea de personaje complexe și autentice, acordarea de spațiu și voce femeilor în producțiile media și angajarea de echipe diversificate în procesul creativ. Pornind de la recunoașterea problemei privind reprezentarea inequitabilă de gen în produsele media, este crucial să acționăm în direcția unei schimbări pozitive și durabile. Recomandarea comună pentru jurnaliști în ceea ce privește produsele media adresate publicului feminin și masculin și modalitățile de reprezentare echitabilă constă în adoptarea unei abordări sensibile, responsabile și nediscriminatorii în redactarea și difuzarea conținutului. Este esențial ca jurnaliștii să identifice și să înțeleagă stereotipurile uzuale asociate cu genurile și să le evite în conținutul lor, căutând în schimb să reflecte diversitatea și complexitatea experiențelor umane. Utilizarea unui limbaj adecvat, respectuos și inclusiv, care să nu perpetueze prejudecăți sau discriminare, este de asemenea vitală. Totodată, jurnaliștii ar trebui să se străduiască să includă și să promoveze perspectivele și vocile diverse ale femeilor și bărbaților în cadrul reportajelor și articolelor lor, oferind astfel o reprezentare echilibrată și autentică a diverselor realități și experiențe de gen, care să promoveze înțelegerea și respectul între genuri și să ofere publicului o perspectivă mai cuprinzătoare și reprezentativă a societății.

Referințe:

1. BAURCIULU, A., PÂRȚACHE, I., et al. *Bugetare sensibilă la gen. Manual*. Chișinău, 2016.
2. DRAGOMIR, O., MIROIU, M. *Lexicon feminist*. Iași: Polirom, 2002.
3. GRUMBERG, L. *Mass-media despre sexe*. București: Tritonic, 2005.

Recomandat
Victoria BULICANU, dr., conf. univ.

MATERIALELE DE SATIRĂ ȘI UMOR DIN PRESA SCRISĂ MOLDOVENEASCĂ

Anastasia GRAMINSCHI

CZU: 070:82-7(478)

j201graminschianastasia@gmail.com

The present article examines the diversity of satire and humor materials in the Moldovan print media. The analysis is carried out through the lens of periodic editions and various entities, with the aim of determining the causes that triggered the disappearance of specialized satire publications and identifying trends in the current written press market. In this context, the existing information has been systematized chronologically and hierarchically, and organized using tables and diagrams.

În era actuală a informației rapide și a mediului digital, presa scrisă rămâne o sursă de informații relevantă și o platformă prin care jurnaliștii pot exprima opinii și critici. Prin utilizarea umorului și satirei, jurnaliștii și caricaturiștii pot aborda subiecte delicate sau controversate într-un mod mai puțin direct, dar totuși eficient. Aceste materiale pot stârni râsul și, în același timp, pot provoca gândirea critică și discuția publică. De asemenea, ele pot fi instrumente puternice pentru a contracara discursul oficial sau propaganda, oferind o perspectivă alternativă și provocatoare.

Actualitatea temei rezidă din faptul că, de 20 de ani încoace, în Republica Moldova nu se mai editează ziare și reviste specializate pe umor și satiră. De asemenea, tema este actuală, întrucât scoate în evidență tendințele de pe piața media, și anume diversitatea și complexitatea materialelor de satiră și umor, precum și prioritatea acestora în paginile publicațiilor periodice.

Scopul tezei de licență constă în stabilirea cauzelor care au dus la dispariția publicațiilor periodice specializate în umor și satiră din presa scrisă din Republica Moldova, precum și în evaluarea diversității materialelor umoristice și satirice existente în presa scrisă.

Baza științifico-metodologică a lucrării include atât materiale în format fizic (cărți, ziare și reviste), selectate din Biblioteca Națională a Republicii Moldova, cât și materiale în format electronic, precum: articole, interviuri, studii realizate de cercetători. Izvoarele analizate sunt în trei limbi: română, rusă și engleză. În realizarea acestei teze au fost folosite: *metoda istoriografică, metoda logică, metoda analitică, concretizarea, comparația și analiza de conținut.*

Prima revistă de satiră și umor din Republica Moldova (RSSM), „Кипэруш” (Chipăruș), apare pe 10 ianuarie 1958 și a existat până în 1996, aproape patru decenii. În paginile publicației se menționa că este un „jurnal de satiră și umor în limba moldovenească” și „publicație a editurii de partid a Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei” [1]. Respectiv, umorul era cenzurat.

În anul 1993 a fost lansată o nouă revistă de satiră și umor „Cactus”, a cărei fondator a fost Sergiu Afanasiu. Apare doar numărul întâi al acesteia. O altă ediție dedicată satirei și umorului a fost ziarul „Cucu”, lansat pe 7 noiembrie 2002, de către Uniunea Umoriștilor din Republica Moldova, în frunte cu Tudor Tătaru. Directorul considera că această „hazetă” are șansele unei existențe de durată, însă ziarul a avut doar două ediții: primul număr, la lansare, în noiembrie 2002, iar al doilea, care este și ultimul număr – în decembrie 2002. [2]

Pe lângă acestea, au existat și alte publicații specializate pe satiră și umor, și anume: suplimentul literar-artistic de satiră și umor al revistei „Atelier” – „Satiricon”; suplimentul de umor al ziarului „Timpul” – „Timpul satiric”, publicat la mijlocul anilor 2000, o dată pe lună; revista „Pardon”, apărută în ajun de 1 aprilie, anul 2002.

În opinia scriitorului Vladimir Beșleagă, în prezent nu există nici o revistă de satiră și umor din cauza că „presa scrisă este foarte costisitoare. Există Uniunea Epigramiștilor,ăștia care publică pe ici pe acolo, care pot și unde pot, dar revistă nu este. Acum totul poate fi satirizat, dar pentru asta trebuie parale. În afară de aceasta, atunci satira și umorul era singura modalitate de a răbufni, de a te defula, cum se zice, că se mai permitea ceva. Acum poți să spui liber orice îți place. Acum totul s-a schimbat, s-a televizat, s-a digitalizat.” [3]

Printre cele mai des întâlnite *specii publicistice umoristice* din presa moldovenească se numără: pamfletul, epigrama, caricatura, foiletonul, anecdota. Cele mai puțin folosite sunt: sentința, miniatura, schița, snoava, istorioara, paradoxul, tragicomedia, parodia, aforismul, povestirea, fabula, biletul, ecoul, romanul comic etc.

În cel de-al doilea capitol a fost realizată o analiză calitativ-cantitativă a celor două ziare menționate, după un șir de criterii. Printre acestea se numără: numărul de publicații de satiră și umor într-o ediție (după genuri și în total), genurile de satiră și umor abordate, titlurile acestora, autorii materialelor, amplasarea în ediții (pagina, rubrica sau subrubrica), complexitatea materialelor, diversitatea subiectelor, viciile/moravurile satirizate.

Studiul de caz a fost realizat în baza edițiilor din perioada noiembrie 2022 – mai 2023 a publicațiilor menționate mai sus. Datele colectate au fost incluse în diverse diagrame și tabele atât după criteriul numeric (sau procentual), cât și al diversității.

Pe lângă aceasta, au fost analizate calitativ câte cinci materiale de satiră și umor din fiecare ziar: patru caricaturi și o anecdotă din „Ziarul de Gardă”, iar din „Literatura și Arta” – un pamflet, o epigramă, un foileton, o fabulă și o povestire umoristică.

Publicațiile satirice și umoristice din Republica Moldova au jucat un rol important în istoria presei scrise moldovenești, oferind o platformă pentru libertatea de exprimare și pentru comunicarea nevoii de umor și divertisment în societate. Aceste publicații au contribuit la dezvoltarea unei culturi satirice și umoristice specifice în Republica Moldova, pe care astăzi continuă să o practice mai departe autori, precum: Alecu Reniță, Nina Josu, Constantin Șchiopu, Andrei Moroșanu, Ion Diviza, Alex Buretz, Ghiță Nazare, Valeriu Dulgheru, Gheorghe Postolache etc.

Dispariția publicațiilor periodice specializate pe satiră și umor din Republica Moldova poate fi atribuită unui set de factori și cauze complexe, precum: schimbările socio-politice și economice din țară, condițiile economice dificile, evoluția mediului de comunicare în masă, preferințele și gusturile publicului etc.

Studiul de caz a relevat faptul că, în paginile publicației periodice „Ziarul de Gardă”, diversitatea materialelor de satiră și umor este reprezentată doar de caricaturi și anecdote, publicate în cadrul unei rubrici constante, în timp ce în „Literatura și Arta” se publică și pamflete, foiletoane, povestiri umoristice, aforisme, epigrame, fabule, poezii satirice și parodii, atât pe primele pagini, cât și pe ultima. Respectiv, putem concluziona cu bucurie că cultura umorului și a satirei este promovată în continuare în presa scrisă din țară.

Referințe:

1. ADASCALIȚA, L. *Ediții periodice și asociații umoristico-satirice din Republica Moldova*. [on-line] Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/8831/Conf_Teh_Stiint_UTM_StudMastDoct_2020_Vol_II_pg370-373.pdf?sequence=1&isAllowed=y [accesat: 18.03.2023]
2. Ziarul „Flux”. Cotidian național. 13 noiembrie 2002, pag. 4.
3. ALEXE, D., CEAPAI, A. Publicațiile satirice. [on-line] Disponibil: <https://moldova.europalibera.org/a/26785403.html> [Accesat: 18.03.2023]

Recomandat

Victoria BULICANU, dr., conf. univ.

EMISIUNILE DESPRE SĂNĂTATE ÎN GRILA TV: ÎNTRE NECESITATE ȘI TREND

Mădălina SOLOMON

CZU: 070:654.172:61

j201madalinasolomon@gmail.com

Emisiunile despre sănătate în grila TV sunt extrem de importante pentru publicul larg, în special într-un moment în care sănătatea a devenit o preocupare majoră la nivel global. Aceste produse audiovizuale pot fi esențiale pentru a educa publicul cu privire la diverse probleme de sănătate, precum și pentru a promova un stil de viață sănătos.

Actualitatea acestei lucrări este determinată de faptul că în prezent televiziunea joacă un rol esențial în ceea ce privește diseminarea informațiilor despre sănătate. Mesajul televizual este un element primordial și are o influență majoră asupra interesului public și nivelului de conștientizare a populației în privința problemelor care au loc în lume, inclusiv și a celor care vizează domeniul sănătății. Datorită acestor tipuri de programe publicul se poate autoeduca în ceea ce privește menținerea unui stil de viață sănătos și prevenirea anumitor probleme medicale.

Odată cu creșterea interesului uman asupra domeniului sănătății, s-a constatat o apariție tot mai frecventă a emisiunilor despre sănătate. Respectiv, dacă am face analiza unui post televizat, atât la nivel național, cât și internațional, putem identifica faptul că fiecare dintre aceste canale deține în grila de emisie cel puțin câte o emisiune despre sănătate. Tocmai din acest motiv, în cadrul lucrării se va face o analiză comparativă a emisiunilor naționale: „iSănătate” de la postul Pro TV Chișinău, „Fii sănătos” cu Maria Marian de la Jurnal TV cu emisiunile străine: programul românesc „Tinerete fără bătrânețe” de la Digi 24 și „In good shape” difuzat de către serviciul de televiziune german Deutsche Welle (DW).

Astfel, studiul explorează modul în care emisiunile menționate mai sus sunt produse și difuzate, impactul lor asupra publicului și particularitățile distinctive. Mai mult decât atât, se vor analiza efectele evoluției tehnologiilor informaționale, a procesului de digitalizare și modul în care emisiunile despre sănătate abordate în studiu se definesc în raport cu alte surse de informare, cum ar fi rețelele sociale și site-urile web.

Analiza a fost efectuată începând cu luna ianuarie și finalizând cu luna martie 2023, iar în urma acesteia am stabilit în primul rând parcursul evolutiv al conceptelor televizuale autohtone pe tema sănătății, dar și cum are loc transmiterea și prezentarea informației către public, metodele utilizate, nivelul de interactivitate și valorile promovate.

Programele au fost analizate în baza următoarelor criterii: tipul de program, subiectele abordate, numărul de subiecte, invitați, durata, frecvența, strategiile discursive, publicul țintă.

În urma analizei efectuate, au fost publicate 12 ediții ale emisiunii autohtone „Fii sănătos” cu Maria Marian de la Jurnal TV și câte 11 ediții ale emisiunilor „Sănătate” de la postul Pro TV Chișinău, „Tinerete fără bătrânețe” de la Digi 24 și „In good shape” difuzat de către serviciul de televiziune german Deutsche Welle (DW). Un alt aspect semnificativ determinat în timpul analizei este faptul că toate emisiunile au un format similar, fiind programe săptămânale, de tip magazin. Deși temele discutate au fost asemănătoare și s-au regăsit multe subiecte comune, fiecare program a reușit să aducă o perspectivă unică și să se prezinte într-un mod diferit, contribuind astfel la diversitatea și originalitatea conținutului.

În această ordine de idei, în baza cercetării am identificat câteva caracteristici distincte atât ale programelor medicale autohtone analizate, cât și ale celor străine. Emisiunile autohtone despre sănătate de la Jurnal TV și Pro TV Chișinău, „Fii sănătos” și „iSănătate”, se evidențiază prin abordarea didactică și informativă, ediții bine structurate și complexe, prezența subiectelor sociale și comunitare de interes local, accentul pe experiențele personale ale oamenilor, interactivitatea și limbajul accesibil.

Emisiunea românească „Tinerete fără bătrânețe” de la Digi24 poate fi descrisă pe scurt prin următoarele idei: ediții simple, bazate pe câte două interviuri în platou, accent deosebit pe discuția dintre gazdă și specialist, subiecte variate, lipsa reportajelor sau a altor rubrici și limbajul accesibil.

Ultima emisiune supusă analizei, „In good shape”, difuzată de către serviciul de televiziune german Deutsche Welle (DW), se caracterizează prin abordarea lejeră, într-o notă pozitivă, ediții scurte și dinamice, oferă o perspectivă internațională, interactivitatea și prezența unei rubrici permanente la sfârșitul fiecărei ediții, precum și limbajul accesibil.

În urma analizei efectuate în perioada 1 ianuarie-31 martie 2023 a emisiunilor despre sănătate am dedus următoarele concluzii: emisiunile autohtone despre sănătate din Republica Moldova reprezintă o sursă valoroasă de informații, având o structură complexă și acoperind o gamă variată de subiecte de interes public, inclusiv aspecte sociale, toate programele sunt prezente și active pe rețelele de socializare și pe canalele de youtube. Acest lucru indică o adaptare la noile tendințe și modalități de comunicare în era digitală, elementul interactivității este utilizat atât de emisiunile autohtone, cât și cele străine aduce un plus de angajament și participare din partea telespectatorilor, transformând pasivitatea într-o experiență activă și implicată. O altă concluzie vizează ideea că emisiunile analizate au adoptat în mod frecvent un limbaj foarte accesibil pentru publicul larg, au adoptat un stil de comunicare mai simplu, folosind un limbaj clar și evitând într-o mare măsură terminologia și jargonul medical excesiv. În cele din urmă, studiul de față demonstrează și aduce în lumină faptul că aceste conținuturi televizate sunt necesare, atât pentru publicul moldovean, cât și cel străin. Mai mult decât atât, jurnalismul medical joacă un rol important în mai multe aspecte ce țin de monitorizarea calității îngrijirii medicale, responsabilizarea factorilor de decizie și monitorizarea implementării politicilor în sănătate, dezbateră publică și mobilizarea socială și promovarea transparenței și responsabilității.

În baza analizei efectuate o serie de recomandări care ar putea contribui la îmbunătățirea calității emisiunilor medicale autohtone prezentate și spori interesul publicului vizează următoarele: adăugarea unui element de interactivitate prin aducerea publicului în platou, permițându-le să participe activ la discuții, să adreseze întrebări și să împărtășească opinii, creând astfel o atmosferă autentică, schimbarea modalității de prezentare prin utilizarea unei abordări creative, cum ar fi: organizarea unor sesiuni în direct, în care specialiștii în medicină să demonstreze proceduri medicale, utilizând modele anatomice sau simulări; utilizarea tehnologiei de realitate virtuală, pentru a prezenta organe și sisteme corporale sau pentru a ilustra anumite proceduri medicale pe ecrane speciale; invitarea unor personalități cunoscute, pentru a oferi o perspectivă unică asupra gestionării sănătății lor și a strategiilor adoptate pentru a fi în formă, inclusiv invitați din mediul online, creatori de conținut sau influenceri. Alte recomandări ar fi: introducerea segmentelor de divertisment, cum ar fi concursuri, quiz-uri, jocuri sau demonstrații interactive, pentru a testa cunoștințele audienței și a crea o atmosferă distractivă în timpul emisiunii, organizarea activităților și demonstrațiilor practice în emisiune, cum ar fi gătitul sănătos, tehnici de relaxare sau exerciții fizice, oferind astfel publicului instrumente concrete pe care le pot aplica în viața de zi cu zi.

Recomandat

Ludmila RUSNAC dr., conf. univ.

ROLUL ȘI CONTRIBUȚIA PLATFORMEI TIKTOK ÎN ACTIVITATEA DE COMUNICARE ȘI PR

Gabriela STRATU

CZU: 316.472.4:004.738.5

c204stratugabriela@gmail.com

The following study aims to research the perspective of integrating the TikTok platform into current communication and PR strategies. Being a relatively new platform, it is viewed with distrust by specialists in the field, and the purpose of this study is to provide pertinent examples in favor of this social network.

Pornind de la premisa că omul este o ființă socială, iar viața sa este concentrată pe interacțiune și socializare, putem înțelege și necesitatea procesului comunicațional. Procesul în cauză nu este doar centrat pe dialogul iminent care are loc între doi indivizi, dar care se extinde asupra oricărei forme de interacțiune care se soldează cu transmiterea și recepționarea unui mesaj.

În acest sens, Relațiile Publice apar ca o necesitate de a integra actul comunicațional într-un sistem al proceselor care va duce la elaborarea, implementarea și evaluarea activităților care determină realitatea publicului care ne va servi ca obiect de studiu. Analiza pieței actuale a domeniului Relațiilor Publice ne-a determinat să confirmăm faptul că vechea sintagmă „cine nu comunică, nu există” astăzi cunoaște o altă formă: „cine nu comunică în social media, nu există”, iar forma pe care o au acțiunile din cadrul procesului de PR (Public Relation) cunoaște și ea o modificare substanțială, adaptată cerințelor actuale.

Curiozitatea privind rețelele de socializare este cu atât mai mare, cu cât acestea cunosc o evoluție rapidă, actualizată la zi. Tendințele în mediul virtual sunt atât de versatile, încât utilizarea lor este o provocare pentru specialiștii în PR. Una dintre tendințele actuale în rețelele de socializare o reprezintă platforma de TikTok, care în timp record și-a asigurat o poziție de top la nivel mondial în rândul aplicațiilor de socializare și divertisment.

Tema selectată: „Rolul și contribuția platformei TikTok în activitatea de comunicare și PR”, are un **grad înalt de actualitate**, deoarece fiind o aplicație relativ nouă (disponibilă la nivel mondial din 2 august 2018) nu a fost încă cercetată amplu, preponderent fiind etichetată ca o formă de divertisment virtual. Important de menționat că ultimele luni mai multe site-uri specializate au început a vedea o nouă funcție a TikTok-ului, doar că lucrurile sunt limitate preponderent la articole online, în limbi de circulație internațională, altele decât limba română. Or, extinderea resurselor informaționale este o prioritate pentru domeniul cercetării, din acest considerent susținem că actualitatea temei pentru teza de licență în cauză este una actuală și necesară pentru valorificarea resurselor disponibile în activitățile strategice de PR online.

Scopul lucrării este de a cerceta cum platforma TikTok reprezintă un instrument util și inovativ în Relațiile Publice. **Obiectivele cercetării** se reflectă în necesitatea imperativă de înțelegere a felului în care o aplicație poate fi utilizată în dialogul cu publicul țintă și cum aceasta ar putea contura strategii de comunicare mai eficiente, capabile să satisfacă necesitățile pieței. În scopul elaborării unei lucrări veridice și într-o directă corespondere cu realitatea, au fost utilizate metodele de cercetare: analiza de conținut, care este o metodă cantitativă de analiză și cu ajutorul căreia vom colecta datele necesare privind baza teoretică a temei în cauză.

Totuși, ne vom asuma un risc, cel de a spune că pandemia cauzată de Covid-19 nu ar fi putut să fie trecută fără o platformă care se ridică vertiginos către topurile mondiale. Este vorba despre platforma TikTok, care în sfârșit pare a fi făcută pentru public. Îi satisface necesitățile, e atractivă și de aproximativ trei ani a cucerit mapamondul, iar lumea încă nu pare să înțeleagă cum este posibil. Publicul este atras, deoarece „Informația ne găsește pe noi prin intermediul unui mediu care a fost creat special pentru a permite diseminarea mesajelor prin interacțiune socială” [1, p. 32], iar conectivitatea devine naturală și firească, neforțat sau mimat.

În urma analizei acestei platforme, am ajuns la concluzia că există factori care îi fac pe oameni să revină aici. Ne referim la câteva componente importante care caracterizează activitatea acestei aplicații: componenta auditivă (muzică, sunet, audio), componenta vizuală (video, imagini, animații), componenta descriptivă (subtitrele). O problemă a secolului nostru este incapacitatea de a rămâne concentrați prea mult timp, din acest motiv videoclipurile de 15 secunde au adus succesul rapid pentru TikTok. Dar atunci când informația avea nevoie de mai mult spațiu de expresie, a avut nevoie și de instrumente prin care să păstreze atenția publicului agățată de subiect.

Uniunea componentelor vizuale și auditive concomitent a devenit una dintre motivele pentru care în mod inconștient oamenii sunt „absorbiți” de către poveștile, glumele, animăluțele sau ultimele lecții de istorie de pe TikTok. Tot datorită acestora, pare mai firesc să trecem muzica de TikTok în playlist-ul de pe Spotify („O melodie de top pe TikTok este, de obicei, o melodie de top și pe Spotify”[2]), sau să ne diversificăm vocabularul cu fraze din trendurile actuale. Aceste exemple ilustrează adevărata influență a platformei. Scopul PR-ului în acest sens este de a se integra pe această platformă, de a lua parte la trenduri sau a crea altele noi și a se poziționa în mintea consumatorului.

Una dintre filozofiile marketingului de pe TikTok este faptul că dacă îți dorești să vinzi un anumit produs, pur și simplu nu poți să îl forțezi publicului prin plasarea sa continuă creând impresia că unicul scop al companiei este cel de a vinde. Soluția este de a crea materiale video atrăgătoare, care fac experiența să fie distractivă, iar amplasarea produsului să fie firească.

„TikTok este o sursă nelimitată de autenticitate online. Conținutul nu este destinat sau pregătit să fie ideal. Videoclipurile sunt concepute pentru a provoca emoții: pentru a distra până la râs sau pentru a umili până la lacrimi, pentru a ridica subiecte tabu, pentru a se uni și a merge mai departe. Uneori, eșecurile sunt mai distractive decât

contentul neutru sau de succes. [...] Fenomenul TikTok-lui – este că e foarte ușor să devii popular în această comunitate” [3].

Un exemplu în acest sens este aplicația Duolingo [4] care, fiind un produs digital, este nevoită să găsească întotdeauna idei creative pentru a cuceri publicul. A fi unic și a te menține pe piață este o provocare de zile mari într-o eră a consumerismului și a schimbărilor rapide. Responsabilii de marketing de la Duolingo au găsit soluția perfectă: utilizarea mecanismelor oferite de TikTok. Trendurile virale sunt întrebuințate în timp util și consolidează o activitate care va ajunge pe feed-ul multor utilizatori, iar maniera comică de interpretare făcând experiența utilizatorului memorabilă.

Actualmente, utilizatorii Duolingo care se află și pe TikTok știu foarte bine că Duolingo trăiește prin imaginea mascotei sale – Duo. Mascotă care s-a poziționat pe TikTok ca fiind suficient de „dură” cu utilizatorii săi. Video-urile vorbesc despre o bufniță mare și verde care „persecutează” utilizatorii și îi obligă să-și facă lecțiile de limbi străine zilnic. Aceste video ne arată că Duo este îndrăgostit de Dua Lipa, că este într-o adevărată competiție cu Google Translate și că este la curent cu toate dramele de pe TikTok.

Menționăm că aceste activități fac parte dintr-o strategie de PR bine pusă la punct, fapt explicat prin existența unui personaj cu (,) cu care publicul se poate asocia cu ușurință. Chiar dacă este doar o mascotă, un personaj fictiv, conexiunea care se creează în momentul în care utilizatorul știe despre ce este vorba, este cointerestat și se oprește asupra acestui video, continuă și dincolo de experiența pe TikTok.

TikTok-ul nu trebuie privit într-o formă rudimentară de aplicație de divertisment, ci ca un instrument de lucru, care are propriile sale instrucțiuni de utilizare, dar care aduce ceva inovativ și care poate garanta succes doar în prezența componentei creative.

Concluzionăm că această platformă este inovativă prin simplul fapt că este prima de acest tip, că în mai puțin de cinci ani și-a asigurat succesul mondial, iar astăzi tot mai multă lume alege TikTok-ul ca sursă de informare, platformă de divertisment, aplicație de învățare sau spațiu sigur pentru agreement.

Referințe:

1. BĂDĂU, H.M. Tehnici de comunicare în social media. Iași: Polirom, 2011. ISBN 978-973-46-1972-6, 216 p.
2. TikTok Statistics – Updated February 2023. Disponibil: <https://wallaroomedia.com/blog/social-media/tiktok-statistics/#:~:text=60%25%20are%20between%20the%20ages,data%20comes%20straight%20from%20TikTok> [Accesat: 19.02.2023]
3. Promovarea în TikTok ca o modalitate de a crește conversia vânzărilor și de a deveni mai popular. Disponibil: <https://webmaster.md/ro/articole/smm/mentinerea-acconunt-tiktok/> [Accesat: 20.02.2023]
4. Duolingo. <https://ro.duolingo.com/> [Accesat: 31.03.2023]

Recomandat

Natalia BEREGOI, dr., lector univ.

РЕПОРТАЖ В ИНФОРМАЦИОННЫХ ВЫПУСКАХ ТЕЛЕКАНАЛОВ МОЛДОВЫ

Ирина ШКАЛЬ

CZU: 070:654.172(478)

jr203scalirina@gmail.com

Since the appearance of the report and at all stages of its evolution, it has been undergoing a number of changes due to technological progress and other external factors. In the digital age, against the background of the development of Internet platforms and the emergence of «new media», it is important to track how traditional genres of journalism remain relevant. using the examples of 4 TV channels, we traced the trends of transformation of the genre under study, and also studied how the reportage retains the position of the leading genre of TV journalism.

На сегодняшний день, в эру информации и технологий, журналистам особенно сложно привлечь внимание аудитории. Ежедневно каждый из нас обрабатывает сотни новостей, десятки из которых проходят мимо нас бесследно. Как говорит швейцарский философ и журналист Бруно Джуссани: «Нет новых и старых медиа, есть только инструменты для лучшего рассказывания историй» [1, с.24].

В нашей дипломной работе, мы придерживаемся утверждения, что репортаж, как и любой другой жанр претерпевает изменения, в связи с развитием технического оборудования и роста уровня пользования Интернетом. Трансформация эфира в век технологий неизбежна. С момента появления жанра и на протяжении всего периода его эволюции, вследствие технического прогресса, телевизионный репортаж приобретает новые виды, которым характерны особые способы построения, применения и реализации на телеэкранах. Соответственно, постоянные изменения и способствуют исследовательскому интересу. Цель данного исследования заключается в том, чтобы определить отличительные особенности исследуемого жанра для того, чтобы на базе полученных данных, проследить его трансформацию в условиях развития технологий и роста уровня пользования Интернетом на примерах информационных выпусков телеканалов: «Primul in Moldova», «Jurnal TV», «Первый канал», «Дождь».

В теоретической части нашей исследовательской работе, основываясь на учебные пособия для высших учебных учреждений, исследованиях и анализах, как теоретиков, так и практиков журналистики, мы исследуем историю появления, становления и все этапы эволюции репортажа, как жанра журналистики. Нам удалось выяснить, что репортаж — это жанр журналистики, который позволяет не только журналисту стать частью события, но и дать эту возможность и зрителю. Цитируя Д. Цуркану: «Потребитель хочет «почувствовать» изнутри

это событие: «голова-хвост». Он хочет быть «сопредседателем события», при расследовании вопроса, в праздничной феерии. Так появляется репортаж» [2, с.1]. Удачно подобранные ракурсы, вставки с комментариями очевидцев и экспертов, интершумы — всё это открывает полную картину происходящего. Репортаж был и по сей день остаётся одним из самых востребованных жанров тележурналистики.

В наше время все связано с всемирной паутиной, которая, с одной стороны, даёт возможность традиционным средствам массовой информации модернизировать и усовершенствовать многие процессы по созданию качественного контента. С другой же стороны, как считает журналист Андрей Мирошниченко: «Журналистика имела монополию на новости. Интернет разрушил эту монополию» [3, с.235]. Любому человеку, владеющему смартфоном, в котором его персональные данные, доступ к сайтам с любого рода информацией, с социальными сетями, порой достаточно того, что он и так имеет. «Время журналистских новостей тает - и буквально, и фигурально. Всё, поезд ушел», - подтвердить, либо опровергнуть это сможет только практика и дальнейший анализ медиарынка [3, с.236].

Гипотеза нашей работы заключается в утверждении того, что в условиях использования современных технологий и Интернета мы наблюдаем модернизацию жанра телерепортажа, а также снижение его уровня популярности, как ведущего жанра тележурналистики. В ходе исследования мы использовали формально-логические методы, а именно индуктивное умозаключение. Путём просмотров телепрограмм, изучение контента и видеосюжетов, мы сможем сделать выводы о модернизации телерепортажа.

Дабы подтвердить, либо опровергнуть нашу гипотезу, мы проводим контент - анализ 4 телеканалов, среди которых два отечественных и два зарубежных. Выбор телеканалов обусловлен тем, что за последний год отечественный медиарынок заметно изменился. Это обусловлено приостановлением вещания нескольких телеканалов. Таким образом, выбор обусловлен желанием проследить тенденцию изменения количества и качества репортажей в информационных выпусках. Также взяв в расчет, что некоторые телеканалы перешли на онлайн-вещание, определяется и временной период с 1 октября по 31 октября 2022 года, а также с 1 по 31 марта 2023 года (в сумме 2 месяца).

Всего нами было проанализировано 240 новостных выпусков. В результате, согласно полученным данным, мы обнаружили появления понятия «форма» и «видеоматериал». Таким образом, молдавские каналы отдают предпочтение уменьшению хронометража репортажей для того, чтобы повысить динамику выпуска. Так, например, в период с 01.10.2022 года по 31.10.2022 года было опубликовано 21 новостной выпуск на русском языке, идентичный контент публиковался и в выпусках на румынском языке. Чаще всего репортаж в информационных выпусках данного телеканала выступал в третьем блоке, как дополнительный, более легкий в восприятии контент. Так из 25 репортажей: 9

тематически-познавательных, 10 событийных и 2 аналитических, остальные представители смешанных видов. В среднем за выпуск даётся по 2 репортажа по 3 - 3,5 минуты, что составляет 21 % от всего новостного выпуска.

В свою очередь, на «Первом канале» репортаж занимает главенствующую позицию, дабы предоставить зрителю много деталей и подробностей. За 31 выпуск было опубликовано 155 репортажей, что составляет 58% от общего хронометража программы. Из них 53% (72 сюжета) событийные репортажи, 13% (20 сюжетов) тематические, 9% (14 сюжетов) специальные, остальные 25% (25 сюжетов) сложно отнести к определенному виду, либо же они вовсе не соответствовали критериям жанра.

Продолжая контент анализ, мы определили, что телеканалы все больше отдают предпочтение развитию своих платформ в Интернет-пространстве. С переходом в Интернет, телевизионные жанры приобретают новые черты. В данном случае, каналы создают новые сетевые жанры, которые предназначены конкретной аудитории. Пример тому становится контент-анализ отечественного телеканала «Primul in Moldova» и «Дождь», которые не первый год транслируются в онлайн - режиме.

Однако, влияние интернета и технического прогресса прослеживается в обеих странах: всё больше используют выдержки из социальных сетей, любительский контент, более живые прямые подключения, съемка с дронов, дабы раскрыть любое событие со всех сторон. Конечно, с одной стороны, это польза для зрителей, однако, с другой стороны, это риски, как для телеканала, так и для аудитории. Использование контента из социальных сетей часто приводит к опубликованию в эфирах фейковой информации.

Несмотря на натиск интернет-медиа, телевидение остаётся одним из самых популярных источников информации для большей части населения, как Республики Молдова, так и зарубежных стран. Подтверждением тому стали исследования, представленные в дипломной работе. По результатам опроса «Барометр общественного мнения», проводимого Институтом публичных политик, более 66% отдадут предпочтение телевидению. В свою очередь, в нашем авторском опросе из 25 респондентов 12 человек также отдали предпочтение телевидению.

В заключении, на наш взгляд, ссылаясь на теоретическую часть нашей исследовательской работы, а также на результаты практического исследования, мы пришли к выводу, что на данный момент происходит не диффузия жанров, а диффузия форматов и жанровых элементов, свойственных современному производству контента, организованном по конвейерному принципу. Гибриды появились и в результате того, что телекамеры — это инструмент, благодаря которому журналист может передать большое количество деталей, которое зритель не всегда способен проанализировать. В результате, появились «ошибочные» репортажи и очерки.

Современное техническое оборудование даёт возможность журналистам снимать репортажи без использования массивных камер, тяжелых средств света

и микрофонов. Данное техническое развитие позволяет телевидению оставаться одним из ключевых инструментов в оперативном информировании.

Одним из «трендовых» изменений современных средств массовой информации стал процесс конвергенции. Конвергенция - с латинского «convergens»- «совпадающий». Согласно словарю Ушакова, конвергенция — это сходство, совпадение каких-то признаков, свойств, независимых друг от друга явлений [4]. В результате, традиционные средства массовой коммуникации вынуждены искать новые способы публикации информации, трансформировать и контент каналов, дабы сохранить позиции на рынке. Помимо репортажей в стиле селфи, в медиaprостранстве набирают популярность подкасты, онлайн-вещание, виртуальная реальность. Новые форматы оправдывают своё появление, выполняя одну из главных функций - оперативность.

На основе выше представленных выводов, мы разработали ряд рекомендаций, в число которых входят:

- Чаще использовать в репортажах Stand-Up и Live, так как данные приемы помогают телезрителю почувствовать, что событие происходит «здесь и сейчас».
- Соблюдать логичность соотношения закадрового текста и видеоряда. Эти два аспекта должны соответствовать и дополнять друг друга. Ни в коем случае видеоряд не должен противоречить закадровому тексту.
- Чаще использовать прием перевоплощения ведущей в Stand-Up.
- Лучший способ заснять яркие эмоции – поймать выражение лиц присутствующих в кульминационные моменты.

Библиография:

1. GIUSSANI B. Roam: Making Sense of the Wireless Internet. UK: Random House UK, 2001. 240.
2. ȚURCANU D. Reportajul ca gen al spectacului. Chisinau: CEP USM, 2018. 11 p.
3. MIR A. Postjournalism and the death of newspapers. The media after Trump: *Manufacturing anger and polarization*. Kindle, 2020, 390 s.
4. УШАКОВ Д. Н. Большой толковый словарь русского языка. Москва: Дом Славянской книги, 2017. 960с.

Recomandat

Boris PARFENTIEV, dr., conf. univ.

PROGRAMELE DE DIVERTISMENT LA POSTURILE DE TELEVIZIUNE DUPLICAT: ПЕРВЫЙ КАНАЛ / PRIMUL ÎN MOLDOVA

Gabriela ȘVEȚ

CZU: 654.197(478)

j202svetgabriela@gmail.com

Programele de divertisment îmbină în sine informarea cu relaxarea, culturalizarea și educarea, însă, datorită modului de transmitere a informației, care este unul lejer, creierul telespectatorului nu este supraîncărcat, însă, esențialul va fi perceput. Acest tip de difuzare a mesajului este numit infotainment, ceea ce reprezintă nu altceva decât o combinație dintre informație și divertisment.

Pe piața mediatică din Republica Moldova se atestă un număr sporit al programelor de divertisment în grila de emisie ale posturilor TV. Atractivitatea acestor emisiuni pentru public nu poate fi supusă îndoielii, întrucât publicul mereu a vrut să vadă spectacole la televizor, iar, pentru că fiecare televiziune nu doar vrea să se mențină pe piața mediatică concurențială, dar să și obțină profit, țin cont de preferințele telespectatorului. Programele de divertisment se împart în două categorii importante: programe autohtone și retransmise. Din cauza bugetului mic, posturile de televiziune retransmit emisiuni străine. Acest deziderat a impulsionat configurarea fenomenului programelor de divertisment retransmise cu precădere din România și Federația Rusă. Costul pentru realizarea emisiunilor în baza unor formate străine, sofisticate este foarte mare, astfel că posturile de televiziune aleg varianta mai simplă – plasarea în grila de emisie a 1-2 produse autohtone, restul fiind emisiuni retransmise, dar cu priză la public.

Subiectul abordat în cadrul acestei teze face referință la funcțiile pe care le realizează, prin intermediul programelor de divertisment, un canal de televiziune în era digitalizării și a suprasaturației cu informație a publicului și, totodată, scoate în evidență, punctează și analizează efectele acestor conținuturi asupra telespectatorilor și atitudinea publicului față de divertismentul televizual contemporan. La etapa practică am realizat o analiză comparativă a show-urilor plasate în emisiile posturilor TV: „Первый канал” și „Primul în Moldova”. Am analizat emisiunile în baza mai multor criterii: format, durată și periodicitate, limba de difuzare, aspect discursiv (titluri, tematici, subiecte abordate). Monitorizarea s-a desfășurat timp de o lună, în perioada: 01.11.2022- 01.12.2022. Pe parcursul unei luni, la postul rus de televiziune: „Первый Канал”, au fost difuzate 884 de emisiuni, dintre acestea- 546 de emisiuni fac parte din categoria divertismentului. Dintre acestea, prevalează travel-show-urile, urmate de talk-show-urile politice și talk-show-urile culturale, urmează talk-show-urile pe tema sănătății, game-show-urile, show-urile-concurs, show-urile-culinare, show-urile intelectuale, show-urile muzicale, emisiunea matinală.

La postul autohton de televiziune „Primul în Moldova”, au fost difuzate 568 de emisiuni, dintre acestea- 432 de emisiuni fac parte din categoria divertismentului. Țin să menționez că în grila de programe a postului de televiziune prevalează emisiunile de divertisment retransmise de la postul de televiziune rusesc, ceea ce ar însemna că sunt difuzate aproape de două ori mai puține emisiuni autohtone, comparativ cu numărul celor retransmise, care se difuzează în limba rusă. Dintre toate emisiunile de divertisment difuzate în perioada stabilită, prevalează: talk-show-urile pe teme sociale, urmate de talk-show-urile pe tema sănătății, travel-show-uri, talk-show cultural, talk-show politic, show culinar, emisiune matinală.

Subiectele prezentate în emisiunile analizate sunt diverse, acestea diferă și în funcție de țara în care sunt realizate, Federația Rusă sau Republica Moldova. Pentru a afla atitudinea publicului autohton în raport cu programele de divertisment la care au acces cetățenii Republicii Moldova, am realizat un studiu sociologic la care au participat 25 de respondenți, cu vârstele cuprinse între 30 - 70 de ani. În baza acestuia am aflat care sunt cele mai îndrăgite emisiuni în rândul telespectatorilor, prin urmare: „Жить здорово”, „Поле чудес”, „Ghidul sănătății” și „Тема” sunt în topul preferințelor. Dintre acestea, două emisiuni sunt retransmise, iar altele două- autohtone. De menționat că doar una dintre cele autohtone- „Ghidul sănătății” este difuzată exclusiv în limba română, iar- „Тема”, în funcție de moderatorul ediției, poate fi difuzată atât în română, cât și în limba rusă. „Жить здорово” și „Ghidul sănătății” abordează subiecte ce țin de sănătate, modul sănătos de viață; „Тема” este un talk-show politic, în cadrul căruia sunt abordate subiecte de interes major pentru cetățeni și care, de regulă, sunt cu tentă negativă, iar „Поле чудес” reprezintă un game-show, pe care telespectatorii îl privesc, în mare parte, pentru a se relaxa. Din rezultatele obținute putem deduce că telespectatorii urmăresc emisiuni despre sănătate, dar care îmbină diverse materiale jurnalistice, de exemplu reportaje din centrele de medicină specializate. Invitații prezenți în platou sau în cabinetul medical, unde merge reportajul pentru a realiza un interviu sau reportaj, sunt la fel de importanți pentru emisiune, de profesionalismul și dexteritatea lor depinde, în mare parte, succesul emisiunii, la aceasta contribuind și structurarea pe rubrici.

Cetățenii au fost mereu interesați de viața politică a țării, iar o emisiune în care sunt abordate subiecte de ordin politic și/sau social se situează imediat printre cele mai urmărite. Talk-show-ul politic „Тема” abordează subiecte politico-sociale, astfel, mulțumește dorința publicului de a cunoaște, dar emisiunea depinde și de invitați și de unghiul de abordare al problemei. Rezultatele analizei ne permit să menționăm faptul că invitații, în mare parte, împărtășesc viziunile celor de stânga. Conform studiului sociologic, despre care menționasem anterior, telespectatorii vor să privească mai multe emisiuni în limba română, iar cât despre concept, emisiunile informative care abordează tema sănătății, subiectele culinare, dar și programele muzicale sunt în topul preferințelor telespectatorilor moldoveni. La această concluzie am ajuns în urma studierii grilei de program ale posturilor de televiziune: „Первый канал” și „Primul în Moldova”, remarcând o diferență considerabilă dintre numărul emisiunilor informa-

tive și analitice, și numărul emisiunilor de divertisment. În urma analizei conținutului din programele de divertisment realizate în RM, stabilim că subiectele politico-sociale și culturale sunt printre cele mai urmărite. Cât despre conținutul programelor de divertisment retransmise, deținătorii posturilor TV aleg să difuzeze emisiuni cu caracter pozitiv, comparativ cu cele realizate în Republica Moldova, care majoritar sunt cu tentă politică.

Ca o recomandare generală, menționez despre necesitatea de a realiza emisiuni cu și despre oameni, nu neapărat cu personalități notorii în calitate de invitați, ca în emisiunea „Istoriile Gloriei”, ci cu oameni simpli, care au obținut ceva prin munca lor, spre exemplu. La fel, subiectele din domeniul psihologiei sunt cumva devalorizate la noi în țară, însă acestea ar trebui discutate, întrucât cei de acasă, mai cu seamă telespectatorii din zona rurală, care nu au acces sau posibilitate de a apela la serviciile unui psiholog, ar putea primi asistență prin intermediul unor astfel de emisiuni. Telespectatorul, văzând la TV abordarea unei situații/probleme cu care se confruntă, va fi curios să privească emisiunea, întrucât, la final i se va furniza o soluție. Depinde mult de prezentator și subiectele pe care le va aborda, per general, emisiunea ar aduna mulți telespectatori în fața ecranelor. Ideea realizării unei astfel de emisiuni trebuie valorificată, deoarece, adesea, în cadrul talk-show-urilor pe teme sociale, sunt abordate problemele cu care se confruntă societatea și mai rar primim un răspuns despre cum gestionăm aceste probleme.

Ca o remarcă în urma realizării studiului de caz și a studiului sociologic am remarcat dorința publicului de a viziona emisiuni muzicale. Revenind la hibridizarea formatului, recomand să fie realizat și difuzat un show de talente, în cadrul acestuia ar fi promovată atât muzica, cât și alte talente. Emisiunea ar avea un real succes la capitalul audiență. Totodată, în funcție de tipul emisiunii și ora difuzării, există un public țintă. Din această cauză, este important să stabilim în baza statisticilor, la ce ore și ce public avem, posibilitatea de combinare ale diverselor tipuri de informații și materiale jurnalistice. Pentru că atunci când difuzăm o emisiune care are un public țintă restrâns, nu putem vorbi despre rating înalt, or, un show pe placul publicului larg, desigur, duce la creșterea audienței și echivalează două emisiuni separate pe categorii de vârstă.

Recomandat

Ludmila RUSNAC, dr., lector univ.

PORTALURILE INFORMATIVE GENERALISTE ÎN CONTEXTUL MEDIATIC CONTEMPORAN

Alisa TANAS

070:654.1:004

j201tanasalisa@gmail.com

Contemporary reality and the constant development of information technologies has made journalism redefine itself and take on new forms. The traditional mass media, under the pressure of the intense digitization process, migrated to the virtual space, thus the information reaches a more diverse and vast audience. The digitization process has given birth to new information and communication platforms specific to this space marked by technological progress, such as general and specialized information portals, social networks, blogs, etc., all of which are considered mass media, natively digital.

Revoluția digitală aduce cu sine schimbări semnificative în ceea ce privește modul în care primim informații în viața de zi cu zi. Realitatea contemporană, dar și cercetările din domeniul comunicațional, ne sugerează că noile mijloace de informare în masă au pătruns adânc în societate și au modificat din scoartă felul în care se produce și se percepe informația. Încă acum o jumătate de secol filosoful canadian, Marshall McLuhan, vorbea despre puterea și influența pe termen lung a noilor tehnologii asupra societății. Acesta motiva și explica necesitatea adoptării și implementării convergenței media [1].

Odată cu dezvoltarea intensă a noilor tehnologii informaționale, mass-media a trecut printr-un proces amplu de transformare și digitalizare. Chiar dacă rolul mediei tradiționale este încă unul foarte important și necesar pentru întreaga societate, aceasta totuși nu mai deține monopolul asupra pieței media, nici la nivel internațional, și nici la cel național. Mass-media tradițională a fost nevoită să treacă prin transformări esențiale și să-și construiască un brand propriu pentru a putea supraviețui și a genera profit.

Tot mai mult se conturează prezența unui alt tip de media, secundat de posibilitățile Internetului de a asigura oportunități de excepție în cuprinderea realității. Acest lucru generează necesitatea studierii atente a elementelor noului, care vin să îmbogățească peisajul mediatic, transformând însăși concepția despre rolul și locul mediei în societatea contemporană [7, p.91].

Principalele diferențe dintre noile media și media tradiționale rezidă în câteva trăsături esențiale: a) noile media sunt media digitale; b) toate formele mediei digitale servesc comunicării mediate de calculator care funcționează precum un dispozitiv multimedia; c) noile media permit accesul liber și rapid la datele stocate în calculator; d) spre deosebire de mass-media analogică, unde informația este păstrată secvențial, noile media permit accesul la informație în mod direct; e) media digitală permite copierea de nenumărate ori a informației, fără ca aceasta să fie deteriorată; f) noile media sunt interactive [3, p. 49].

Așadar, conform cercetătorilor și studiilor făcute pe acest subiect, distigem cele mai importante caracteristici ale new media:

Digitalizare. Această caracteristică tehnică permite stocarea unei cantități enorme de informație și, de asemenea, permite transmiterea aproape instantanee a informațiilor prin cablu și satelit.

Interactivitate. Așa cum media tradițională este în mare măsură una de tip unidirecțională, cu public care recepționează pasiv conținutul media, new media este mai mult o afacere în două sensuri și le permite consumatorilor și utilizatorilor să se implice mai mult, reprezentând o formă de comunicare în două sensuri.

Hipertextualitate. Hipertextul sau „link-urile” sunt o caracteristică comună a noilor media, care oferă utilizatorilor mai multă libertate de alegere asupra modului în care navighează în diferitele surse de informații disponibile.

Rețele globale. Datorită dezvoltării tehnologiilor a crescut și globalizarea culturală – acum interacționăm mult mai mult la nivel global.

Website-urile și mesageria instantanee au marcat perioada de început a comunicării on-line, oferind utilizatorilor noi posibilități de cunoaștere și de exprimare a opiniilor. Spre deosebire de mass-media tradițională, aceste instrumente de comunicare în rețea au deschis calea comunicării nelimitate în timp și spațiu, a difuzării rapide și masive a informațiilor către un public mult mai numeros.

Conform celor mai recente sondaje ale Barometrului Opiniei Publice din Republica Moldova, realizate la sfârșitul anului 2022, cei mai mulți dintre respondenți, 45,2% se informează, în primul rând, din Internet. Acest indice conturează importanța portalurilor informative generaliste în contextul mediatic contemporan din țara noastră [4]. Totodată, potrivit datelor Indicelui de Credibilitate a Portalurilor Informaționale, de cea mai multă încredere se bucură site-urile de știri *agora.md*, *newsmaker.md*, *moldova.org* și *diez.md* [5]. Portalurile de știri autohtone generaliste selectate pentru analiză sunt *agora.md* și *diez.md*. Alegerea acestor două site-uri a fost făcută din perspectiva popularității pe care o au pe piața media din Republica Moldova, dar și datorită credibilității de care se bucură în rândul consumatorilor.

Ambele portaluri s-au dezvoltat în perioada creșterii utilizării internetului în Republica Moldova și a nevoii publicului de informații rapide și de calitate. Acestea reprezintă exemple de succes în ceea ce privește adaptarea la noile cerințe ale publicului și la mediul digital, oferind informații într-o varietate de formate și integrându-se în conceptul de new media.

Diez.md este un portal de știri generalist ce creează conținut pentru tineri, lansat pe piața mediatică autohtonă în anul 2013 de către Alexandru Lebedev, cu sloganul „Știri pentru tineri” [6]. Acesta este unul dintre cele mai populare site-uri de știri, interviuri și materiale pentru tineri din Republica Moldova, înregistrând un trafic de aproximativ 600 de mii de vizitatori pe lună.

Diez.md crează conținut pentru toți tinerii din Republica Moldova, inclusiv vorbitorii de limbă rusă, portalul informativ având și varianta în limba rusă. Totodată, site-ul este destinat tinerilor din toate regiunile din țară, dar și din diasporă, promovând valorile și viziunile acestora.

Zilnic sunt plasate în medie 30–35 de materiale noi în format text, video, audio, foto, infografic, structurate în cadrul a 12 rubrici. În weekend se plasează pe site în medie 15 știri. Publicul țintă îl reprezintă tinerii, de la 14 la 30 ani. Tirajarea pe rețelele sociale este una eficientă, întrucât echipa e foarte activă și interacționează cu cititorii.

Agora.md este, de asemenea, un portal de știri generalist, care a fost fondat în februarie 2014. Acesta se axează pe informarea cotidiană a publicului despre evenimentele și subiectele de actualitate, atât din țară, cât și din afară [7]. Este un site multimedia ce oferă noutăți în format text, video, audio, foto și infografic. Zilnic sunt distribuite în medie 20 materiale originale, structurate în cadrul a zece categorii. În weekend se publică 5-7 materiale ample. Suplimentar, *Agora* publică analize, comentarii, interviuri și podcast-uri. Mai nou, portalul publică știri la minut la categoria *PeScurt*, care reprezintă informații preluate de pe alte portaluri și distribuite sub forma unor fragmente de texte informative. Publicul țintă sunt preponderent adulții. Conform datelor prezentate pe site-ul www.trafic.md, portalul *Agora.md* este accesat zilnic de circa 22 000 de vizitatori unici.

Pe lângă faptul că sunt prezenți pe toate rețelele sociale populare în rândul consumatorilor din Republica Moldova, *Agora.md* are și o aplicație mobilă, care poate fi descărcată gratuit de pe App Store și Google Play. Acolo publică toate știrile care sunt prezente pe site și pot fi citite oriunde și oricând, doar fiind conectat la internet.

Apariția noilor media a avut un impact direct asupra domeniului mediatico-comunicațional. Acestea au adus schimbări semnificative în felul în care oamenii transmit, recepționează informațiile și interacționează în comunitățile virtuale unde se discută cele mai actuale evenimente, fenomene mediatizate. Drept rezultat al evoluției web-ului și a nevoii de a organiza și oferi acces facil la o gamă largă de informații într-un singur loc au apărut *portalurile informative*. Astfel, acestea au apărut ca o soluție pentru a facilita accesul la informații într-un mod centralizat și organizat, oferind utilizatorilor o experiență mai convenabilă și eficientă în navigarea pe web.

Referințe:

1. PINTILII, I. Comunitatea globală și noile forme de comunicare. În: Creativitatea în jurnalism: Conferința științifică națională, 12 februarie 2020. Vol.3, USM
2. SĂLCUDEAN, M. New media, social media și jurnalismul actual. București: Tritonic, 2015. 210 p.
3. MIRON, A-D. Semantic Web scurtă introducere. [citată 01 martie 2023] Disponibil: <https://www.todaysoftmag.ro/article/82/semantic-web-scurta-introducere>
4. Barometrul Opinie Publice din Republica Moldova. [citată 01 martie 2023]. Disponibil: <http://bop.ipp.md/>
5. Platforma de monitorizare și evaluare a portalurilor media din Republica Moldova. [citată 01 martie 2023]. Disponibil: https://radar.mediacritica.md/ro/?fbclid=IwAR10kkwbPiLGR9qOisLQRvTjz7fyc5rR_DawoT7Ldiq4l6ZmT6BSO1uyY8
6. Portalul generalist *diez.md*. [citată 03 martie 2023]. Disponibil: <https://diez.md/>
7. Portalul generalist *agora.md*. [citată 03 martie 2023]. Disponibil: <https://agora.md/>

Recomandat

Mariana TACU, dr., conf. univ.

TUTORIALUL VIDEO – UN NOU FORMAT DE PREZENTARE A MATERIALELOR TELEVIZATE

Andrei VÎRLAN

CZU: 654.1 + 659.3

virlan2andrey@gmail.com

The next article is concentrated on revealing the steps and procedures of creating a video tutorial, considering the fact that the video tutorial has emerged as a new format for presenting televised material, transforming the way we learn and consume educational content. Video tutorials are typically created by subject matter experts or instructors who use screen recording software and a microphone to record themselves demonstrating and explaining the task or skill. All that is needed is a plan of action to take. More details will be presented in the next article.

Tutorialul video a apărut ca un nou format de prezentare a materialelor televizate, transformând modul în care învățăm și consumăm conținut educațional. Este un tip de videoclip cu instrucțiuni care oferă îndrumări pas cu pas despre cum să efectuați o anumită sarcină sau să învățați o nouă abilitate. De obicei, tutorialele video sunt create de experți sau instructori în materie, care folosesc software de înregistrare a ecranului și un microfon pentru a se înregistra demonstrând și explicând sarcina sau abilitățile. Tot de ce este nevoie, este de un plan de acțiuni care umrează să îl întreprindeți.

Avantajele tutorialelor video față de alte forme de instruire includ capacitatea de a vedea sarcina efectuată în timp real, capacitatea de a întrerupe, derula înapoi și relua după cum este necesar și abilitatea de a urmări împreună cu instructorul în propriul ritm. În plus, tutorialele video pot fi mai captivante și mai distractive decât tutorialele scrise sau manualele, deoarece includ adesea ajutoare vizuale și animații pentru a ajuta la ilustrarea conceptelor cheie.

Una dintre cele mai notabile lucrări științifice pe această temă este cartea lui Neil Postman - *Amusing Ourselves to Death*. În ea, Postman susține că „mediul televiziunii acordă prioritate divertismentului în detrimentul educației, ceea ce duce la o lipsă de gândire critică și o devalorizare a cunoștințelor” [1]. Cu toate acestea, odată cu dezvoltarea tutorialelor video, există o oportunitate de a revendica potențialul educațional al televiziunii, prezentând materialul într-o manieră antrenantă și informativă.

Lucrarea *The Theory of Signs and the Role of the Reader* relevă beneficiile tehnologiei, în accepțiunea lui Umberto Eco și că el a avertizat și împotriva pericolelor învățării pasive și a potențialului tehnologiei de a copleși cursantul. Prin urmare, autorul notează că „necesitatea ca tutorialele video să fie bine concepute, interactive și ușor de utilizat, pentru a maximiza valoarea lor educațională” [2]. Iată de ce, este important de a face formatul acestora cât mai captivant și pe înțelesul tuturor. Trebuie

să evităm termenii prea științifici sau să le explicăm, totodată prin aceasta, dezvoltând publicul și educându-l.

În comunitatea științifică, mai multe studii au examinat eficiența tutorialelor video în comparație cu instruirea tradițională la clasă. Autoarea Adela Negură în lucrarea *Elaborarea unui tutorial video didactic – structură, etape, mijloace* scrie că, „tutorialele video în sistemul de formare de astăzi joacă un rol imens, care nu poate fi subestimat. Dar, să nu uităm, că numai videoclipul cu sunet oferă un efect uimitor în procesul de învățare, pentru că numai atunci creierul este foarte aproape de mediul natural de percepție, și numai din această cauză lecțiile video și cursurile video sunt atât de populare și solicitate” [3]. În aceste condiții, trebuie să remarcăm faptul că anume metoda de asimilare a informațiilor prin intermediul elementelor audiovizuale, însoțite de explicații grafice devine imperativul generației de azi.

Celie O’Neil-Hart scrie în articolul său *De ce ar trebui să te apuci de conținutul instructiv în 2018* că, „videoclipurile didactice domină din ce în ce mai mult atenția utilizatorilor pe platformele video online. De exemplu, 86% dintre utilizatorii YouTube raportează că folosesc platforma adesea pentru a învăța lucruri noi, iar 70% dintre utilizatori raportează utilizarea videoclipurilor pentru a rezolva probleme legate de muncă, școală sau hobby-uri” [4].

În timp ce tutorialele video pot fi o modalitate foarte eficientă de a învăța noi abilități sau concepte, există câteva potențiale dezavantaje de luat în considerare:

- **Interacțiune limitată:** tutorialele video sunt în general o formă de comunicare unidirecțională, ceea ce înseamnă că spectatorii nu pot pune întrebări sau nu pot primi feedback personalizat de la instructor. Această lipsă de interacțiune poate face mai dificilă înțelegerea și aplicarea completă a informațiilor prezentate.
- **Consumatoare de timp:** tutorialele video pot fi destul de lungi și poate fi dificil să găsești informații specifice în videoclip. În plus, spectatorii ar putea avea nevoie să vizioneze întregul videoclip pentru a înțelege pe deplin materialul, ceea ce poate consuma mult timp.
- **Distragerea atenției:** vizionarea unui tutorial video poate distra atenția, mai ales dacă videoclipul include muzică de fundal sau alte elemente neesențiale. În plus, este mai probabil ca spectatorii să-și piardă concentrația în timp ce vizionează un videoclip decât ar fi în timp ce citesc un tutorial bazat pe text.
- **Accesibilitate limitată:** unii spectatori pot avea dificultăți în accesarea tutorialelor video din cauza vitezei reduse a internetului, a problemelor tehnice sau a dizabilităților care fac dificilă vizionarea sau auzirea conținutului video.
- **Bariere lingvistice:** tutorialele video pot fi prezentate într-o limbă pe care spectatorii nu o înțeleg, ceea ce poate face dificilă urmărirea și înțelegerea completă a materialului prezentat.

În general, tutorialele video pot fi un instrument foarte util pentru a învăța noi abilități și concepte, dar este posibil să nu fie cea mai bună opțiune pentru toată lumea

sau pentru fiecare situație de învățare. Tutorialele video au avut deja un impact semnificativ asupra modului în care consumăm și ne angajăm cu conținutul educațional. Pe măsură ce tehnologia continuă să evolueze și sunt dezvoltate abordări mai inovatoare pentru proiectarea tutorialilor video, este probabil ca rolul tutorialului video în educație să continue doar să crească. Prin combinarea celor mai bune din predarea tradițională la clasă cu flexibilitatea și accesibilitatea tehnologiei, tutorialile video au potențialul de a transforma modul în care învățăm și de a promova o mai mare incluziune și accesibilitate în educație.

Unii cercetători au examinat potențialul tutorialilor video pentru a ajunge la un public mai larg și pentru a promova incluziunea în educație. Un studiu publicat în *Journal of Interactive Media in Education* a constatat că „tutorialile video pot fi deosebit de eficiente pentru cursanții care învață vizual sau auditiv, au dizabilități de învățare sau au acces limitat la resursele educaționale tradiționale” [5].

În concluzie, putem susține cu certitudine că, tutorialul video a apărut ca un instrument puternic de prezentare a conținutului educațional, dar trebuie conceput cu atenție la punctele sale forte și limitările. Încorporând elemente interactive și încurajând implicarea activă, tutorialile video au potențialul de a revoluționa modul în care învățăm și consumăm conținut educațional.

Referințe:

1. POSTMAN, Neil. *Amusing ourselves to death: Public discourse in the age of show business*. Penguin, 2005.
2. ECO, Umberto. *The Theory of Signs and the Role of the Reader*. *The Bulletin of the Midwest Modern Language Association*, 1981, 14.1: 35-45.
3. NEGURĂ, Adela. *Elaborarea unui tutorial video didactic-structură, etape, mijloace*. *Magazin bibliologic*, 2021, 1-2: 77-83.
4. CELIE, O'Neil-Hart. *Why you should lean into how-to content in 2018*. Disponibil: www.thinkwithgoogle.com/advertising-channels/video/self-directed-learning-youtube. Accesat (11.03.2023)
5. CONOLE, Gráinne; FILL, Karen. *A learning design toolkit to create pedagogically effective learning activities*. *Journal of Interactive Media in Education*, 2005, 1.

Recomandat

Vitalie GUȚU, *lector univ.*

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

IMPACTUL SCHIMBĂRII SISTEMULUI DE VALORI AL TINERILOR ASUPRA COMPORTAMENTULUI LOR REPRODUCTIV

Octavian RACU

CZU: 316.346.32-053.6:612.6

octavianracu@gmail.com

Reproductive behavior is determined to a significant extent by the value system shared by individuals, conditioned by social networks through which the processes of learning, pressure, contagion and social support take place. The evolution of these structures and changes in their architecture have important implications for encouraging or discouraging childbearing.

Noutatea și originalitatea temei: Studiul urmărește identificarea factorilor socio-culturali care stimulează sau descurajează dorința tinerilor de a avea copii și face apel la teoria analizei rețelelor sociale pentru identificarea mecanismelor la nivel microsocial care se află într-o strânsă legătură cu valorile pe care le împărtășesc subiecții studiați. Clasificarea populației studiate după adeziunea la anumit tip de sistem de valori și model comportamental ar permite evidențierea unor aspecte care scapă în cazul utilizării clasificării clasice după criteriile socio-demografice (mediul de reședință, studii, vârstă).

Istoricul cercetării: Interdependența dintre religiozitate și fertilitate a fost cercetată de Tomas Frejka și Charles F. Westoff, care au analizat impactul gradului de religiozitate asupra comportamentului reproductiv în Statele Unite și Europa. Kevin McQuillan a analizat rolul identității religioase, a comunității și autorităților religioase asupra fertilității. Dimiter Philipov și Caroline Berghammer au efectuat un studiu comparativ asupra religiozității și idealul de fertilitate în statele din Europa. Alicia Adsera a cercetat raportul dintre religiozitate și fertilitate maritală în perioada 1985 și 1999. Nitzan Peri Rotem a realizat un studiu comparativ al relației dintre educație în Franța și Marea Britanie și fertilitate, și al rolului pe care îl are religia. C. Herteliu, B. V. Ileanu, M. Ausloos și G. Rotundo au studiat influența calendarului bisericesc asupra momentului concepției în România secolului XX.

L. Bernard, A. Klärner au studiat și teoretizat cele patru mecanisme ale influenței rețelelor sociale asupra comportamentului reproductiv (*învățarea, presiunea, contagiunea și suportul social*). N. Balbo și M. Mills de la Universitatea Groningen, Olanda, au analiza impactul pe care îl au rețelele de relații asupra deciziei de a naște al doilea și al treilea copil în Germania, Franța și Bulgaria. Christoph Bühler și Dimiter Philipov analizează impactul capitalului social oferit de rețelele sociale asupra deciziei de a

concepe primul, al doilea sau al treilea copil în Bulgaria. Daniel Lois și Oliver Arranz Becker cercetează **efectul contagiunii în rețelele sociale** asupra fertilității.

Baza științifico-metodologică a lucrării: La elaborarea studiului au fost utilizate rezultatele studiului „Generație și Gen 2020”, iar ca bază teoretică au fost utilizate **Teoria celei de-a doua tranziții demografice** (Ron Lesthaeghe și Dik van de Kaa), **Teoria fluxurilor intergeneraționale** de bunuri (*Theory of intergenerational wealth flows*, John Caldwell), **Teoria rețelelor sociale** (*Social network theory*).

Rezultatele cercetării. Studiul „Generație și Gen” a fost efectuat în Republica Moldova în anul 2020, cu sprijinului UNFPA. În analiza datelor s-a recurs la **Analiza Categoricală a Componentelor Principale** (CATPCA), pentru cuantificarea variabilelor de toate tipurile, inclusiv a celor categoricale, analiza factorială (PAC) - pentru determinarea variabilelor latente și analiza cluster - pentru identificarea categoriilor de respondenți cu caracteristici similare.

Pentru determinarea unor variabile latente, au fost utilizate 26 de variabile, care se referă la valori ce țin de viața de cuplu și copil, valorile intergeneraționale, valori de îngrijire intergenerațională, valori de gen. În analiză au fost selectate femeile cu vârsta cuprinsă între 18 și 45 de ani. Astfel, în urma cuantificării și analizei factoriale a celor 26 de variabile au fost evidențiați 2 factori: primul – se referă la respondenții ce gravitează în jurul **valorilor intergeneraționale** (relație copii – părinți - bune), iar al doilea – pe valorile din jurul unui model al **familiei nucleare** (relațiile în cuplu, relațiile părinți – copii și mediul social extern). Analiza cluster a evidențiat trei grupuri majore, care pot fi numite convențional: **intergeneraționalii, conservatorii și liberalii**, în funcție de raportare la anumite valori sociale.

Analiza intenției de a naște dar și suportul social indică asupra celei mai puternice predispoziții de a avea copii în rândul respondenților din categoria conservatorilor, iar cea mai scăzută în rândul liberalilor, în timp ce respondenții din categoria intergeneraționalilor se plasează între conservatori și liberali. Se remarcă și o diferență între valorile împărtășite și modelul rețelei sociale: **conservatorii** se bucură de un suport la îngrijirea copiilor din afara familiei, **inclusiv prieteni, rude, vecini** – fapt care indică asupra existenței unei rețele dense, cu relații puternice, capabile să asigure o atmosferă de siguranță; **intergeneraționalii** sunt sprijiniți la îngrijirea copiilor de **bunei** în primul rând, ceea ce indică asupra unei rețele sociale în limitele unei familii extinse, iar **liberalii** preponderent din partea **mamei**, ceea ce presupune că respondenții sunt integrați într-o rețea socială cu o densitate redusă, orientată într-o măsură mai mică spre suport social. Acest lucru este confirmat și de **suportul material** pe care respondenții l-au primit din cadrul și din afara gospodăriei casnice: conservatorii se bucură cel mai des de transferuri, în timp ce liberalii în cea mai mică măsură.

Totodată, datele studiului Generație și Gen indică asupra importanței statutului marital al părinților asupra dorinței de a avea copii: în segmentul femeilor cu vârsta 18-25 de ani, care în mod categoric nu-și doresc copii, 45,5 la sută provin din familii în care **părinții nu sunt căsătoriți**, iar 37,5 la sută – din familii în care **părinții nu locuiesc împreună**. Fenomenul poate fi explicat prin faptul că o căsătorie presupune

o interconectare și extinderea rețelei sociale, în cadrul cărora se exercită cele patru mecanisme sociale (învățarea, contagiunea presiunea și suportul). Lipsa unei căsătorii civile sau religioase implică și absența unei astfel de „alianțe între clanuri” și a sentimentului de înrudire. Cu alte cuvinte, densitatea rețelelor și intensitatea relațiilor în cadrul lor este determinată de raportarea la anumite sisteme de valori tradiționale, a normelor sociale care determină intensitatea interacțiunilor între actori.

Concluzii. În Republica Moldova sentimentul de apartenență la o rețea de rude-nie, transferurile intergeneraționale au o influență asupra dorinței de a avea copii, însă într-o măsură mai mare în mediul rural și probabil acest factor va exista atât timp cât se va menține sistemul valoric care presupune apartenența la o “corporație”, specifică mediului rural tradițional. Respondenții din categoria conservatorilor și liberalilor sunt prezenți în egală măsură în mediul urban și rural și sunt mai curând produsul modernizării, un rezultat cristalizării unor atitudini față de noile realități sociale, afiliere prin efectul **homofiliei** în rețea (interacțiunea mai frecventă cu persoane care împărtășesc aceleași viziuni și valori) și condiții socio-economice, care impun o alegere între puterea relațiilor slabe (oportunități) și relații puternice (salvgardare).

Referințe:

1. M. G. HÂNCEAN, Rețelele sociale. Teorie, metodologie și aplicații, Polirom, 2014
2. A. BARABASI, “Linked. Noua știință a rețelelor”, Timișoara, 2017
3. L. BERNARDI, A. KLÄRNER, “Social network and fertility”, <https://www.demographic-research.org/Volumes/Vol30/22/>
4. D. LOIS, O. ARRANZ BECKER “Is fertility contagious? Using panel data to disentangle mechanisms of social network influences on fertility decisions” <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2013.10.001>
5. C. BÜHLER, DIMITER PHILIPOV Social Capital Related to Fertility: Theoretical Foundations and Empirical Evidence from Bulgaria, Vienna Yearbook of Population Research, Vol. 3 (2005), pp. 53-81 <https://www.jstor.org/stable/23025462?seq=1>
6. N. PERI-ROTEM, Fertility differences by education in Britain and France: The role of religion <https://www.cairn-int.info/journal-population-2020-1-page-9.htm?WT.tsrc=cairnPdf>

Recomandat

Stela MILICENCO, dr., conf. univ.

COMPORTAMENTUL DE CONSUM AL PRODUSELOR MEDIA ÎN RÂNDUL TINERILOR

Ala ANTONIUC

CZU: 316.346.32-053.6:070:004

ala.ant92@gmail.com

The mass media have an important role in educating young people. The mass media messages represent a true learning resources that contribute to the multilateral development of young people's personality and their effective integration into society. The author analyze how through mass media, young people manage to acquire numerous knowledge of general culture, to enrich their vocabulary, to develop their thinking and mental functions, to form their distributive attention, to form certain moral and aesthetic feelings.

În societatea contemporană, mass-media oferă posibilități de a socializa, de a lua decizii sau de a genera opinii. Folosind principalele sale atribute, care sunt de a informa, distra și educa, mass-media este capabilă să promoveze tendințe și să modifice modul în care un eveniment sau un subiect poate fi clasificat. Cei mai permeabili la influențele mass-media sunt tinerii, care au nevoia de a se alimenta din mai multe surse culturale, din mai multe experiențe sociale pentru a-și forma propria identitate a personalității, au nevoia de a se adapta, de a se integra social și cultural [1].

Utilizarea mass-media a dus la noi comportamente sau obiceiuri la tineri. De exemplu: utilizarea dispozitivelor electronice a redus semnificativ timpul de interacțiune în afara lumii virtuale. Tinerii petrec mai puțin timp cu familia sau prietenii. Creșterea sedentarismului a fost legată tot de utilizarea mass-media, deoarece oamenii petrec mult timp din viața lor în fața diferitelor dispozitive electronice care îi conectează la lumea virtuală [2].

Mai multe studii de specialitate au abordat tema consumului de mass-media. Astfel, cea mai importantă și mai frecvent utilizată sursă mass-media este Internetul, care include în sine rețelele de socializare, mai puțin este utilizat televizorul. Internetul a devenit o importantă sursă de informare, de petrecere a timpului liber, de relaționare cu oamenii (rude, prieteni, colegi), de formare a noilor abilități, pentru studii.

Autoarea și-a propus să cerceteze comportamentul de consum al produselor media în rândul tinerilor și a impactului acestora asupra comportamentului social. Principalele obiective ale cercetării au fost orientate spre: identificarea produselor media utilizate de către tineri; analiza impactului produselor media asupra comportamentului social al tinerilor; elaborarea sugestiilor și recomandărilor pentru eficientizarea utilizării produselor media în rândul tinerilor. În analiza comportamentului de consum al produselor media autoarea s-a bazat pe: teoria stilului de viață, teoria bazată pe activități, interese și opinii, iar în analiza impactului mass-media asupra comportamentului uman pe teoria asocierilor diferențiale. În calitate de metode de cercetare au

fost utilizate: ancheta sociologică pe bază de chestionar pe un eșantion de 100 tineri și interviul individual aprofundat cu 2 experți [3, p. 38].

Rezultatele cercetării relevă că principala sursă mass-media din care se informează tinerii este Internetul (53%), urmat de rețele de socializare (36%). În opinia experților, situația este cauzată de faptul că „*fiecare tânăr are telefoane dotate cu acces la Internet, fapt care îi determină să acceseze mai frecvent Internetul de pe telefon*” și „*dependența*” de acesta, de asemenea, de prezența Internetului pe „*calculator, tabletă*”. Potrivit datelor studiului, durata medie de utilizare a Internetului este de 6,02 ore/zi, acesta fiind accesat cel mai mult cu scopul navigării pe rețelele de socializare și pentru informare. Comparativ, în medie, tinerii petrec 2,66 ore/zi în fața televizorului, vizionând cel mai des emisiuni de divertisment (15%), documentare (13%) și emisiuni culturale (12%). Printre genurile de filme preferate de tineri se enumeră: comedii (24%), filmele de acțiune (18%), dramele (13%) și thrillere (8%).

La capitolul lectură, tinerii citesc cel mai frecvent cărți de specialitate și literatură artistică. Domeniile pentru care tinerii prezintă un interes sporit sunt: psihologie și sănătate/ medicină. Din literatura artistică, romanele sunt cele mai citite de către tineri, urmate de ficțiune/ fantastică, biografii și poezii. Mai puțin sunt citite ziarele și revistele, o atenție mai mare fiind acordată celor naționale și de specialitate.

În ultima perioadă, tinerii au aflat din mass-media informații noi, utile pentru ei despre: evenimentele din țară și de peste hotare, nutriție, psihologie, sănătate, legislație, gastronomie, vreme/ climă, sport, economie, animale, cosmetologie, dezvoltare personală, parenting, marketing, sociologie, etc. Aceste informații au determinat schimbări de comportament și de atitudini. Astfel, cele mai frecvente schimbările de comportament sunt cele ce privesc modul sănătos de viață, moda, analiza critică a informațiilor parvenite din sursele mass-media, anumite obiceiuri de rutină (reciclarea, traversarea străzilor, hobby-uri). În ceea ce privește atitudinea respondenților, schimbări au fost observate mai ales în relațiile cu alte persoane (toleranța, empatia), atitudinea față de anumite persoane publice și dezvoltarea personală (spirit critic, stima de sine).

Datele cercetării îi permit autoarei să concluzioneze că mijloacele de comunicare în masă au un rol important în educarea tinerilor, mesajele acestora reprezentând veritabile resurse ale învățării care contribuie la dezvoltarea multilaterală a personalității acestora și la integrarea eficientă în societate. Cu ajutorul mass-media, tinerii reușesc să însușească numeroase cunoștințe de cultură generală, să-și îmbogățească vocabularul, să-și dezvolte gândirea și funcțiile mnemice, să-și formeze o atenție distributivă, să-și formeze anumite sentimente morale și estetice. De asemenea, mass-media poate veni ca o completare a demersurilor inițiate în cadrul activităților educaționale.

Conform experților din cadrul cercetării, mass-media influențează comportamentul, opiniile, atitudinile tinerilor, de multe ori într-o direcție mai puțin favorabilă. Prin urmare, unele informații primite din mass-media pot determina tinerii spre o conduită care se abate de la regulile admise de societate. În acest context, pentru îmbunătățirea comportamentului de consum al produselor media de către tineri, venim cu urmă-

toarele recomandări: (i) *la nivel de instituții de învățământ*: orientarea tinerilor spre publicații, emisiuni adecvate vârstei și aptitudinilor lor; introducerea obligatorie în programul de învățământ liceal și universitar a disciplinei „Educația mediatică”; (ii) *la nivel de instituții media*: separarea relatării faptelor și statisticilor de propria interpretare; asigurarea mai multor opțiuni de distribuție; întregul conținut oferit să fie ușor accesibil, în special pe diferite platforme digitale (Facebook, YouTube și Viber); (iii) *la nivel familial*: organizarea în timpul liber a mai multor activități în comun cu tinerii și îndrumarea acestora spre alte modalități de distracție și relaxare în timpul liber; vizionarea emisiunilor împreună cu tinerii și inițierea discuțiilor asupra conținutului receptat, în care aceștia sunt încurajați să-și exprime propriile opinii; (iv) *la nivel individual*: informarea din surse oficiale pentru obținerea informațiilor veridice; introducerea în rutina zilnică a mai multor activități de relaxare, pentru reducerea timpului petrecut pe rețelele de socializare; optarea pentru comunicarea pe viu în detrimentul comunicării virtuale, fapt ce va contribui la o mai bună integrare a tinerilor în societate, la crearea relațiilor cu persoane noi.

Referințe:

1. *Portofoliu didactic: Rolul mass-media în dezvoltarea personalității*. [Accesat 10.01.2023] Disponibil: <https://ro.scribd.com/document/57292158/Rolul-Mass-Media-in-Dezvoltarea-Personalitatii>
2. WARD, L. *Influența mass-media și consecințe*. 2021. [Accesat 10.02.2023] Disponibil: <https://ro.warbletoncouncil.org/influencia-medios-de-comunicacion-4095>
3. CAUC, I., CHELCEA, S., MĂRGINEAN, I. *Cercetarea sociologică: metode și tehnici*. Deva: Destin, 1998. 435 p.

Recomandat

Diana CHEIANU-ANDREI, dr., conf. univ.

SERVICIILE SOCIALE ADRESATE FEMEILOR – VICTIME ALE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE: BUNE PRACTICI ȘI IMPEDIMENTE

Alina CABARI (MEREUȚA)

CZU: 364.465:343.615

as.alina.mereuta2018@gmail.com

The article includes the analysis of the particularities of the domestic violence phenomenon on women, by systematizing the scientific approaches on the concept of violence and analyzing the best practices and impediments in the conduct of Social Services addressed to women-victims of domestic violence. Invocation of complex perspectives on the theoretical and methodological framework in addressing the phenomenon of violence.

Violența față de femei reprezintă una dintre cele mai grave și răspândite infracțiuni cu care se confruntă societățile contemporane, și constituie o încălcare a drepturilor fundamentale ale omului, fapt argumentat și în „Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pentru perioada 2017-2022”. Violența împotriva femeii are consecințe grave, afectându-i sănătatea și diminuându-i încrederea în sine și în ceilalți, ceea ce o face pe femeie să se izoleze și îi limitează capacitatea de autorealizare.

În **scopul** analizei bunelor practici și a impedimentelor în desfășurarea serviciilor sociale adresate femeilor-victime ale violenței în familie, a fost desfășurată o cercetare în contextul tezei de master, fiind aplicate următoarele **metode praxiologice**: *interviul semi structurat* (3 interviuri cu specialiștii din cadrul Asociației Împotriva Violenței în Familie Casa Mărioarei (asistent social, psiholog, jurist), 3 interviuri cu femei victime ale violenței în familie și 1 interviu cu un agresor); *2 studii de caz* realizate cu victime ale violenței în familie; *studiu de caz instituțional*; *analiza datelor statistice* cu privire la fenomenul violenței în familie; și *analiza documentară* a actelor legislative referitoare la violență din Republica Moldova.

Analizând datele statistice, constatăm că în urma infracțiunilor de violență în familie înregistrate în anul 2022, au suferit 698 persoane, 70,3% dintre care sunt femei, în vârstă de 35-64 ani [1].

În rezultatul cercetării, am identificat cele mai semnificative *manifestări ale acțiunilor violente*, acestea fiind evidențiate de persoanele intervievate, printre care: “În familia mea agresorul a fost soț, care consuma alcool zi de zi, și în timpul acesta se întâmplau bătăile” (I_P_1); “Lovituri cu pumnii și palmele” (I_P_3); “Dacă cineva se uita la mine, veneam acasă și primeam bătaie... Eram târâtă de păr dintr-o cameră în altă cameră, bătută cu picioarele și pumnii, cu tot ce nimerea” (I_P_5); “Când veneam de la serviciu el venea și mă urmărea spre casă, cu cine vin, cu cine

vorbeam la telefon...des îmi lua telefonul și mă încuia în casă, mă bătea pur și simplu” (I_P_2).

Specialiștii intervievați s-au referit la cauzele acțiunilor violente, pe care le-am grupat în patru categorii:

- **Profilul specific al agresorului:** *”Cauzele comiterii actelor de violență țin de fapt de educație sau de tabloul psiho-emoțional al agresorului și al victimei ... Alcoolul, sărăcia și alte cauze sunt factori care intensifică comportamentul agresiv în anumite situații”* (I_E_2);
- **Perpetuarea tradiției din familia de origine și promovarea stereotipurilor:** *“...devine o normă de a fi violent, dacă în familia de origine a existat violență ...”* (I_E_7);
- **Condiții dificile de trai și modul de viață autodestructiv:** *„Lipsa unui loc de muncă, fapt ce condiționează inactivitate totală, apoi consumul de alcool, care la rândul său influențează declanșarea fenomenului de violență domestică”* (I_E_5); *“Lipsa locului de muncă și consumul de alcool cu prietenii au fost principalele cauze ale actelor de violență”* (I_E_1);
- **Dependența financiară a victimei de agresor:** *“Femeia este dependentă financiar de el totalmente, pentru că el i-a interzis să muncească, și ea este izolată social, pentru că el i-a interzis să vorbească cu prietenele sale afirmând că o face din intenții foarte bune”* (I_E_6).

Potrivit practicii de activitate a organelor de drept, în perioada anilor 2018-2022 numărul ordinelor de restricție de urgență emise de poliție este în continuă creștere, respectiv, datele Inspectoratului General de Poliție arată o creștere dublă a numărului ordinelor de restricție de urgență de la 2.161 în 2017 la 4.250 în 2019, iar în anul 2021 fiind eliberate 5.851 - față de 4.939 în anul 2020. Totodată, în primele 6 luni ale anului 2022 poliția a eliberat 3.071 ordine de restricție de urgență [2]. Consilierii *Serviciul de asistență telefonică pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor* (0 8008 8008) au preluat pe parcursul anului 2022 1530 apeluri (cu 426 de apeluri mai puțin comparativ cu anul 2021), 950 dintre acestea fiind apeluri unice, 895 de apeluri, sunt încadrate în categoria violența în familie, 464 sunt unice. Au fost recepționate 37 de apeluri, ce vizează cazuri de violență sexuală. Toate victimele violenței sexuale sunt femei și fete, de diferite vârste, originare din Moldova. 19% sunt victime minore.

În concluzie menționăm că, atâta timp cât violența domestică este ignorată și tolerată, ea va persista. Rolul principal în investigarea și intervenția în cazurile de violență domestică le revine instituțiilor de asistență socială, instituțiilor și organizațiilor care se ocupă nemijlocit de problema dată, respectiv de protecția și asistența victimelor, acestea fiind atât la nivel statal, cât și ONG-uri.

În această ordine de idei sunt binevenite următoarele *recomandări*:

- Ajustarea cadrului normativ național la standardele internaționale prin specificarea clară a mecanismului de aplicare a măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și reevaluarea măsurilor utilizate pentru sancționarea agresorilor, pentru a îmbunătăți eficiența acestora;

- Reevaluarea măsurilor de pedepsire a agresorilor prin combinarea măsurilor eficiente de restricție cu programe de suport asistențial și psihologic;
- Instituirea prevederilor care ar stabili necesitatea colectării sistematice de date de către Biroul Național de Statistică și alte organizații abilitate;
- Instituirea mai multor centre și servicii specializate pentru victimele violenței domestice, în cadrul cărora victimele să beneficieze de consiliere asistențială, juridică, psihologică, medicală și, dacă este necesar, de adăpost temporar;
- Instruirea - prin mecanismul formării continue în cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate - autorităților și specialiștilor care activează în domeniul asistării cazurilor de violență în familie;
- Fortificarea capacităților specialiștilor relevanți prin includerea violenței în familie în curriculum-ului instruirii inițiale și continue a specialiștilor (asistenți sociali, ofițeri de poliție, medici, cadrul didactic, APL, juriști, procurori, judecători);
- Implicarea activă a mass-media, liderilor comunitari și persoanelor publice din APL, mediului academic, mediului, de afaceri, confesiunilor religioase etc., pentru a promova și a susține acțiunile întru educarea toleranței zero față de violența în familie.

Referințe:

1. Biroul Național de Statistică. Nivelul infracționalității în anul 2022 [Accesat 12.06.2023] Disponibil: https://statistica.gov.md/index.php/ro/nivelul-infracionalitatii-in-anul-2022-9478_60321.html
2. Notă informativă privind starea infracționalității ce atentează la viața și sănătatea persoanei și celor comise în sfera relațiilor familiale [Accesat 12.03.2023] Disponibil: https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infractiunile_ce_atenteaza_la_viata_persoanei_si_cele_5.pdf

Recomandat
Stela MILICENCO, dr., conf. univ.

SERVICIUL FORMARE PROFESIONALĂ ÎN DOMENIUL ASISTENȚEI SOCIALE: PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE

Lilia LEVINȚA

CZU: 364.62:37.018.46

lilia.levinta@anas.md

The development of a robust workforce is most often anchored in social assistance legislation and policies promoted at the level of democratic states. The level of professional competence of the staff employed by the social service providers, directly conditions the quality of the services offered to the beneficiaries. The training of professionals in the provision of different types of social services is conditioned by the functionality of the System of initial and continuous training of employee in the domain of social assistance. The author analyzed challenges and successes of the actors responsible for the operation of the System of initial and continuous training in the Republic of Moldova.

Într-un stat democratic, asistența socială reprezintă un element fundamental al politicilor statale, deoarece prin punerea în aplicare a acestor politici se realizează prevenirea, diminuarea sau înlăturarea impactului „riscurilor sociale” asupra nivelului de trai al populației [1]. Astfel, crearea și dezvoltarea unei forțe de muncă robuste este cel mai adesea element ancorat în legislația și politicile din domeniul asistenței sociale promovate la nivelul statelor democratice.

Gradul de competență profesională a personalului angajat în cadrul prestatorilor de servicii sociale atât publici, cât și privați, condiționează direct calitatea serviciilor prestate. În acest scop, formarea profesională a personalului angajat în sistemul de asistență socială trebuie să cuprindă, pe lângă pregătirea profesională inițială (colegiu, universitate), și o pregătire profesională continuă în paralel cu activitatea ce o desfășoară, iar pentru unele categorii de angajați ce nu dețin studii în domeniu, formarea inițială la angajare, are un rol major în activitatea curentă.

Pornind de la ideea că, formarea continuă la locul de muncă este imperios de importantă în domeniul asistenței sociale pentru că asigură procesul de dezvoltare a calității serviciilor sociale prin racordarea lor la standardele de calitate stabilite. Instruirea inițială și instruirea continuă trebuie să devină obligatorie pentru specialiștii din sistem, să se organizeze sistematic, să răspundă necesităților de formare a specialiștilor, să contribuie la dezvoltarea competențelor profesionale.

Cele expuse argumentează necesitatea cunoașterii provocărilor cu care se confruntă Serviciul formare profesională din cadrul Agenției Naționale Asistență Socială (ANAS) în procesul de organizare și desfășurare a instruirilor pentru personalul angajat în domeniul asistenței sociale. Tema cercetată fiind una nouă, datorită faptului că, însăși obiectul de cercetare „Serviciul formare profesională din cadrul ANAS” este un

actor nou pentru domeniul asistenței sociale, dar mai cu seamă pentru componenta de formare profesională a angajaților din domeniul asistenței sociale.

Analiza Serviciului formare profesională a fost realizată prin prisma teoriei structuralist funcționalistă, care atrage atenția asupra faptului că disfuncționalitatea dintre anumite elemente atrage după sine situații de criză și provocări în atingerea realizării obiectivelor. Potrivit lui R. K. Merton, structuri diferite pot juca același rol în sisteme diferite: la fel cum același element poate avea mai multe funcții, aceeași funcție poate fi îndeplinită de diferite elemente alternative. În același timp, se subliniază că, deși funcția se poate releva prin structuri alternative, gama de astfel de posibilități alternative nu este nelimitată [2].

Pentru atingerea scopului și a obiectelor de cercetare s-a propus o abordare metodologică complexă fiind aplicate diferite metode de cercetare științifică: (i) *analiza documentară* a cadrului normativ și metodologic privind organizarea sistemului de instruire inițială și continuă; rapoartelor și planurilor de activitate ale ANAS și a Serviciului formare profesională; a programelor și cursurilor de formare (în limita identificării); a practicilor existente pe componenta de formare profesională; (ii) *analiza datelor statistice privind* numărul de persoane ce au solicitat a fi instruite pe parcursul anilor 2020-2022 și lista necesităților de instruire; numărul personalului instruit în perioada 2018-2022; curricula și suporturile de curs elaborate și aplicate etc.; (III) *ancheta sociologică* pe bază de chestionar aplicată angajaților atât din cadrul Structurilor teritoriale de asistență socială, cât și din cadrul altor prestatori de servicii sociale pe un eșantion de 316 profesioniști; (IV) *interviul individual aprofundat* cu 3 experți; (V) *discuția focus grup*, fiind realizate 3 discuții de focus cu managerii structurilor teritoriale de asistență socială și managerii de servicii sociale.

Rezultatele cercetării atestă lipsa unui instrument viabil de identificare a necesităților de instruire. Prezența și funcționalitatea acestui proces de identificare a nevoilor de formare ar permite fiecărei piese dintr-un mecanism complex să obțină productivitate: ANAS ar putea înainta recomandări privind politicile și programele educaționale în funcție de nevoile reale ale specialiștilor din domeniu; Ministerul Muncii și Protecției Sociale ar putea identifica sau cel puțin prognoza, înainta unele ipoteze cu privire la viteza cu care se implementează în teritoriu politicele în domeniul asistenței sociale; structurile teritoriale de asistență socială ar putea identifica exact soluții la problemele ce pot fi rezolvate prin formare.

Bariere în procesul de identificare a necesităților de instruire au fost sesizate și la nivel local de către managerii serviciilor sociale. Opiniile participanților la discuțiile de focus grup referitor la digitalizarea/operationalizarea proceselor de evaluare a necesităților de instruire au relevat o atitudine pozitivă și chiar foarte necesară și dorită.

O altă provocare majoră identificată ține de lipsa cadrului metodologic pentru implementarea cadrului normativ pe componenta de formare (Hotărârea Guvernului nr.38/2019) [3]. Aceasta duce la imposibilitatea realizării atribuțiilor funcționale a ANAS, la obiective parțial realizate, la nevalorificarea mijloacelor financiare alo-

cate din bugetul de stat cu destinație fixă, care în consecință duc la limitarea organizării unor sesiuni de instruire calitative pentru personalul din domeniul asistenței sociale ce ar răspunde necesităților de formare (îmbunătățire a cunoștințelor, dezvoltarea abilităților și nu în ultimul rând la creșterea calității serviciilor sociale prestate populației).

În prezent, nu se mai poate discuta despre competitivitate, performanță economică sau integrare socioprofesională fără conștientizarea practică, nu teoretică, a conceptului de educație care este un continuum existențial [4]. În acest sens, actorul delegat cu atribuții și responsabilități în organizarea, monitorizarea și evaluarea procesului de instruire trebuie să dețină accesul liber și sigur către o diversitate de resurse disponibile necondiționat pentru a fi utilizate/ valorificate.

Pornind de la datele cercetării, autoarea înaintează mai multe recomandări, principalele fiind: (i) completarea cadrului normativ pe componenta de formare și elaborarea cadrului metodologic necesar pentru buna funcționare a Sistemului de instruire inițială și continua a personalului din domeniul asistenței sociale, precum și a Serviciului formare profesională; (ii) definirea clară a responsabilităților Ministerului Muncii și Protecției Sociale și ANAS în procesul de organizare și monitorizare a sesiunilor de instruire; (iii) elaborarea unui mecanism de corelare a activităților de dezvoltare profesională cu evaluarea performanței profesionale; (iv) identificarea posibilităților de creare a unui Sistem Informațional privind evidența resurselor umane instruite, precum și digitalizarea proceselor operaționale de bază; (v) consolidarea platformei de comunicare între Ministerul Muncii și Protecției Sociale, ANAS, Structurile teritoriale de asistență socială, Mediul Academic și Societatea civilă.

Referințe:

1. GRIBINCEA, T. Proiectarea și implementarea managementului eficient al carierei în asistența socială, Chișinău, 2012.
2. MERTON R: biografie, Teoria sociologică a lui Robert Merton Sociologia lui Robert Merton, Teoria socială și structura socială. Glencoe (Ill.), 1957.
3. Hotărârea Guvernului nr.38/2019 pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Sistemului de instruire inițială și continuă a personalului din domeniul asistenței sociale, Publicat : 22-02-2019 în Monitorul Oficial Nr. 59-65 art. 118, disponibil la https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112871&lang=ro
4. Comisia Comunităților Europene. Memorandum asupra Învățării Permanente. Brussels, 30.10.2000, SEC (2000).

Recomandat

Diana CHEIANU-ANDREI, dr., conf. univ.

IMPACTUL TEHNICILOR MANIPULATORII ALE REȚELEI DE SOCIALIZARE TIK TOK ASUPRA FORMĂRII ORIENTĂRILOR VALORICE ALE TINERILOR

Rada Veaceslav COBZARU

CZU: 316.472.4:004:316.776.23-053.6

cobzaru@mail.ru

This article tries to analyze the main impact of manipulation on the social network Tik Tok on the formation of some value orientation in young people. In this context, a sociological research was carried out where it was analyzed and identified what is the impact of manipulation on social networks, what are the main value orientations, what is the perception of young people towards the Internet, manipulation, Tik Tok.

Tinerii din ziua de astăzi sunt tot mai frecvent pe rețelele de socializare decât în viața reală. Uită de multe ori să-și fixeze un rol în viață, preiau modele greșite, uită de comunicarea directă, de inter relaționare, intră ușor în depresie și disconfort sufletesc. Rețelele de socializare au schimbat, într-o manieră fundamentală, modul în care comunicăm și ne informăm, marcând toate aspectele vieții cotidiene. Instrumentele puse la dispoziție de social media au eliminat barierele geografice, lingvistice și culturale. Exemple de rețele de socializare prin care oamenii pot fi manipulați: Facebook; Instagram; Twitter; Tik Tok; Youtube; Yappy; LinkedIn; Google+; Pinterest; Flickr și altele. Magenta Consulting, în cercetările sale identifică că: 35% dintre moldoveni (sau 70% dintre utilizatorii săptămânali) utilizează concomitent două sau mai multe din rețelele de socializare săptămânal. Barometrul de Opinie Publică (noiembrie 2022) constată că zilnic sau de câteva ori pe săptămână 61,4% utilizează Facebook, 26,9% YouToube, 24% Instagram, 16,1 Telegram, 15,4% Tik Tok și altele.

În cadrul cercetării s-a propus să fie cercetat impactul tehnicilor manipulatorii ale rețelei de socializare Tik Tok asupra formării orientărilor valorice ale tinerilor pentru ca la finele acesteia să se poată înainta recomandări privind reducerea impactului manipulării pe rețelele de socializare. Pentru realizarea scopului propus, a fost efectuată o cercetare sociologică unde la baza căreia a constituit următoarele metode: metoda cantitativă are la bază aplicarea anchetei sociologice, instrumentul de bază pentru acumularea datelor empirice l-a constituit chestionarul sociologic, elaborat din 19 întrebări plus date demografice. Eșantionul elaborat include 110 respondenți, fiind reprezentativ pentru populația tânără. Metoda calitativă are la bază aplicarea interviului experților, instrumentul de bază l-a constituit ghidul de interviu format din 4 compartimente de întrebări, ce fac concretizări la scopul și obiectivele propuse în cercetare. În cadrul interviului au participat 3 experți din diferite domenii de activitate. Eșantion: respondenți -84 feminin și 26 masculin, cu vârsta cuprinsă între 18 și 35 de ani din diferite domenii

de activitate. Experți -3 experți (1 bărbat și două femei) cu vârsta cuprinsă între 26 și 51 de ani din trei domenii de activitate: IT, Psihologie și Psihopedagogie.

Rezultatele cercetării relevă că:

Tabelul 3.2

Rețelele de socializare folosite de tineri

Rețea de socializare	Nr de respondenți	%
Facebook	83	75,50%
Instagram	80	72,70%
Tik Tok	58	52,70%
WhatsApp	46	41,80%
Twitter	7	6,40%
Altele	14	12,70%
Total	110	100%

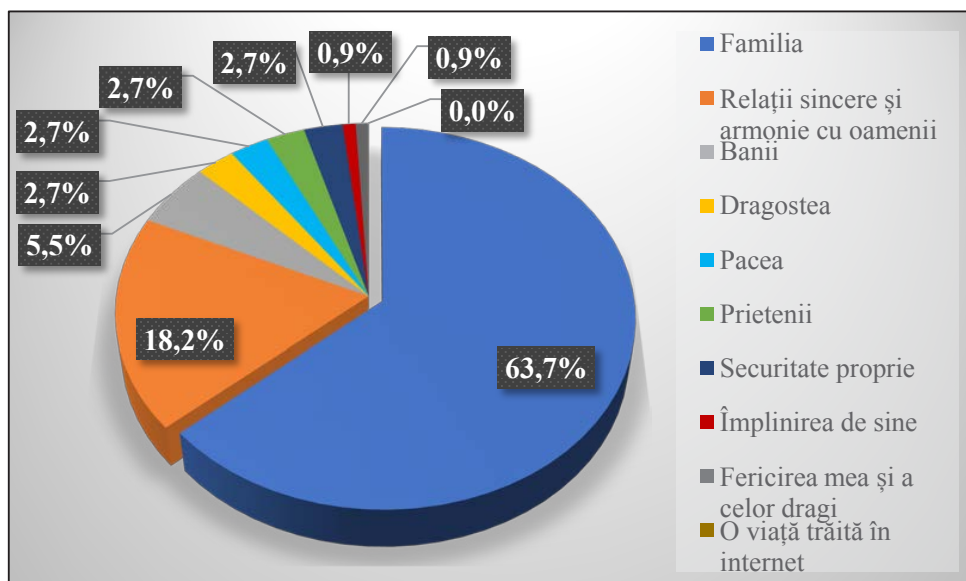

Figura 3.3 Orientările valorice ale tinerilor

Datele obținute în urma aplicării chestionarului sociologic ce ține de Impactul tehnicilor manipulatorii ale rețelei de socializare Tik Tok asupra formării orientărilor valorice ale tinerilor reflectă principalele orientări valorice alese de către respondenți din cadrul cercetării. Astfel, se atestă că pentru majoritatea respondenților principala orientare valorică este familia 63,7%; apoi relații sincere și armonie cu oamenii 18,2%. Orientările valorice care pentru respondenți dețin o valoare inferioară sunt: banii; dragostea; pacea; prietenii; securitatea proprie; împlinirea de sine; fericirea mea și a celor dragi; o viață trăită în internet. Iar în tabelul 3.2 se observă principalele rețele de socializare folosite de către tineri și acestea sunt Facebook, Instagram și Tik Tok. Impactul tehnicilor de manipulare. Răspunsurile tinerilor: impactul negativ: nu le permite tinerilor să își formeze singuri poziția și punctul de vedere; schimbarea unei oarecare orientări; reducerea inteligenței sub normă. Impactul pozitiv: reciprocitate; dovadă socială; farmec personal; autoritate/raritate; se formează o viziune bună față de viața trăită, din motivul vizualizării altor vieți. Impactul neutru (nici pozitiv și nici negativ): totul depinde de însuși tineri, dacă se vor dori manipulați, acest lucru se va întâmpla, dacă vor fi atenți și precauți atunci nimic nu se va întâmpla în momentul aflării pe o oarecare rețea de socializare; nu există un impact ridicat, totul depinde de situația în care se află tânărul. Scopul manipulării pe rețelele de socializare (rezultatele empirice ale studiului). Răspunsurile tinerilor: acumularea popularității; atragerea altor utilizatori; influențarea societății în schimbarea percepțiilor vizavi de informația emisă vs realitate; acumularea unui capital bănesc; cumpărare-vânzare; escrocherie; sustragerea de la realitate; scăderea IQ într-o manieră precară; nepermiterea în formarea sau dezvoltarea personală; modificarea comportamentului uman; emiterea conținutului nepotrivit pentru categoria de vârstă în care se află utilizatorul; sustragerea din scopul principal legat de învățământ; informații utile și importante (dintr-o perspectivă pozitivă); răspunsurile experților. Din domeniul IT: rolul negativ este concentrat mai mult pe impactul ce ține de negativitatea care este format pe aceste rețele, distrugerea mentalității, punerea tinerilor în situații problematice, rețelele de socializare distrug relațiile în familie; tinerii își deschid conturi într-o perioadă foarte fragedă unde rolul rețelelor este unul mai mare. Din domeniul psihologie: se cunoaște destul de bine că tineretul, în special în ziua de azi, foarte mult preferă banii ușor câștigați, decât cei muncii. Astfel de valori nicidecum nu vor putea permite să se dezvolte însăși personalitatea unui tânăr. Întrucât doar popularitatea și aroganța crește persoane egoiste, care, de fapt, nu vor putea să se dezvolte mai mult decât pe acea rețea de socializare. Din domeniul psihopedagogie: rețelele de socializare au și rol benefic. Impact pozitiv, precum ar fi: socializarea cu semenii ce sunt departe de ei, cu membrii familiei, rol de autoinstruire, autodezvoltare, formarea competențelor de activitate independentă.

Datele cercetării permite evidențierea următoarelor concluzii. Rețelele de socializare au schimbat modul în care comunicăm și interacționăm. Pe de o parte, rețelele sociale pot fi o modalitate excelentă de a rămâne conectat și informat, însă pot avea, de asemenea, un efect negativ asupra sănătății mintale și bunăstării. Studiile au descoperit că utilizarea excesivă a rețelelor sociale poate duce la sentimente de depre-

sie, anxietate și singurătate. În plus, comparația constantă cu ceilalți prin intermediul rețelelor de socializare poate duce la o stimă de sine scăzută și probleme de imagine personală. Rețelele de socializare au un impact semnificativ asupra diferitelor aspecte ale vieții noastre și este important să fim conștienți de potențialele efecte negative și să luăm măsuri pentru a-l folosi într-un mod echilibrat și sănătos.

Referințe:

1. BAHRIM, Mădălina. Cum sunt folosite rețelele sociale ca arme de manipulare. [Accesat: 17.03.2023] Disponibil: <https://playtech.ro/2022/cum-sunt-folosite-retelele-sociale-ca-arme-de-manipulare/>.
2. BEȘLEAGĂ, Petru. Top 23 cele mai urmărite conturi de TikTok din Moldova la începutul anului 2023. [Accesat:07.05.2023] Disponibil: <https://diez.md/2023/01/03/foto-top-23-cele-mai-urmarite-conturi-de-tiktok-din-moldova-la-inceputul-anului-2023/>
3. BOLBOCEANU, Aglaida, PALADI, Oxana. Conexiunea conceptului de valoare cu alte noțiuni. În: „Problematika educației în mileniul III: național, regional, european” Comunicări la Simpozionul Științific Internațional. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2007, 530p., ISBN: 978-9975-70-212-6.
4. BRATU, Monica. Metodologia cercetării științifice. Metode cantitative și calitative în abordarea economicului. București, 2012, pag.6. https://www.academia.edu/42819793/Metodologia_cercetarii_stiintifice_Metode_cantitative_si_calitative_in_abordarea_economicului.
5. CHOMSKY, Noam. Strategii de manipulare. [Accesat:16.03.2023] Disponibil: <https://www.cotidianul.ro/cele-10-strategii-de-manipulare-a-maselor/>.

Recomandat

Tatiana SPĂTARU, dr., conf. univ.

STRATEGII ȘI PROGRAME DE INTERVENȚIE ȘI PREVENȚIE A BULLYING-ULUI/CYBERBULLYING-ULUI (CAZUL REPUBLICII MOLDOVA)

Adriana BORDENIUC (PASAT)

CZU: 316.624.3:364:37.064.3(478)

adrianabordeniuc@gmail.com

The impact of bullying and cyberbullying is felt in every dimension of psychological development, increasing the risk that the most commonly experienced emotions in interpersonal relationships are fear, anger, frustration, resentment, guilt or social shame, bringing into relationships with peers various behaviors such as aggression, rejection or behavioral isolation, turning, for many children, violent behavior into the most intensively used problem-solving strategy.

Complexitatea fenomenului de bullying necesită atenția și acțiunea concertată a tuturor adulților din contextele de viață ale copiilor: părinți, cadre didactice, personal educațional auxiliar, membrii comunității, cu atât mai mult, cu cât bullying-ul nu se manifestă la vedere, ci în spații în care, în mod tradițional, adulții nu sunt foarte prezenți. Bullying-ul trezește un interes deosebit pentru investigație, deoarece, oferindu-ne date cu privire la dimensiunea și caracteristicile fenomenului de bullying în școală, permite accesul la cele mai importante date pentru a dezvolta strategii și programe de prevenție și intervenție care să permită încă o dată protecția copiilor împotriva oricărei forme de violență și să garanteze un mediu prietenos copilului și siguranța în școli și în comunități.

Scopul cercetării constă în identificarea și analiza bunelor practici în prevenirea și intervenția în cazurile de bullying în Republica Moldova și în spațiul european, în vederea dezvoltării propunerilor de politici și programe.

În acord cu obiectivele propuse, acest studiu este proiectat cu utilizarea unui design de cercetare calitativ. Metodele de cercetare aplicate în cadrul studiului sunt¹:

- **Interviul individual aprofundat cu experți** pentru analiza provocărilor și a oportunităților în dezvoltarea și implementarea strategiilor de diminuare și prevenire a bullying-ului și identificarea bunelor practici. Au fost realizate 7 interviuri individuale aprofundate;
- **Focus-grup** cu cadre didactice și elevi în vederea identificării acțiunilor fezabile de întreprins în diminuarea bullying-ului în mediul școlar, care vor servi ca suport în elaborarea recomandărilor. Au fost realizate 10 sesiuni de Focus-grup.

Din datele analizate, s-a constatat că asocierile cele mai răspândite care se referă la bullying sunt discriminare, intimidare, traumă, violență și emoții negative. Cyber-

¹ Datele au fost culese în format fizic și online

bullying-ul este asociat de asemenea cu violența, doar în mediul online, pe internet. Unele cadre didactice au menționat faptul că despre fenomenul de bullying au mai discutat în diferite contexte, dar în ceea ce ține de cyberbullying nu au discutat și respectiv nu au abilități suficiente pentru a-l recunoaște. Totuși, s-a identificat că, în unele cazuri, bullying-ul este confundat cu violența. Această percepție eronată este observată la elevi și cadre didactice fără experiență de abordare a fenomenului de bullying/cyberbullying.

Intervievații (cadre didactice, elevi și experți) remarcă faptul că aceste cazuri se produc frecvent, în mod special la școală, deoarece la școală elevii provin din diferite medii, dar și petrec mult timp anume în spațiul școlii. Elevii afirmă că bullying-ul a devenit un proces obișnuit pentru ei, deoarece este tot mai des întâlnit în diferite medii, inclusiv și online. De aceeași opinie sunt și reprezentanții Ministerului Educației și Cercetării (MEC), confirmând că numărul de cazuri crește, inclusiv și numărul de cazuri pe care MEC le identifică pe rețelele de socializare. Studiul desfășurat a relevat faptul că în procesul de monitorizare a cazurilor de bullying și cyberbullying, cadrele didactice, care au fost antrenate în formări pe acest subiect, dar și cei care nu au astfel de experiențe, întâmpină dificultăți. Aceste dificultăți țin nemijlocit de procesul didactic, cadrele didactice nu au timp de a observa astfel de comportamente, deoarece sunt concentrați pentru a acoperi toate celelalte activități de care sunt responsabile. În ceea ce reprezintă cyberbullying, o parte din cadrele didactice nu au competențe de a recunoaște acest fenomen și respectiv nu cunosc cum ar putea fi identificate aceste cazuri și cum ar putea interveni, desigur o parte din cadrele didactice nu sunt active în mediul digital pentru a observa aceste cazuri.

De obicei, la rubrica raportare a cazurilor de bullying și cyberbullying, elevii nu au curajul să raporteze sau să vorbească despre ceea ce li s-a întâmplat, deoarece riscă să fie supuși din nou la acțiuni violente sau excluderea din cercul de prieteni/elevi. Cadrele didactice au menționat că elevii apelează la ajutor doar în cazuri extreme. Un aspect lacunar identificat este lipsa psihologului școlar în fiecare școală, astfel nu există o persoană care ar avea timp și resurse necesare pentru a aborda problema. O altă problemă raportată de elevi este confidențialitatea cazurilor de bullying, de multe ori situația este făcută publică. Studiul a permis stabilirea aplicării în școli a **mecanismelor de consultare** a opiniei elevilor în privința problemelor cu care se confruntă la școală, inclusiv bullying și cyberbullying. Consultarea se realizează în modalități precum: 1) boxa anonimă de sugestii, unde actorii implicați în viața școlară pot lăsa mesaje, care pot fi atât plângeri, cât și recomandări; 2) canale de feedback sunt emailul instituției și rețelele de socializare a instituției (facebook și instagram); 3) chestionarul. Analizele relevă că aceste mecanisme nu sunt bine definite, nu există o persoană responsabilă care verifică aceste instrumente, nu există o frecvență cu care ele sunt verificate și nu există instrucțiuni clare de utilizat.

În cadrul studiului au fost identificate strategii de prevenție și strategii de intervenție. De obicei despre prevenție se discută cu elevii la **orele în cadrul disciplinelor „Educație pentru societate”** și la **„Dezvoltare personală”**, aceste discuții fiind

organizate de cadrele didactice. Experții susțin că aceste discipline sunt utile, dar de multe ori disciplina este înlocuită cu disciplina de predare a dirigintelui pentru a suplini materialul la disciplina sau în unele cazuri dirigințele nu posedă abilitățile necesare pentru a preda această disciplină. Elevii au vorbit și despre instituțiile unde se adresează, în afara școlii, atunci când au nevoie de suport, în cazurile când sunt implicați în situații de bullying sau cyberbullying. Elevii au menționat *telefonul copilului* și *Centrul de Sănătate prietenos Tinerilor (CSPT)* oferă un mediu sigur și anonim, unde pot cere ajutorul unui psiholog, dar și a altor specialiști. La nivelul societății civile (Keystone, La Strada, CNPAC, Terre des Hommes, etc.) din Republica Moldova, în colaborare cu MEC, desfășoară în instituțiile de învățământ diverse acțiuni (programe de formare, școli de vară, teatru forum, campanii de sensibilizare etc.) ce au ca scop combaterea fenomenului de bullying, dar și sensibilizarea, ceea ce poate contribui la reducerea incidentelor de bullying și la creșterea gradului de conștientizare în rândul elevilor, părinților și profesorilor.

Concluzii: 1) elevii care au fost implicați în activități de prevenire și combatere a bullying-ului pot recunoaște bullying-ul și cunosc și apelează la servicii de consiliere la psihologi din afara școlii (CSPT, Telefonul Copilului); 2) cadrele didactice implicate în acțiuni de prevenire și combatere a bullying-ului, inclusiv și elevii sunt mai empatici cu actorii implicați în bullying; 3) cadrele didactice au menționat faptul că despre fenomenul de bullying au mai discutat în diferite contexte, dar în ceea ce ține de cyberbullying nu au discutat și respectiv nu au abilități suficiente de a-l recunoaște; 4) experții susțin că nu există documente sau instrucțiuni de prevenție și intervenție în cazurile de cyberbullying, abordarea cyberbullying-ului necesită proceduri diferite.

Recomandări: 1) desfășurarea de programe de formare continuă pentru psihologi școlari și cadre didactice, inclusiv module adaptate pentru abordarea bullying-ului și cyberbullying-ului; 2) monitorizarea implementării Metodologiei privind prevenția și combaterea bullying-ului; 3) conceptualizarea unui instrument sau metodologie care descrie prevenția și combaterea cyberbullying-ului.

Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf. univ.

OPINII ȘI PRACTICI DE RECICLARE A DEȘEURILOR ALIMENTARE (CAZUL MUN. CHIȘINĂU)

Alla CODREANU

CZU: 316.653:658.567(478-21)

allacodreanu@gmail.com

This thesis aims to study the knowledge, opinions, and practices of Chișinău municipality residents regarding food waste recycling campaigns. It seeks to develop recommendations to promote responsible behavior in household waste management. The objectives include analyzing international practices, legal frameworks, and resident attitudes on waste sorting and recycling. The research evaluates the ecological situation in Moldova, identifies practices, and provides recommendations for improving food waste recycling. The scientific novelty lies in focusing on Chișinău municipality and its community, while the applicative value lies in supporting future research and informing NGOs and authorities in implementing waste management policies based on public opinion.

Reciclarea deșeurilor alimentare devine tot mai importantă din cauza creșterii producției de alimente, a consumului excesiv și a impactului asupra mediului înconjurător. La nivel global deșeurile alimentare reprezintă o problemă majoră. Impactul asupra mediului a deșeurilor alimentare este semnificativ, deoarece ajungând la depozitele de gunoi contribuie la producerea de metan, un gaz cu efect de seră care contribuie la schimbările climatice. Prin reciclarea deșeurilor alimentare, putem reduce emisiile de gaze cu efect de seră și putem conserva resursele naturale, cum ar fi apa și energia. Deșeurile alimentare pot fi transformate în resurse valoroase prin diferite metode de reciclare, cum ar fi compostarea, biodigestia sau producerea de energie. Aceasta poate crea oportunități economice și de dezvoltare sustenabilă în diferite sectoare, cum ar fi agricultura, producția de energie regenerabilă și industria alimentară.

Sensibilizarea și educarea comunității cu privire la importanța reciclării deșeurilor alimentare pot duce la schimbări de comportament și adoptarea unor practici mai sustenabile. Cercetarea în domeniu poate contribui la înțelegerea opiniilor, atitudinilor și factorilor care influențează practicile de reciclare a deșeurilor alimentare în diferite contexte sociale și culturale.

Scopul cercetării a fost de a studia cunoștințele, opiniile și practicile locuitorilor municipiului Chișinău promovate prin intermediul campaniilor de comunicare cu privire la reciclarea deșeurilor alimentare și de a elabora recomandări de promovare și formare a unui comportament responsabil în gestionarea deșeurilor în viitor.

În acord cu obiectivele propuse, a fost aplicată metoda de cercetare focus-grup, ce furnizează date calitative valoroase și care pot fi utilizate în elaborarea de politici, strategii de comunicare sau intervenții legate de o anumită problemă sau subiect. Au

fost organizate două ședințe de focus-grup, la care au participat 20 de persoane în vederea identificării nivelului de informare, cunoștințe și aptitudini practice în ceea ce privește prelucrarea deșeurilor alimentare. Tehnicile de analiză utilizate în cadrul focus-grupurilor au inclus analiza narativă, analiza de discurs și analiza de conținut. Totodată, în cadrul cercetării s-a aplicat și metoda analizei documentare pentru a obține informații și a analiza diverse surse documentare relevante temei de cercetare. Această metodă a implicat identificarea, colectarea, evaluarea și interpretarea documentelor disponibile la nivel național și internațional.

În prezent reciclarea deșeurilor menajere este un subiect de actualitate și o preocupare globală. Potrivit Organizației Națiunilor Unite (ONU), volumul global de deșeuri a crescut de la 2,01 miliarde de tone în 2010 la 2,01 miliarde de tone în 2016, iar estimările sugerează că acesta va crește la 3,40 miliarde de tone până în 2050. Potrivit raportului Global Waste Management Outlook al Programului Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP) din 2020, rata globală medie de reciclare a deșeurilor municipale este de aproximativ 14%. În acest context, multe din țări și-au stabilit obiective specifice de reciclare pentru a promova practicile de reciclare și a reduce impactul deșeurilor asupra mediului. De exemplu, Uniunea Europeană și-a propus să recicleze cel puțin 55% din deșeurile municipale până în 2025, 60% până în 2030 și 65% până în 2035.

Cercetarea a demonstrat importanța conștientizării de către populație a necesității reciclării deșeurilor menajere, fapt conformat de analiza datelor. Aceasta subliniază necesitatea campaniilor educaționale și implicării comunității pentru a informa și motiva oamenii cu privire la beneficiile reciclării. Schimbarea comportamentului necesită facilități de reciclare convenabile, stimulente și evidențierea impactului pozitiv al reciclării. Colaborarea între diverse părți interesate și dezvoltarea infrastructurii adecvate sunt esențiale. Participanții la discuțiile de grup au subliniat importanța colaborării între diverse părți interesate, inclusiv guvern, municipalități, întreprinderi și cetățeni, în stabilirea unei infrastructuri și a unui cadru normativ propice dezvoltării unui sistem de reciclare eficient.

Responsabilitatea socială asociată cu reciclarea implică contribuția activă la bunăstarea comunității, oportunități de angajare și dezvoltarea unui sentiment de responsabilitate colectivă pentru mediu. Pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung, se recomandă campanii de comunicare pe termen lung, construirea unei comunități motivate și abordarea problemelor sociale, economice și de mediu. În cadrul focus grupurilor s-a constatat că în Chișinău, majoritatea persoanelor sunt familiarizate cu sortarea și reciclarea, dar practica sortării este într-o etapă de formare. Cercetarea a identificat trei obstacole imperative în vederea formării și practicării obiceiurilor de reciclare în municipiul Chișinău, și anume lipsa infrastructurii adecvate, cunoștințe reduse și costuri suplimentare asociate.

Valoarea științifică a lucrării constă în evidențierea aspectelor specifice referitoare la procesul de formare a opiniei publice și implementării practicilor de reciclare a resturilor menajere în cadrul unei comunități specifice, și anume mun. Chișinău.

Datele obținute în cadrul acestei cercetări își aduc contribuția în domeniul gestionării deșeurilor alimentare și în înțelegerea procesului de formare a opiniei publice în legătură cu reciclarea acestor deșeuri. Una dintre noutățile aduse de această lucrare constă în focalizarea pe municipiul Chișinău și comunitatea locală în ceea ce privește practicile de reciclare a deșeurilor alimentare. Acest lucru este important deoarece fiecare comunitate are caracteristici și nevoi specifice în ceea ce privește campaniile de comunicare și respectiv motivează membrii comunității să adopte practici de gestionare a deșeurilor, iar studiul se concentrează pe aceste aspecte particulare ale municipiului Chișinău.

Cercetarea ”Opinii și practici de reciclare a deșeurilor alimentare (cazul mun. Chișinău)” aduce o serie de recomandări pentru administrația centrală și locală, precum și pentru organizațiile non-guvernamentale din Republica Moldova.

Administrația publică centrală ar trebui să-și consolideze eforturile în reglementarea și aplicarea gestionării deșeurilor, inclusiv prin adoptarea unui cadru normativ eficient și impunerea sancțiunilor pentru nerespectarea normelor. De asemenea, este important să dezvolte parteneriate durabile cu organizațiile internaționale și cu statele membre ale Uniunii Europene pentru schimbul de bune practici și colaborare în gestionarea deșeurilor.

În ceea ce privește administrația publică locală, este recomandată adoptarea unei viziuni strategice pe termen mediu și lung pentru gestionarea deșeurilor municipale și să intensifice eforturile de educație și conștientizare prin programe educaționale și campanii de informare în școli, comunități și mass-media. De asemenea, este necesar de acordat atenție dezvoltării infrastructurii și facilităților pentru colectarea, sortarea și reciclarea deșeurilor, împreună cu promovarea colaborării între sectorul public și privat pentru soluții inovatoare în gestionarea deșeurilor.

Organizațiile non-guvernamentale ar trebui să continue să joace un rol activ în promovarea educației și conștientizării, organizând campanii de comunicare și dezvoltând parteneriate cu alte organizații relevante, să sprijine promovarea proiectelor de reutilizare care demonstrează moduri creative și utile de transformare a deșeurilor în resurse valoroase și să se implice în procesul de dezvoltare și promovare a politicii și legislației privind gestionarea deșeurilor, colaborând cu autoritățile și alte organizații relevante.

Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf. univ.

STEREOTIPURI DE GEN ÎN REPARTIZAREA SARCINILOR CASNICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Adela CERCHEZ

CZU: 316.346.2:640.2

socfpsesas2020.adela.cerchez@gmail.com

The article addresses the issue of the influence of gender stereotypes on the distribution of household tasks. In this sense, the data of the Gender and Generations Study, conducted in 2020 in the Republic of Moldova, were analyzed in particular.

Divizarea echitabilă a sarcinilor casnice, în general, și a celor de îngrijire a copiilor, în special, este o preocupare relevantă pentru demersul de a asigura și promova egalitatea pentru femei și bărbați. Responsabilitatea generalizată pentru îngrijire a femeilor, agravată de criza pandemică, reprezintă una dintre cele mai semnificative bariere legate de participarea, în egală măsură cu bărbații, pe piața muncii, la viața politică și cea civică, la oportunitatea de a învăța, de a deschide afaceri și de a avea o viață productivă și independentă din perspectivă economică. Un rol important în menținerea situației create îl au stereotipurile de gen. Acestea se definesc ca fiind sisteme organizate de credințe și opinii consensuale în legătură cu caracteristicile femeilor și bărbaților precum și despre calitățile presupuse ale masculinității și feminității. Trăsăturile pe care oamenii le asociază bărbaților și femeilor, au un caracter nu numai descriptiv, ci și prescriptiv. Credințele stereotipe ne spun nu numai cum sunt femeile și bărbații, dar și cum ar trebui ei să fie.

Scopul cercetării constă în analiza influenței stereotipurilor de gen asupra repartizării sarcinilor casnice în familiile din Republica Moldova. Pentru realizarea scopului trasat, au fost formulate următoarele **obiective**: conceptualizarea temei de cercetare; analiza teoriilor explicative cu privire la stereotipurile de gen; determinarea opiniilor familiilor cu privire la sarcinile femeilor și bărbaților în cadrul familiei; identificarea modalității de repartizare a sarcinilor în gospodărie; relevarea rolului familiei de origine în perpetuarea stereotipurilor de gen; stabilirea factorilor care determină distribuirea inechitabilă a sarcinilor în cadrul gospodăriei; formularea de recomandări pentru o distribuire echitabilă a sarcinilor în gospodărie.

Pentru realizarea scopului și obiectivelor propuse s-a aplicat următorul design de cercetare, care cuprinde: *analiza documentară*, fiind supuse analizei secundare datele studiului „Generații și Gen”, desfășurat în anul 2020 în Republica Moldova; *interviul individual* cu 4 familii pentru a identifica modelele de repartizare a sarcinilor casnice; *analiza cantitativă de conținut* a „Abecedarul”-ui pentru a identifica stereotipurile de gen promovate în acest manual. Perioada de colectare a datelor a fost 01.04.2023-01.05.2023.

Conform datelor Studiului „Generații și Gen” [1], sarcinile domestice legate de îngrijirea gospodăriei sunt o responsabilitate exclusivă pentru majoritatea femeilor din Moldova. Studiul relevă că 82,6% femeii sunt primordial responsabile de pregătirea meselor, 79,6% – de curățenia casei și 88,6% – de spălarea rufelor, ponderea bărbaților care sunt de cele mai multe ori responsabili de aceste sarcini, este de zeci de ori mai mică. Altfel spus, ponderea gospodăriilor unde există o divizare echitabilă a acestor sarcini este destul de mică.

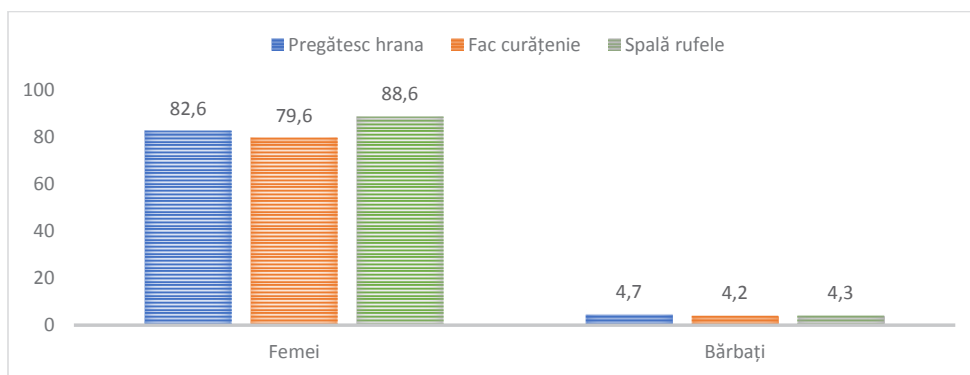

Fig.1. Distribuția respondenților în căsătorie sau în concubinaj în dependență de divizarea sarcinilor cum ar fi gătitul, curățenia sau spălarea rufelor în cadrul gospodăriei, în %

În urma cercetării, au fost identificate următoarele modele de divizare a sarcinilor casnice în familiile din Republica Moldova:

1) *model tradiționalist*, în care soțul este valorizat pentru contribuția monetară în gospodărie, iar femeia își asumă rolul de mamă;

2) *model moderat tradiționalist*, în care femeia contribuie financiar la bugetul familiei;

3) *model modern*: rolurile în gospodărie sunt împărțite echitabil între cei doi soți, amândoi contribuind financiar la bunăstarea familiei.

În general, femeile intervievate își asumă rolurile „tradiționale” - sunt responsabile cu curățenia, gătitul mâncării, îngrijirea copiilor și educarea lor. Chiar și femeile cu venituri proprii și cu nivel de școlarizare ridicat se raportează la partenerii lor doar ca la ajutoare în treburile casnice, ele având rolul principal în îndeplinirea acestora.

Din punctul de vedere al respondentelor, bărbaților le revin foarte puține roluri în gospodărie, iar în creșterea copiilor au mai degrabă un statut de autoritate și mai puțin un rol funcțional în îngrijirea și educarea lor: „*Eu mă ocup cu pregătirea hranei, spălarea vaselor și rufelor, cu cumpărarea alimentelor la fel eu, uneori se implică și soțul și chiar ce ține de curățenia cu aspiratorul la fel mă ocup doar eu. Micile reparații prin casă și în jurul casei le efectuează soțul la fel și ceea ce ține de evidența banilor,*

iar achitarea facturilor o fac eu. De educarea copiilor, creșterea și educarea acestora m-am ocupat în mare parte eu, acum copiii sunt mari și plecați la studii în oraș. În mare parte ce ține de casă mă ocup eu, soțul mai mult lucrează pe afară, iar uneori îl mai ajut și eu când este nevoie la tăiat lemne sau prin grădină. Au apărut schimbări după plecarea copiilor la studii, deoarece când erau acasă ne mai ajutau și ei în treburile prin gospodărie” (IA_2).

Unii participanți la studiu consideră că atribuțiile bărbaților și femeilor sunt repartizate în funcție de munca exercitată. Femeile trebuie să se ocupe cu munca prin casă, ceea ce nu necesită forța fizică pe care trebuie să o exercite bărbatul „femeia nu va putea repara ceva prin casă sau să ducă greutatea, astea fiind atribuțiile bărbatului” (IA_1); „bărbatul e mai mult implicat în treburile fizice din gospodărie unde este necesară forță, tăierea lemnului, aranjarea lor, iar femeia are mai mult atribuția de a avea grijă de copii și de casă.” (IA_2).

Multe femei au preluat modelul tradiționalist, în care bărbatul este capul familiei, iar femeia preia comportamentul mamei, de a avea grijă de casă, gospodărie și de întreaga familie, iar bărbatul trebuie să lucreze pentru a întreține familia și nu se implică la treburile casnice.

Repartizarea sarcinilor casnice poate aduce și neînțelegeri în cadrul familiei. Acest exemplu pune accent pe stereotipurile de gen, femeia fiind cea care trebuie să lucreze prin casă, iar bărbatul să facă mici reparații pe lângă casă. Toate familiile intervievate au fost de acord cu faptul că sarcinile casnice trebuie să fie repartizate tuturor membrilor familiei și este responsabilitatea fiecăruia pentru a se implica și ajuta.

Educația trebuie să fie una dintre căile fundamentale de corectare a inegalităților sociale și, desigur, a celor care au loc din motive de stereotipuri de gen, contribuind astfel la construirea unei societăți libere și democratice. Stereotipurile de gen se pot regăsi chiar și în cele mai simple imagini sau texte din manuale, fără a observa inițial mesajul ascund pe care îl transmit. Analizând manualul „Abecedarul”, au identificate imagini care reflectă rolul femeilor și ale bărbaților în societate, fapt ce conduce la perpetuarea modelului tradițional de repartizare a sarcinilor.

Urmare a cercetării, se pot înainta următoarele recomandări: stimularea și încurajarea participării egale a femeilor și bărbaților la responsabilitățile familiale prin: promovarea ideii de responsabilitate comună între bărbați și femei prin educație; organizarea campaniilor de schimbare de atitudini cu privire la necesitatea distribuției echilibrate între cei doi parteneri a rolurilor și a responsabilităților domestice; sensibilizarea societății despre dreptul egal al părinților privind acordarea concediului de îngrijire a copilului; revizuirea manualelor școlare, în mod special a celor pentru școlari, din perspectiva promovării egalității de șanse; difuzarea de emisiuni radio și TV pentru promovarea egalității de gen nu doar în domeniul profesional, dar și în aspectul familial etc.

Referințe:

1. Raportul Studiului Generații și Gen: Fii vocea generației tale!. Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, Fondul Națiunilor Unite pentru Populație, Institutul Interdisciplinar de Demografie din Olanda, Biroul Național de Statistică Chișinău. Chișinău, 2022.

Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf. univ.

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

IMPLICAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI BĂRBAȚI: STUDIU DE CAZ CONSILIUL RAIONULUI DONDUȘENI

Luminița PASTUH

CZU: 352:396.1:303.433.2(478)

pastuhluminita7@gmail.com

The scope of this article resides in examining the involvement of local public administration in ensuring equal opportunities between women and men. The practical importance of the paper consists in the identification and implementation of the theoretical aspects addressed as well as the conclusions and recommendations highlighted in the context of the modernization and evolution of equal opportunities between women and men at the level of local public administration.

Abordarea de gen reprezintă integrarea perspectivei și a analizei de gen la toate etapele de elaborare, implementare și evaluare a proiectelor, politicilor și programelor publice. Promovarea continuă și sistematică a principiului egalității de șanse între femei și bărbați constituie o preocupare relativ recentă pentru Republica Moldova. Statutul social și economic al femeilor, fără îndoială, s-a îmbunătățit, dar egalitatea de șanse este departe de a fi o realitate. Chiar dacă femeile au aceleași drepturi ca și bărbații, ele nu au întotdeauna acces egal la oportunitățile oferite bărbaților și, deseori, nu reușesc să-și exercite drepturile pe deplin [1].

După alegerile locale din 2019, a fost înregistrat cel mai mare număr de consilieri femei alese. 27,08% din femeile alese au fost la nivel de raion/municipiu (o majorare de 10% în comparație cu alegerile anterioare) și 36,5% la nivel local (o majorare de 6%). Cota femeilor alese în Parlament s-a majorat la fel până la 39,6% în 2021 [2, p.7]. Este de menționat că în 2022, nivelul egalității de gen în Moldova a înregistrat o creștere mai proeminentă, comparativ cu anii precedenți. Nivelul mediu al egalității dintre femei și bărbați, calculat pentru șase arii strategice evaluate, a fost estimat la 62 de puncte, fiind cu 3 puncte în progres față de anul precedent [3, p.4]. Conform datelor prezentate mai sus se observă că în sfera politică, lucrurile s-au îmbunătățit. Modificările legislative recente au fost eficiente, instituind un sistem de cote duble, ceea ce a contribuit la creșterea numărului de femei alese în funcții politice.

Pentru a combate inegalitățile, trebuie întreprinse o serie de măsuri precum: să creștem salariile și să promovăm servicii publice universale de înaltă calitate, cum ar

fi accesul liber la sănătate și educație, dar și accesul la procesele decizionale din administrația publică atât centrală, cât și locală. Aceasta ar reprezenta o modalitate de a promova egalitatea între femei și bărbați în activitatea administrației publice.

Astfel, în cadrul autorităților publice locale de nivel II s-au instituit unități gender în aparatul consiliului raional, președintelui raionului revenindu-i atribuții de coordonare și responsabilizare a tuturor structurilor desconcentrate și descentralizate din teritoriul de asigurare a implementării politicii statului pe domeniul de egalitate între femei și bărbați.

În contextul prezentei cercetări de master, promovarea egalității de gen în cadrul consiliului raionului Dondușeni, constă în abilitarea femeilor prin integrarea accentuată a perspectivei de gen în politicile publice locale și combaterea violenței domestice împotriva femeilor și copiilor. Cel mai important pas în promovarea egalității de gen la nivel raional o are tendința de a dezvolta serviciul de consiliere și asistență a victimelor violenței în familie.

Promovarea egalității de gen este o necesitate în raionul Dondușeni, iar consiliul raional deține un rol semnificativ în acest sens. Consiliul raionului Dondușeni este un promotor al egalității de gen prin implicarea și susținerea activă a tuturor activităților ce țin de asigurarea egalității de șanse. O primă instituție ce promovează cu amploare egalitatea de gen în raion este Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Dondușeni, subdiviziunea are atribuții de intervenție directă în susținerea femeilor și bărbaților din teritoriul, dezvoltarea serviciilor de calitate, care pot contribui la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor raionului Dondușeni. În cadrul consiliului promovarea egalității de gen este vizibilă prin implicarea activă a subdiviziunilor consiliului cât și tuturor structurilor raionale cum este inspectoratul general de poliție, procuratura, judecătoria și nu în ultimul rând primăriile care sunt pilonii principali ai promovării egalității de gen și actorii principali în implicarea problemelor cotidiene care cu siguranță necesită suportul și intervenția primarului, asistentului social, polițistului de sector sau chiar a unui reprezentat al societății civile care poate depăși sau chiar diminua problema creată în acea localitate.

Astfel, mecanismele privind promovarea egalității de gen în cadrul consiliului raionului Dondușeni prevăd evaluarea susținerii egalității de gen a consiliului raional prin implementarea bugetului local și anume:

1. Selectarea cheltuielilor ce se regăsesc în bugetul APL;
2. Determinarea ponderii cheltuielilor sensibile la dimensiunea de gen.

În prezent, cel mai promovat domeniul la nivel de raional este protecția socială, în acest sens, cele mai multe surse financiare sunt destinate:

- Protecției persoanelor în etate în sumă de 257.1 mii lei;
- Protecției a familiei și a copiilor în sumă de 4111.1 mii lei;
- Protecției împotriva excluziunii sociale în sumă de 23.4 mii lei;
- Protecției persoanelor cu dizabilitate în sumă de 11071.1 mii lei.

Astfel, în funcție de competențele atribuite consiliului prin legea privind administrația publică locală, deosebim mai multe tipuri de cheltuieli pentru promovarea

egalității de șanse precum ar fi: servicii de stat cu destinație generală, protecția mediului, gospodăria serviciilor comunale, cultură, sport, tineret, culte și odihnă, învățământ, protecție socială. Prin urmare, domeniul social rămâne a fi cel mai susținut și mai promovat deoarece anume în acest domeniu sunt cele mai multe servicii dezvoltate care asigură egalitatea de șanse prin sensibilizarea la dimensiunea de gen și prin dezvoltarea noilor servicii care vor pune și mai mult accent pe egalitatea de gen.

Constatăm că toate cheltuielile încadrate în competențele APL sunt sensibile la dimensiunea de gen, astfel, orice decizie adoptată cu privire la cheltuielile respective vor avea impact asupra comunității. Abordarea integratoare a egalității de șanse între femei și bărbați a fost evidențiată drept cea abordare prin care vor fi atinse obiectivele cuprinse în fiecare dintre domeniile sale critice de interes, prin urmare, administrația publică locală și alți actori sociali direcți trebuie să promoveze politici active și vizibile de integrare a perspectivei de gen în toate programele publice.

În acest sens, rezultatele cercetării fenomenului respectiv evidențiază necesitatea formulării următoarelor **recomandări**:

- ✓ Organizarea campaniilor de informare și sensibilizare cu privire la drepturile pe care le au femeile și bărbații în timpul întreruperii temporare a muncii pentru creșterea și îngrijirea copilului și după reluarea activității;
- ✓ Prevenirea discriminării de gen este importantă în continuare, prin organizarea campaniilor de informare și sensibilizare a opiniei publice prin intermediul emisiunilor la posturile de radio și TV.
- ✓ Promovarea leadership-ului feminin în sfera publică și anume în domeniul: politicii, economiei, mass-media, mediului cultural și cel al instituțiilor administrative, al sindicatelor și societății civile.

Referințe:

1. BAURCIULU, A. Curs pentru Funcționarii Publici. Egalitatea de Gen. Disponibil: <http://dsp.ace.aap.gov.md/bitstream/handle/123456789/1411/UN%20Women%20Curs%20functioinari%20publici.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, accesat 09.12.2022.
2. BUZU, A., IVAȘCU, R., COVRIG, N., ERMOLENCO, A., ANDRONACHE, A., ROHNIȚCHI, V., BRIGHIDIN, A., BĂTRÎNESCU, V. Raportul de țară în domeniul egalității de gen. Republica Moldova. Disponibil: <https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/evaluarea%20in%20domeniul%20egalitatii%20de%20gen.pdf>, [Accesat: 02.11.2022].
3. COVRIG N., BUZU, A. Indexul egalității de gen. Disponibil: https://progen.md/wp-content/uploads/2022/03/CPD_Indexul-Egalitatii-de-Gen-2022.pdf

Recomandat

Mariana IAȚCO, dr., conf. univ.

COMUNICAREA MINISTERIALĂ CA SURSĂ DE CONSOLIDARE A IMAGINII INSTITUȚIONALE

Vladimir MADAN

CZU: 354.1:659.3

vlad.madan@gmail.com

The given paper presents the role of government communication and the way in which institutions communicate in order to create the best possible image. The relationship between public communication and the mass media system is also analyzed, as well as the mutual influence between these systems. The thesis deals with how the institutional image is built and what are the risks in case of poor management.

În societatea din care facem parte, procesul de comunicare poate fi prezentat ca un sistem complex, marcat de un ansamblu de factori materiali, psihologici, cognitivi și sociali. Cel mai elementar act al comunicării presupune un emițător care, utilizând un anumit limbaj, codifică un mesaj pe care urmează să-l transmită; un canal ce constă dintr-un mediu fizic care, în virtutea proprietăților sale, asigură transmiterea nealterată a acestui mesaj; și receptorul care primește mesajul, îl decodifică și îi identifică sensul.

Comunicarea publică a fost definită drept „comunicarea formală”, care tinde către schimbul și împărtășirea de informații de utilitate publică și spre menținerea liantului social, a căror responsabilitate revine instituțiilor publice” [1:27]. În acest context se cere a explica care este specificul comunicării guvernamentale/ministeriale. Modalitatea prin care un demers politic capătă legitimitate, se aduc la cunoștință proceduri care urmează a fi aplicate sau se iau hotărâri politice ce nu pierd din vedere interesul colectiv. Mesajele publice sunt transmise „în numele poporului”, guvernul, ca instituție publică, având rolul de a servi interesul general, ca o armonizare între diversele interese particulare individuale. În acest context, transparența reprezintă o caracteristică fundamentală a comunicării guvernamentale, atât cu privire la deciziile politice, cât și cu privire la cele administrative; prin comunicare, guvernul își asumă responsabilitatea deciziilor luate, măsuri pe care publicul are dreptul să le cunoască, tocmai pentru că guvernul reprezintă o instituție de interes public, iar politicile guvernamentale trebuie să se bucure de adeziunea și de suportul cetățenilor; așadar, într-o societate democratică, „interesul general implică transparența” demersurilor guvernamentale [2:27]. În situația când comunicarea ministerială, în încercarea de a-și promova serviciile, tinde să transforme campania de informare într-o campanie de comunicare proiectată după modelul propagandei ea riscă să eșueze. Cheia creării unei imagini bune o reprezintă buna comunicare și planificarea acțiunilor. Indivizii care sunt vizați de decizie trebuie să fie informați și trebuie să li se solicite sprijinul pentru implementarea planului. O constantă este, totuși, punctul de plecare: noțiunea de „imagine”, care trebuie perce-

pută în sens figurat, și nu de imagine reală, fotografică, a realității străine. Imaginea „imagologică” este o reprezentare concentrată, simplificatoare, realizată sub forma clișeului, a stereotipului. Ne aflăm, din acest punct de vedere, pe terenul psihologiei, unde imago este o reprezentare, o construcție mentală. Precizăm, tangențial, că, pentru studiul imaginilor reale, conforme cu realitatea, menite să ajute la diagnosticare și tratament, medicina folosește termenul de „imagistică”.

Relațiile publice au un domeniu deosebit, acela al relațiilor pe care le practică organizațiile oficiale centrale și locale, și anume, relațiile publice ale instituțiilor oficiale, denumite afaceri publice. În aceste instituții, activitatea de relații publice este reprezentată de trei subdomenii: activități publice guvernamentale, activități publice neguvernamentale și relații publice în domeniul politic [3:27]. O strategie eficientă de PR va ajuta specialiștii să planifice și să livreze activitățile necesare pentru a-și atinge obiectivele. Aceasta va seta direcția în care trebuie să se îndrepte instituția și ar trebui să înglobeze câteva planuri de acțiune.

La ora actuală se atestă necesitatea dezvoltării mecanismelor de planificare strategică și tactică în realizarea activităților coerente de comunicare. Astfel, autoritățile publice centrale, prin intermediul serviciilor lor de comunicare, trebuie să colaboreze permanent cu Serviciul de comunicare al Guvernului, care va elabora pozițiile comune în comunicarea diverselor activități și evenimente. Serviciul are drept sarcină primară comunicarea permanentă a ședințelor Guvernului.

Spre exemplu, în cadrul Ministerului Mediului informațiile sunt diseminate prin intermediul notelor informative și buletinelor, deciziilor ministerelor, evenimentelor care sunt organizate și la care participă persoanele interesate. Periodic, pe siteul ministerului și pagina de Facebook sunt plasate comunicate, informații ce vin să informeze populația cu activitatea desfășurată dar și să contribuie la ridicarea gradului de transparență. Prin intermediul postărilor realizate cetățenii au posibilitatea de a reacționa pe marginea celor enunțate dar și de a propune diferite sugestii. Ele ne oferă posibilitatea de a urmări numărul de accesări, numărul de persoane interesate de domeniu și nu în ultimul rând numărul de distribuiri a informației publicate. Ministerul Mediului are pagină oficială de facebook, începând cu anul 2021. Reprezentantul serviciului informare și comunicare cu mass-media monitorizează activitatea mass-media și identifică materialele apărute ce vizează activitatea Ministerului Mediului dar și a instituțiilor din subordine. Astfel, în anul 2022 au fost identificate aproximativ 1050 de materiale jurnalistice. Având aceste date conducerea ministerului poate lua decizii prompte și juste vis-a-vis de acțiunile ce sunt necesare de a fi întreprinse într-un anumit domeniu, dar în același timp să evalueze cu acuratețe eficiența comunicării prin media. În cadrul Ministerului Mediului pentru situațiile de criză și cele excepționale există un plan special de comunicare. Informarea complexă asupra documentelor de politici și mediatizarea lor va asigura transparența și sprijinul public al reformelor lansate. În activitatea zilnică serviciul de presă încearcă să propage ideea potrivit căreia comunicarea ecologică este un mod de a promova acele acțiuni care favorizează tutelarea mediului înconjurător și dezvoltarea practicilor de sustenabilitate.

În concluzie putem afirma că, viziunea comunicării ministeriale este reprezentată de un mediu informațional favorabil în susținerea politicii guvernamentale, care, în paralel, oferă posibilitatea evaluării de către societate a perspectivelor și beneficiilor activității publice. Misiunea comunicării ministerelor este de a fortifica capacitățile instituțiilor guvernamentale pentru elaborarea și livrarea informației coerente și persuasive despre activitatea și realizările Guvernului, asigurând informarea societății civile pentru facilitarea participării în procesul decizional și în reformele realizate. Comunicarea ministerelor constituie interacțiunea informațională multilaterală a acestuia cu societatea civilă, mediul de afaceri și mass-media, care are drept scop stabilirea și dezvoltarea înțelegerii complexe a problemelor identificate, a activităților realizate și a rezultatelor obținute în diverse domenii, în baza informării obiective bilaterale și a cunoașterii informației necesare. Astfel, atât Guvernul, cât și ministerele au nevoie de consolidarea sistemului de comunicare, prin intermediul căruia vor fi optimizate și eficientizate toate procesele de comunicare între instituțiile guvernamentale cu societatea civilă, mediul de afaceri și mass-media. Reformarea sistemului de comunicare va soluționa problemele identificate în cadrul activităților de comunicare, inclusiv în toate aspectele ce țin de cooperarea informațională între diferite ministere și lipsa unui sistem departamental de comunicare bine organizat și coordonat.

La organizarea activității de comunicare urmează a fi luate în considerație următoarele raționamente:

- a) consolidarea sentimentului de apartenență prin implicarea diverșilor comunicatori în elaborarea și promovarea strategiilor de comunicare;
- b) instituționalizarea cooperării între specialiștii în comunicare din diferite ministere și alte autorități administrative centrale, pentru a unifica mesajele comunicate;
- c) implementarea consultărilor „pe viu” prin organizarea cu regularitate a întâlnirilor;
- d) coordonarea între serviciile de comunicare a mesajelor comunicate diferitor auditorii, cu scopul atenuării efectelor negative ale comunicării necoordonate;
- e) formularea fiecărui într-o formă perceptibilă pentru auditoriu vizat, în acest scop fiind sporită calitatea mesajelor și îmbunătățită cooperarea între serviciile de comunicare.

Referințe:

1. BECIU, C. *Comunicarea politică*. Editura Comunicare.ro, 2002. 152 p. ISBN: 973-8376-05-X
2. ZEMOR, P. *Comunicarea publică*. Iași, Editura Institutul European, 2003. 152 p. ISBN/ISSN 973-611-238-1
3. GEORGE, D. *Relațiile publice. Garanția succesului*. București, Editura Oscar Print, 2002. 304. p. ISBN/Cod: 973-8338-87-5

Recomandat

Aurelia PERU-BALAN, dr. hab., conf. univ.

ASIGURAREA EGALITĂȚII DE GEN ÎN FUNCȚIA PUBLICĂ

Valeria GAMANJI

CZU: 35.08:305

adrianmarius71@gmail.com

This article briefly analyzes ensuring the principle of gender equality in the occupation of public positions. Are presented Legal provisions regarding ensuring gender equality in public office. It is emphasized that the empowerment of women and the promotion of gender equality are essential for accelerating sustainable development, for eliminating discriminatory practices in the public service, poverty and inequality, as well as ensuring the full and effective participation of women in decision-making processes.

Importanța strategică a asigurării egalității de gen în Republica Moldova decurge atât din angajamentele internaționale ale statului, cât și din nevoile naționale de consolidare a unei societăți echitabile în contextul dezvoltării sustenabile. Studiile de gen au dus la schimbări în societate și au contribuit la elaborarea unor politici sociale, care să faciliteze echilibrul în familie, în carieră, în societate și care oferă strategii pentru combaterea violenței casnice, hărțuirii sexuale, discriminării pe criterii de rasă, religie, vârstă etc [1].

În conformitate cu Constituția Republicii Moldova, toți cetățenii au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor. Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică [2].

Asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, în contextul Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați se realizează în următoarele domenii [3]:

1) domeniul public prin: accesul egal la ocuparea funcțiilor publice; activitatea electorală, a partidelor și a altor organizații social-politice; egalitatea de șanse în mass-media; 2) domeniul social-economic prin: accesul egal la angajare; cooperarea angajatorului cu angajații și cu reprezentanții sindicatelor; combaterea acțiunilor discriminatorii ale angajatorului; accesul egal la activitatea de întreprinzător; 3) în educație și sănătate, prin interzicerea oricărei forme de discriminare după criteriul de sex.

Funcția publică reprezintă ansamblul atribuțiilor și responsabilităților, stabilite în temeiul legii, în scopul exercitării prerogativelor de putere publică de către autoritățile și instituțiile publice [4].

Astfel, potrivit articolelor 28 și 29 din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public ocuparea funcției publice vacante sau temporar vacante se efectuează inclusiv prin concurs, iar concursul are la bază principiile competiției deschise, transparenței, competenței și meritelor profesionale, precum și *principiul egalității* accesului la funcțiile publice pentru fiecare cetățean.

Analiza asigurării egalității de gen în serviciul public demonstrează următoarea dinamică: pentru anul 2019 numărul femeilor în toate categoriile de funcții și posturi din administrația publică a constituit numai 45,2%, în anul 2020 – 46% și în 2021 – 47 la sută. Însă dacă analizăm distribuția pe gen în funcțiile publice, cu excepția funcțiilor publice cu statut special, vedem că aici majoritatea angajaților sunt femei (Tabelul 1). Funcțiile publice cu statut special sunt în mare parte „masculinizate”, corespunzând unor autorități de forță cum ar fi poliție, armată etc. și ale căror angajați sunt, în mare parte, bărbați.

Tabelul 1.

Distribuția pe gen în funcțiile publice.

Nr. d/o	Funcțiile publice	Unitatea de măsură	2019		2020		2021	
			femei	bărbați	femei	bărbați	femei	bărbați
1.	În total	Persoane %	17554 45,2	21247 54,8	18612 46	22125 54	20107 47	22463 53
2.	Fără statut special	Persoane %	10633 74,2	3702 25,8	11068 74	3980 26	11467 74	3938 26
3.	Cu statut special	Persoane %	6921 19,6	17545 80,4	7544 21	18145 79	8640 20	18525 80

Sursa: elaborat de autor în conformitate cu Rapoartele Cancelariei de stat pentru anii 2019-2021

În același timp, în funcțiile de execuție în administrația publică predomină femeile (Figura 1).

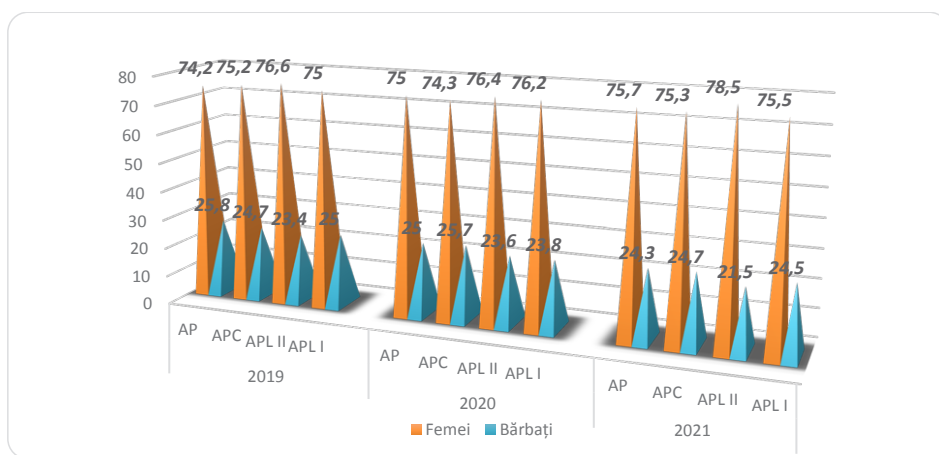

Figura 1. Distribuția pe gen în funcțiile de execuție (%).

Sursa: elaborat de autor în conformitate cu Rapoartele Cancelariei de stat pentru anii 2019-2021

Analiza datelor statistice dezagregate pe gen demonstrează că în funcții de conducere avem mai puțini bărbați (Figura 2)

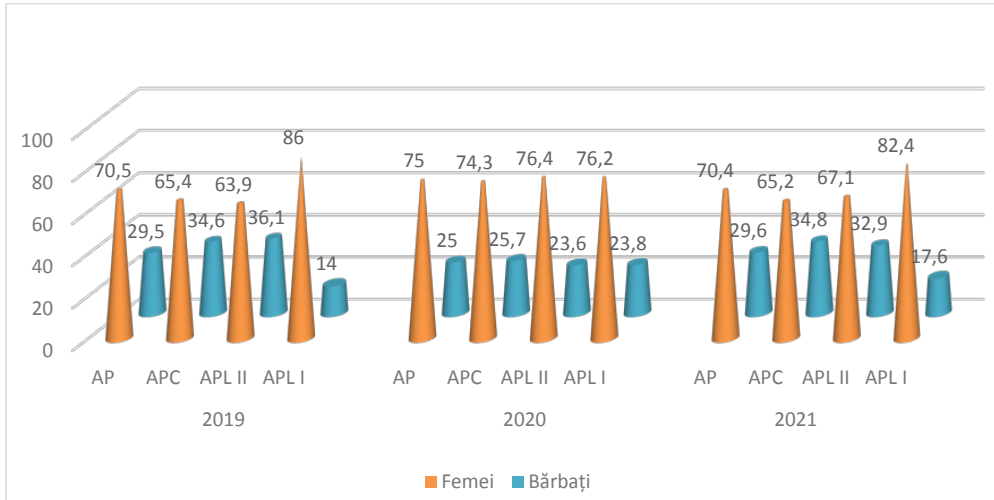

Figura 2. Distribuția pe gen în funcțiile de conducere (%).

Sursa: elaborat de autor în conformitate cu Rapoartele Cancelariei de stat pentru anii 2019-2021

În pozițiile de demnitate publică, femeile sunt mult mai slab reprezentate (Figura 3). Situația respectivă corespunde tendinței generale, reflectate de proporția bărbaților conducători de toate nivelurile, care este mai mare decât cea a femeilor.

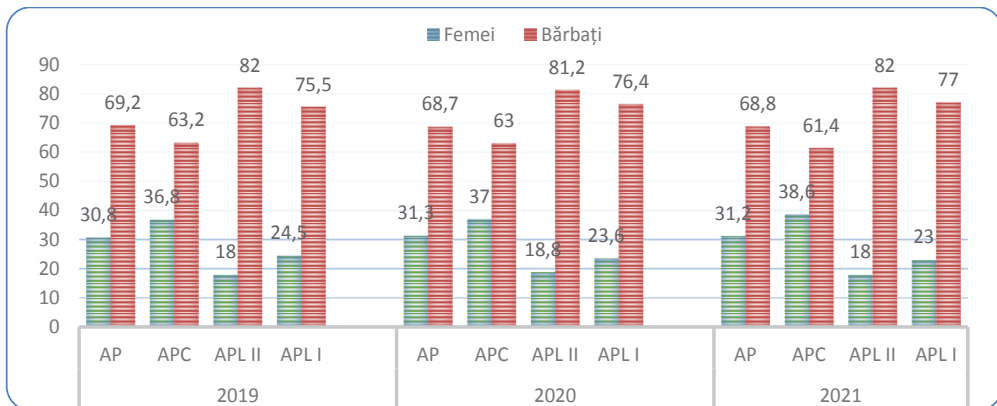

Figura 3. Ponderea femeilor în funcțiile de demnitate publică

Sursa: elaborat de autor în conformitate cu Rapoartele Cancelariei de stat pentru anii 2019-2021

Concluzionând, menționăm că în Republica Moldova, ca de altfel și în majoritatea țărilor lumii, femeile sunt subreprezentate în organele de conducere. Percepțiile și stereotipurile persistente în societate îngreunează procesul promovării femeilor.

Promovarea egalității de gen în funcțiile publice implică întreprinderea unor măsuri ce ar duce la diminuarea diferențelor de gen, cum ar fi:

- asigurarea ocupării tuturor categoriilor de vârstă a femeilor în funcțiile publice și combaterea tuturor formelor de discriminare;
- promovarea emancipării femeilor în viața politică;
- promovarea participării egale a femeilor și bărbaților la procesele decizionale la toate nivelurile și în toate sferile.

Referințe:

1. Baurcilulu A., Savca T., Egalitatea de gen. Note de curs pentru funcționarii publici și funcționarele publice. Chișinău, 2022. pp63-83.
2. Constituția Republicii Moldova (republicată). Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.78 art.140 din 29-03-2016 cu modificările ulterioare. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128016&lang=ro#, (accesat 10.12.2022).
3. Lege cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați, nr. 5 din 09.02.2006. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.47-50 din 24.03.2006 cu modificările ulterioare, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro#, (accesat 10.12.2022).
4. Legea nr.158 din 04.07.2008 privind funcția publică și statutul funcționarului public. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr.230-232 din 23-12-2008 cu modificările ulterioare. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=120077&lang=ro, (accesat 15.12.2022).
5. Lege cu privire la asigurarea egalității, nr. 121 din 25.05.2012. Monitorul Oficial al RM nr. 103 din 29.05.2012 cu modificările ulterioare, Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106454&lang=ro, (accesat 10.12.2022).

Recomandat

Tatiana ȘAPTEFRAȚI, dr., conf. univ.

MECANISME DE PARTICIPARE CETĂȚENEASCĂ ÎN PROCESUL DECIZIONAL LA NIVEL LOCAL

Tatiana GHERB

CZU: 352:342.57

tatianagherb831@gmail.com

This article is dedicated to examining the mechanisms of citizen participation in the decision-making process at the local level. Decision-making transparency within public administrations is an essential component in carrying out tasks or administrative action. One of the most important requirements for achieving this goal consists in improving communication between state institutions and citizens, improving communication and relations between authorities and the community, as well as the involvement and consultation of citizens and civil society in the decision-making process.

Cetățenii joacă un rol-cheie în identificarea și propunerea de soluții pentru rezolvarea problemelor la nivelul comunității. Participarea continuă a acestora în procesul decizional înseamnă soluții pentru o dezvoltare sustenabilă și îmbunătățirea calității serviciilor publice.

Participarea cetățenească și transparența decizională sunt interconectate producând efecte și avantaje pe ambele părți. Autoritatea publică își legitimează astfel activitatea, deciziile și acțiunile, iar cetățenii contribuie la fortificarea comunității prin intermediul feedback-ului și al recomandărilor transmise autorităților.

Cetățenii sunt incluși în procesele de decizie, printr-o varietate de instrumente, de exemplu, participarea la grupuri de lucru, consultări publice, bugetare participativă și altele, iar astfel se sporește responsabilitatea și capacitatea acestora de a influența politica la nivel local [1].

Relația dintre administrațiile publice locale și cetățeni este în mare parte reglementată de *Legea privind administrația publică locală* [2] și *Legea privind transparența procesului decizional* [3], deși multe instrumente se regăsesc în *Legea privind accesul la informație* [4].

Articolul 3 al *Legii privind administrația publică locală* prevede consultarea cetățenilor în privința problemelor locale de interes deosebit ce este unul din principiile de bază ale administrației publice locale. Articolul 8 al *Legii* detaliază modalitățile de consultare, care pot fi sub formă de consultări, audieri publice și convorbiri. Articolul 17 despre transparența ședințelor prevede că ședințele sunt publice și orice persoană poate participa la ele. Totodată, cetățenii pot avea acces la informațiile privind bugetul localității și modul de utilizare a resurselor bugetare, la proiectele de decizii și la ordinea de zi a ședințelor consiliului local și ale primăriei [2].

Participarea cetățenească este procesul prin care preocupările, nevoile și valorile cetățenilor sunt încorporate procesului de luare a deciziilor în cadrul administrației pu-

blice locale [5]. Participarea cetățenească reprezintă combinația următoarelor elemente - informație, comunicare și implicare în relația care se stabilește între administrație și cetățeni, iar activitățile administrației sunt dezvoltate și susținute în așa fel încât să corespundă cât mai mult posibil nevoilor și dorințelor cetățenilor.

Mecanismele de asigurare a participării cetățenești în procesul decizional la nivel local se realizează prin publicarea anticipată a proiectelor de decizie. Publicarea actelor normative înainte ca acestea să fie adoptate permite accesul publicului la dezbaterile ce vor avea loc în scopul adoptării respectivelor documente. Publicarea se poate realiza atât la sediul, cât și pe site-ul instituției implicate în decizia publică, iar cetățenii cointeresați trebuie să poată găsi cu destulă ușurință aceste documente având în același timp asigurate căi eficiente de comunicare a opiniei despre oportunitatea și conținutul acestora.

Comunicarea eficientă contribuie atât la gradul de transparență a administrației publice locale față de cetățeni, cât și implicarea acestora în procesul decizional. Prin care modalități se pot informa cetățenii?

- pagina web oficială a autorității;
- panoul informativ al autorității publice locale;
- transmiterea - vizionarea ședințelor consiliului local pe internet (live sau înregistrările video);
- comunicarea directă cu consilierii raionali/locali;
- participarea la ședințele consiliului raional/local, care sunt publice și poate oricine participa;
- participarea la discuții publice, recomandări de politici, dezbateri publice;
- utilizarea centrelor de informare pentru cetățeni;
- solicitarea și transmiterea directă de informații de la și către administrația publică locală (petiții).

Comunicarea dintre administrația publică locală și cetățeni și participarea cetățenilor la procesul decizional se realizează pe următoarele niveluri:

- **Informare:** panouri informative, pagină web, rețele de socializare, materiale tipărite (pliante, broșuri), scrisori informative. La toate etapele procesului de luare a deciziilor, toate informațiile pertinente trebuie prezentate într-un limbaj clar și ușor de înțeles și într-un format adecvat și accesibil, fără anumite obstacole administrative nejustificate și, în principiu, gratuit, în conformitate cu principiile datelor deschise. Acest nivel presupune eforturi atât din partea cetățenilor, cât și din partea administrației locale și se poate realiza prin diverse modalități, așa cum am văzut în capitolele precedente.
- **Consultare:** permite autorităților publice să colecteze opiniile, ideile, sugestiile persoanelor, ONG-urilor și societății civile în general, cu privire la o anumită politică sau un subiect în cadrul unei proceduri oficiale.
- **Dialog:** grupuri, consilii consultative (tineri, femei, agricultori). Dialogul este un proces structurat, de lungă durată și bazat pe rezultate, întemeiat pe interesul reciproc în schimbul de opinii între autoritățile publice, persoane, ONG-uri și societatea civilă în general.

- **Parteneriat:** rapoarte alternative elaborate de ONG, comisii pentru implementare a SDSE, panel mediator.

Participarea cetățenilor în luarea deciziilor și acțiunile de dezvoltare comunitară întreprinse de administrația publică locală poate lua o formă extrem de variată, determinată de prevederile legale, practicile și instrumentele instituite de administrația publică locală, gradul de activism civic manifestat de cetățeni, grupuri de inițiativă și ONG-uri.

Cadrul internațional și european pentru participarea publicului la procesul de luare a deciziilor continuă să evolueze. Numai în ultimii doi ani au fost adoptate mai multe rezoluții ale Consiliului ONU pentru Drepturile Omului cu scopul consolidării garanțiilor de participare la viața politică. Standardele internaționale și europene pentru participarea civilă în procesele decizionale au evoluat considerabil, având drept scop consolidarea garanțiilor de participare.

Este important de înțeles că, indiferent de implicarea sau neimplicarea cetățenilor, autoritățile publice locale își vor exercita atribuțiile și funcțiile legale. Totuși, calitatea procesului de guvernare și calitatea serviciilor publice prestate depind direct de gradul de participare a cetățenilor. Astfel, participarea activă permite implicarea cetățenilor în calitate de parteneri în luarea și implementarea deciziilor de politică publică; dezbaterea și soluționarea problemelor în comun de către administrație și public; dialogul fundamentat pe relații de colaborare între administrație și public, iar opțiunile identificate sunt realizate cu participare directă.

Referințe:

1. Codul de bune practici pentru participarea civilă la procesul de luare a deciziilor. Consiliul European. 2009. [Accesat 12.01.2023]. Disponibil: <https://cdn.vedemjust.educatiejuridica.ro/cdn-vedemjust/2020/01/Consiliul-Europei-Cod-de-Bune-Practici-Participare-in-Luarea-Deciziilor.pdf>
2. Legea nr.436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.32-35 din 09.03.2007.
3. Legea nr.239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 215-217 din 05.12.2008.
4. Legea nr.982 din 11.05.2000 privind accesul la informație. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.88-90 din 28.07.2000.
5. Ghid Practic. Republica Moldova. Guvernarea deschisă la nivel local și etica publică. [Accesat 18.01.2023]. Disponibil: https://www.lhr.md/wp-content/uploads/2020/02/GHID_PRACTIC_acces_informatii.pdf

Recomandat

Angela POPOVICI, dr., conf. univ.

ORGANIZAREA ȘI GESTIONAREA SERVICIILOR PUBLICE DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Andrei ȘAPTEFRĂȚ

CZU: [351.778.3 + 351.777.612]:005(478)

saptefratandrei@gmail.com

The purpose of research is to study water-supply and sanitation services organization and management, to address existing organization problems and to submit management improvement solutions for such services in the Republic of Moldova. Within a state, the basic task of organizing and managing the public service of water supply and sanitation lies with the local public administration.

Problematika organizării și gestionării serviciilor publice de alimentare cu apă și de canalizare în Republica Moldova, este una deosebit de actuală și importantă, de care depinde sănătatea, securitatea și bunăstarea națiunii. Din acest motiv, autoritățile administrației publice trebuie să atragă o atenție sporită acestui serviciu public local.

Astfel, rolul autorităților publice este de a furniza cetățenilor acele servicii care vor satisface interesele generale, respectând astfel principiile echității, eficienței, cantității și calității. În prezent, cetățenii se confruntă cu problemele privind calitatea și accesibilitatea serviciilor publice locale. Deci, acestor servicii trebuie de acordat o atenție sporită, ceea ce prezintă un interes teoretic și practic deosebit. În scopul îmbunătățirii calității serviciilor de alimentare cu apă și canalizare, la etapa actuală poate fi benefică o organizare și gestionare eficientă. Astfel, implementarea unei organizări eficiente a serviciului public va permite de a spori calitatea prestării serviciilor de alimentare cu apă și canalizare, în baza optimizării raportului calitate/preț, îmbunătățind continuu calitatea apei potabile și satisfăcând astfel cerințele populației.

Dat fiind faptul că de serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare depinde sănătatea publică a națiunii, toate statele atrag o atenție deosebită legiferării adecvate a acestui serviciu. În acest sens, în Republica Moldova există chiar Legea specială 303/2013 care reglementează principiile generale de organizare și gestionare a acestui serviciu, precum și responsabilitățile autorităților administrației publice de diferit nivel în gestionarea lui [1, art. 8].

Totodată, legislația Republicii Moldova nu cuprinde toate soluțiile pentru a îmbunătăți serviciul public de alimentare cu apă și canalizare, din acest motiv Legea specială 303/2013 a fost supusă unor modificări cu scopul eliminării unor contradicții cu alte normative în vigoare, reglementării unor aspecte legate de procedura delegării gestiunii, precum și a modalității de finanțare a serviciului public de alimentare cu apă și de canalizare. Totodată, dat fiind faptul că Legea respectivă nu este una atotcuprin-

zătoare, prevederi referitoare la acest serviciu se regăsesc și în alte acte normative, de exemplu în Legea 1402/2002 a serviciilor publice de gospodărie comunală [2].

Organizarea este o componentă de bază a politicii de dezvoltare a serviciilor de alimentare cu apă și canalizare, care ține de competența exclusivă a autorităților administrației publice locale. La fel de importantă este și gestionarea serviciului, care are drept scop sporirea performanțelor manageriale ale operatorilor de servicii. Conform legislației în vigoare, serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare poate fi gestionat sub două forme – direct și delegat. Gestionarea directă este prezentă atunci când autoritățile locale își asumă toate sarcinile și responsabilitățile privind organizarea, conducerea, administrarea și gestionarea serviciilor publice locale [4, p. 34].

Gestiunea delegată apare atunci când în proces se implică operatori economici sub diverse forme juridice.

O țară din Uniunea Europeană, care ar putea fi un model pentru Republica Moldova este România, care în ultimii 15 ani a modernizat complet sectorul și multe stații de epurare au fost construite cu tehnologie germană, austriacă, franceză, spaniolă etc. Menționăm că majoritatea statelor europene utilizează gestiunea directă sau cea delegată în gestiunea acestor servicii, precum și unele combinații între ele (management public direct, management public delegat și management privat delegat). De asemenea, benefică este și practica europeană de a obliga operatorii de servicii să compenseze utilizatorii în cazul în care nu sunt satisfăcute cerințele de bază pentru servicii. Interes prezintă și practica României, unde sunt companii care au licență și oferă serviciului utilizând echipament modern. În așa mod, specialiștii din Republica Moldova, care se ocupă cu furnizarea serviciului de apă și canalizare pot să se instruiască, de asemenea pot fi create parteneriate ce ar facilita mult unele operațiuni. Experiența românească ar putea ajuta Republica Moldova să analizeze și problemele cu care s-au confruntat pe parcursul modernizării serviciilor publice de alimentare de apă și canalizare.

Politica Uniunii Europene are drept scop de a îmbunătăți calitatea vieții populației și accesul cetățenilor Uniunii Europene la apa potabilă prin planificarea măsurilor necesare de management. De asemenea în spațiul comunitar se implementează politici de protecție a mediului înconjurător având drept scop crearea unui sistem eficient de atingere a indicatorilor țintă privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale. Aceste prevederi și practici europene capătă astfel o importanță sporită și pentru statul nostru. Dat fiind faptul că Republica Moldova a primit anul trecut statutul de stat-candidat, este necesar ca directivele europene în domeniu să fie transpuse în legislația națională.

Republica Moldova va avea nevoie de o perioadă îndelungată pentru a implementa prevederile selectate ale directivelor europene. Un punct important sunt investițiile financiare din partea țărilor europene, care stau la baza dezvoltării serviciului public de apă și canalizare. De asemenea, e necesar de a se investi în sisteme inovative de tratare și epurare a apelor. Un alt punct slab este și faptul că sistemele de alimentare cu apă din Republica Moldova nu sunt deloc eficiente din punct de vedere energetic,

cea ce duce la cheltuieli colosale de energie. Din acest motiv pentru statul nostru prezintă interes și practicile europene de eficientizare a sistemelor de alimentare cu apă. Modificările menționate mai sus vor îmbunătăți considerabil serviciul de alimentare cu apă și canalizare în țară, oferind suport pentru implementarea continuă a unor modernizări ulterioare.

Întreprinderea S.A. „Apă-Canal Chișinău”, aflată în subordinea Consiliului Municipal Chișinău, este una dintre cele mai importante companii de furnizare de apă și prestator de servicii de evacuare a apelor uzate atât pentru capitală, cât și pentru 35 de localități, ea asigurând cu servicii de aprovizionare cu apă și canalizare circa 97 de mii de consumatori [3].

Deși se confruntă cu numeroase probleme, de ex., uzura sistemelor existente de alimentare cu apă, probleme financiare (datoriile neachitate etc.), furnizorul funcționează oricum în regim de continuitate și accesibilitate din punct de vedere a costurilor pentru utilizatori. Actualmente, una dintre misiunile principale ale furnizorului de apă este implementarea și certificarea managementului calității serviciilor prestate.

Autoritățile municipale trebuie să fie totodată mereu în căutarea unor soluții de management inovativ pentru serviciile de alimentare cu apă și de canalizare prestate. Soluțiile propuse (tehnologii drive-by, contoare inteligente, energie regenerabilă, etc.) vor avea un impact semnificativ pentru consumatorul final. Va fi redus timpul de prestare a serviciilor/executare a lucrărilor, excluse erorile umane, diminuate cheltuielile de exploatare și tarifele pentru serviciile vitale de utilizare publică. Se propune, în acest sens, inițierea unor proiecte investiționale de valoare mare în infrastructura destinată prestării serviciului de alimentare cu apă și canalizare, prin care se va asigura eficientizarea utilizării sustenabile a resurselor și deșeurilor în scopul protecției mediului înconjurător și dezvoltării unui Oraș Verde și Inteligent. Alimentarea cu apă și canalizarea este o platformă investițională deosebită, iar faptul că este în permanență în vizorul comunității, implică coparticiparea autorităților publice și oferă predictibilitate viitoarelor parteneriate. Noile generații de operatori, dar și noile tehnologii asigură accesul la un serviciu de calitate și de durată, iar autoritățile administrației publice trebuie să țină mereu pasul cu aceste tendințe.

Referințe:

1. Legea Republicii Moldova privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare nr.303 din 13.12.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.03.2014, nr.60-65
2. Legea Republicii Moldova a serviciilor publice de gospodărie comunală, nr.1402-XV din 24.10.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.02.2003, nr.14-17/49
3. Site-ul oficial al S.A. „Apă-Canal Chișinău”, <https://adonius.acc.md/>, <https://acc.md> (accesat 24.10.2022)
4. Tincu V. Managementul serviciilor publice locale. Chișinău: Print-Caro, 2021. 100 p.

Recomandat
Violeta TINCU, dr., lector univ.

FORME ȘI METODE MODERNE DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ

Maria URSU

CZU: 35.088.6

This article examines modern forms and methods of professional development of civil servants. Creating a framework conducive to the professional development of civil servants, ensuring collaboration opportunities can generate increased individual and group motivation as well as productivity-generating cohesion in the public sector. In this way, the conditions are created for increasing the degree of proactivity of public officials, the quality of governance and the quality of public services delivered to citizens.

Organizarea perfecționării personalului din administrația publică urmărește scopul formării unui mecanism efectiv de instruire a cadrelor bazat pe un sistem eficient de sporire a nivelului de calificare a personalului din autoritățile administrației publice [1, p.185].

Reformele din ultimii ani au accentuat necesitatea creșterii performanței organizaționale și individuale, în directă corelație cu schimbarea percepției asupra a ceea ce constituie calitatea în serviciul public (de la accentul pe eficiență, legalitate și respectarea procedurilor, la atenția acordată receptivității la nevoile cetățenilor și eficacității furnizării serviciilor), cu percepția publică negativă a administrației publice (sectorul public fiind considerat mai puțin performant decât cel privat, iar funcționarii publici mai puțin instruiți, motivați și controlați, dar mai protejați și bucurându-se de mai multe privilegii) și cu presiunile vizând reducerea costurilor [2, p.83].

Noile provocări aduse de globalizare, schimbările economice și tehnologice, necesită îmbunătățirea continuă a calificărilor și dezvoltarea competențelor personalului – proces benefic atât pentru performanța și reziliența instituțiilor publice, cât și pentru angajații în cauză, ca parte a învățării pe tot parcursul vieții, cu implicații vizând integrarea lor în organizație și eventuala reinsertie pe piața muncii [2, p.85].

Metodele de identificare a necesităților de dezvoltare profesională pot fi diferite, dar toate au la bază compararea nivelului necesar de competență profesională (cunoștințe, abilități, atitudini, comportamente) cu cel manifestat în procesul activității de către funcționari, subdiviziunea structurală sau întreaga autoritate publică. Anume, diferența dintre acești indicatori va determina necesitățile de perfecționare a funcționarului care deține o funcție publică concretă.

Primul pas în procesul dezvoltării profesionale a funcționarilor publici o reprezintă identificarea necesităților de instruire. În funcție de nivelul de referință distingem necesități de dezvoltare profesională: individuale - a fiecărui funcționar public în par-

te; de grup - a fiecărei subdiviziuni structurale; organizaționale - a întregii autorități publice.

Metodele de identificare a necesităților de dezvoltare profesională pot fi diferite, dar toate au la bază compararea nivelului necesar de competență profesională (cunoștințe, abilități, atitudini, comportamente) cu cel manifestat în procesul activității de către funcționari, subdiviziunea structurală sau întreaga autoritate publică. Anume, diferența dintre acești indicatori va determina necesitățile de perfecționare a funcționarului care deține o funcție publică concretă.

Practica ne demonstrează că între ceea ce trebuie să cunoască un funcționar public, în conformitate cu caracteristicile de calificare a funcției publice ce o deține, și ceea ce în realitate acesta cunoaște, întotdeauna vor exista diferențe, dat fiind faptul că realitatea socială, economică, administrativă, politică etc. permanent înaintează față de funcționarii publici noi exigențe, la care aceștia trebuie să se adapteze în permanență, respectiv procesul de dezvoltare profesională a funcționarilor publici este un proces continuu. În acest sens, studierea necesităților reprezintă o analiză a problemelor actuale și a celor viitoare care înaintează la ordinea de zi necesitatea dezvoltării profesionale [3, p.130].

În serviciul public din Republica Moldova, dezvoltarea profesională continuă a funcționarilor publici se realizează prin instruire internă; instruire externă; autoinstruire. Instruirea la locul de muncă în cadrul autorității publice poate fi realizată prin diferite metode/tehnici: - instructajul; - coaching-ul; - mentoring-ul; - rotația posturilor (rotația pe posturi); - învățarea din cele mai bune practici [4, p.460].

Instructajul este o tehnică de instruire prin care unei persoane sau unui colectiv de persoane i se stabilește sarcina și se dau îndrumări, instrucțiuni, lămuriri, sfaturi în vederea modului de realizare a acesteia. De obicei, instructajul ia forma de susținere a colaboratorului prin consultare, informare și ajutor metodologic [4, p.459].

Coaching-ul este o activitate prin care managerii lucrează cu subordonații la dezvoltarea aptitudinilor lor, împărtășesc cunoștințe de specialitate și induc valori și tipuri de comportamente care îi ajută pe angajați să atingă scopurile organizaționale și îi pregătesc pentru sarcini mai provocatoare.

Mentoring-ul este, la fel ca și coaching-ul, o metodă de instruire și dezvoltare a personalului prin tutelare (supraveghere și susținere, ocrotire, patronare). Mentorul acționează ca și un ghid de încredere, oferindu-și consultația când îi este solicitată și deschizând uși pentru oportunitățile de instruire/formare când este posibil.

Rotația posturilor (rotația pe posturi) este o metodă de instruire care constă în dobândirea unor cunoștințe și aptitudini suplimentare prin trecerea unei persoane, pe rând, de la un post la altul, din aceeași subdiviziune structurală sau din subdiviziuni structurale diferite. În cazurile în care angajații își schimbă în mod frecvent slujbele, programele de experiență, planificare permit acestora să capete o înțelegere globală a organizației. Transferurile sunt orizontale și sunt, de obicei, destinate să familiarizeze salariații cu un anumit tip de muncă, mai degrabă decât să devină expert într-un anumit domeniu [4, p.460].

Învățarea din cele mai bune practici este o metodă de instruire la locul de muncă care constă în examinarea și preluarea celei mai bune experiențe prin realizarea unor vizite speciale de studiu. Învățarea din cele mai bune practici presupune învățare de la egali, dar care prin experiența pe care o au pot servi reper/model în domeniu.

Totodată digitalizarea și utilizarea pe scară largă a internetului au făcut posibile modificarea procesului de formare tradițional și trecerea la blended-learning (mixarea metodelor tradiționale cu cele online) și la e-learning (procesul educațional în care se utilizează mijloace de tehnologie a informației și comunicării). Pandemia Covid-19 a grăbit și a simplificat oarecum lucrurile în privința formării profesionale, pentru că a mutat cursurile în online. Dincolo de faptul că procesul de învățare se desfășoară în condiții de siguranță necesare în acea perioadă atipică, formarea profesională online are și câteva avantaje indiscutabile: flexibilitatea - cursurile de formare pot fi accesate oricând și de oriunde, mobilitatea - logarea se poate face de pe tabletă, computer sau telefon mobil, costurile reduse - dispar cheltuielile organizatorului cu sălile de clasă și materialele printate, iar cursanții sunt doar la un clic distanță, economisind timpul de deplasare și banii de transport sau de cazare.

În concluzie, dezvoltarea profesională a funcționarilor publici a devenit o cerință inevitabilă a perioadei în care trăim. Dacă în trecut funcționarii publici reușeau pe baza cunoștințelor acumulate să exercite funcția perioade îndelungate, astăzi cunoștințele se perimează foarte rapid, ceea ce face imperativă dezvoltarea profesională, deoarece sporirea nivelului de profesionalism a funcționarilor publici are ca scop sporirea calității guvernării în ansamblu și a calității serviciilor publice care sunt prestate cetățenilor.

Referințe:

1. ȚEPORDEI, A. Interdependența dintre organizarea, evaluarea și eficiența procesului de perfecționare a personalului din administrația publică. În: *Administrarea publică*. 2004, nr. 1-2, pp. 185-197.
2. VITRIUC, P., NICULESCU, L. Profesionalizarea administrației publice prin introducerea cadrelor de competențe generale și specifice pentru funcția publică din România. În: *Administrarea publică*. 2020, nr. 3, pp. 83-93.
3. VINTILĂ, V. Procesul de pregătire a funcționarilor publici din Republica Moldova: principii, organizare și organisme implicate. În: *Administrarea publică*. 2019, nr. 4, pp. 128-134.
4. MOSCALU, I. Metode și tehnici de dezvoltare profesională a personalului din administrația publică, Materiale ale Conferinței internaționale științifico-practice, În: *Teoria și practica administrării publice: materialele conferinței științifico-practice internaționale*, 23 mai 2014. Chișinău: AAP, 2014, pp. 459-462.

Recomandat

Angela POPOVICI, dr., conf. univ.

ABORDĂRI INOVATOARE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ÎN GESTIONAREA SERVICIILOR PUBLICE

Tatiana GORCEAC

CZU: 352:338.465(100+478)

tasea1@yandex.com

The purpose of research is studying innovative approaches in the management of public services, both through the lens of international and national experiences for improving the quality of life of citizens through the provision of sustainable public services.

Autoritățile administrației publice, ca elemente organizaționale ale unui stat, au fost concepute pentru a satisface nevoile societății într-un mod eficient, accesibil și echitabil pentru toți cetățenii săi. Serviciile publice reprezintă acele servicii, pe care statul are responsabilitatea de a le furniza întru executarea obiectivelor publice trasate, contribuind astfel la dezvoltarea comunității în ansamblu. În prezent, există o necesitate tot mai stringentă de a îmbunătăți modul în care serviciile publice sunt furnizate, pentru a răspunde cât mai prompt la schimbările sociale, provocările economice și dezvoltarea acerbă a tehnologiei ale sec.XXI.

În contextul tendinței de liberalizare a pieței se atestă și o creștere a competitivității prin intrarea pe piață a furnizorilor de servicii din sectorul privat, tot mai multe servicii ajungând în gestiunea sectorului privat în rezultatul concesiunii sau al parteneriatului public-privat, fapt ce determină rolul incontestabil a administrației publice în organizarea, administrarea și monitorizarea calității serviciilor publice și identificarea echilibrului între oportunitatea de a îmbunătăți serviciile publice și necesitatea de asigurare a accesului liber la serviciile publice pentru fiecare cetățean în parte. Din aceste considerente autoritățile publice trebuie să fie deschise și, prin instrumentele de reglementare, să încurajeze inovațiile pentru a asigura oferirea continuă a serviciilor publice de calitate și a răspunde cerințelor crescătoare ale cetățenilor. E vremea ca statul să conștientizeze că metodele tradiționale de administrare nu mai sunt funcționale și a venit demult timpul ca ele să devină inventive și creative [1, p.72].

Luând în considerare că problema inovațiilor în gestiunea serviciilor publice este studiată relativ insuficient, cercetările aprofundate în acest domeniu ar putea oferi soluții pentru îmbunătățirea serviciilor publice din Moldova, iar studiile de caz ale serviciilor inovatoare din alte țări pot contribui esențial la identificarea de noi tehnologii oportune de implementare în gestiunea serviciilor publice în Moldova, care vor contribui la satisfacția așteptărilor cetățenilor, reducerea birocrăției și corupția.

Reieșind din cele expuse, trebuie studiate abordările inovatoare și practicile de implementare a modelelor modernizate de furnizare a serviciilor publice în unele țări mem-

bre ale UE, prin prisma aplicabilității acestora în sistemul administrativ de organizare a serviciilor publice în Republica Moldova, cât și a rezultatelor atinse la nivel național.

Studiul practic este dedicat în concret activităților desfășurate de operatorul național de servicii poștale [2], modalitățile de reglementare și organizare a acestor servicii publice, precum și baza normativă care asigură prestarea unui serviciu poștal de nivel internațional pe întreg teritoriul al Republicii Moldova. În acest context, au fost analizate atât realizările efectuate de Întreprinderea de Stat (Î.S.) „Poșta Moldovei” de la fondarea acesteia până în prezent, precum și problemele cu care se confruntă în procesul de administrare și organizare a serviciilor poștale [2].

În rezultatul cercetării abordărilor inovatoare naționale și internaționale în gestionarea serviciilor publice pot fi formulate următoarele concluzii:

1. Transpunerea cerințelor trasate de organismele europene în legislația națională a creat premise fundamentale pentru buna organizare și prestare a serviciilor publice la nivelul standardelor internaționale, însă coroborarea actelor normative secundare la modificările conceptuale s-a realizat punctual, nefiind asigurată trăsabilitatea strategică a politicilor de dezvoltare a serviciilor publice și cooperarea între acestea. Totodată, lipsa de interoperabilitate între sistemele informaționale, încorporate în diverse domenii de prestare a serviciilor publice, duce la scăderea nivelului calității serviciilor furnizate, fiind constatată o creștere a timpului necesar pentru colectarea și procesarea datelor, precum și costuri suplimentare suportate în acest context.
2. În ceea ce privește reglementarea sectorului poștal în Republica Moldova, concluzionăm că, pe parcursul anilor, Guvernul a întreprins un set de măsuri în vedea asigurării unui nivel concurențial al prestării serviciului poștal la standardele europene, însă dezvoltarea instabilă atât a economiei naționale, cât și a Î.S. „Poșta Moldovei” nu oferă oportunități financiare sustenabile operatorului național de a fi flexibil în extinderea ariei de afaceri și a răspunde prompt așteptărilor clienților.

Totodată, obligativitatea Î.S. „Poșta Moldovei” de asigurare a întregului teritoriu al țării cu servicii poștale universale, în pofida pierderilor suportate din acest gen de activitate, determină insuficiența de mijloace financiare disponibile pentru modernizarea continuă a serviciilor poștale, ceea ce impune necesitatea implementării unor inovații în domeniu.

Pornind de la concluziile obținute în rezultatul cercetării, sunt înaintate următoarele recomandări în vederea îmbunătățirii vieții cetățenilor prin furnizare de servicii publice continue, calitative și durabile:

1. Luând în considerare țintele milenare, naționalizate în Agenda 2030, care au ca scop nu doar avansarea dezvoltării durabile, dar și a faptului că nimeni nu este lăsat în urmă (no one left behind), astfel încât fiecare cetățean să beneficieze în egală măsură de dezvoltarea socio - economică a țării, este necesară definirea unei strategii de dezvoltare a serviciilor publice pentru a asigura o gestionare eficientă și eficace a acestora, în care un loc de frunte principal să fie dedicat implementării abordărilor inovatoare.

2. Una din principalele inovații pe care le promovăm este asigurarea interoperabilității datelor din serviciile publice, care este esențială pentru a îmbunătăți eficiența și eficacitatea acestora și pentru a oferi cetățenilor o experiență mai bună în utilizarea lor. Utilizarea tehnologiilor interoperabile, al unui hub de date sau al unei platforme de schimb de date sau împărțirea aplicațiilor în componente mai mici și independente, care pot comunica mai ușor între ele, pot facilita transferul de informații între sisteme, poate ajuta la asigurarea compatibilității și interoperabilității între sisteme.
3. Pentru consolidarea procesului de inovare a serviciilor poștale în Republica Moldova este important să existe un mediu regulamentar favorabil. Guvernul ar trebui să ofere sprijin și stimulente pentru investițiile în tehnologie și să creeze un cadru legal clar pentru dezvoltarea de noi servicii și produse.
4. Î.S. „Poșta Moldovei”, în calitate de operator național de asigurare a populației cu servicii poștale universale este recomandabil să recurgă la următoarele acțiuni de fortificare a administrării organizaționale și viabilității financiare, și anume să dezvolte noi servicii și produse pentru a răspunde nevoilor actuale și viitoare ale clienților. Printre acestea propunem:
 - implementarea sistemului de plăți electronice prin intermediul instrumentelor de plată electronice, prin care se pot retrage sume în numerar, efectua plăți pentru achiziționarea de bunuri sau servicii, plata obligațiilor către autoritățile administrației publice și transferuri de fonduri între conturi;
 - oferirea posibilității de a emite carduri de plată pentru cetățeni, pe care vor putea primi remitențe, efectua decontări interbancare, încasări, plăți pentru serviciile comunale și achitări pentru utilizarea platformelor e-commerce;
 - obținerea statutului de prestatori de servicii de certificare, acreditați în domeniu, în corespundere cu Legea nr. 91/2014 privind semnătura electronică și documentul electronic [3], la rând cu I.P. „Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică”, I.P. „Centrul de Tehnologii Informaționale în Finanțe”, Orange Moldova S.A., Moldcell S.A., I.P. Agenția Servicii Publice, pentru a oferi servicii de emiteră a semnăturilor electronice;
 - pentru a rămâne competitive și a oferi servicii de calitate, Î.S. „Poșta Moldovei” trebuie să își îmbunătățească eficiența operațională prin simplificarea proceselor, reducerea timpului de livrare și îmbunătățirea urmăririi coletelor. De asemenea, trebuie să se asigure o bună gestionare a stocurilor și o planificare a rutelor de livrare, astfel încât să se optimizeze costurile și timpul de livrare;
 - este necesară înființarea un departament specializat, care va fi însărcinat cu analiza problemelor existente și cu propunerea de soluții noi și creative. Inovația trebuie să fie o valoare fundamentală, susținută prin promovarea culturii inovației prin participarea la training-uri sau conferințe, formarea continuă a personalului pentru a îmbunătăți competențele și abilitățile acestora.

Astfel, consolidarea procesului de inovare a serviciilor poștale în Republica Moldova necesită o abordare integrată și colaborarea dintre diferite părți interesate, inclusiv Guvernul, companiile poștale și clienții.

Referințe:

1. Tincu V. Abordări inovatoare în gestiunea serviciilor publice. În: Teoria și practica administrării publice. Materialele Conferinței internaționale științifico-practice. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2018, p.71-75.
2. Pagina oficială a Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”, www.posta.md, (Accesat: 17.05.2023)
3. Legea nr. 91 din 27.06.2014 privind semnătura electronică și documentul electronic. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.174-177 din 04.07.2014.

Recomandat
Violeta TINCU, dr.

ATRIBUȚIILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN ELABORAREA ȘI IMPLEMENTAREA POLITICILOR DE MEDIU

Ermaghen DAMAȘCAN

CZU: 351:502.131.1(478)

ermaghendamascan@outlook.com

A functional system of compliance with environmental legislation generates a multitude of official and economic benefits. Such a system protects public health and the environment, while also assisting producers in implementing environmental policies at lower costs. However, the field of environmental policies does not include an assessment of the country's level of implementation of the recommendations from previous OECD reports on ensuring compliance with environmental legislation.

Bazele politicii de mediu sunt cuprinse în Legea nr.1515-XII din 16.05.93 privind protecția mediului înconjurător. Această lege se referă expres la securitatea de mediu și ecologică a populației, folosirea și exploatarea rațională a resurselor naturale, inclusiv conservarea și protecția mediului. Actualmente cadrul juridic al protecției mediului este alcătuit din circa 35 legi și peste 50 de hotărâri de guvern, norme, regulamente etc. Printre acestea pot fi enumerate Legea nr.851-XIII din 29 mai 1996 privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător, Legea nr.1102-XIII din 6 februarie 1997 cu privire la resursele naturale, Legea nr.787-XIII din 26 martie 1996 cu privire la resursele materiale secundare și modificările ulterioare, Legea nr.1540-XIII din 25.02.1998 privind plata pentru poluarea mediului.

Implementarea Strategiei până în anul 2023 ține de angajamentele asumate de Republica Moldova în capitolul „Mediul” al Acordului de asociere cu Uniunea Europeană, care urmează a fi implementate în primii 10 ani de la semnarea acestuia. Măsurile de implementare a prezentei Strategii se clasifică în trei etape [1]:

- Etapa I s-a referit la perioada anilor 2014-2016, când au fost puse în aplicare mecanismele și structurile instituționale pentru managementul îmbunătățit al mediului în Republica Moldova și a fost aprobat cadrul politic și legislativ nou, racordat la prevederile Directivelor UE în domeniu;
- Etapa a II-a a cuprins perioada anilor 2017-2020, când a fost inițiată construcția și dezvoltarea infrastructurii necesare pentru îmbunătățirea calității serviciilor și a standardelor de viață (infrastructura de aprovizionare cu apă și canalizare, de gestionare integrată a deșeurilor, colectare separată, reciclare, distrugere și eliminare), astfel încât calitatea serviciilor de mediu să încurajeze atragerea de investiții din străinătate;
- Etapa a III-a se referă la perioada de după anul 2020 până în prezent, când rezultatele implementării prezentei Strategii vor deveni evidente într-un mediu

îmbunătățit, ceea ce va determina o reducere semnificativă a problemelor de sănătate din cauza aspectelor de mediu.

Obiectivele de mediu trebuie sprijinite prin investiții adecvate. Costul de punere în aplicare a prezentei Strategii în perioada 2014-2023 se estimează la 9,1 miliarde lei, ceea ce constituie aproximativ 910 milioane lei pe an (aproximativ 1% din PIB-ul anual) [2]. Cea mai mare parte a alocărilor au fost prevăzute pentru perioada a doua și a treia de implementare a Strategiei, când vor fi necesare investiții considerabile în dezvoltarea infrastructurii de mediu. Astfel, protecția mediului înconjurător reprezintă o prioritate națională, care se referă la condițiile de viață și sănătatea populației, implementarea proiectelor economice și social-umane, inclusiv politicile de dezvoltare durabilă a țării. Legea nr. 1515-XII din 16.05.93 privind protecția mediului înconjurător reprezintă fundamentul juridic de bază pentru elaborarea actelor normative speciale și instrucțiunilor în probleme aparținând din domeniul mediului [3].

La momentul actual, cadrul de politici de mediu este în proces de dezvoltare și cuprinde câteva documente de politici sectoriale, care reflectă obiective și direcții de acțiune în diferite domenii, cum ar fi gestionarea deșeurilor și a substanțelor chimice, prevenirea poluării, conservarea biodiversității, alimentarea cu apă și canalizarea, deșertificarea, silvicultura ș.a. Însă o mare parte din aceste documente conțin concepții depășite, care trebuie actualizate, iar pentru unele componente și aspecte de mediu (protecția aerului atmosferic, solului, resurselor minerale utile) este necesară elaborarea documentelor de politici. În ansamblu, lipsa unei strategii-cadru de mediu a cauzat un deficit de planificare strategică în sectorul de mediu din Republica Moldova, lipsa unei viziuni generale la nivel de Guvern și fragmentarea sectorului.

Astfel, în anul 2013 a fost aprobată Strategia de gestionare a deșeurilor pentru anii 2013-2027 [25], care stabilește un set de obiective și măsuri privind colectarea, transportarea, tratarea, valorificarea și eliminarea deșeurilor în Republica Moldova. De asemenea, anumite prevederi și acțiuni de protecție a mediului au fost incluse într-o serie de documente de politici din alte sectoare (economic, agricultură, sănătate, securitate națională, dezvoltare regională, transport, demografic ș.a.), însă ponderea acestor acțiuni și gradul lor de implementare rămâne scăzut.

Ținând cont de faptul că APL sunt responsabile de asigurarea principalelor utilități și servicii pentru populație, inclusiv de alimentarea cu apă și asigurarea cu sisteme de canalizare, colectarea și diminuarea cantităților de deșeuri, salubritatea, întreținerea spațiilor verzi și amenajarea teritoriului, realizarea unei planificări locale în domeniul protecției mediului de către acestea este crucială. Însă aceasta este destul de dificil de realizat, deoarece, actualmente, măsurile de protecție a mediului la nivel local sunt coordonate, în mare parte, de către direcțiile agricultură din cadrul APL.

Din lipsă de specialiști în domeniu, de fonduri, dotare, aceste acțiuni se realizează sporadic și nu sunt coordonate cu documentele de politici la nivel național sau sectorial. De exemplu, în perioada anilor 1998-2001, în cadrul consiliilor județene de pe atunci activau secții cu genericul „Protecția mediului și utilizarea rațională a resurselor naturale”, cu 3-4 specialiști, care conclucrau cu structurile centrale și terito-

riale de mediu. Astfel, cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și al Băncii Mondiale, au fost elaborate planuri locale de acțiuni în domeniul mediului. Însă după reforma teritorial-administrativă din 2001, aceste secții au fost lichidate, iar planificarea locală de mediu a fost sistată. Acest lucru a influențat negativ procesul decizional al Fondului Ecologic Național, căci, lipsit de o viziune clară asupra problemelor și obiectivelor de mediu la nivel local, întâmpină dificultăți în procesul de planificare a cheltuielilor pentru finanțarea proiectelor de mediu la nivel local, după caz.

Conform misiunii sale, Ministerul Mediului [4] elaborează politici de mediu, dar totodată eliberează autorizații pentru unele genuri de activitate (de exemplu în domeniul gestionării deșeurilor, certificate CITES), precum și efectuează expertiza ecologică a proiectelor de acte normative. Pe de altă parte, în majoritatea agențiilor și serviciilor din subordinea ministerului sunt cumulate funcțiile de elaborare a politicilor și legislației de mediu, de implementare și de control. De exemplu, Inspectoratul pentru Protecția Mediului exercită atribuții de supraveghere și control asupra respectării legislației de mediu, dar eliberează și anumite autorizații, a căror respectare este, ulterior, supusă controlului, generând conflicte de interese și acțiuni coruptibile [5].

Protecția fondului forestier, a florei și faunei forestiere este una din componentele politicii de mediu promovate de Ministerul Agriculturii. Însă, la momentul actual, Agenția „Moldsilva” [6], care reprezintă altă categorie de autorități administrative, asigură funcții de elaborare a politicilor, implementare și control, ceea ce contravine Legii nr.98 din 4 mai 2012 privind administrația publică centrală de specialitate și Legii nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, care stipulează că doar o singură instituție (Inspectoratul pentru Protecția Mediului) poate exercita controlul asupra protecției fondului forestier și a celui cinegetic. Fără o repartizare clară a funcțiilor, competențelor și responsabilităților în domeniul protecției mediului, evitând ambiguitățile, dublările sau suprapunerile acestora, se riscă a avea o legislație fragmentară, iar în consecință, un management al riscurilor inefficient și costisitor.

Referințe:

1. Hotărârea Guvernului RM nr.301 din 24.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. În: Monitorul Oficial al RM nr.104-109 din 06.05.2014.
2. Legea nr. 1515-XII din 16.05.93 privind protecția mediului înconjurător. În: Monitorul Oficial al RM nr. 10 din 01.10.1993.
3. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, <https://www.mediu.gov.md/ro/content/rapoarte-1>
4. Inspectoratul pentru Protecția Mediului, <https://ipm.gov.md/ro/informatii-publice>
5. Agenția „Moldsilva”, <http://www.moldsilva.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=455&t=/Despre-Agentie/Planificare-strategica&>

Recomandat

Mariana IAȚCO, dr., conf. univ.

ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ: PROBLEME ȘI PROVOCĂRI

Aurelia CEAICOVSCHI

CZU: 353.07(478)

ceaicovschi.aurica@gmail.com

Regional development, in a broad sense, includes a wide spectrum of terms. Among the most frequent are: natural regions, natural landscape, ecosystem, climate, historical and cultural values, economic development, infrastructure development, industrial enterprises, quality services, happy people, and the list could go on and on, because regional development is more than land planning, as some specialists have defined it, regional development encompasses our lives and is the mirror of the reality we live in, a deformed mirror, maybe convex, maybe concave, it all depends on us who look and are responsible of the lens of this mirror.

Dezvoltarea regională, în sens larg, include un spectru larg de termeni. Printre cei mai frecvenți sunt: regiuni naturale, peisaj natural, ecosistem, climă, valori istorice și culturale, dezvoltare economică, dezvoltare a infrastructurii, întreprinderi industriale, servicii de calitate, oameni fericiți, iar lista ar putea continua la nesfârșit, deoarece dezvoltarea regională este mai mult decât o *amenajare a teritoriului*, așa cum unii specialiști au definit-o, dezvoltarea regională cuprinde viața noastră și este oglinda realității în care trăim, o oglindă diformă, poate convexă, poate concavă, totul depinde de noi cei care privim și suntem responsabili de lentila acestei oglinzi.

Fără îndoială, în situația în care necesitățile oamenilor sunt foarte mari în toată țara, iar diferențele de dezvoltare regională sunt esențiale în interiorul țării, între o regiune de alta, între rural și rural, între rural și urban, nu se poate discuta de o re poziționare a politicii de dezvoltare regională prin abandonarea totală a ideii reducerii acestor disparități. Este o mare nevoie de a favoriza accelerarea procesului de dezvoltare acolo unde se poate și există potențial, unde se cristalizează un parcurs de dezvoltare conștient, motivat și asumat. Indiferent de schimbările din sfera politicilor legislative și normative, de promovarea din ce în ce mai accentuată a autorităților publice locale și/sau regionale, Agenția de Dezvoltare Regională are rolul bine stabilit de a îmbunătăți viața oamenilor prin dezvoltarea regională durabilă și competitivă. În aceeași măsură, Republica Moldova are mare nevoie de dezvoltare, întrucât mulți oameni aleg să părăsească țara pentru un trai mai bun în străinătate. Deși se atestă o schimbare a paradigmei de dezvoltare, în creștere, este încă foarte departe de unele state puțin dezvoltate ale Uniunii Europene.

Inovația lucrării se caracterizează prin faptul că dezvoltarea regională nu este o preocupare a unei regiuni, ci a întregii țări, a tuturor locuitorilor Republicii Moldova, indiferent de mediul de reședință.

În virtutea atribuțiilor și competențelor, Regiunea de Dezvoltare Centru are un stimul real de a accelera și a valorifica potențialul pe care îl are cu adevărat, iar efortul consolidat de membrii și ex-membrii CRD constituie o bună practică de sporire a transparenței și libertății de exprimare pe dimensiunea dezvoltării regionale. Administrațiile raionale consideră că instituția centrală ar trebui să promoveze mai intens politicile și proiecte în domeniul protecției mediului, să comunice sistematic cu membrii ADR, cu membrii ADR din Moldova, cu instituțiile relevante de peste hotare, să atragă mai multe fonduri pentru FNDR, să activeze implementarea proiectelor regionale și mediatizarea lor. În vederea dezvoltării armonioase și sustenabile a regiunii, ADR colaborează cu instituțiile administrației publice locale, mediul privat și civil, precum și cu donatorii și partenerii de dezvoltare.

În aceeași ordine de idei vom sublinia faptul că ADR Centru este antrenată în elaborarea și implementarea politicilor specifice dezvoltării socioeconomice în zona de responsabilitate, în special, Strategiei naționale de dezvoltare regională, planului operațional și a planului anual de implementare. ADR Centru coordonează planul operațional cu mijloacele financiare naționale, internaționale și locale, dar și stimulează investițiile, parteneriatele naționale și internaționale la nivelul RDC. În acest sens, ADR Centru este mandată să atragă mijloace nebugetare pentru implementarea Strategiei de dezvoltare regională Centru, a programelor și a proiectelor conexe, să „coopereze cu comunitatea donatorilor activi în regiunea de dezvoltare, să consolideze capacitățile actorilor dezvoltării regionale în domeniul colectării de fonduri în domeniul cooperării intra-regionale și interregionale, precum și internaționale”. Agenția își realizează activitatea în colaborare cu ministerele de ramură, alte autorități administrative centrale și/sau desconcentrate în teritoriu, cu autoritățile administrației publice locale, cu asociațiile obștești, organizațiile sectorului privat și cu alte persoane juridice și fizice și are obligația de a mobiliza instituțiile și organizațiile competente din regiune în scopul constituirii, menținerii și consolidării rețelei regionale de implementare a Strategiei de dezvoltare regională, prin semnarea unui memorandum de înțelegere.

Scopul final al politicii de dezvoltare regională este centrat pe asigurarea condițiilor pentru a stimula dezvoltarea uniformă în profil regional, a crea locuri de muncă, a asigura venituri suficiente și condiții de trai decente pentru cetățeni, a sprijini intervențiile locale, a atrage investiții, a dezvolta afaceri, a îmbunătăți infrastructura tehnico-edilitară etc.

Pornind de la această idee, în lucrarea de față, ne-am străduit să expunem rolul administrației publice în dezvoltarea regională, precum și problemele, provocările pe care le au. Bazându-ne pe cercetarea și investigarea subiectului dat, formulăm următoarele concluzii:

- Republica Moldova a preluat de la UE cele mai bune metode de elaborare a actelor normative, prin urmare la capitolul Cadrul normativ și instituțional de dezvoltare regională, R.M. se poate enumera printre țările europene.
- Rezultatele studiului nostru demonstrează că, deși avem un cadru normativ amplu, politica de dezvoltare regională nu este înțeleasă corect, este gândită

la general, dar nu la nivel teritorial, nu asigură coeziune socială, economică și teritorială. Ea este înțeleasă drept un sector distinct, responsabil de implementarea unor intervenții în infrastructură sau de dezvoltare a serviciilor publice și nu este percepută drept o politică inter-sectorială.

- În scopul dezvoltării economice și sociale uniforme și sustenabile a regiunilor de dezvoltare, unele agenții și-au îndreptat eforturile, mai mult sau mai puțin, spre implementarea unor proiecte/programe complexe de dezvoltare inter-sectorială, cu utilizarea elementelor de inovație și eficiență. Au fost implementate proiecte cu impact regional, finanțate, în general, din Fondul Național de Dezvoltare Regională.
- Rezultatele cercetării cu referință la teoriile, definițiile, conceptele, cadrul legislativ și normativ, precum și metodele de monitorizare, evaluare și eficientizare în domeniul dezvoltării regionale sunt aplicate pe larg în cadrul activității Agenției de Dezvoltare Regională Centru.
- Decalajele atestate între regiunile de dezvoltare regională confirmă faptul că unele regiuni sunt mai dezvoltate economic decât altele datorită faptului că unele raioane precum Ialoveni, Anenii-Noi, Criuleni, Orhei, Dubăsari și Strășeni sunt localizate la graniță cu mun. Chișinău. Luând în considerare infrastructura socială, economică și edilitară subdezvoltată conchidem cu faptul că populația care locuiește în localitățile rurale are un nivel de viață scăzut, ceea ce determină, în mod hotărâtor, calitatea și chiar durata vieții oamenilor.

Elaborarea și implementarea politicii de dezvoltare regională rămâne a fi o prioritate doar a autorității naționale responsabile de acest domeniu, Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale. Dezvoltarea regională presupune cooperare și colaborare, presupune impulsivitatea și diversificarea activităților economice, atragerea de investiții, în special, în sectorul privat, îmbunătățirea nivelului de trai. Toate aceste elemente componente, implementate în mod corespunzător, ar trebui să ducă la redresarea pe toate planurile ale regiunilor. Măsurile necesare sunt organizate sub formă de priorități, de axe de intervenție și cuprind toate domeniile în care sunt necesare intervenții.

Recomandat

Tatiana ȘAPTEFRĂȚI, dr., conf.univ.

IMPACTUL IMPLEMENTĂRII POLITICILOR MIGRAȚIONALE ASUPRA DEZVOLTĂRII LOCALE

Doinița LAZARENCO

CZU: 314.74:352(478)

doinitalazarenco@yahoo.com

This article examines the issues of the impact of the implementation of migration policies on local development. The Diaspora managed to demonstrate that it can be a force capable of changing the internal situation in the country and this subject of the Diaspora was placed on the agenda of the authorities' discussions at the central and local level. Also, it is very important to reduce the bureaucratic barriers that affect, a more effective involvement of the diaspora in the development of the country.

Migrația joacă un rol-cheie în dezvoltarea durabilă a țărilor de origine, de tranzit și de destinație atât la nivel național, cât și la nivel local. În pofida existenței multor conotații negative și stereotipuri, migrația contribuie la construirea de conexiuni, la transformarea comunităților și la abilitarea bărbaților și femeilor din întreaga lume.

Axarea pe interacțiunea dintre emigrare și dezvoltarea locală este un element central în eforturile mai ample de consolidare a dezvoltării locale în țările de origine. Experiența pozitivă a unor țări, așa cum este demonstrată prin cazul Moldovei, contestă ipoteza că emigrarea constituie o pierdere permanentă pentru țările de origine. Reprezentanții diasporei joacă un rol favorizant ca agenți de dezvoltare și purtători de capital social în beneficiul comunităților lor de origine.

În Republica Moldova, migrația constituie una dintre cele mai substanțiale tendințe socio-economice, dat fiind faptul că este una dintre țările cu cele mai mari rate totale de emigrare din lume. După cum arată datele Inițiativei eXpertise privind migrația (MIEUX+)², Moldova are unele dintre cele mai înalte niveluri de emigrare a forței de muncă și a tinerilor din lume, numărul de cetățeni moldoveni care locuiesc în străinătate ajungând la peste un milion de persoane, constituind o rată de emigranți de aproximativ 38% din numărul total al populației, dintre care numărul celor care trăiesc în Uniunea Europeană este de 47%. Remarcăm faptul că pentru ultimii 3 ani analizați numărul populației a scăzut cu 3018 emigranți. Acest lucru se datorează în mare parte restricțiilor impuse de pandemia COVID19.

Analizând dispersia emigranților observăm că ponderea cea mai mare a populației emigrante este concentrată pe continentul european, 17374 persoane, ceea ce reprezintă 37.98% emigranți din totalul acestora în decursul perioadei 2014-2021.

Acest trend este continuat de un număr al emigranților pe continentul american, per total 14 210 emigranți sau 31.06% din totalul emigranților pe parcursul perioadei analizate. Pe locul 3 în top continente emigrante se situează Asia, cu un flux de emigranți din R. Moldova de 14108, ceea ce reprezintă 30.84%. În Australia au emi-

grat pe parcursul perioadei analizate 8 emigranți sau 0.02% din ponderea totală, iar pe continentul african - 44 emigranți, echivalentul a 0.10% din numărul total.

Analizând destinațiile preferate de cei care emigrează, sesizăm că ponderea cea mai mare se regăsește în Federația Rusă, cu un număr total de 7437, ceea ce reprezintă 48% din totalul masei migratoare pe parcursul perioadei 2014-2021.

Următoarea destinație în preferințele emigranților este SUA cu o pondere de 16%, echivalentul a 2487 persoane emigrate. Pe locul 3 se situează Germania, cu un număr de emigranți moldoveni de 14.49% (2256 persoane emigrante) și Ucraina, cu 13.89% (2163 emigranți). Pe ultimul loc în top 5 se situează Istrael, cu o masă emigrantă de 1230, echivalentul a 7.90%.

Republica Moldova înregistrează niveluri ridicate de emigrare, cu impact semnificativ observat la nivel local și național. Deși emigrarea pe scară mai largă în Moldova a început să aibă loc abia la începutul anilor 2000, dorința membrilor diasporei moldovenești de a sprijini și investi în țara lor de origine a fost constant ridicată. Guvernul Republicii Moldova a recunoscut tot mai mult potențialul diasporei ca un catalizator pentru eforturile sale de dezvoltare. Intervenția Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) a contribuit la transpunerea acestei abordări într-un angajament mai cuprinzător și mai sistematic la nivel local.

În 2023, Guvernul Republicii Moldovei a aprobat și a lansat prima ediție a Programului național „Diaspora Acasă Reușește” (DAR1+3), adaptând astfel modelul elaborat și pilotat de PNUD. Rezultatele obținute de autoritățile publice locale și de asociațiile de băștinași (AdB) și angajamentul hotărât și multidimensional al diasporei demonstrează că emigrarea poate aduce beneficii tangibile la nivel local pentru populația locală, pentru membrii diasporei și pentru familiile lor lăsate în urmă. Oferirea diasporei a posibilității de a participa în calitate de părți interesate-cheie în dezvoltarea locală – permițându-le să-și exprime ideile și preocupările pe parcursul procesului de integrare – a fost crucială pentru succesul intervenției PNUD în Moldova și un factor determinant probabil pentru interesul lor viitor față de comunitățile native.

Parteneriatele dintre autoritățile locale și AdB au stimulat dezvoltarea socioeconomică și implicarea mai multor părți interesate, inclusiv îmbunătățirea mijloacelor de trai și au atenuat unele dintre disparitățile, inegalitățile și provocările cauzate de emigrare în țară și în comunitățile de origine. Noile oportunități generatoare de venituri și servicii locale îmbunătățite au contribuit la o guvernare locală mai eficientă, precum și la niveluri mai ridicate de transparență și încredere, ceea ce a condus în cele din urmă la o dezvoltare locală durabilă și favorabilă incluziunii.

Modelul pilotat de proiectul Migrație și Dezvoltare Locală poate fi ușor replicat și adaptat în alte țări, respectând în același timp nevoile și prioritățile specifice contextului.

Proiectul PNUD în Republica Moldova a avut la bază un mediu de politici favorabil. Guvernul Republicii Moldova a susținut consolidarea sinergiilor dintre migrație și dezvoltarea națională. Cu toate acestea, anterior lansării acestui proiect, o abordare

complexă și sistematică privind migrația și dezvoltarea nu fusese aplicată și la nivel local.

Dincolo de suportul oferit autorităților publice locale pentru implicarea sistematică a diasporei, proiectul a contribuit la o schimbare pozitivă în percepțiile comunităților locale privind rolul emigranților și al diasporei în calitate de agenți ai schimbării și a modului de implicare a acestora în dezvoltarea comunității. Un indicator al reușitei proiectului a fost replicarea modelului în alte 101 localități din țară, precum și decizia ulterioară a Guvernului Republicii Moldova de a extinde și de a finanța modelul la nivel național.

Implicarea civică a diasporei în viața publică și economică din Republica Moldova devine din ce în ce mai mare și mai importantă. Sustenabilitatea impactului și schimbărilor pozitive produse în urma implementării mai multor programe este asigurată de deschiderea spre o implicare mai activă a diasporei în dezvoltarea țării și Guvernului prin politici sustenabile și eficiente.

În afară de aceasta, subiectul diasporei este discutat și implementat și la nivel local. Astfel, ar fi important de valorificat această oportunitate și de consolidat avantajele oferite de către conaționali. Concomitent, Guvernul trebuie să fie în continuare prezent la forurile internaționale și regionale în domeniul diasporei, precum și să fie în continuare deschis față de partenerii de dezvoltare în acest domeniu.

Referințe:

1. Moraru, Victor *Migrația, Diaspora, Dezvoltare: Noi provocări și perspective*, Chisinau 2016.
2. Moșneaga V., Mohamadifard Gh., Corbu-Drumea L. (Coord.) *Populația Republicii Moldova în contextul migrațiilor internaționale*. Vol. I-II. – Iași, 2006.
3. Moșneaga V., Rusu R. *Formarea diasporei moldovenești peste hotare: esența și specificul // MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*. nr.1 (XL), 2008. – Chișinău, USM, 2008, pp.91-104.
4. Sințov, Ruslan ș.a. *Evaluarea legăturilor dintre educație, formare și migrația forței de muncă în Republica Moldova*, Centrul CIVIS, Moldova 2018.
5. Toartă, Viorica, notă analitică *Migrația forței de muncă impactul asupra pieței muncii din Republica Moldova*, Chisinau 2018.

Recomandat

Angela POPOVICI, dr., conf. univ.

POLITICA FINANCIARĂ A STATULUI REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Andrei MATEI

CZU: 336.14(478)

mateyand@gmail.com

Timeliness and importance of the problem addressed. For the Republic of Moldova, finances and the financial system, as in the whole world, have a strategic importance for the purpose of the balanced and viable development of the state and society in general. For this reason, the development of the financial system within the economic system has an essential role in the relaunch of the national economy, the development of the financial market and finally the eradication of poverty, the improvement and increase of the population's standard of living.

În situația actuală sistemul financiar al Republicii Moldova, ca și într-o mare parte ale altor sectoare strategice ale statului, este unul neperformant, cu multe curențe, lacune și viduri. Anume această stare de lucruri a determinat și „furtul miliardului”, „landromatul” și alte consecințe nefaste dezvoltării armonioase a statului și a societății.

Provocarea acestui studiu științific derivă din faptul că politica financiară, făcând parte a politicii economice, reprezintă un pilon de bază în echilibrul și dezvoltarea armonioasă a unui stat. Promovarea de către stat a unei politici financiare adecvate, precum și aplicarea în acest sens a unor strategii, planuri, tehnici și tactici eficiente circumstanțelor micro și macro economice, asigură statului, și în special a elitei de guvernământ, eficiența necesară realizării programelor electorale, precum și sporirea prosperității întregii societăți și a fiecărui locuitor al țării în parte.

Cercetarea politicii financiare a statului Republica Moldova ca o componentă a politicii economice, componentele politicii financiare – politica bugetar-fiscală, monetar-creditară, precum și sistemul financiar al țării, trebuie să se bazeze pe studierea aspectelor teoretico-metodologice în domeniu, studierea teoriilor, a politicilor naționale și comunitare, cu scopul de a găsi soluții de completare și eficientizare a politicilor statului în dezvoltarea sistemului financiar. În context, se va obține o înțelegere a principalelor tendințe macroeconomice, a dinamicii și legităților indicatorilor sistemului financiar precum și identificarea și evaluarea surselor riscurilor care persistă în funcționarea sistemului financiar din Republica Moldova.

În condițiile globalizării finanțelor la etapa contemporană, politica financiară a oricărui stat nu se poate constitui izolat și să țină cont numai de situația în economia statului respectiv, ci trebuie să fie orientată la cerințele corespunzătoare și la standardele dreptului financiar internațional, la instituțiile financiare internaționale.

Conținutul politicii în domeniul finanțelor de stat este determinat de baza teoretică corespunzătoare și de concepția elaborată pe baza ei ce determină rolul statului în sfera finanțelor, de direcțiile principale și scopurile în realizarea indicilor macroeconomici, asigurând balanța veniturilor și cheltuielilor statului la etapa curentă și de perspectivă, de măsurile practice întreprinse întru realizarea acestor scopuri cu ajutorul tuturor instrumentelor financiare și ale instituțiilor de stat

Datorită faptului ca Republica Moldova se afla într-o criză economică de mai mulți ani, datorită a mai multor factori obiectivi și subiectivi, statul se confrunta cu mari dificultăți de ordin financiar, care împiedică atingerea obiectivelor politicii generale a statului. Problemele financiare și lipsa unor investiții consistente caracterizează toate componentele activității publice private. Identificarea, antrenarea și fluidizarea resurselor financiare, reclamă politici și acțiuni neordinare.

Actuala politică bugetară, promovată de ultimele guverne ale R.M. poartă un caracter pasiv, fără a contribui esențial la redresarea stării de criză, în mare măsură datorată crizei mondiale cauzate de pandemia COVID-19 și actuala situație geopolitică tulburată de conflictul ruso-ucrainean. Necesitatea modificării ei este indiscutabilă.

Republica Moldova are nevoie de un aflux masiv de resurse financiare. Investițiile străine directe nu vor întârzia, dacă va exista o consecvență politică în favorizarea acestor plasamente. Sunt absolut necesare măsuri energice în perfecționarea sistemului legislativ privind investițiile, extinderea exportului (prin sporirea competitivității produselor autohtone), disciplinarea regimului fiscal, negocierea unor credite preferențiale cu destinație specială, asistența externă prin intermediul unor instituții financiare specializate. Pentru rezolvarea problemelor social - economice în țările cu economie de tranziție sunt aplicate cu succes mecanismele de intervenție a statului, cât și instrumentele mecanismului de piață. Neajunsurile și caracterul restrâns ale pieței fac necesară și justificată intervenția statului în economie.

Dacă este să pornim de la politica bugetar-fiscală a Republicii Moldova, principalul task (scop) în domeniul veniturilor este identificarea echilibrului între necesitatea majorării veniturilor ca sursă principală a cheltuielilor, direcționate spre reducerea sărăciei, precum și necesitatea susținerii mediului de afaceri, care este factorul principal de creștere economică. La dispoziția autorităților publice se concentrează circa 40-60% din produsul intern brut. În funcție de modul cum se realizează această redistribuire de venituri, finanțele publice influențează ritmul creșterii economice, dimensiunile consumului public și privat, precum și proporțiile formării brute de capital.

Impozitele, taxele, împrumuturile de stat, alocațiile și subvențiile nu mai pot fi considerate doar simple metode de constituire a resurselor financiare publice. Ele sunt concepute ca instrumente de conducere a economiei naționale, cu ajutorul cărora organele de decizie caută să orienteze dezvoltarea economică și socială a țării în direcția dorită de acestea. Instituțiile și organele de reglementare financiară, la rândul lor, sunt chemate să îndeplinească un rol activ în fundamentarea deciziilor autorităților publice, în raționalizarea operațiunilor bugetare, în creșterea eficienței cu care sunt utilizate resursele financiare publice.

Provocarea principală pentru R.M. pe termen mediu reprezintă implementarea în continuare a reformelor structurale, consolidarea finanțelor publice și a stabilității financiare drept condiții primordiale pentru atingerea obiectivului durabilității bugetar-fiscale, prin menținerea unui deficit al bugetului public național la nivel sustenabil, evitând riscurile legate de șocurile interne și externe, precum și dependența de asistența financiară externă [1. p.93].

Un alt element primordial și crucial al politicii financiare a statului este inflația, care conform politicii statului de-a lungul timpului este aducerea acesteia în proximitatea țintei de 5%, care este benefică atât pentru investitori și populație, cât și pentru dezvoltarea potențialului economic durabil al țării. Inflație redusă, datorie externă limitată, dezechilibrul bugetar de mici dimensiuni – este corelată pozitiv cu creșterea economică. Efectele politicilor macroeconomice asupra creșterii economice se transmit prin intermediul investițiilor [2. p.13-14].

Un alt segment primordial este cursul valutar care trebuie să fie menținut cât mai stabil și cu un trend ușor de depreciere a valutei naționale pentru stimularea exporturilor, care de altfel pe termen lung vor asigura substituirea remitențelor în termeni de aflus de valută și va asigura stabilitatea macroeconomică, după cum și sursa durabilă de creștere economică.

Provocarea principală pentru R.M. pe termen mediu reprezintă implementarea în continuare a reformelor structurale, consolidarea finanțelor publice și a stabilității financiare drept condiții primordiale pentru atingerea obiectivului durabilității bugetar-fiscale, prin menținerea unui deficit al bugetului public național la nivel sustenabil, evitând riscurile legate de șocurile interne și externe, precum și dependența de asistența financiară externă [1. p.93].

Considerăm drept o componentă esențială a politicii bugetar-fiscale, caracterul de dezvoltare durabilă a acesteia, care constă în perfecționarea continuă a relațiilor financiare, a mecanismelor de menținere a stabilității și echilibrului macroeconomic, de stimulare a acumulărilor, investițiilor, creșterii economice și ca rezultat ridicarea nivelului de trai al populației. Aceste obiective strategice ale politicii economice și sociale a statului pot fi atinse dacă se vor realiza integral toate componentele politicii financiare cu implementarea mecanismelor și măsurilor corespunzătoare obiectivelor și acțiunilor stabilite.

Referințe:

1. DRAGOMIR, L., SECRIERU, V., DARIU, I., ȘARGU-RUSU, I., Fundamentarea indicatorilor politicii financiare Institutul Patrimoniului Cultural, Chișinău, 2018.
2. SOLOW, R.M. Policies for Economic Growth, De Economist, The Netherlands, vol 140/1(1992).

Recomandat

Tatiana CIOBANU, dr., conf. univ.

CONGESTIUNEA TRAFICULUI URBAN – PROBLEMA ORAȘELOR SAU PROVOCARE PENTRU AUTORITĂȚI

Dumitru RUSSU

CZU: 656.11(478-25)

dumitru.russu.87@mail.ru

This article examines the problem of urban traffic congestion, which is a problem for large cities, but also a challenge for their authorities. Each city applies its own solutions and looks for effective ways to streamline traffic, which, beyond the economic implications, also results in a serious social and environmental impact.

Congestiunea traficului urban este o problemă cu care se confruntă practic toate orașele mari din lume, cauzată de volumul imens al traficului care generează cererea ridicată de spațiu mult mai mare decât capacitatea stradală. Fiecare oraș are însă o parte de soluțiile sale specifice, în funcție de banii, imaginația, dar și dedicația cu care abordează această problemă.

Conform verificărilor vitezei medii a circulației se constată că viteza medie în cele mai mari orașe din Europa, se încadrează între 19 km/h până la 46 km/h. Datele poziționează Londra ca cel mai lent oraș din 30 de orașe mai mari ale Europei, viteza medie de deplasare constituind doar 19 km/h. Deși pentru soluționarea problemelor de congestie sunt depuse eforturi considerabile, situația din capitala Marii Britanii rămâne a fi gravă, ca urmare a „cererii de spațiu” ridicate în urma suprapopulării, al numărului mare de mașini și a capacității scăzute a drumurilor.

Orașul București se confruntă, de asemenea, cu o cerere ridicată de spațiu ce depășește cu mult capacitatea stradală. Asociația Română a Antreprenorilor de Construcții (ARACO) a realizat un studiu conform căruia, în București, valoarea pierderilor provocate de viteza extrem de redusă cu care se circulă este de 500.000 de euro în fiecare zi, adică de circa 180 de milioane de euro anual. „În 2007, valoarea acestor pierderi a crescut cu aproximativ 10% față de 2006”.

O altă caracteristică a vitezei de deplasare constituie timpul petrecut în blocaje ale traficului. Astfel, Parisul este al treilea oraș cu cea mai mare congestie din Europa, dincolo de Londra, în al doilea rând, și de Moscova. Șoferii din capitala franceză petrec în medie 65 de ore pe an în trafic, potrivit statisticilor de la Inrix Global Scorecard și Departamentului pentru Transporturi analizate de GoCompare. Pentru evitarea acestor pierderi, sunt formulate unele soluții care propun ocolirea centrului; viteza mai mare și capacitate sporită; transportul în comun; transportul alternativ; introducerea unor taxe de intrare în centrul orașului.

Dacă analizăm congestiunea traficului în municipiul Chișinău, atunci urmează să menționăm că acesta s-a dezvoltat cu ritmuri foarte mari pe parcursul secolului al XX-lea, devenind în mai puțin de o sută de ani un oraș de talia capitalelor europene,

cu o populație totală de sub un milion de oameni, cu centre economice, științifice, culturale etc. Din cauza acestei creșteri bruște a numărului de locuințe în Chișinău, prin dezvoltarea unor sectoare noi (Botanica, Ciocana, Buiucani) a crescut și numărul populației, devenind stringentă problema organizării unui transport urban fluid și accesibil tuturor cetățenilor.

Dat fiind faptul că rețeaua stradală a fost proiectată în perioada sovietică și implicat, pentru necesitățile din acea perioadă, în prezent ea nu mai satisface pe deplin necesitățile urbei. Întrucât în perioada sovietică era foarte popular transportul public, existând mai multe rute de autobuze în Chișinău, care împreună cu cele de troleibuze asigurau deplasarea cetățenilor prin oraș, în condițiile în care numărul de mașini personale nu era mare. În Planul Urbanistic General din 1989 a fost elaborată o concepție de dezvoltare în continuare a orașului ce includea lărgirea unor străzi, construcția străzilor de legătură dintre sectoarele capitalei ș.a. Din păcate, aceste planuri au fost îndeplinite în mică măsură, situația din transportul urban și transportul public suferind o înrăutățire accentuată la începutul anilor 90.

Desigur, nu aceste circumstanțe au fost cauza cea mai plauzibilă care a determinat creșterea numărului de mașini din oraș, deși nu trebuie să neglijăm acest factor. Numărul de autoturisme a crescut brusc în Chișinău în mare parte datorită deschiderii frontierelor de a procura automobile „străine”, adică de proveniență a brandurilor accesibile în toată lumea. În dorința lor de a avea o „mașină nouă” cetățenii nu țineau cont de vechimea autoturismelor importate. Deși la un preț scăzut, mașinile „noi” puteau fi mult mai vechi decât cele sovietice ce circulau prin Chișinău, fiind într-o stare relativ bună doar din cauza că nu au fost întreținute bine în Occident. În schimb, ajunse la noi în țară și confruntându-ne cu drumurile de o calitate mult mai proastă, aceste mașini se uzau foarte repede, conducând la accentuarea poluării orașului cu gaze de eșapament, poluării sonice și din cauza performanțelor scăzute ale mașinii și la îngreunarea traficului urban.

Dacă e să luăm tendința de creștere a numărului de mașini la 1000 de locuitori, se poate ușor deduce că în fiecare an, numărul de mașini crește cu 10-11 unități la 1000 de locuitori, sau, în cifre absolute, cu circa 7000-7500 de mașini în fiecare an în orașul Chișinău. Desigur, traficul urban va crește proporțional, dar din cauza aglomerării străzilor centrale, fluiditatea lui va scădea mai mult, comparativ cu ritmul de creștere a numărului mașinilor.

Pe lângă creșterea numărului de mașini în Chișinău, mai menționăm alți doi factori care influențează fluiditatea traficului în oraș: mașinile ne-înmatriculate în Chișinău, ce constituie circa 20% din traficul urban și microbuzele de pe rută, ce constituie circa 13,2% din traficul urban. Dacă mașinile din afara Chișinăului îngreuiază traficul prin însăși creșterea numărului de mașini în oraș, atunci microbuzele îngreuiază traficul prin viteza lor mai lentă de deplasare, care este combinată cu opririle frecvente neregulate, ceea ce deseori nu permite utilizarea pe deplin a lățimii străzii.

Este cunoscut faptul că rețeaua stradală în Chișinău este una de tip radială, și anume conexiunile principale între sectoarele capitalei se fac prin centrul capitalei,

cea ce solicită foarte mult capacitatea stradală a acestei zone a orașului. Nu s-au reușit într-o perioadă de timp atât de scurtă construcția unor străzi largi între sectoare, sau poate din cauza reliefului specific situația nu a progresat, iar numărul în creștere a mașinilor doar a condus la aglomerarea zonei centrale a capitalei.

Transporturile reprezintă o verigă foarte importantă în dezvoltarea activităților economice (de producere, comerț), iar problemele de transport urban se amplifică din cauza creșterii numărului de autovehicule, a lărgirii sferei de producere și dezvoltării afacerilor.

În urma analizei efectuate constatăm o serie de probleme, cele mai actuale fiind determinate de:

respectarea Regulamentului de circulație rutieră; implementarea Planului Urbanistic al Chișinăului (construcția unor parcuri multietajate, amenajarea unor benzi adăugătoare de circulație); managementul transportului public; sistemul ineficient de transportare a pasagerilor și mărfurilor; setarea nereușită a semafoarelor.

Utilizarea tehnologiilor moderne poate să asigure o eficientizare a activității, însă aplicarea lor urmează să derive de la ideile spre tehnologie și nu invers, de la tactica spre reducerea cheltuielilor și ridicarea eficienței activității cu asumarea riscurilor. Odată aplicată, tehnologia urmează permanent să progreseze, să fie asigurată formarea profesională și, la expirarea ciclului de viață, echipamentul urmează a fi reînnoit cu utilaj performant.

În concluzie, constatăm că problemele traficului rutier în municipiul Chișinău sunt în creștere și acutizare. Actualmente, tot mai des suntem nevoiți să petrecem timpul în ambuteiaje, atât în calitate de pasageri ai transportului comun, precum și în calitate de conducători auto particulari, precum și ca pasageri.

Referințe:

1. Carte verde a Comisiei către Consiliu, către Parlamentul european, către Comitetul economic și social european și către Comitetul regiunilor - Adaptarea la schimbările climatice în Europa - posibilitățile de acțiune ale Uniunii Europene {SEC(2007) 849}, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0354&from=RO>
2. Cinci soluții pentru traficul din București, <https://evz.ro/cinci-solutii-pentru-traficul-din-bucuresti-468096.html>
3. Aceste 25 de orașe au cele mai grave blocaje de trafic din Europa. Publicat "The Telegraph" din 05 aprilie 2018, <https://www.telegraph.co.uk/travel/news/worlds-most-congested-cities/>

Recomandat
Angela POPOVICI, dr., conf.univ.

AMENINȚĂRILE LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA GENERATE ÎN FINAL DE COMITEREA INFRAȚIUNILOR DE RĂZBOI

Igor SOROCEANU

CZU: 351.86(478):343.33

soroceanuuigor@gmail.com

War crimes constitute a reprehensible action, regardless of the form in which it manifests itself. Due to the fact that the results of these actions fall on innocent people or even states that have nothing to do with the reason that determined the violence, war crimes are registered as a worrying phenomenon, capable of bringing new elements of national and international tension.

Introducere. Democrația presupune libertatea individului de a face tot ce nu contravine intereselor altuia. Prin urmare, legea îi limitează această libertate, determinându-i limitele ei, ceea ce constituie un interes și o valoare socială. Cum ar trebui însă să acționeze societatea dacă un interes privat, particular vine în contradicție cu un interes social? Dacă societatea ar permite fiecărui individ să-și apere de sine stătător drepturile sale, aceasta ar duce, în mod inevitabil, la un conflict social. Prezența stare de fapt explică necesitatea și esența statului. Statul, scria K.Marx, este fondat pe contradicția dintre interesele comune și cele individuale [2, p.65].

Fenomenul războiului este strâns legat de atributele fundamentale ale statelor, precum ar fi independența, integritatea, suveranitatea și securitatea acestora. Iar slăbirea și falimentarea unor state, generează în comunitatea internațională sărăcie, criminalitate crescută, consumuri de droguri, retorism și război. Războiul, ca instrument al politicii, este forma ce mai violentă de manifestare a conflictului social, între grupuri mari de oameni, organizate din punct de vedere militar (structuri organizaționale), care folosesc lupta armată pentru atingerea scopurilor urmărite, ceea ce imprimă acestui fenomen un puternic caracter distructiv. Războiul nu este o simplă ciocnire de forțe, ci o confruntare violentă de cea mai mare amploare, existând în exclusivitate în spațiul social; războiul nu este nici o „răfuială” între un număr restrâns de persoane rivale, ci o confruntare violentă între grupuri mari de oameni, care dispun de organizare militară, forțe și mijloace capabile să ducă lupta armată.

Conținutul de bază. Amenințările la adresa securității naționale, ca treaptă superioară a insecurității, pot fi clasificate din punct de vedere al:

- provenienței: interne, externe și combinate;
- perioadei de manifestare: pe timp de pace, în perioadele de criză, în timpul războiului;
- duratei: permanente, temporare;

- acțiunilor adverse: directe și indirecte;
- efectelor produse (urmărite): imediate, pe termen mediu și pe termen lung.

Pot fi relevate următoarele riscuri și amenințări concrete la adresa securității Republicii Moldova [1, p.84], care în final să genereze comiterea infracțiunilor de război: conflictul transnistrean; riscurile apariției unor tensiuni interetnice; amenințarea terorismului internațional; amenințările de origine economică; amenințările de origine socială. Narcomania, alcoolismul, răspândirea virusului HIV/SIDA, altor boli contagioase cu pericol sporit pentru societate, alături de migrația externă a forței de muncă și de rata scăzută a natalității, constituie o amenințare la adresa bunăstării, stabilității sociale și politice a țării; amenințările din domeniul tehnologiilor informaționale; amenințările care derivă din activitatea umană, factorii tehnogeni și calamitățile naturale; amenințarea crimei organizate și corupției; implicarea cetățenilor străini și persoanelor juridice străine în problemele de politică internă a Republicii Moldova, prin finanțarea, asigurarea suportului logistic, organizarea/conducerea diferitor activități sau manifestații în scopul promovării intereselor statelor străine; erodarea regimului de control al armelor convenționale în Europa și încălcarea Tratatului privind comerțul cu armele convenționale, prezența forțelor militare străine în regiunea transnistreană fără acordul Guvernului Republicii Moldova în contextul persistenței conflictelor de durată și a apariției conflictelor noi în regiune constituie o amenințare și o sursă de risc la adresa atât a securității Republicii Moldova, cât și a celei regionale; riscurile și amenințările de natură transfrontalieră; terorismul internațional; migrația ilegală; riscuri și amenințări de ordin intern; existența unui potențial militar considerabil în estul Republicii Moldova, inclusiv prezența ilegală pe teritoriul țării a forțelor militare străine; incapacitatea de a crea condiții social-economice de trai decente pentru cetățenii Republicii Moldova; dependența energetică a Republicii Moldova față de numărul limitat de țări furnizori externi (în special în domeniile gazelor naturale și a energiei electrice); dependența excesivă a ramurilor de export strategice autohtone față de piețele unui număr limitat de țări, cu imposibilitatea obiectivă a reprofilării economiei naționale în cadrul unei perioade scurte de timp; competitivitatea redusă a economiei naționale este generată de potențialul tehnico-științific depășit din majoritatea sectoarelor, de consumul excesiv de energie și resurse, dar și de calitatea joasă a produselor și costurile de producție ridicate; sursele de vulnerabilitate bugetar-fiscală, criminalitatea economică, inclusiv cea transfrontalieră, influențează negativ asupra îndeplinirii bugetului de stat, contribuind la dezvoltarea energiei tenebre, prin mecanisme de evaziune vamală și fiscală, fraudarea fiscal-vamală a relațiilor comerciale prin utilizarea activă a zonelor offshore și firmelor autohtone delicvente; riscuri ecologice, manifestate prin stocarea, păstrarea și depozitarea în condiții de minimă siguranță a pesticidelor inutilizabile în agricultură, prin efectele nocive asupra mediului în gestionarea deșeurilor menajere, prin extinderea gunoiștilor neautorizate și tergiversarea procesului de implementare a sistemelor economice productive de valorificare a deșeurilor, prin exploatarea ilegală a cartierelor de pe teritoriul Republicii Moldova și permisele de situații excep-

ționale generate de acest fenomen și prin vulnerabilitățile persistente în activitatea sistemului antigrindină. Se constată existența unei capacități reduse de prevenire și de reducere a efectelor catastrofelor ecologice și a calamităților naturale (alunecări de teren, inundații, seisme etc.); diminuarea stării de sănătate a populației care se manifestă prin calitatea produselor și bunurilor utilizate în uzul uman, promovarea și realizarea unui mod sănătos de viață, sistem de sănătate viabil și capabil să mențină la un nivel înalt prestarea serviciilor medicale; riscurile climaterice, inclusiv provocate de fenomenul schimbărilor climatice, periclitează progresiv unele dimensiuni de securitate, prejudiciind sănătatea populației, mediul ambiant, sectorul agricol, în consecință economia națională a Republicii Moldova; amenințările și riscurile cibernetice interne sunt provocate de:

- riscurile și amenințările transfrontaliere la adresa infrastructurii informaționale a statului;
- criminalitatea informatică și incidentele cibernetice;
- utilizarea sistemelor informatice, resurselor și tehnologiilor noi, serviciilor și rețelelor de comunicații electronice în scopuri de obținere ilegală a unor beneficii personale sau corporative obscure;
- capacități instituționale și regulatorii reduse de prevenire a riscurilor de securitate cibernetică în sistemele informaționale și rețelelor de comunicații electronice de importanță statală și publică;
- competențe profesionale și insuficiență de specialiști calificați în domeniul securității cibernetice atât în sectorul public, cât și în cel privat” [1, p.83-94].

Actele infracțiunilor de război și violența sunt reprobabile și ele trebuie curmate. Deturmările, sechestrările sau capturarea de avioane, represaliile, răpirea de persoane, luarea de ostatici, asasinările, provocarea de explozii, distrugerea și incendierea edificiilor, manevrele militare frecvente la hotarele unor state, intimidarea populației prin folosirea forței, panica, frica pe care le provoacă în societate sunt inadmisibile și împotriva lor se cer luate măsurile cele mai ferme și eficiente.

Concluzie. Infracțiunile de război, în general, constituie un fenomen complex, neobișnuit, din punctul de vedere al interpretării noțiunii, conținutului faptelor ilegale, al determinării cauzelor apariției, precum și al adoptării unor măsuri antiteroriste.

Astfel este justificată și internaționalizarea măsurilor represive printr-o reglementare internațională. În acest context, găsim firesc să *propunem incriminarea infracțiunilor de război în legislațiile naționale ale tuturor statelor*, așa încât în orice stat, în care s-ar comite un act al acestor infracțiuni sau și-ar găsi refugiu autorul acestuia, să nu poată scăpa de urmărirea și răspunderea penală.

Actele infracțiunilor de război, chibzuite până în cele mai mici detalii și executate perfect, pot substitui orice mijloc pentru crearea unei situații de dominare, care într-o conjunctură ordinară poate fi atinsă numai pe calea utilizării forțelor militare.

Referințe:

1. Cauia Alexandru, Albu Natalia, Dreptul securității naționale, Chișinău, Editura „Tipografia Notograf-Prim”, 2023, numărul total de pagini: 353, ISBN 978-9975-84-181-8;
2. Guceac Ion, Statul și poliția, Chișinău, Editura Cartier, 1997, numărul total de pagini: 112, ISBN 9975-949-07-X.

Recomandat
Vitalie SÎLI, dr., conf. univ.

THE INFLUENCE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS ON POLITICAL PROCESSES IN EUROPE IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY GEOPOLITICAL STRUGGLE

Maxim CAPTARI

CZU: 339.92:327(4)

rifrispa2018.maxim.captari@gmail.com

The main goal of this research is to determine the degree of influence of transnational corporations on political processes in Europe. The author realized a theoretical study, compiled and presented the main concepts and approaches related to TNCs. The author also conducted four case studies. The case studies allowed the author to demonstrate the various means through which TNCs achieve their political goals and make applicative recommendations.

Due to the nature of the current economic system of the world, each year that passes by more and more financial resources end up at the disposal of big corporations, thus increasing their influence and empowering them to exercise it. It became extremely obvious especially during the last decade that transnational enterprises may be used as powerful tools by states or use states as tools for their own benefit.

The role and place of transnational corporations as actors of international relations had been investigated from various angles by Western authors, like S. P. Huntington [1]. L.Jakobeit [2] provides deep and comprehensive assessment of the role of TNCs in the modern world in correlation with the existing political and economic international order. A very impressive number of works dedicated to the topic of TNCs may be found in the scientific literature written in Russia. Among Russian scholars who researched this topic very profoundly are Abildin A.G., Sembinov M.K. [3]. The academia of the Republic of Moldova unfortunately has very little scientific research to offer in this regard. One can mention the work by Sarco A. [4]. Overall, the historiographical basis of studying TNCs and the surrounding subjects is relatively well developed, although some other non-state actors do receive much more attention.

There are two almost diametrically opposed perceptions of TNCs. TNCs play a crucial role in contemporary international relations, being used and influenced by states while also being semi-independent actors who can exercise their own influence both in the country of residence and in the country of origin. Their role in a particular state or region can be beneficial but is often very detrimental as well.

There is also a crucial interconnection and co-dependance of the concepts of globalization, neoliberalism and TNC, which all together create a framework in which modern economic and political relations develop. The UN, for instance, defines TNC as

an enterprise that controls assets, such as offices and factories, in more than one country [5, p.11]. According to Chelischev, any ideology always has a certain link, and in liberalism this link is the fundamental demand for individual freedom and the principles that derive from it. [6, p.157] Classical liberalism emphasized liberty from government regulation. Neoliberalism seeks to revive the core principles of classical liberalism [7]. Neoliberalism sees competition as the defining characteristic of human interactions, redefining citizens as consumers, whose democratic choices are best exercised by buying and selling, a process that rewards merit and punishes any inefficiency. Neoliberal adherents claim that the market delivers benefits that could never be achieved by state planning. In a neoliberal system tax and regulation should be minimized and public services should be privatized. Thus, one of the fundamental ideas of neoliberalism is that market ensures that everyone gets what they deserve. Neoliberalism is a silent ideology at the core of most modern political and economic systems.

Summarizing all the information that was provided above we can see that TNCs should be perceived in a broader framework of the modern system of international relations, conditioned by globalization and neoliberal policies. It is the system precisely that makes this discussion relevant in the first place. Through lobbying, TNCs continue to interact with states, and states continue to influence TNCs through various legal, political, economic and other mechanisms. This creates a very complex structure of interactions in this area.

Our case studies start with Gazprom. While researching it, we found out that Gazprom may be regarded as one of Russia's main tools of projecting its power and defending its interests abroad. It is done through: Gazprom-affiliated people and organizations engaging in lobbying activities on the European and national levels, mainly in Germany [8], and the use of Gazprom's supply chains and EU's reliance on its main commodity (natural gas) by Russian government as a means of applying pressure on Europe [9]. One country which is especially susceptible to the cut of Russian natural gas supplies is the Republic of Moldova, which is very dependent on it. The crisis in Ukraine led to the development of a crisis situation in the field of energy in Moldova as well.

Shell is, in general terms, a private company. Such entity would inevitably have to protect the interests of its stakeholders, thus making it engage more proactively in domestic political struggles. At the same time, as will be demonstrated in this paper on concrete examples, private-owned TNCs do in fact work for the interests of their home country as well as for their own. The company protected its own interests on numerous occasions in Europe, through lobbying or exercising direct and indirect pressure on governments, like the Dutch Government [10, p.50], and EU institutions. At the same time, in Nigeria it basically acts as a neo-imperialist institution, for both its own profit and the interest of the collective West [11, p.8-9].

The past two decades have seen a rise in companies offering digital services. Big Tech firms have become ubiquitous, playing critical roles in our social interactions, how we access information, and how we consume. We took a good look at Meta and

its flagship properties – Facebook and Instagram, not only to showcase how this company meddles in politics in a classical way, through lobbying and similar means [12, p.5-34], but also to demonstrate how it exercises influence on a level only available for technology companies – by abusing their access to personal information of users and by manipulating public opinion through its social media platforms [13]. We can conclude here, that such manipulations indeed take place and are of concern to the public.

We dived deeper into the last type of influence while examining Twitter. Social networks like Twitter can be a stimulus for tumultuous political communication, especially when faced with evidence of microblogging practices based on fake news, shocking but unfounded rumors in unverified tweets, statements that are grandiose but doubtful, if not clearly untrue, but that take shape as reality and truth as they appear and circulate widely online. We demonstrated how it is being done with the implication of a company owning a popular platform through various means, primarily traditional and soft censorship, but also described alleged cases of government interference in the matter [14]. The author considered it necessary to examine tech companies specifically, since the more digitalized the world becomes, the more influence they get.

Transnational corporations are becoming discussed more often with each passing year, still, as actors of international relations in our globalized and neoliberal world, they are not getting nearly as much attention as they deserve. Analyzing so many forms of TNCs' implications in political processes, both directly and indirectly, has proven to be a challenge. Nonetheless, in the author's opinion, the end result is concise enough to keep the reader invested and detailed enough to allow us to make some scientifically sound and useful general conclusions and recommendations.

Transnational corporations have a very significant direct and indirect influence on political processes in Europe. The said influence is being projected differently, depending on the type of TNC we are talking about, by more traditional means such as lobbying and pressure, and also, in the case of tech companies, by manipulating public opinion and abusing access to personal data to influence the discourse on social and political issues. In both cases a state's interests may be implicated as well.

The author's recommendations are as follows: the political scientists, should in their scientific activity pay more attention to TNCs as actors of international relations; TNCs should be perceived and studied as an integral part of modern system of international relations, with emphasis on their link to and co-dependance on the concepts of globalization and neoliberalism; the activity of TNCs should be regulated more strictly on governmental and international levels to limit their leverage on important issues.

References:

1. HUNTINGTON, S.P. Transnational Organizations in World Politics. În: *World Politics*, 25, 1973, p.334-368. [Accesat: 10.01.2023]. Disponibil: <https://www.jstor.org/stable/2010115>
2. JAKOBEIT, L. Transnational Corporations as Political Actors, Munich, GRIN Verlag, 2010, 14 p. ISBN 3640838955

3. АБИЛЬДИНА, Г., СЕМБИНОВ, М.К. Деятельность ТНК в современном мире. În: *Вестник КазНПУ*, 2014, [Accesat: 19.11.2022]. Disponibil: <https://articlekz.com/article/19260>
4. ȘARCO, A. Implicațiile expansiunii corporațiilor transnaționale asupra statelor naționale. În: *meridian ingineresc nr.1, UTM*, 2012, p.93-96. [Accesat: 01.07.2023]. Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/736/MI_2012_1_pg_93_96.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. JARBLAD, A. The Global Political Economy of Transnational Corporations: a theory of asymmetric interdependence, 2003, 54 p. [Accesat: 19.11.2022]. Disponibil: <http://www.projectsparadise.com/global-political-economy-transnational-corporations/>
6. ЧЕЛИЩЕВ, В И. Либерализм — неолиберализм — рыночный фундаментализм: от концепции свободы к тоталитарной догме. În: *Вестник Московского Университета. Сер. 18. Социология и Политология*, №1, 2016, с.156-181. [Accesat: 19.11.2022]. Disponibil: <https://vestnik.socio.msu.ru/jour/article/view/121/122>
7. IVES, A. Neoliberalism and the concept of governance: Renewing with an older liberal tradition to legitimate the power of capital. Open Edition Journals, 2015. [Accesat: 10.01.2022]. Disponibil: <https://journals.openedition.org/mimmoc/2263?lang=>
8. Correctiv: the Gazprom-lobby, 2022, [Accesat: 07.02.2023]. Disponibil: <https://correctiv.org/en/latest-stories/2022/10/07/gazprom-lobby-germany/>
9. VAKULENKO, S. What are the Kremlin's calculations in its gas war with Europe? Carnegie Endowment for International Peace, 2022, [Accesat: 08.02.2023]. Disponibil: <https://carnegieendowment.org/politika/87579>
10. TANSEY, R. When big business dominates policy-making and threatens our rights, corporate capture in Europe, ALTER-EU, 2018, 131 p. [Accesat: 08.02.2023]. Disponibil: https://www.alter-eu.org/sites/default/files/documents/corporate_capture_web_1.pdf
11. KIGBU, H., ABDULLAHI, M A. Globalization, Multinational Corporation and the Nigerian Economy: Are There Policy Options? Nasarawa State University, 2011, 22 p. [Accesat: 08.02.2023] Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/360827340_Globalization_Multinational_Corporation_and_the_Nigerian_Economy_Are_There_Policy_Options
12. BANK, M., DUFFY, F., LEYENDECKER, V., Silva M. The lobby network: Big Tech's web of influence in the EU, Corporate Europe Observatory and Lobby Control, 2021, 46 p. [Accesat: 07.02.2023]. Disponibil: <https://corporateeurope.org/sites/default/files/2021-08/The%20lobby%20network%20%20Big%20Tech%27s%20web%20of%20influence%20in%20the%20EU.pdf>
13. CONFESSORE, N. Cambridge Analytica and Facebook: The Scandal and the Fallout So Far, The New York Times, 2018. [Accesat: 28.02.2023]. Disponibil: <https://www.nytimes.com/2018/04/04/us/politics/cambridge-analytica-scandal-fallout.html>
14. PEREZ, E., O'SULLIVAN, D., FUNG, B. No directive: FBI agents, tech executives deny government ordered Twitter to suppress Hunter Biden story, CNN, 2022. [Accesat: 04.05.2023]. Disponibil: <https://edition.cnn.com/2022/12/23/politics/twitter-files-elon-musk-fbi-hunter-biden-laptop/index.html>

Recomandat

Cristina EJOVA, dr., conf. univ.

АДАПТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ БЕЖЕНЦЕВ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: УРОКИ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Александра МАШЕРОВСКАЯ

CZU: 314.745.22(4)

alexismasherovscaia@gmail.com

The crisis situation associated with the flow of refugees contributed to the understanding of the importance of developing a new social policy for the entire international community. Since there is currently no comprehensive policy for the adaptation and integration of refugees in the Moldova. This article examines the EU experience in the adaptation and integration of migrants, and also provides recommendations for improving the migration policy of the Republic of Moldova.

На современном этапе, наблюдается тенденция к увеличению числа беженцев по всему миру. Это происходит по разнообразным причинам, но наиболее вероятными из них являются: локальные конфликты и природные катаклизмы. Общее количество беженцев во всём мире, по данным УВКБ ООН, составляет более 110 миллионов – что является самым высоким показателем за всю историю человечества.

В следствии событий, происходящих на политической арене, а именно обострения российско-украинского конфликта, большая часть населения Украины была вынуждена покинуть свои дома и избрать другие страны для проживания. Странами назначения для украинских беженцев стали не только государства Европейского Союза, но и Республика Молдова [1, p.2].

Так, страны европейского региона, также как и Молдова столкнулись с резким увеличением беженцев на настоящий момент [2, с.71-72].

Всем вынужденным переселенцам из Украины требовалось оказание первоочередной помощи. Украинские беженцы, которые предпочли остаться в странах-членах ЕС и Молдове на долгосрочной основе, нуждались в качественной адаптации и интеграции во все структуры нового для них общества. По тому как Европейский Союз ранее уже сталкивался с массовым наплывом беженцев, приобретённый опыт в области миграции и реагирования на социальные кризисы, связанные с беженцами, приобретает особый опыт для Республики Молдова на современном этапе.

Адаптация и интеграция беженцев в Европейском Союзе является многоплановой и происходит поэтапно. В целом, адаптационные и интеграционные механизмы стран-членов Европейского Союза можно считать успешными, поскольку для них характерна комплексность, разнообразие в применяемых механизмах, доступность для всех беженцев, постепенность [3, p.38-39].

В силу того, что адаптация и интеграция беженцев в странах Евросоюза в целом может считаться эффективной, некоторые механизмы по адаптации и интеграции могут быть применены и в Молдове. Среди них можно упомянуть:

- стабильные денежные выплаты беженцам исходя из их потребностей;
- высокопрофессиональные курсы преподавания языка и психологической работы с беженцами;
- качественные программы по трудоустройству вынужденных переселенцев;
- предоставление беженцам качественных медицинских и образовательных услуг;
- большая вовлеченность граждан государства в работу с беженцами, например, организация групповых мероприятий с участием как вынужденных переселенцев, так и граждан для выстраивания контактов между сторонами;
- разработка национального плана по адаптации и интеграции беженцев в Республики Молдова [4, p.3].

На современном этапе, в Республике Молдова ещё не разработана единая комплексная социальная политика, направленная на адаптацию и интеграцию беженцев и их полное включение во все сферы молдавского общества. На современном этапе применяются лишь отдельные её элементы [5, p.89].

Таким образом, в современных условиях повышается необходимость разработки государственной политики Республики Молдова по адаптации и интеграции вынужденных мигрантов, поскольку каждое демократическое и прогрессивное государство должно обладать таковой. В этом смысле, тесное сотрудничество со странами-членами Европейского Союза является существенно важным для Молдовы, потому как ЕС служить ориентиром для молдавского государства.

Среди наиболее существенных рекомендаций по усовершенствованию реализации адаптационных и интеграционных инструментов в Молдове представляются следующие:

- проведение дальнейших исследований в области миграциологии, социологии, психологии и политологии для отслеживания состояния беженцев, понимания и выделения их нужд, а также для построения политики, направленной на адаптацию и интеграцию данных «новых членов» молдавского общества;
- активное взаимодействие с различными акторами, в частности со странами ЕС, для обмена сведениями и приобретения опыта в миграционной и социальной областях, с целью усовершенствования собственных адаптационных и интеграционных инструментов для беженцев;
- использование принципа рациональности при распределении средств и организации адаптационных и интеграционных мероприятий для вынужденных переселенцев;

- построение комплексного национального плана по адаптации и интеграции мигрантов и вынужденных переселенцев в Молдове.

Таким образом, предложенные рекомендации и рассмотрение опыта Европейского Союза способствуют созданию надлежащего механизма реагирования на кризисные ситуации, связанные с массовым потоком беженцев, а также подчёркивают необходимость создания в Республике Молдова плана по интеграции и адаптации мигрантов и вынужденных переселенцев с целью поддержания стабильной социальной ситуации на национальном, региональном, а также международном уровне.

Литература:

1. KARASAPAN, O. Ukrainian refugees: Challenges in a welcoming Europe. In: Brookings Institution Press, 2022, p.1-5. <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/10/14/ukrainian-refugees-challenges-in-a-welcoming-europe/>
2. КУПРЯШКИН, И. Мигранты: жертвы или злодеи? В: Вестник БГУ, №1, 2021, с.71-81. <https://cyberleninka.ru/article/n/migranty-zhertvy-ili-zlodei>
3. DAUD, T. Integrarea socială a migrațiilor – factor al stabilității și securității statelor europene. În: *Relații internaționale. Plus*, №1(17), 2020, p.34-42. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/104047
4. POALELUNGI, O. Unele reflecții privind integrarea refugiaților din Ucraina. In: *INCE*, 2022. p.1-3. https://ince.md/uploads/files/1653896309_reflectii_privind_integrarea_refugiatilor.pdf
5. FILIPOV, I. Perspective ale integrării și adaptării migrațiilor în: Republica. În: *Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul: Științe Sociale*, №.1, 2019, p.75-89. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/87613

Recomandat

Tatiana TURCO, dr., conf. univ.

COOPERATION BETWEEN REPUBLIC OF MOLDOVA AND EU: MAIN DIRECTIONS AND ACHIEVEMENTS

Olga MARTINENCO

CZU: 327(478 + 4-672 UE)

olga.tatarciuc99@gmail.com

Cooperation between Republic of Moldova and EU is deep and multifaceted, enriched with different programs and initiatives that bring benefits and tangible results. The promotion of political, economic and cultural-humanitarian dialog are the main goals which remain today on the strategic agenda of Moldova. The main achievements of EU-Moldova relations are: an effective implementation of the Association Agreements (AA), including the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) and visa-free travel agreements, as well as obtained by Moldova the candidate status for the EU membership which can be considered as the beginning of the new stage in EU-Moldova cooperation.

The European Union plays a huge role on the international arena and provides economic, political, social and other opportunities for countries, this cooperation for Moldova is a completely new stage on the European path. Currently, the political, economic and cultural directions of cooperation between the EU and the Republic of Moldova are taking on a new form, by promoting political dialogue, sustainable development of the economy and the transition to the market economy, as well as, strengthening good relations with neighbors. The EU is Moldova's largest trading partner accounting for 52.2% of its total trade, followed by Russia (10.5%) and China (8.3%) [1]. The exports from Moldova reach the European market, the strongest and safest market. In line with the EU strategy on international and cultural relations, the EU supports a vibrant cultural sector in the Republic of Moldova through initiatives and programs such as Erasmus +, the Culture Program or the European Capital of Culture initiative, Creative Europe Program and so on. During different periods of time, the Republic of Moldova assumed a set of obligations towards the EU, signing and ratifying a series of international acts which include requirements and recommendations which are important to implement in order to achieve progress in these directions.

In the realization of its commitments and implementation of domestic reforms, the Republic of Moldova is financially supported by the European Union, which have positive impact for Moldovan citizens, through the creation of jobs, the modernization of public transport, the improvement of infrastructure, the provision of mobility studies and exchange programs for students and teachers, etc.

The reforms observed in the Republic of Moldova in accordance with EU standards can be characterized as a significant factor for the development of the European vector. However, internal and external risks can hinder the processes of Europeani-

zation such as: the polarization of Moldovan society that presents a reason for the increased vulnerability of the country's young democracy; the low participation of citizens in political life, as the positive public opinion can be very important for the authorities in the promotion of the European values and reforms; the Euroscepticism that promote deep geopolitical divisions into society and often strengthened by the positions of the pro-Russian parties who are not supporters of EU enlargement; weak state institutions and public administration; corruption; Transnistrian problem and Moldova's internal instability.

Understanding the main problems that take place in the Republic of Moldova can help to quickly respond to the difficulties that Moldova can face, in this context the Eastern Partnership is slowly but steadily leading Moldova to the way of European integration, and it is not about the immediate Accession to EU, it is more about general benefits which Moldova receives due to the Association Agreement.

Achievements of the Republic of Moldova within the EaP, such as:

- implementation of the Association Agreements (AA), including the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) [2] and visa-free travel agreements with Moldova;
- multilateral cooperation programs developed within the framework of the Eastern Partnership, in particular the Eastern Partnership Integration and Cooperation Program (EaPIC), from which additional funds were allocated;
- interregional programs and initiatives of were launched to support youth and small and medium-sized enterprises;
- integrated border management program, regional electricity markets, energy efficiency and development of renewable energy sources, cooperation on prevention of natural disasters and man-made accidents and so on.

Along with the indicated instruments of positive conditionality, an audit was applied to Moldova with the subsequent suspension of budget support for Chisinau [3], which can be considered as a negative conditionality instrument aimed at stimulating reforms through restrictive measures. However, after parliamentary elections in February 2019, suspended in 2018 EU grants and the macro-financial assistance became available to the government of the Maia Sandu.

In addition, the new realities and different negative situations that took place in countries of Eastern Partnership forced the creation of a New Flagship Initiative – the Trio Strategy 2030 (Georgia, Moldova, and Ukraine). This type of regional initiative, designed to enhance cooperation between the countries of a region and to accelerate their joint integration, is a concept the EU, itself a regional alliance, sympathizes with [4].

Pro-European forces in Moldova have long wished to attain an EU membership perspective, and have been supported by several central European EU member states. However, given the problematic Western Balkans enlargement process and a series of EU internal crises, various EU member states, especially in north-west Europe, remained hesitant or outright skeptical. Before the Russian invasion of Ukraine,

Moldovan authorities themselves had accepted that a membership request would stand little chance, and instead focused on already-gained benefits and reform challenges related to the AA/DCFTA.

The Russian invasion of Ukraine changed everything. Not only had the geopolitical imperative for closer EU-Moldovan integration become painfully explicit, but the Commission was also convinced by the pro-reform minded government efforts to combat corruption and foster democratization. As such, after applying for EU membership on 3 March 2022, the Commission issued a positive Avis on 16 June [5, p.11]. This step represents the most important achievement for the Republic of Moldova, as this in turn changes the dynamics of the EU-Moldova cooperation, if until now there were different models from Moldovan politicians who represented the foreign policy future of Moldova as a bridge between East and West, and this was reflected in the socio-economic situation of the country, now Moldova is finally getting its place in the geopolitical alignment.

Thus, the EU and the Republic of Moldova are developing an increasingly close relationship, going beyond cooperation, to gradual economic integration and deepening of political cooperation. Moldova's status as a candidate country for the EU membership confirms the fact that the European Union support the efforts of the Republic of Moldova aimed at consolidation of democracy and implementation of economic reforms. For its part, the Republic of Moldova follows the EU prescriptions for reforming the country, improving the development of the economy and attracting foreign investment.

References:

1. Отношения ЕС и Республики Молдова в фактах и цифрах [Accessed on 20.03.2023] Available at: https://eu4moldova.eu/wp-content/uploads/RU_EAP-SUMMIT-FACTSHEET_Moldova_EN_modified_may.pdf
2. Deep and Comprehensive Free Trade Area [Accessed on 18.03.2023] Available at: <https://ue.mfa.gov.md/en/content/deep-and-comprehensive-free-trade-area-0>
3. EU assistance for strengthening the public administration in Moldova. Special report. 2016 // European Court of Auditors. [Accessed on 08.04.2023] Available at: http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR16_13/SR_MOLDOVA_EN.pdf
4. Stercul N. “A new bridge between East and West?” 21.07.2021 [Accessed on 11.04.2023] Available at: <https://www.ips-journal.eu/topics/european-integration/a-new-bridge-between-east-and-the-west-5307/>
5. Emerson M., Blockmans S., Akhvlediani T. European Commission, Opinion on Moldova's application for membership of the European Union. CEPS Policy Insights No 2022-18 / May 2022 p 11.[Accessed on 20.04.2023] Available at: <https://www.ceps.eu/download/publication/?id=36378&pdf=CEPS-PI2022-18-Moldova-EU-membership.pdf>

Recomandat

Natalia STERCUL, dr., conf. univ.

CONTRIBUȚIA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE LA IDENTIFICAREA SOLUȚIILOR CONFLICTULUI ARMAT DIN UCRAINA

Paula TATAMIROV

CZU: 341.123:355.4(470:477)

paula.tatamirov@gmail.com

The triggering of the active phase of the armed conflict in Ukraine on 24 February 2022 has fueled some changes in the world order model and international security architecture. Several international actors, both states and international organizations, have been trying to stop the escalation of the conflict and maintain peace, there has been an emphasis in the early stage on the involvement of the United Nations Security Council.

Actualitatea și importanța temei. Actul de agresiune al Federației Ruse împotriva Ucrainei a scos în evidență capacitățile ONU în conformitate cu Carta, în special art. 51 al capitolului VII referitor la acțiunea în caz de amenințare împotriva păcii. Luând în considerație amplasarea geografică a Republicii Moldova, subliniem importanța majoră a soluționării acestui conflict prin intermediul ONU. Republica Moldova, având pe teritoriul său un regim separatist, deși menține statutul de neutralitate autoproclamată, se află într-o situație tensionată, mai ales după obținerea statutului de țară - candidat la UE.

Scopul cercetării constă în analiza acțiunilor ONU în vederea menținerii păcii și asigurării securității prin identificarea soluțiilor conflictului armat din Ucraina.

Obiectivele trasate ale studiului sunt următoarele:

1. descrierea istoriografică a activităților Organizației Națiunilor Unite privind identificarea soluțiilor pentru conflictul armat din Ucraina;
2. definirea aspectelor teoretice și metodologice ale organizațiilor internaționale și conflictului armat;
3. stabilirea bazei politico - juridice și experienței Organizației Națiunilor Unite în identificarea soluțiilor pentru conflict și menținerea păcii și securității;
4. determinarea caracterului conflictului armat din Ucraina și implicarea Organizației Națiunilor Unite în identificarea soluțiilor;
5. analiza acțiunilor Organizației Națiunilor Unite în atenuarea conflictului armat din Ucraina;
6. evaluarea cooperării dintre Republica Moldova și Organizația Națiunilor Unite în identificarea soluțiilor pentru conflictul armat din Ucraina.

Problema de cercetare relevă modul în care ONU identifică soluțiile posibile pentru conflictul armat din Ucraina. Fiind un conflict în faza activă, este complicat de prognozat derularea situației de pe arena mondială. Astfel, la momentul de față ONU

are ca scop de bază demonstrarea capacităților sale în ceea ce ține de menținerea păcii și securității internaționale.

Noutatea științifică a lucrării reflectă faptul că subiectul războiului este unul nou, întrucât s-a declanșat în perioada anului 2022. Respectiv, cercetătorii încă nu au reușit să studieze pe larg acest subiect. Mai mult ca atât, zi de zi se întâmplă schimbări noi pe arena mondială și este foarte greu de prezis care va fi următorul pas al actorilor internaționali, mai ales în această situație de criză, care a destabilizat economia și politica la nivel global. Din acest considerent, lucrarea abordează contribuția și metodele de soluționare ale ONU în contextul conflictului armat din Ucraina.

Metodele de cercetare ale lucrării pot fi divizate în două categorii: *metode general-științifice* și *metode particular-științifice*. Printre metodele general-științifice distingem metoda instituțională și metoda analizei și sintezei. Metodele particular-științifice includ analiza de conținut a documentelor, analiza evenimentelor și metoda istoriografică.

Odată cu escaladarea conflictului, Adunarea Generală a început adoptarea a unui șir de rezoluții, care au presupus soluționarea conflictului armat și menținerea păcii. Astfel, la 2 martie 2022, Adunarea Generală a adoptat o rezoluție (ES-11/1) la ce-a de-a unsprezecea sesiune specială a Adunării Generale, prin care deplânge „agresiunea” comisă de Rusia împotriva Ucrainei (141 de voturi pentru, 5 împotriva, 35 abțineri și 12 absenți). Deși rezoluția nu este obligatorie din punct de vedere juridic, prin ea comunitatea internațională a transmis – și asta chiar și cu 35 de abțineri – un semnal puternic împotriva încălcării flagrante de către Rusia a interzicerii folosirii forței [1, p.450].

Luând în considerație că pe teritoriul Ucrainei se găsesc 15 reactoare nucleare operabile la patru centrale, care generează aproximativ 50% din energia sa electrică, Consiliul de Securitate a venit cu o solicitare către Agenția Internațională de Energie Atomică (AIEA) de a monitoriza reactoarele și a păstra securitatea [2].

Un aport deosebit în sprijinirea Ucrainei în domeniul agricol îl are Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite (în continuare FAO). La momentul de față FAO a realizat o evaluare a nevoilor la nivel național în Ucraina, care vizează administrația la nivel local și fermieri. De asemenea, a fost actualizat un plan de răspuns rapid de acțiuni specifice pentru a sprijini Ucraina [3, p.4].

La 22 iulie 2022, la Istanbul, reprezentanții Ucrainei, Federației Ruse și Turciei s-au reunit pentru a semna *Inițiativa pentru cereale la Marea Neagră*, aceasta fiind un mecanism pentru transportul în siguranță a cerealelor și a produselor alimentare din porturile ucrainene către piețele globale. António Guterres, Secretarul General ONU, a semnat această inițiativă în calitate de martor. Scopul fundamental al acestei inițiative este prevenirea foametei la nivel mondial, de a reduce insecuritatea alimentară globală și de a asigura securitatea navelor comerciale care intră și pleacă în porturile ucrainene.

În urma efectuării acestui studiu am dedus unele concluzii generale:

1. Studiul istoriografic al activităților ONU a scos în evidență că odată cu escaladarea conflictului, mulți cercetători s-au axat pe analiza acestei probleme prin

prisma evenimentelor din 2014, pentru a stabili legătura între ele și pentru a determina în ce mod reglementările ONU vor putea soluționa acest conflict.

2. Analizând prevederile Cartei ONU, am stabilit că cel mai mare impediment în soluționarea conflictului este dreptul de veto al membrilor permanenți al Consiliului de Securitate. Luând în considerație că Fed. Rusă este membru permanent cu drept de veto, este imposibilă eliminarea acesteia din cadrul organizației.
3. Un aport semnificativ în soluționarea conflictului o are secretarul general, care a încercat prin vizitele sale să convingă părțile să soluționeze pașnic acest conflict, de asemenea prin cooperarea cu Turcia a fost creată Inițiativa pentru cereale la Marea Neagră, fiind un coridor verde pentru transportul de cereale atenuând criza alimentară globală.
4. Aportul ONU în Republica Moldova a jucat un rol crucial pentru depășirea crizelor provocate de pe urma conflictului armat din Ucraina.

Recomandări:

1. Reforma Consiliului de Securitate, și anume prin includerea unui număr mai mare de membri permanenți cu drept de veto și modificarea procedurii de adoptare a deciziilor.
2. Republica Moldova trebuie să beneficieze în continuare de programele ONU pentru a depăși criza economică, social-demografică și umanitară, sprijinind eficient Ucraina și realizând interesele sale naționale.

Referințe:

1. Walter C, “Der Ukraine-Krieg und das wertebasierte Völkerrecht”, in JuristenZeitung, 2022, vol. 77, no. 10, p.450.
2. IAEA. Nuclear Safety, Security And Safeguards In Ukraine. February 2022–February 2023. p18.
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Ukraine. Note on the impact of the war on food security in Ukraine. 20.07.2022. p4.

Recomandat

Victor JUC, dr., hab., prof. univ.

ROLE OF THE EU IN ENSURING REGIONAL SECURITY IN THE MIDDLE EAST: CASE STUDY ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT

Anastasia GORE

CZU: 327.57:355.45(569.4)

nanuanastasia@gmail.com

This thesis examines the EU's role in ensuring regional security in the Middle East, focusing on the Israeli-Palestinian conflict as a case study. The author critically analyzed the effectiveness and significance of the EU's security strategies in the Middle East region. Research was structured according to four main security challenges in the region: regional conflicts, terrorist attacks, migration crises and nuclear weapons proliferation. These points are long time on the global agenda and the EU is also concerned about them. A special attention was given to the Israeli-Palestinian conflict and involvement of the EU. Due to the lack of the national researcher who study this specific topic, the thesis is a unique work dedicated to the security cooperation of the EU with Middle East region.

There is a strong link between what happens outside of the EU's borders and security within Europe. In a rapidly changing world, security challenges have become more complex. As a result, the EU made security a priority in its Global Strategy [1, p.36]. The Middle East continues to face ongoing conflicts and security challenges, including the Syrian civil war, the ongoing Israeli-Palestinian conflict, and the rise of terrorist groups such as ISIS. With the recent withdrawal of US and NATO forces from Afghanistan, the EU's role in ensuring regional security has become even more critical. In this context, the goal of the research is to develop theoretical and empirical study of the role of the EU in ensuring regional security in the Middle East, and a comprehensive analysis of the role of the EU in the Israeli-Palestinian conflict regulation.

The Middle East - region located at the crossroads of Europe, Asia, and Africa. Home to several major world religions, including Islam, Judaism, and Christianity, and is an important center for the global energy industry. There are several contemporary security challenges in the Middle East that pose threats to the region and to the stability of the European Union as well [2, p.86]. Some of these challenges include: Terrorism; Regional conflicts; Refugee crises; Nuclear arms proliferation.

In response to these challenges the EU has its own approach. The EU's counterterrorism efforts involve enhancing border security, sharing information, providing technical assistance, targeting terrorist financing, and preventing radicalization. In resolving regional conflicts, the EU employs diplomacy, supports democracy and human rights, provides economic and humanitarian aid, and works with regional organizations [3, p.94]. To address refugee crises, the EU offers humanitarian assistance, seeks political solutions, supports hosting countries, and collaborates with international actors. In com-

bating nuclear arms proliferation, the EU supports a nuclear-free zone, monitors nuclear activities, enhances nuclear security, and encourages non-proliferation treaties [4, p.63].

The Israeli-Palestinian conflict is complex and multifaceted, with deep-rooted factors at play. The EU's strategy focuses on diplomatic efforts, economic support, political dialogue, and security cooperation. It promotes peace negotiations through initiatives like the Quartet and the Middle East Peace Process. The EU provides direct economic aid and fosters cooperation. Political dialogue involves engaging with Israel, Palestine, and regional actors like Jordan and Egypt. Security cooperation includes training Palestinian security forces for stability in the region [5, p.57].

EU security policies in the Middle East have demonstrated both strengths and weaknesses. On the strengths side, the EU has successfully implemented security initiatives, including counterterrorism measures, humanitarian aid, and support for mediation, which have contributed to regional stability and peace [6, p.46]. Additionally, the EU's involvement in the Iran nuclear deal and promotion of a two-state solution for Israel and Palestine have been notable achievements. The EU's participation in the Middle East Peace Process and programs for security sector reform have also shown dedication to enhancing security forces in the region.

However, there are weaknesses to be considered. Internal divisions and a complex decision-making process in foreign policy and security hinder the realization of the EU's security strategies. Iran's pursuit of its nuclear program and non-compliance with international agreements pose challenges to the EU's efforts. The EU's attention can be diverted to other conflict-ridden regions, which draws focus away from the Israeli-Palestinian conflict. The Middle East Peace Process has reached a standstill, and the involvement of external actors and global powers diminishes the EU's influence in the region.

In this context, to strengthen its role in the region, the EU should prioritize cohesion and unity in its foreign policy and security decision-making processes. It needs to establish itself as a credible and influential actor with an independent voice in the Israeli-Palestinian peace process. Developing its own approach, independent of other international forces involved, is crucial in this regard.

The EU can employ preventive diplomacy to address the cyclical nature of the conflict. By predicting and preventing annual escalations through negotiations and short-term agreements, the EU can utilize its high-level diplomatic services to serve as an effective mediator.

Exploring innovative approaches to conflict resolution is another avenue for the EU to consider. This could involve increased engagement with civil society organizations, grassroots initiatives, and track-two diplomacy efforts. By embracing these alternative methods, the EU can broaden its impact and contribute to sustainable peace in the region.

As a result of the research the following recommendations were made:

First of all, the political scientists, including but not limited those whose primary domain of expertise is the sphere of international relations, should in their sci-

entific research pay more attention to the security developments in the Middle East region. This recommendation is especially important for Moldova, where there is a clear lack of research papers on the issue. The author considers it necessary as threats from the Middle East have the potential to impact security situation in the Republic of Moldova.

Secondly, due to the candidate status of the Republic of Moldova to EU, it should be perceived as a part of European security mechanisms. The alignment to the EU's *acquis* is already proceeding with all necessary reforms in internal and external security domains. Thus, Republic of Moldova is addressing such issues as terrorism financing and illegal migration from the Middle East together with the EU.

Thirdly, Republic of Moldova should use all the assistance provided by the EU security institutions in the context of resolving Transnistrian conflict. Now, is the opportunity moment to solve it, due to recently launched security initiatives together with UE, such as EU Support Hub for Internal Security and Border Management in Moldova, Together for Home Affairs (T4HA).

Bibliography:

1. Moștofleu C., Popa V. Rolul UE în asigurarea securității globale. Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I” București, 2008. 125 p.
2. Koch B., Stivachtis A. Regional Security in the Middle East: Sectors, Variables, and Issues. International Relations Publishing. Washington, 2019. 240 p.
3. Foreign Policies of EU Member States Continuity and Europeanisation. Ed. by A. Hadfield, I. Manners and R. Whitman. Routledge, London, 2017, 304 p.
4. Koenig N. EU Security Policy and Crisis Management. A quest for coherence. London: Routledge, 2016, p. 183
5. Amr Nasr El-Din EU Security Missions and the Israeli-Palestinian Conflict. Routledge. London, 2017, 246 p.
6. Khader B. The European Union and the Arab World: from the Rome Treaty to the Arab Spring. European Institute of the Mediterranean, 2013, 46 p.

Recommended
Cristina EJOV, dr., conf. univ.

EST-VEST ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA: REPERCUSIUNI ASUPRA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Liliana ZATIC

CZU: 327(100):355.4(470:477)

rifrispa2020.liliana.zatic@gmail.com

The war in Ukraine was generated by the East-West confrontation between Russia (East) and the US and EU (West), as a result of dynamic changes in the international system. The impact of this war is multidimensional and covers mainly the political, military and economic spheres. The Republic of Moldova is affected by this war in close proximity as well, facing strong threats and challenges to its national security.

Drept rezultat al emergenței războiului din Ucraina suntem prezenți la confruntarea Est-Vest, reprezentată de Federația Rusă (Est) pe de o parte și SUA și Uniunea Europeană (Vest) pe de altă parte. Războiul pe care Rusia l-a lansat împotriva Ucrainei este rezultatul schimbărilor dinamice în sistemul de relații internaționale în ultimele două decenii. Problemele nesoluționate după finalizarea Războiului Rece au alimentat alienarea, care ulterior a escaladat în conflicte și, în final s-a transformat într-un conflict deschis în 2022 [1]. Războiul din Ucraina nu este considerat un conflict clasic, ci mai degrabă acesta este apreciat ca o scenă a luptei Est-Vest, în care actorii implicați în mod indirect acționează în numele propriilor interese naționale.

Războiul ruso-ucrainean nu se limitează doar la specificul unui război regional, dar este apreciat ca un război care va avea consecințe profunde în Europa și în întreaga lume [2]. Astfel, analizând specificul confruntării Federației Ruse-Occident prin prisma războiului din Ucraina este de menționat faptul că această confruntare are un impact direct asupra relațiilor internaționale. Actualul sistem al relațiilor internaționale este caracterizat prin următoarele procese.

Crearea unei noi divizări pe continentul european. Refuzul Moscovei de a accepta „ordinea (globală) promovată de Occident, bazată pe lege”, sugerează distanțarea Rusiei de Europa și creează o nouă divizare pe continent, la un interval de trei decenii de la căderea Zidului Berlinului [3, p.71].

Fortificarea parteneriatului ruso-chinez. Prin excluderea sa din sistemul politic, economic și financiar global, Federația Rusă se va orienta spre Est, intensificându-și relația cu China [3, p.71]. În acest joc, Rusia este în poziția cea mai vulnerabilă, deoarece își va spori dependența față de China și se va distanța de Europa.

Pregătirea militară a Chinei în problema Taiwanului. Războiul din Ucraina este perceput de Beijing ca o concentrare mai scăzută a atenției SUA în regiunea Indo-Pacific, îndeosebi după crearea alianței AUKUS. Astfel, se poate presupune că China

și-ar putea fortifica poziția sa dură actuală și ar intensifica pregătirea militară în problema Taiwanului [3, p.72].

Posibilitatea schimbării echilibrului în cadrul NATO. Deși poziția Statelor Unite de putere dominantă în cadrul NATO rămâne intactă, se evidențiază o potențială modificare a echilibrului, odată ce puterile europene – conduse de Franța și Germania se vor orienta spre atingerea propriilor interese [3, p.74].

Extinderea NATO (Finlanda, Suedia). Unul din pretextele Federației Ruse cu privire la invazia Ucrainei a fost potențiala extindere a NATO în Ucraina, care este considerată o amenințare la adresa Rusiei. Paradoxal, războiul curent a dus la extinderea alianței militare în nord-est. Finlanda și Suedia și-au manifestat interesul de aderare la NATO, iar la 4 aprilie 2023 Finlanda a devenit stat membru cu drepturi depline.

SUA și China vor deveni principalele centre de putere. În urma războiului, procesul de împărțire a lumii, în două poluri rivale se va urgenta. Astfel, SUA și China vor deveni principalii actori, crescând competiția dintre cele două țări pentru supremația mondială [3, p.76].

Creșterea unității și consolidării europene. Războiul din Ucraina a expus spori- rirea unității și consolidării europene. Replica UE în actualele circumstanțe este fermă, unanimă și a condus spre unirea politică a țărilor europene [3, p.76]. Deși, totoda- tă, această reacție a UE, a provocat atitudini mai sceptice, echidistante și a amplificat euroscepticismul.

Republica Moldova, situată într-o poziție geografică strategică la intersecția centre- lor de influență ale Uniunii Europene, NATO și Rusiei, se confruntă cu multiple provo- cări și amenințări care îi afectează securitatea națională. În conjunctura prezentă, războiul subliniază două puncte critice pentru țara noastră: dependența de gazul rusesc și existența regimului separatist din regiunea transnistreană, susținut de Federația Rusă [4, p.214].

Conflictul transnistrean nu se rezumă la o dispută internă între populațiile de pe malurile râului Nistru, ci reprezintă de fapt un conflict între proiectul de stat al Republicii Moldova și interesele geopolitice ale Federației Ruse [5, p.24]. Formatul 5+2 instituit ca mecanism de soluționare a conflictului, momentan este inaccesibil și ineficient, ceea ce afectează rezolvarea problemei transnistrene.

Dependența Republicii Moldova de gazul rusesc - vulnerabilitate utilizată de către Rusia pentru a dirija politica externă a țării noastre prin măririi de preț sau amenințări privind încetarea furnizării gazului. Războiul din Ucraina a determinat Moldova să evalueze situația sa energetică și să adopte măsuri adecvate pentru a redu- ce dependența de Rusia ca unica sursă de aprovizionare.

În prezent, Rusia desfășoară în Republica Moldova un război hibrid, apelând la exercitarea influenței politice prin partidele pro-ruse. Actualmente, partidul „Șor” este folosit de către Kremlin pentru a submina ordinea constituțională în Moldova prin intermediul protestelor plătite.

Analizând impactul crizei și aflulul masiv de refugiați din Ucraina în Republica Moldova, este demn de menționat profesionalismul și solidaritatea cu care autoritățile statului, alături de întreaga societate civilă au reacționat în fața situației.

Concluzii

Confruntarea Est-Vest specifică perioadei Războiului Rece și-a continuat existența sub o formă latentă, generând disensiuni sub forma conflictelor regionale. Evenimentele din anul 2014 au constituit un punct critic al divergențelor dintre Est și Vest, iar escaladarea conflictului prin invazia Rusiei în Ucraina (2022) a conturat faza cea mai activă a tensiunilor dintre Est și Vest. Evoluția războiului din Ucraina va determina modelarea noului sistem internațional în raport direct proporțional cu implicarea actorilor statali în această confruntare curentă.

Efectul războiului hibrid dus de Rusia în Moldova este substanțial, prin partidele pro-ruse care sunt exploatate de către Kremlin în scopul generării instabilității politice interne. Totodată, conflictul transnistrean și dependența de gazul rusesc îndeplinesc funcția de pârghie a Rusiei asupra Chișinăului, subminând securitatea națională.

Referințe:

1. Sakwa R. East Vs. West: A New Cold War? In: Transatlantic Policy Quarterly (TPQ), vol.21, no. 4., Istanbul: Transatlantic Policy Quarterly (TPQ), p.12. pub: 01.03.2023. [Accesat: 02.04.2023]. Disponibil: http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/east-vs-west-a-new-cold-war_en_4493.pdf
2. Semo M. Guerre en Ukraine: la nouvelle géopolitique des blocs. Dans: le journal Le Monde, Paris, pub.: 22.09.2022. [Accesat: 26.10.2022]. Disponibil: https://www.lemonde.fr/le-monde-evenements/article/2022/09/22/guerre-en-ukraine-la-nouvelle-geopolitique-des-blocs_6142671_4333359.html
3. Cebotari S. Impactul războiului ruso-ucrainean asupra relațiilor internaționale. În: Moldoscopia nr. 1(96), Chișinău: USPEE, 2022, p. 65-78. [Accesat: 02.11.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/65-78_5.pdf
4. Colațchi A., Petrea L., Mihailov N. Securitatea Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina. În: Materiale ale Conferinței „Securitatea națională a Republicii Moldova: provocări și tendințe”, Chișinău, 2022, p.213-219. [Accesat: 30.11.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-213-219.pdf
5. Nantoi O., Platon A. Utilizarea unui conflict prelungit pentru promovarea intereselor geopolitice: politica Federației Ruse față de Republica Moldova. În: Concurența intereselor geopolitice în spațiul post-sovietic: perspective pentru țările Parteneriatului Estic, Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2013, p.13-24. [Accesat: 30.04.2023]. Disponibil: https://ipp.md/wp-content/uploads/2016/02/geopol_interests_ro.pdf

Recomandat

Svetlana CEBOTARI, dr. hab., prof. univ.

CUPRINS

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

Doina OLARIȚA

RITUALUL FUNERAR DIN AREALUL REZERVAȚIEI
CULTURAL-NATURALE „ORHEIUL VECHI”: ÎNTRE TRADIȚIE
ȘI MODERNITATE.....3

Анастасия ГУЦУ

БЕССАРАБИЯ В СИСТЕМЕ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ
РОССИИ С АВСТРИЙСКОЙ ИМПЕРИЕЙ (1812-1867 гг.).....6

Irina BADIUC

EVIDENȚA BUNURILOR CULTURALE MOBILE CA PARTE
INTEGRANTĂ A PROTEJĂRII, CERCETĂRII ȘI VALORIFICĂRII
PATRIMONIULUI MUZEAL9

Andrei MACEAC

BASARABIA ÎN ANII RĂZBOIULUI RUSO-TURC DIN 1828-182912

Laurențiu MITRIUC

SOCIETATEA POST-DISCIPLINARĂ: UN STUDIU ASUPRA
TEORIILOR PUTERII ÎN ERA NEOLIBERALISMULUI16

Lucia LAUR

EFECTELE PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA VIEȚII COTIDIENE.
CAZUL REPUBLICII MOLDOVA20

Alexandrina URSU

IPOSTAZE ALE SOLIPSISMULUI ÎN ȘTIINȚELE SOCIO-UMANE
MODERNE.....23

LITERE

Anna BANTUȘ (SUMAROCOVA)

FEMINITISM AS A GENDER PROBLEM.....26

Daniela NOVAC

DISCURSUL DIDACTIC ȘI MODELUL ÎNVĂȚĂRII CREATIVE29

<i>Alina FILIMONOVA</i>	
HISTORICAL APPROACH TO FANTASY AS A LITERARY GENRE.....	32
<i>Alina JELEZOGLO</i>	
EQUIVALENCE AND NON-EQUIVALENCE OF ECONOMIC TERMINOLOGY	35
<i>Iulia LUCA</i>	
IDIOMS TYPES AND THEIR CLASSIFICATION.....	38
<i>Viorica ATAMAN</i>	
DISCURSUL POLITICO-PATRIOTIC: REPERE PRAGMATIC ȘI RETORICE	41
<i>Marina PODLESNAIA</i>	
ЭМАНАЦИИ ПУШКИНСКОГО ТВОРЧЕСТВА НАЧАЛА ХХІ ВЕКА.....	44
<i>Елизавета СЕРБИЧАН</i>	
МЕТОДИКА ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО АНАЛИЗА И СЛОВАРИ ЯЗЫКА ПИСАТЕЛЕЙ ПРИ АНАЛИЗЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ШКОЛЕ.....	48
<i>Cătălina VÎRLAN</i>	
TRANSLATING METAPHORS IN SCIENTIFIC LANGUAGE.....	51
<i>Anastasia RAȚA</i>	
DIFFERENCES IN CULTURAL VIEWPOINTS FROM A TRANSLATION PERSPECTIVE.....	54
<i>Arina SLIUSARENCO</i>	
PROVERBS AS PART OF PHRASEOLOGY	57
<i>Vladlina SLOJINSKI</i>	
MOVIE TITLES TRANSLATION FROM ETIMOLOGICAL PERSPECTIVE	60
<i>Светлана ШАЛБЕРОВА</i>	
ПРОБЛЕМА ИНТЕРПРЕТАЦИИ СИМВОЛИЧЕСКОЙ АТРИБУТИКИ РУССКОЙ ДВОРЯНСКОЙ КУЛЬТУРЫ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА	63

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

Victoria CERNEA

PRODUSELE MEDIA CARE SE ADRESEAZĂ PUBLICULUI FEMININ ȘI MASCULIN. MODALITĂȚI DE REPREZENTARE ECHITABILĂ.....	66
--	----

Anastasia GRAMINSCHI

MATERIALELE DE SATIRĂ ȘI UMOR DIN PRESA SCRISĂ MOLDOVENEASCĂ	69
--	----

Mădălina SOLOMON

EMISIUNILE DESPRE SĂNĂTATE ÎN GRILA TV: ÎNTRE NECESITATE ȘI TREND	72
---	----

Gabriela STRATU

ROLUL ȘI CONTRIBUȚIA PLATFORMEI TIKTOK ÎN ACTIVITATEA DE COMUNICARE ȘI PR	75
---	----

Ирина ШКАЛЬ

РЕПОРТАЖ В ИНФОРМАЦИОННЫХ ВЫПУСКАХ ТЕЛЕКАНАЛОВ МОЛДОВЫ	78
--	----

Gabriela ȘVEȚ

PROGRAMELE DE DIVERTISMENT LA POSTURILE DE TELEVIZIUNE DUPLICAT: ПЕРВЫЙ КАНАЛ / PRIMUL ÎN MOLDOVA	82
---	----

Alisa TANAS

PORTALURILE INFORMATIVE GENERALISTE ÎN CONTEXTUL MEDIATIC CONTEMPORAN	85
---	----

Andrei VÎRLAN

TUTORIALUL VIDEO – UN NOU FORMAT DE PREZENTARE A MATERIALELOR TELEVIZATE	88
--	----

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Octavian RACU

IMPACTUL SCHIMBĂRII SISTEMULUI DE VALORI AL TINERILOR ASUPRA COMPORTAMENTULUI LOR REPRODUCTIV	91
---	----

Ala ANTONIUC

COMPORTAMENTUL DE CONSUM AL PRODUSELOR MEDIA
ÎN RÂNDUL TINERILOR.....94

Alina CABARI (MEREUȚA)

SERVICII SOCIALE ADRESATE FEMEILOR – VICTIME ALE
VIOLENȚEI ÎN FAMILIE: BUNE PRACTICI ȘI IMPEDIMENTE.....97

Lilia LEVINȚA

SERVICIUL FORMARE PROFESIONALĂ ÎN DOMENIUL
ASISTENȚEI SOCIALE: PROVOCĂRI ȘI PERSPECTIVE100

Rada Veaceslav COBZARU

IMPACTUL TEHNICILOR MANIPULATORII ALE REȚELEI DE
SOCIALIZARE TIK TOK ASUPRA FORMĂRII ORIENTĂRILOR
VALORICE ALE TINERILOR103

Adriana BORDENIUC (PASAT)

STRATEGII ȘI PROGRAME DE INTERVENȚIE ȘI PREVENȚIE
A BULLYING-ULUI/CYBERBULLYING-ULUI (CAZUL
REPUBLICII MOLDOVA)107

Alla CODREANU

OPINII ȘI PRACTICI DE RECICLARE A DEȘEURILOR
ALIMENTARE (CAZUL MUN. CHIȘINĂU) 110

Adela CERCHEZ

STEREOTIPURI DE GEN ÎN REPARTIZAREA SARCINILOR
CASNICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA 113

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

Luminița PASTUH

IMPLICAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE ÎN
ASIGURAREA EGALITĂȚII DE ȘANSE ÎNTRE FEMEI ȘI
BĂRBAȚI: STUDIU DE CAZ CONSILIUL RAIONULUI
DONDUȘENI..... 117

Vladimir MADAN

COMUNICAREA MINISTERIALĂ CA SURSĂ DE CONSOLIDARE
A IMAGINII INSTITUȚIONALE120

<i>Valeria GAMANJI</i>	
ASIGURAREA EGALITĂȚII DE GEN ÎN FUNCȚIA PUBLICĂ	123
<i>Tatiana GHERB</i>	
MECANISME DE PARTICIPARE CETĂȚENEASCĂ ÎN PROCESUL DECIZIONAL LA NIVEL LOCAL.....	127
<i>Andrei ȘAPTEFRAT</i>	
ORGANIZAREA ȘI GESTIONAREA SERVICIILOR PUBLICE DE ALIMENTARE CU APĂ ȘI DE CANALIZARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	130
<i>Maria URSU</i>	
FORME ȘI METODE MODERNE DE DEZVOLTARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ	133
<i>Tatiana GORCEAC</i>	
ABORDĂRI INOVATOARE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE ÎN GESTIONAREA SERVICIILOR PUBLICE	136
<i>Ermaghen DAMAȘCAN</i>	
TRIBUȚIILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN ELABORAREA ȘI IMPLEMENTAREA POLITICILOR DE MEDIU	140
<i>Aurelia CEAIKOVSKI</i>	
ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ: PROBLEME ȘI PROVOCĂRI.....	143
<i>Doinița LAZARENCO</i>	
IMPACTUL IMPLEMENTĂRII POLITICILOR MIGRAȚIONALE ASUPRA DEZVOLTĂRII LOCALE	146
<i>Andrei MATEI</i>	
POLITICA FINANCIARĂ A STATULUI REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA INTEGRĂRII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	149
<i>Dumitru RUSSU</i>	
CONGESTIUNEA TRAFICULUI URBAN – PROBLEMA ORAȘELOR SAU PROVOCARE PENTRU AUTORITĂȚI	152
<i>Igor SOROCEANU</i>	
AMENINȚĂRILE LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE A REPUBLICII MOLDOVA GENERATE ÎN FINAL DE COMITEREA INFRAȚIUNILOR DE RĂZBOI.....	155

Maxim CAPTARI

THE INFLUENCE OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS ON
POLITICAL PROCESSES IN EUROPE IN THE CONTEXT OF
CONTEMPORARY GEOPOLITICAL STRUGGLE159

Александра МАШЕРОВСКАЯ

АДАПТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ БЕЖЕНЦЕВ В СТРАНАХ
ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: УРОКИ ДЛЯ РЕСПУБЛИКИ
МОЛДОВА163

Olga MARTINENCO

COOPERATION BETWEEN REPUBLIC OF MOLDOVA AND EU:
MAIN DIRECTIONS AND ACHIEVEMENTS.....166

Paula TATAMIROV

CONTRIBUȚIA ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE LA
IDENTIFICAREA SOLUȚIILOR CONFLICTULUI ARMAT DIN
UCRAINA169

Anastasia GORE

ROLE OF THE EU IN ENSURING REGIONAL SECURITY IN THE
MIDDLE EAST: CASE STUDY ISRAELI-PALESTINIAN CONFLICT.....172

Liliana ZATIC

EST-VEST ÎN CONTEXTUL RĂZBOIULUI DIN UCRAINA:
REPERCUSIUNI ASUPRA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE.....175

Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova
Seria „Lucrări studențești”
Științe umanistice
Științe sociale

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova / Universitatea de Stat din Moldova, HR Excellence in Research ; colegiul de redacție: Georgeta Stepanov (redactor-șef) [et al.]. – 2002 – . – Chișinău : Editura USM, [2024] – . – (Seria "Lucrări studențești", ISBN 978-9975-158-38-1). – ISBN 978-9975-62-669-9.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Științe umanistice. Științe sociale. – [2024]. – 182, [1] p. : fig. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-62-670-5 (PDF).

082:378.4(478-25)=135.1=111=161.1

A 48

Bun de tipar 05.01.2024. Formatul 70×100¹/₁₂.
Coli de tipar 15,3. Comanda 4sp.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009
e-mail: cep1usm@mail.ru, usmcep@mail.ru